

Informace o regionech, městech a obcích

Brno, 15. prosince 2007

Kód publikace: 13-6209-07

Č. j.: 76/2007-7115

VYBRANÉ OBLASTI UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V JIHOMORAVSKÉM KRAJI

Zpracoval: ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Brno
Vedoucí oddělení: Mgr. Dagmar Pospíšilová
Informační služby: tel.: 542 528 200, e-mail: infoservisbrno@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Karel Adam, tel.: 517 347 855, e-mail: karel.adam@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Jihomoravském kraji naleznete také na Internetu: **www.brno.czso.cz**

ISBN 978-80-250-1539-1

© Český statistický úřad, Brno, 2007

OBSAH

Úvod.....	9
1. Udržitelný rozvoj v České republice.....	11
1.1. Úvod.....	11
1.2. Strategie udržitelného rozvoje EU.....	11
1.3. Strategie udržitelného rozvoje ČR.....	12
1.4. Indikátory udržitelného rozvoje.....	12
1.5. Mezinárodní srovnání vybraných indikátorů udržitelného rozvoje.....	13
2. Vývoj indikátorů udržitelného rozvoje v krajích.....	16
2.1. Soubor indikátorů pro regionální (krajskou) úroveň.....	16
2.2. Přehled vybraných indikátorů a jejich význam pro udržitelný rozvoj.....	17
2.3. Popis indikátorů a jejich vývoj.....	20
3. Vybrané oblasti udržitelného rozvoje v Jihomoravském kraji.....	44
3.1. Ekonomická oblast.....	44
3.2. Sociální oblast.....	64
3.3. Environmentální oblast.....	86
Závěr.....	99
Seznam použité literatury, informačních zdrojů a zkratk.....	103

SEZNAM TABULEK

Tab. 1.5.1	Hrubý domácí produkt (v PPS na obyvatele).....	13
Tab. 1.5.2	Produktivita práce (HDP v PPS na zaměstnanou osobu).....	13
Tab. 1.5.3	Podíl deficitu vládních rozpočtů na HDP (v %).....	13
Tab. 1.5.4	Nezaměstnanost (v %).....	14
Tab. 1.5.5	Výdaje na vzdělávání (v %).....	14
Tab. 1.5.6	Naděje dožití (roky).....	14
Tab. 1.5.7	Emise oxidu uhličitého (tuny na obyvatele).....	15
Tab. 2.3.1	Hrubý domácí produkt na obyvatele v tis. Kč.....	20
Tab. 2.3.2	Vývoj HDP ve srovnatelných cenách (předchozí rok = 100).....	20
Tab. 2.3.3	Vývoj HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného (předchozí rok = 100).....	21
Tab. 2.3.4	Saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů na celkových výdajích těchto rozpočtů v %.....	21
Tab. 2.3.5	Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %.....	22
Tab. 2.3.6	Míra investic v %.....	22
Tab. 2.3.7	Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v tis. Kč.....	23
Tab. 2.3.8	Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %.....	23
Tab. 2.3.9	Hustota dálnic a silnic I. třídy v km/100 km ²	24
Tab. 2.3.10	Hustota železničních tratí v km/100 km ²	24
Tab. 2.3.11	Převaha nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou na tis. Kč HDP v kg.....	25
Tab. 2.3.12	Převaha cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele.....	25
Tab. 2.3.13	Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v %.....	26
Tab. 2.3.14	Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima v %.....	27
Tab. 2.3.15	Obecná míra nezaměstnanosti v %.....	27
Tab. 2.3.16	Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12. v %.....	28
Tab. 2.3.17	Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let v %.....	28
Tab. 2.3.18	Míra zaměstnanosti žen v %.....	29
Tab. 2.3.19	Standardizovaná míra úmrtnosti celkem na 1 000 obyvatel.....	29
Tab. 2.3.20	Naděje dožití mužů a žen při narození (roky).....	30
Tab. 2.3.21	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %.....	31
Tab. 2.3.22	Podíl domácností připojených k internetu v %.....	31
Tab. 2.3.23	Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů na obyvatele v Kč.....	32
Tab. 2.3.24	Podíl rozlohy obcí se schválenou a platnou ÚPD z celkové rozlohy kraje v %.....	32
Tab. 2.3.25	Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech.....	33
Tab. 2.3.26	Volební účast v %.....	34
Tab. 2.3.27	Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů v %.....	34
Tab. 2.3.28	Počet obyvatel na 1 nestátní neziskovou organizaci.....	35
Tab. 2.3.29	Zornění zemědělské půdy v %.....	36
Tab. 2.3.30	Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P ₂ O ₅ , K ₂ O) v kilogramech na hektar orné půdy.....	36
Tab. 2.3.31	Koeficient ekologické stability.....	37
Tab. 2.3.32	Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy v %.....	37
Tab. 2.3.33	Index defoliace v %.....	38
Tab. 2.3.34	Podíl listnatých dřevin v %.....	38
Tab. 2.3.35	Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění (sk. A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele) v %.....	39
Tab. 2.3.36	Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší v %.....	40
Tab. 2.3.37	Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v t/km ²	41
Tab. 2.3.38	Emise oxidu siřičitého (REZZO 1-3) v t/km ²	41
Tab. 2.3.39	Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP.....	42
Tab. 2.3.40	Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele.....	42
Tab. 2.3.41	Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele ¹⁾ (běžné ceny).....	43
Tab. 2.3.42	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP kraje podle kraje sídla investora (běžné ceny).....	43
Tab. 3.1.1	Vývoj počtu zaměstnaných a úplných nákladů práce (předchozí rok = 100).....	47
Tab. 3.1.2	Skladba měsíčních nákladů práce na 1 zaměstnance v Jihomoravském kraji.....	47
Tab. 3.1.3	Podíl sektorů na hrubé přidané hodnotě.....	48
Tab. 3.1.4	Hrubá přidaná hodnota podle odvětví.....	49
Tab. 3.1.5	Tvorba hrubého fixního kapitálu.....	50
Tab. 3.1.6	Čistý disponibilní důchod domácností v Jihomoravském kraji.....	51

Tab. 3.1.7	Spotřeba vybraných druhů paliv a energií v roce 2006.....	52
Tab. 3.1.8	Spotřeba paliv ^{*)} v GJ na mil. Kč HDP ^{**)} – podle sídla podniku.....	53
Tab. 3.1.9	Spotřeba elektrické energie v MWh na mil. Kč HDP ^{*)} – podle sídla podniku a místa spotřeby ..	53
Tab. 3.1.10	Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců (k 31. 12.).....	54
Tab. 3.1.11	Ekonomické subjekty v Jihomoravském kraji podle počtu zaměstnanců (k 31. 12.).....	55
Tab. 3.1.12	Statistické jednotky typu podnik podle kategorie počtu zaměstnanců a převažující činnosti OKEČ v Jihomoravském kraji k 31.12. 2006	55
Tab. 3.1.13	Vývoz zboží podle krajů České republiky v roce 2005 a 2006.....	56
Tab. 3.1.14	Dopravní infrastruktura.....	58
Tab. 3.1.15	Dopravní nehodovost.....	58
Tab. 3.1.16	Výkony silniční a železniční dopravy v Jihomoravském kraji.....	59
Tab. 3.1.17	Přeprava nákladu v silniční a železniční dopravě v tunách na jednoho obyvatele.....	60
Tab. 3.1.18	Přeprava cestujících v rámci Jihomoravského kraje.....	60
Tab. 3.1.19	Výdaje na výzkum a vývoj a počty zaměstnanců a výzkumných pracovníků výzkumu a vývoje v Jihomoravském kraji.....	62
Tab. 3.1.20	Patenty a licence.....	63
Tab. 3.2.1	Průměrné měsíční životní minimum domácnosti a podíl domácností pod hranici životního minima.....	64
Tab. 3.2.2	Složení peněžního příjmu 1 člena domácnosti v roce 2004	64
Tab. 3.2.3	Struktura domácností podle čistého měsíčního příjmu v Kč v roce 2004	65
Tab. 3.2.4	Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) podle vybraných odvětví ^{*)}	65
Tab. 3.2.5	Vyplacené dávky státní sociální podpory – roční průměr v Kč na obyvatele.....	66
Tab. 3.2.6	Obecná míra nezaměstnanosti podle pohlaví a věkových skupin (VŠPS).....	67
Tab. 3.2.7	Obecná míra nezaměstnanosti podle vzdělání (VŠPS).....	67
Tab. 3.2.8	Míra registrované nezaměstnanosti ^{*)}	68
Tab. 3.2.9	Volná pracovní místa.....	70
Tab. 3.2.10	Míra registrované nezaměstnanosti ^{*)} , uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa v okresech Jihomoravského kraje.....	70
Tab. 3.2.11	Míra zaměstnanosti podle věkových skupin (VŠPS).....	71
Tab. 3.2.12	Pracující ve věku 50 až 69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity	72
Tab. 3.2.13	Míra zaměstnanosti podle pohlaví a věku.....	73
Tab. 3.2.14	Standardizovaná míra úmrtnosti (na 1 000 obyvatel středního stavu)	74
Tab. 3.2.15	Hrubá míra úmrtnosti a vybrané ukazatele zdravotní péče	74
Tab. 3.2.16	Míra úmrtnosti a vybrané ukazatele zdravotní péče podle okresů Jihomoravského kraje	75
Tab. 3.2.17	Střední délka života (naděje dožití), úhrnná plodnost, kojenecká úmrtnost	76
Tab. 3.2.18	Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva	77
Tab. 3.2.19	Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle okresů Jihomoravského kraje	78
Tab. 3.2.20	Struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání v % (VŠPS)	78
Tab. 3.2.21	Index vzdělanosti pracovních sil ^{*)}	79
Tab. 3.2.22	Studenti vysokých škol podle místa bydliště v přepočtu na 1 000 obyvatel	79
Tab. 3.2.23	Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci ^{*)}	79
Tab. 3.2.24	Obce se schválenou ÚPD – podíl rozlohy, počtu obcí a obyvatel	81
Tab. 3.2.25	Obce s rozpracovanou ÚPD v roce 2006 – podíl rozlohy, počtu obcí a obyvatel.....	81
Tab. 3.2.26	Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech	82
Tab. 3.2.27	Zjištěné trestné činy v přepočtu na 1 000 obyvatel.....	82
Tab. 3.2.28	Nestátní neziskové organizace	83
Tab. 3.2.29	Volební účast v % podle druhu voleb podle okresů Jihomoravského kraje.....	84
Tab. 3.2.30	Podíl žen z celkového počtu kandidátů a zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev krajů.....	85
Tab. 3.2.31	Podíl žen z celkového počtu kandidátů a zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí.....	85
Tab. 3.3.1	Podíl orné půdy na zemědělské půdě.....	86
Tab. 3.3.2	Orná půda v klidu	86
Tab. 3.3.3	Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P ₂ O ₅ , K ₂ O) v kilogramech na hektar orné půdy.....	87
Tab. 3.3.4	Struktura území podle druhů pozemků a koeficient ekologické stability.....	88
Tab. 3.3.5	Vývoj defoliace v Jihomoravském kraji	89
Tab. 3.3.6	Vývoj podílu listnatých dřevin	90
Tab. 3.3.7	Těžba dřeva.....	90
Tab. 3.3.8	Zalesňování podle druhů dřevin v Jihomoravském kraji.....	91
Tab. 3.3.9	Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění vod – skupina A	91
Tab. 3.3.10	Jakost povrchových vod v Jihomoravském kraji.....	92

Tab. 3.3.11	Kanalizace a čištění odpadních vod.....	92
Tab. 3.3.12	Vodovody a specifická potřeba vody.....	93
Tab. 3.3.13	Emise oxidů dusíku v t/km ² (REZZO 1-4).....	94
Tab. 3.3.14	Emise oxidu siřičitého v t/km ² (REZZO 1-3).....	95
Tab. 3.3.15	Měrné emise CO a tuhých látek v t/km ² (REZZO 1-3).....	95
Tab. 3.3.16	Produkce podnikového odpadu a nakládání s odpady v Jihomoravském kraji.....	95
Tab. 3.3.17	Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP.....	95
Tab. 3.3.18	Produkce komunálního odpadu.....	96
Tab. 3.3.19	Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele (běžné ceny).....	97
Tab. 3.3.20	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP podle sídla investora (běžné ceny).....	97
Tab. 3.3.21	Chráněná maloplošná území.....	98
Tab. 3.3.22	Intenzita silniční dopravy ve vybraných městech Jihomoravského kraje.....	98

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Hrubý domácí produkt v tis. Kč na obyvatele.....	44
Graf 2	HDP v tis. Kč běžných cen na obyvatele podle krajů.....	44
Graf 3	Regionální HDP ve srovnatelných cenách.....	45
Graf 4	Vývoj HDP ve srovnatelných cenách (předchozí rok = 100).....	45
Graf 5	Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (v jednotkách pro měření kupní síly).....	46
Graf 6	Vývoj HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného (předchozí rok = 100).....	47
Graf 7	Podíl terciárního a sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %.....	48
Graf 8	Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v % podle krajů.....	49
Graf 9	Míra investic a tvorba HFK na 1 obyvatele.....	50
Graf 10	Tvorba hrubého fixního kapitálu na obyvatele a míra investic podle krajů.....	51
Graf 11	Čistý DDD v tis. Kč na 1 obyvatele a podíl čistého DDD na HDP (v běžných cenách) v %.....	52
Graf 12	Podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti.....	54
Graf 13	Počet malých a středních podniků a počet živnostníků (včetně SHR) na 1 000 obyvatel.....	55
Graf 14	Podnikatelská aktivita v roce 2006.....	56
Graf 15	Hustota silniční sítě (dálnice a silnice I. třídy) a železniční sítě v roce 2006 (km/100 km ²).....	57
Graf 16	Dopravní nehody na 1 000 obyvatel a počet usmrčených na 1 000 nehod.....	58
Graf 17	Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou v kg na tis. Kč HDP.....	59
Graf 18	Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele.....	61
Graf 19	Výdaje na výzkum a vývoj v roce 2001 a 2006.....	62
Graf 20	Obecná míra nezaměstnanosti (VŠPS).....	66
Graf 21	Obecná míra nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji podle vzdělání (VŠPS).....	68
Graf 22	Míra registrované nezaměstnanosti ^{*)} a podíl absolventů a osob se zdravotním postižením z celkového počtu uchazečů o práci v Jihomoravském kraji.....	69
Graf 23	Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji.....	69
Graf 24	Míra zaměstnanosti celkem a osob ve věku 55 až 64 let (VŠPS).....	71
Graf 25	Míra zaměstnanosti podle pohlaví (VŠPS).....	72
Graf 26	Standardizovaná míra úmrtnosti.....	73
Graf 27	Naděje dožití při narození v roce 2006.....	76
Graf 28	Počítače a internet v domácnostech v roce 2006.....	80
Graf 29	Počet obyvatel na jednu nestátní neziskovou organizaci.....	82
Graf 30	Volební účast podle jednotlivých typů voleb.....	83
Graf 31	Stupeň zornění v %.....	86
Graf 32	Spotřeba průmyslových hnojiv v roce 2006 v čistých živinách (N, P ₂ O ₅ , K ₂ O) v kilogramech na hektar orné půdy.....	87
Graf 33	Koeficient ekologické stability v roce 1993 a 2006.....	88
Graf 34	Koeficient defoliace v roce 1996 a 2006.....	89
Graf 35	Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění vod – skupina A.....	92
Graf 36	Emise oxidů dusíku v t/km ² (REZZO 1-4) v roce 2005.....	94
Graf 37	Měrné emise oxidu siřičitého v t/km ² (REZZO 1-3).....	94
Graf 38	Měrná produkce komunálního odpadu v roce 2001 a 2006.....	96
Graf 39	Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele (běžné ceny) v roce 2006.....	97

SEZNAM KARTOGRAMŮ

K 1	Hrubý domácí produkt a struktura hrubé přidané hodnoty podle krajů v roce 2006.....	107
K 2	Produktivita práce v roce 2006 a vývoj úplných nákladů práce podle krajů v letech 2001 až 2006....	107
K 3	Výdaje veřejných rozpočtů v roce 2006 a saldo příjmů a výdajů v letech 2003 až 2006 podle krajů..	108
K 4	Zaměstnanost v malých a středních podnicích podle krajů v roce 2006	108
K 5	Výzkum a vývoj podle krajů v roce 2006.....	109
K 6	Výkony silniční nákladní dopravy podle krajů v roce 2006	109
K 7	Hustota dálnic a silnic 1. třídy podle okresů v roce 2006.....	110
K 8	Čisté příjmy domácností podle krajů v roce 2004	110
K 9	Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle krajů v roce 2006.....	111
K 10	Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP v letech 2000 až 2006 (roční průměry)	111
K 11	Index stáří a naděje dožití při narození v krajích v roce 2006	112
K 12	Vývoj průměrného věku a naděje dožití při narození v krajích v letech 2000 až 2006.....	112
K 13	Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných podle sektorů a krajů v roce 2006.....	113
K 14	Obecná míra nezaměstnanosti v krajích v letech 2000 až 2006	113
K 15	Změna míry nezaměstnanosti v obcích Jihomoravského kraje mezi roky 2000 a 2006 (z uchazečů celkem).....	114
K 16	Dlouhodobá nezaměstnanost ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006	114
K 17	Podíl rozlohy území se schválenou územně plánovací dokumentací obcí ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006	115
K 18	Podíl domácností vybavených osobním počítačem v roce 2006 a připojených k internetu podle krajů v roce 2003 a 2006	115
K 19	Podíl listnatých dřevin na celkové výměře lesů podle krajů v roce 2006.....	116
K 20	Změna indexu defoliace podle krajů mezi roky 1996 a 2006.....	116
K 21	Emise oxidu siřičitého v okresech ČR v roce 2005.....	117
K 22	Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší podle správních obvodů ORP v roce 2003	117
K 23	Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy ve správních obvodech ORP v roce 2006	118
K 24	Koeficient ekologické stability v obcích Jihomoravského kraje v roce 2006.....	118
K 25	Změna podílu zastavěné plochy na celkové rozloze správních obvodů ORP mezi roky 1996 a 2006	119
K 26	Komunální a podnikový odpad podle krajů v roce 2005	119

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj, s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „VYBRANÉ OBLASTI UDRŽITELNÉHO ROZVOJE V JIHOMORAVSKÉM KRAJI“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje, jejichž zdrojem je ČSÚ, jsou platné k 30. 11. 2007 a zpřesňují dříve zveřejněné údaje a odhady.

Údaje získané ze zdrojů mimo ČSÚ byly ověřeny podle stavu k 31. 10. 2007 (včetně dat získaných z internetových stránek některých institucí).

Údaje jsou publikovány v územní struktuře platné v příslušném roce. Nejsou v nich tedy zpětně promítnuty změny v území krajů k 1. 1. 2005 (přesun 25 obcí z kraje Vysočina do Jihomoravského kraje a 3 obcí z Moravskoslezského kraje do kraje Olomouckého).

ÚVOD

V roce 2007 uplynulo již 35 let od vydání knihy „Meze růstu“ (Dennis L. Meadows et al., The Limits to Growth), kterou lze považovat za základ zájmu o udržitelný rozvoj. Autoři tohoto díla se na základě svého přesvědčení, že růst světové populace a vyčerpávání nerostných zdrojů vytvářejí omezení ekonomického růstu, pokusili dokumentovat nutnost změny závislosti mezi trendy 5 proměnných, a to světovou populací, industrializací, znečišťováním, produkcí potravin a čerpáním nerostných zdrojů.

O jedenáct let později se udržitelný rozvoj stal tématem i na světové politické scéně. Byla ustavena Světová komise pro životní prostředí a rozvoj při Valném shromáždění OSN a jejím výstupem byla v roce 1987 zpráva „Naše společná budoucnost“ (česky 1991). Komise došla k závěru, že přestože ekonomický růst posledních desetiletí zhoršuje životní prostředí, je možné najít cesty, které by situaci pomohly zlepšit, a to i s dalším ekonomickým růstem. Tato zpráva také obsahuje **jednu ze základních definic trvale udržitelného rozvoje**: „Jedná se o takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích“. Z této koncepce vychází i česká legislativa. V zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí je uvedeno: „Trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

Každá strategie udržitelného rozvoje určuje **priority** udržitelného rozvoje území a přiřazuje k nim **dlouhodobé cíle**, kterých by mělo být dosaženo v určitém časovém horizontu. Na kterékoli hierarchické úrovni (globální, národní, regionální i místní) bývají cíle udržitelného rozvoje většinou obecné a konkrétní jsou až opatření jak cílů dosáhnout. Pro hodnocení vývoje udržitelnosti a úspěšnosti jednotlivých opatření jsou pak stanoveny rovněž konkrétní indikátory. A právě v oblasti **definování indikátorů**, poskytování spolehlivých, srovnatelných a adekvátních dat v časové řadě mají státní statistické služby nezastupitelné místo.

V **České republice** byla strategie pro **národní úroveň** zformulována po roce 2000 a schválena vládou koncem roku 2004. Na **místní úrovni** vznikla Národní síť zdravých měst již v roce 1994, později převzala jeden z modelů místní Agendy 21 jako jeden z hlavních nástrojů "dobré správy". Místní Agenda 21 se stala součástí Státní politiky životního prostředí (1999, 2001). V letech 1999 – 2002 probíhal projekt "Širší podpora místních Agend 21 v ČR s využitím britských zkušeností". Součástí projektu byly tři pilotní programy MA 21: město Kladno, okres Děčín a CHKO Poodří. Metodika pro modelové projekty strategií udržitelného rozvoje krajů byla vytvořena v roce 2004. První dokumenty pro Liberecký a Ústecký kraj byly zpracovány v roce 2005 podle angloamerického modelu plánování s menšími úpravami podle regionálních podmínek.

Český statistický úřad se rovněž problematikou udržitelného rozvoje zabývá. Stal se spolupořadatelem seminářů a konferencí týkajících se environmentálního účetnictví a indikátorů udržitelného rozvoje. Na konferenci v roce 2005 vystoupil předseda ČSÚ J. Fischer a hlavní příspěvky byly publikovány v monotematickém čísle 3/2006 časopisu Statistika. Od roku 2005 se této problematice ČSÚ věnuje ve stěžejních makroekonomických analýzách (např. kap. 6 v Analýze makroekonomického vývoje za rok 2004, autoři S. Czesaný, M. Spejchalová) a v letošním roce rozšiřuje tento pohled o regionální rozměr.

Záměrem předkládané publikace Vybrané oblasti udržitelného rozvoje je **zmapovat datové zdroje a poskytnout přehled o ukazatelích udržitelného rozvoje dostupných na krajské úrovni** a doplnit tak bohatou literaturu, která se věnuje této problematice na úrovni národní a mezinárodní.

Publikace by mohla být využita jako datový zdroj pro autory regionálních Strategií udržitelného rozvoje, případně by mohla sloužit jako inspirace při aktualizaci Programů rozvoje kraje (např. výběrem vhodných indikátorů pro monitoring dlouhodobého vývoje).

Autoři publikace se pokoušejí odpovědět na 2 následující **otázky**:

1. Jaké jsou datové zdroje ČSÚ pro hodnocení udržitelného rozvoje na regionální úrovni?
2. Jaký je vývoj vybraných indikátorů udržitelného rozvoje v konkrétním kraji?

Publikace je členěna do **tří základních částí**. První mapuje udržitelný rozvoj z celorepublikového pohledu. Zabývá se Strategií udržitelného rozvoje ČR, Situačními zprávami i problematikou indikátorů na celostátní úrovni včetně mezinárodního srovnání v rámci Evropské unie. Druhá část si klade za cíl seznámit s vývojem indikátorů, vybraných za všechny tři pilíře (ekonomický, sociální a environmentální), pro které byla k dispozici data ČSÚ či z jiných zdrojů v mezikrajském srovnání. U každého indikátoru je uvedena návaznost na strategické dokumenty ČR, zdroj dat, územní dostupnost, periodičita, stručný metodický popis indikátoru a tabulka dat podle krajů v časové řadě.

Autoři publikace si jsou vědomi toho, že Strategie UR ČR zahrnovala kromě těchto 3 pilířů ještě další 3 oblasti, z nichž za jednu (Evropský a mezinárodní kontext) nejsou na regionální úrovni dostupná data pro

vytvoření vhodných indikátorů. Indikátory pro monitoring zbývajících 2 oblastí (Výzkum, vývoj a vzdělávání, Správa věcí veřejných) byly s vědomím určitého zjednodušení zařazeny do základních pilířů. S ohledem na to, že se publikace zaměřuje na vybrané oblasti UR, nebyla akceptována struktura připravované Obnovené strategie UR ČR, zahrnující 12 strategických oblastí a 5 průřezových témat UR. Autoři si byli vědomi toho, že existují i další přístupy k hodnocení UR, např. kapitálový, popř. tematický. K posuzování udržitelného rozvoje se, zejména v mezinárodním srovnání, využívají i kompozitní indikátory (např. tzv. ekologická stopa v environmentální oblasti). Jejich výhodou je komplexnější (vícerozměrný) pohled na vývoj dané oblasti a usnadnění interpretace trendu, který z vývoje dílčích indikátorů nemusí být dobře patrný. Na regionální úrovni by však tvorba kompozitních ukazatelů se současnými datovými možnostmi byla problematická.

Třetí kapitola se zaměřuje na vlastní hodnocení trendů v konkrétním kraji, přičemž důraz je kladen na okruhy, které jsou pro dané území specifické. Kapitola 3 svým výběrem indikátorů vytváří podmínky pro to, aby se regionální strategie UR mohly zaměřit též na podrobnější územní pohled, neboť vymezení marginálních oblastí a zajištění rovnoměrného rozvoje regionů by mělo být jedním ze základních cílů udržitelného rozvoje. Obsah této části byl konzultován s odbornými pracovníky krajských úřadů. Kapitola je doplněna o grafy charakterizující vývoj či souvislosti mezi ukazateli. Grafická příloha obsahuje kartogramy související s danou problematikou.

Na přípravě publikace pracovníci oddělení regionálních analýz a informačních služeb v jednotlivých krajích spolupracovali s partnerskými pracovišti v ústředí ČSÚ – Odborem veřejných databází a Odborem makroekonomických analýz a analytických metod.

1. Udržitelný rozvoj v České republice

1.1. Úvod

V posledních letech se pojem udržitelný rozvoj vyskytuje v mnoha národních i mezinárodních dokumentech velice často. Principy udržitelného rozvoje jsou založeny na přesvědčení, že **potřeby současné generace** je nutné **naplňovat** takovým způsobem, aby **nebyly oslabovány možnosti generací příštích**. Jejich součástí je podpora života v jeho různorodosti, založená na principu demokracie, rovnosti pohlaví, solidarity, respektování právního systému a lidských práv, včetně míru a stejných příležitostí pro všechny.

Udržitelný rozvoj neznamená jen ochranu životního prostředí a efektivní využívání přírodních zdrojů, nýbrž zahrnuje i aspekty ekonomického růstu a sociální soudržnosti. Převažuje názor, že principy udržitelného rozvoje by se měly promítat i do **rozhodovacích procesů na všech úrovních**. Jednotlivé úrovně veřejné správy a vlády států by měly spolupracovat, vzájemně se podporovat a přitom navzájem respektovat svá specifika a odlišnosti institucionálního uspořádání. Pro rozhodování na jednotlivých úrovních by mělo platit, že navrhovaná opatření jsou nejen konzistentní, ale i to, že příznivé efekty v jedné oblasti ve svém důsledku nepřeváží případné nepříznivé dopady v oblasti jiné. Opatření na zlepšení by měla být navrhována a zaváděna na základě co největší znalosti věci a měla by být nákladově úsporná. Pravidelné vyhodnocování jejich skutečných dopadů je cestou k jejich větší efektivnosti.

Klíčovým prvkem udržitelného rozvoje je **účast obyvatel** na rozhodování. To vyžaduje podporu vzdělávání a veřejného uvědomování si významu udržitelného rozvoje, informování obyvatel o dopadech jejich života na životní prostředí a o jejich možnostech své chování změnit. Prosazování základních práv, boj se všemi formami diskriminace a snižování chudoby jsou rovněž významnými aspekty, které udržitelnosti rozvoje napomáhají.

Rovněž Česká republika zareagovala na tuto světovou tendenci. První **Strategie udržitelného rozvoje** byla zpracována v roce 2004 a v prosinci téhož roku ji vláda ČR schválila. V roce 2007 se připravuje druhá verze s názvem *Obnovená strategie udržitelného rozvoje*. Jedním z důležitých inspiračních prvků při jejím zpracování je obnovená Strategie udržitelného rozvoje EU, přijatá v roce 2006 jako dokument vymezující celkový směr rozvoje tohoto uskupení.

1.2. Strategie udržitelného rozvoje EU

Strategie EU z roku 2006 navazuje na dlouhodobé cíle první Strategie udržitelného rozvoje EU přijaté v roce 2001. Je reakcí na nadále přetrvávající neudržitelné trendy, zejména v případě změn klimatu a spotřeby energie. Rovněž se dosud nepodařilo zvrátit některé negativní jevy, jako např. hrozby pro veřejné zdraví, důsledky chudoby a sociálního vyloučení, stárnutí populace a ztrát biodiversity. Základní cíle obsažené v první strategii tak platí i nadále.

Pro překonání výše uvedených negativních tendencí vytyčuje druhá strategie **sedm klíčových oblastí**. První z nich je **Změna klimatu a čistá energie**. Cílem je minimalizovat změnu klimatu, náklady, které vyvolává, a její negativní efekty na společnost a životní prostředí. Týká se především energetické a dopravní politiky a hlavními směry jsou zvyšování podílu energie vyrobené z obnovitelných zdrojů a podílu zelených paliv.

Druhou oblastí je **Udržitelná doprava**. Strategie se zaměřuje na to, aby dopravní systémy vyhovovaly ekonomickým a sociálním potřebám společnosti a přitom minimálně zatěžovaly jak společnost a ekonomiku, tak i životní prostředí. Cílem je oddělit ekonomický růst od růstu dopravy, snížit nepříznivé dopady ekonomického růstu a dopravy na životní prostředí a omezit emise skleníkových plynů při dopravě na úroveň, která minimalizuje škody pro zdraví obyvatel.

Udržitelná spotřeba a výroba představují třetí oblast. Jde především o podporu udržitelných spotřebních zvyklostí a výrobních metod. Dále je cílem zmírnit závislost ekonomického růstu na poškozování životního prostředí a zvyšovat podíl technologií šetrných k životnímu prostředí a podíl ekologických inovací. Patří sem i podpora ekologického zemědělství a mezinárodního obchodu založeného na spravedlivém přístupu, resp. na nediskriminaci výrobců.

Šetrné nakládání s přírodními zdroji je obsahem čtvrté oblasti. Zaměřuje se na zlepšení postupů při nakládání s přírodními zdroji a na ochranu před jejich nadměrným využíváním. Tento cíl se týká především lovu ryb, biodiverzity, vody, půdy, vzduchu a atmosféry.

Pátou oblastí je **Veřejné zdraví**. Smyslem je podporovat veřejné zdravotnictví založené na rovných podmínkách pro všechny a na lepší ochraně před možnými zdravotními ohroženími. S tím souvisí i přiměřená prevence zdraví, zlepšení legislativy týkající se zdravotní nezávadnosti potravin, boj proti

vzestupu výskytu chronických onemocnění a nemocí v důsledku špatného životního stylu, zvláště u sociálně slabých skupin obyvatelstva.

Sociální začlenění, demografie a migrace tvoří předposlední oblast. Opatření by se měla zaměřit na sociální začlenění jedinců do společnosti. Základním nástrojem je podpora solidarity mezi generacemi a v rámci generací, úsilí o vyšší kvalitu života občanů, která je základní podmínkou pro blahobyt jednotlivce. Dále sem patří modernizace sociální ochrany vzhledem k demografickým změnám, zvyšování zaměstnanosti žen a pracovníků vyšších věkových kategorií, integrace imigrantů a jejich rodin do společnosti a snižování negativních dopadů globalizace na pracovníky a jejich rodiny.

Poslední oblastí je **Globální chudoba a výzvy udržitelného rozvoje**. Cílem je aktivně podporovat udržitelný rozvoj v celosvětovém měřítku a zajistit, aby vnitřní a vnější politika EU byla v souladu s globálním udržitelným rozvojem a s jejími mezinárodními závazky.

1.3. Strategie udržitelného rozvoje ČR

Také v **aktualizované Strategii udržitelného rozvoje ČR** jsou, obdobně jako ve Strategii EU, vymezeny prioritní oblasti, hlavní cíle a nástroje na jejich dosažení. Základní imperativem Strategie zůstává minimalizovat prostor pro vznik nerovnováhy mezi ekonomickým, sociálním a environmentálním pilířem, což se považuje za základ jejich optimálního vývoje. Dalším úkolem je upozorňovat na existující a potenciální překážky udržitelného rozvoje a navrhnout vhodná opatření, jak zmírnit případné negativní dopady. Tato strategie v neposlední řadě usiluje i o to být zastřešujícím rámcem pro sektorové a další koncepce a opatření tak, aby byla zajištěna jejich konzistence. Tento dokument by se měl stát východiskem pro strategická rozhodnutí vlády a ministerstev s cílem, aby jejich rozhodnutí byla přijímána na základě maximálně možné informovanosti a se znalostí možných souvislostí a důsledků.

Strategie se opírá o řadu **principů**, z nichž nejdůležitější je úcta k lidskému životu a k přírodě, k civilizačním a kulturním hodnotám. Dalšími významnými principy jsou sociální soudržnost a solidarita, rovné příležitosti, pozitivní ekonomické stimuly a subsidiarita (funkce má být přidělena vždy té úrovni veřejné správy, která má pro její naplňování co nejlepší informační zázemí). Ve strategii jsou tyto principy uplatňovány pro vybrané úseky společenského vývoje.

Dokument je rozdělen do 12 oblastí, které rozvíjejí původních šest oblastí. Jedná se o ekonomický pilíř (posilování konkurenční schopnosti ekonomiky), environmentální pilíř (ochrana přírody, životního prostředí, přírodních zdrojů a krajiny), sociální pilíř (posílení soudržnosti a stability) a dále o následující oblasti: výzkum, vývoj a vzdělávání, evropský a mezinárodní kontext a správa věcí veřejných.

Pro zajištění harmonického vývoje ve třech základních pilířích a dalších oblastech vymezuje tento dokument strategické a dílčí cíle. K základním strategickým cílům patří stabilní ekonomický vývoj, který nadměrně nezatěžuje životní prostředí a přiměřeně reaguje na důsledky globalizačních procesů, rozvoj ekonomiky založený na znalostech, a to na základě soustavného zvyšování vzdělanosti obyvatel všech věkových kategorií, existence účinného rámce pro zvyšování konkurenční schopnosti výrobců a udržitelné financování nezbytných veřejných služeb.

K vytyčeným cílům se řadí i minimalizace střetů mezi ekonomickými aktivitami na jedné straně a ochranou životního prostředí a kulturního dědictví na straně druhé. Patří sem i úsilí o co možná nejvyšší zaměstnanost především sociálně ohrožených skupin obyvatelstva, mladistvých a osob v předdůchodovém věku. Cílem je i podpora účasti veřejnosti na rozhodování a její maximální informovanost, podpora rozvoje obcí a krajů, zachování kulturní pestrosti a rozmanitosti životního stylu obyvatel a rozvíjení etických hodnot v souladu s evropskými kulturními hodnotami.

1.4. Indikátory udržitelného rozvoje

V roce 2006 byla ke Strategii udržitelného rozvoje sepsána **Situační zpráva**, která má za cíl podle zvolených indikátorů monitorovat vývoj v České republice s ohledem na vytyčené cíle. Na základě sady 34 indikátorů popisuje vývoj ve třech pilířích udržitelného rozvoje a ve třech dalších významných oblastech.

Je rozdělena, obdobně jako Strategie, do šesti oblastí. V **ekonomickém pilíři** byly jako nejdůležitější okruhy vybrány: makroekonomická a fiskální oblast, energetika, surovinová a zemědělská politika, regionální rozvoj, optimální zaměstnanost a flexibilní ekonomika založená na znalostech. V **environmentálním pilíři** se jedná o co nejlepší kvalitu všech složek životního prostředí, minimalizaci střetů mezi ekonomickými aktivitami a ochranou životního prostředí a o příspěvek České republiky k řešení globálních environmentálních problémů. V popředí zájmu v případě **sociálního pilíře** je sociální soudržnost a nízká nezaměstnanost.

Zajištění vzdělanosti, které odpovídá současným a především budoucím požadavkům a může podstatným způsobem napomoci zvýšení konkurenční schopnosti výrobců a služeb na mezinárodních trzích, je obsahem

oblasti **výzkum, vývoj a vzdělávání**. Patří sem, kromě vývoje veřejných a soukromých výdajů na výzkum, vývoj a vzdělávání, také rozvíjení etických hodnot. V rámci **evropského a mezinárodního kontextu** se jedná především o prosazování principů udržitelného rozvoje v celosvětových i regionálních organizacích a podporu procesu zvyšování prosperity a funkčnosti Evropské unie.

Správa věcí veřejných zahrnuje rozvoj územních samosprávných celků (obcí a krajů), vytváření příhodných podmínek pro účast veřejnosti na rozhodování v případech, kdy je to žádoucí, rozvoj institucí a forem veřejné správy tak, aby jejich výkon byl efektivní a napomáhal ekonomickému a sociálnímu rozvoji.

1.5. Mezinárodní srovnání vybraných indikátorů udržitelného rozvoje

Následující tabulky mapují postavení České republiky v rámci Evropské unie na základě vybraných ukazatelů za jednotlivé oblasti udržitelného rozvoje.

Tab. 1.5.1 Hrubý domácí produkt (v PPS na obyvatele)

Pramen: Eurostat

	2000	2005	2006
EU 15	110	108	108
Lucembursko	222	251	269
Irsko	126	139	139
Nizozemí	124	125	126
ČR	65	74	76
Litva	38	52	56
Lotyšsko	35	49	54
Polsko	47	50	51

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2006.

Údaje v tabulce 1.5.1 mapují ekonomické postavení České republiky v rámci států EU v daném období, resp. její reálnou konvergenci. Zvolený ukazatel slouží především k porovnání postavení jednotlivých zemí v rámci EU a není vhodný pro srovnání v čase. Měří úroveň hrubého domácího produktu na obyvatele v PPS (Purchasing Power Standard – standardní kupní síly) v relaci k průměru zemí EU 25. Údaje v tabulce 1.5.1 ukazují, že se Česká republika, díky

relativně rychlému tempu ekonomického růstu (zejména v posledních letech), postupně přibližuje průměrné úrovni HDP na obyvatele v rámci EU. V roce 2006 dosáhla Česká republika lepší postavení než Portugalsko a v rámci členských zemí, které vstoupily do EU v roce 2004, ji předstihlo pouze Slovinsko.

Tab. 1.5.2 Produktivita práce (HDP v PPS na zaměstnanou osobu)

EU 25 = 100

Pramen: Eurostat

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Belgie	130,6	127,8	130,5	128,9	130,3	129,0
Irsko	121,2	122,1	127,2	129,1	128,8	128,6
Francie	119,3	119,4	120,1	116,5	117,5	120,6
ČR	59,0	60,5	60,3	63,8	66,0	66,8
Polsko	52,6	53,5	56,1	57,5	59,0	58,1
Litva	40,7	44,8	45,9	49,7	51,7	52,9
Lotyšsko	38,2	39,5	41,1	42,4	43,8	47,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2005.

Česká republika sice vykazuje postupné přibližování k průměrné úrovni produktivity práce, měřené HDP v PPS na zaměstnanou osobu. Navzdory tomu však patří i nadále k zemím s nejnižší úrovní. Tento ukazatel opticky vylepšuje postavení zemí, v nichž je podíl pracujících na částečný pracovní úvazek na celkovém počtu pracujících nižší než v ostatních zemích. A k těm patří i Česká republika, protože podíl žen s částečným pracovním úvazkem byl v roce 2006 méně než třetinový a v případě mužů méně než poloviční ve srovnání s průměrem EU 25. Navíc tyto podíly vykazují v posledních letech spíše klesající tendenci.

Tab. 1.5.3 Podíl deficitu vládních rozpočtů na HDP (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	-1,3	-2,3	-3,1	-2,7	-2,4	-1,7
Dánsko	1,4	1,2	0,0	2,0	4,7	4,2
Finsko	5,0	4,1	2,5	2,3	2,7	3,9
Estonsko	-0,3	0,4	2,0	2,3	2,3	3,8
ČR	-5,7	-6,8	-6,6	-2,9	-3,5	-2,9
Polsko	-3,7	-3,2	-6,3	-5,7	-4,3	-3,6
Portugalsko	-4,3	-2,9	-2,9	-3,3	-6,1	-3,9
Maďarsko	-3,4	-8,2	-7,2	-6,5	-7,8	-9,2

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2006.

Česká republika vykazuje poměrně dobré výsledky, pokud jde o vývoj podílu deficitu vládních rozpočtů na HDP. Tento vývoj je i v souladu s postupným zlepšováním tohoto ukazatele za EU 25 od roku 2003. Česká republika však vykazovala v posledních letech vyšší tempo ekonomického růstu než průměr EU 25, což obecně vytváří příhodné podmínky pro rychlejší snižování podílu deficitu veřejných rozpočtů na HDP, než jak tomu bylo v ČR.

Tab. 1.5.4 Nezaměstnanost (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
EU 25	8,4	8,7	9,0	9,0	8,7	7,9
Norsko	3,6	3,9	4,5	4,4	4,6	3,5
Nizozemí	2,2	2,8	3,7	4,6	4,7	3,9
Dánsko	4,5	4,6	5,4	5,5	4,8	3,9
ČR	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1
Francie	8,4	8,7	9,5	9,6	9,7	9,5
Slovensko	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	13,4
Polsko	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	13,8

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2006; podíl nezaměstnaných osob na pracovní síle, zjišťováno na základě VŠPS.

U ukazatele nezaměstnanosti zaujímá ČR dobrou pozici v rámci zemí EU, vzhledem k tomu, že v uvedeném období dosahovala lepších výsledků než činí průměr zemí v tomto seskupení. Tento obraz však zakrývá dvě znepokojivé skutečnosti, a to, že přetrvává relativně vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných a rovněž se nesnižují poměrně značné regionální rozdíly, a to navzdory příznivému vývoji celkové nezaměstnanosti a poměrně rychlému ekonomickému růstu.

Tab. 1.5.5 Výdaje na vzdělávání (v %)

Pramen: Eurostat

	2001	2002	2003	2004
EU 25	24,5	24,8	25,0	24,7
Kypr	27,6	30,1	32,5	30,6
Slovensko	33,5	30,3	30,1	30,6
Dánsko	28,9	28,1	27,7	28,2
ČR	20,1	20,5	22,0	22,8
Litva	22,7	22,3	21,6	21,6
Slovensko	17,8	18,3	20,4	21,1
Irsko	17,7	17,5	18,2	18,8

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2004; výdaje na veřejné a soukromé vzdělávací instituce v přepočtu na žáka/studenta v poměru k HDP na obyvatele.

Celkové, veřejné a soukromé, výdaje na vzdělání jsou v České republice pod průměrem zemí EU 25, i když se v daném období zvyšovaly o něco rychleji než činil průměr za EU 25. Odstup ČR od průměru EU 25 se tudíž snižoval, byť relativně pomalu. Přitom se výdaje na vzdělání deklarují jako priorita, mj. i vzhledem k tomu, že vzdělaná pracovní síla je jedním z faktorů vysoké úrovně zaměstnanosti a významným předpokladem zdravého životního stylu.

Tab. 1.5.6 Naděje dožití (roky)

Pramen: Eurostat

	Muži						Ženy				
	2001	2002	2003	2004	2005		2001	2002	2003	2004	2005
Švédsko	77,6	77,8	78,0	78,4	78,5	Španělsko	83,2	83,2	83,0	83,7	83,7
Nizozemí	75,8	76,0	76,3	76,9	77,3	Švédsko	82,2	82,2	82,5	82,8	82,9
Malta	76,6	76,3	76,4	77,4	77,3	Finsko	81,7	81,6	81,9	82,5	82,5
ČR	72,1	72,1	72,0	72,6	72,9	ČR	78,6	78,7	78,7	79,2	79,3
Estonsko	64,9	65,3	66,1	66,5	67,3	Litva	77,6	77,5	77,8	77,7	77,3
Lotyšsko		64,7	65,6	65,9	65,4	Maďarsko	76,7	76,7	76,7	77,2	77,2
Litva	65,9	66,2	66,4	66,3	65,3	Lotyšsko		76,0	75,9	76,2	76,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejlepším výsledkem a tři země s nejhorším výsledkem v roce 2005; průměrný počet let, které se dožije právě narozené dítě (muž/žena) při nezměněných podmínkách úmrtnosti.

Naděje dožití se v ČR v období 2001 – 2005 zlepšila o 0,8 let u mužů a o 0,6 let u žen. Odstup ČR od země s nejvyšší úrovní činil v roce 2006 u mužů 5,6 let (Švédsko) a 4,4 let u žen (Španělsko). Při porovnání jednotlivých zemí převládá trend, čím je země ekonomicky vyspělejší, tím je naděje na dožití vyšší. Souvisí to patrně s přímou závislostí mezi ekonomickou úrovní na jedné straně a kvalitou zdravotní péče a úrovní vzdělanosti a z toho vyplývajícího lepšího životního stylu obyvatel na straně druhé. Ovšem neplatí to bez výjimky. Např. španělské ženy mají naději dožít se v rámci EU 25 nejvyššího věku, avšak ekonomická úroveň této země dosahovala v roce 2005 pouze 98 % průměru EU 25.

Tab. 1.5.7 Emise oxidu uhličitého (tuny na obyvatele)

Pramen: EUROSTAT

	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Lotyšsko	3,5	2,9	3,1	3,1	3,2	3,2
Litva	6,7	4,0	3,8	3,7	3,6	3,9
Maďarsko	5,9	5,7	5,8	5,7	6,0	5,9
ČR	12,8	12,6	12,6	12,2	12,5	12,5
Finsko	11,4	11,0	12,1	12,5	14,0	13,2
Estonsko	13,4	12,3	12,5	12,7	14,1	14,3
Lucembursko	22,7	20,5	20,9	22,9	23,8	26,5

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny tři země s nejnižší hodnotou a tři země s nejvyšší hodnotou emisí v roce 2004.

Emise oxidu uhličitého vznikají především při spalování fosilních paliv. Podílejí se téměř z 90 % na celkových emisích skleníkových plynů. Česká republika patří v rámci EU 25 k zemím s vysokou hodnotou emisí oxidu uhličitého (v přepočtu na obyvatele), i když trend je mírně sestupný. Nižší úroveň emisí na obyvatele než ČR vykazuje v rámci EU nejen většina ekonomicky méně vyspělých zemí, ale i téměř všechny vyspělejší země s výjimkou Finska a Lucemburska. Jak je vidět z tabulky 1.5.7, ČR obsadila v roce 2004 (novější údaje nejsou k dispozici) čtvrté místo v produkci oxidu uhličitého v přepočtu na obyvatele v rámci EU 25.

2. Vývoj indikátorů udržitelného rozvoje v krajích

Úvodní část této kapitoly se zaměřuje na způsob výběru indikátorů v předkládané publikaci. Následuje přehled použitých indikátorů s uvedením důvodu jejich zařazení. Hlavní část kapitoly uvádí u jednotlivých indikátorů jejich vazbu na strategické dokumenty, zdroj dat, územní dostupnost, periodicitu zjišťování, popis, případně metodické poznámky. Datová tabulka u jednotlivých indikátorů obsahuje mezikrajské srovnání v delší časové řadě, nezahrnuje však údaje před rokem 1993.

2.1. Soubor indikátorů pro regionální (krajskou) úroveň

V roce 2000 byl v souvislosti s novým územním uspořádáním vytvořen v každém kraji **Návrh programu rozvoje kraje**, který navázal na **Strategii rozvoje kraje** z roku 1999. **Program rozvoje kraje** vznikl ve většině krajů až v roce 2001. Tento materiál se zaměřil na formulování sociálně ekonomických cílů v souladu se zákonem 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, nebyla v něm však se zvláštním zřetelem řešena problematika udržitelnosti. Ani při aktualizaci Programu rozvoje kraje z roku 2003 nedošlo k zásadnější změně. Za určitý zlom lze považovat rok 2005, kdy vznikly modelové **Strategie udržitelného rozvoje (SUR)** dvou krajů (Libereckého a Ústeckého) jako výstup projektu „**Podpora při přípravě strategie udržitelného rozvoje ve vybraných krajích České republiky**“. Hlavním rozdílem oproti předchozím strategickým materiálům na krajské úrovni je, že v SUR je kladen důraz na delší časový horizont (zde 2006 – 2020) a na vyváženost tří základních pilířů – ekonomického, sociálního a environmentálního. Na základě SWOT analýzy byly pro jednotlivé pilotní kraje stanoveny priority a strategické cíle. Pro sledování a pravidelné vyhodnocování toho, jak kraj svou strategii naplňuje (zda se k cílům blíží nebo se jim vzdaluje), navrhli autoři strategie soubor indikátorů. Ne všechny vybrané indikátory pro modelová území jsou však dostupné ve všech krajích. Kromě toho jiné strategické cíle potřebují jiné indikátory. Proto nelze soubor indikátorů použitý v pilotních strategiích považovat za dogma.

Současný vývoj naznačuje, že ne všechny kraje budou vytvářet samostatnou Strategii udržitelného rozvoje, ale problematiku udržitelnosti zapracují do existujících strategických materiálů. K tomu budou potřebovat vybrat indikátory, které by mohly sloužit k hodnocení konkrétních cílů.

Soubor indikátorů v této kapitole vycházel z indikátorových sad použitých v národní Strategii udržitelného rozvoje z roku 2004, v situačních zprávách k SUR z roku 2005 a 2006. Opomenut nezůstal ani návrh Obnovené strategie UR z května 2007. Bylo třeba vzít v úvahu, že ne všechny indikátory jsou dostupné na krajské úrovni. V tomto případě byly vybrány náhradní indikátory blízké původním. Několik indikátorů vhodnou náhradu nemá a příslušná oblast není v publikaci řešena (např. index vnímání korupce, spotřeba primárních energetických zdrojů, index běžných druhů volně žijících ptáků, index zavlečených druhů rostlin, spotřeba pesticidů). Byla dodržována zásada, aby data pro výpočet indikátorů byla získána z pravidelných statistických zjišťování či jiných zdrojů, poskytujících pravidelně hodnověrné údaje v časové řadě. Vybrané indikátory v této kapitole tvoří vyvážený soubor, který charakterizuje úroveň udržitelnosti v jednotlivých krajích. Uvedené tabulky slouží k regionálnímu srovnání a postavení kraje v rámci ČR. Může být tedy vodítkem pro stanovení, na kterou oblast by se jednotlivé kraje měly zaměřit. Časová řada ukazuje, jakým směrem se ubírá vývoj jednotlivých indikátorů, zda se stav zlepšuje či zhoršuje, zda se kraj přibližuje či vzdaluje od celostátní úrovně.

V kapitole 2.3 byly pro návaznost na strategické dokumenty ČR použity zkratky:

SUR 2004	Strategie udržitelného rozvoje České republiky schválená Usnesením vlády České republiky č. 1242 z prosince 2004, publikovaná v roce 2005
SZ 2005	Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje České republiky předložená Vládě České republiky v listopadu 2005 a publikovaná v roce 2006
SZ 2006	Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje České republiky předložená Vládě České republiky v prosinci 2006 a publikovaná v roce 2007
OSUR 2007	pracovní verze Obnovené strategie udržitelného rozvoje České republiky předložená k veřejné diskusi v květnu 2007

2.2. Přehled vybraných indikátorů a jejich význam pro udržitelný rozvoj

Ekonomický pilíř:

Hrubý domácí produkt na obyvatele

Vývoj hrubého domácího produktu

Základní makroekonomický ukazatel, který se používá pro stanovení úrovně, výkonnosti a dynamiky ekonomiky.

Produktivita práce

Kvalitativní ukazatel ekonomické úrovně a konkurenceschopnosti ekonomiky. Vyjadřuje účinnost lidské práce.

Deficit / přebytek veřejných rozpočtů

Charakterizuje rovnováhu mezi příjmovou a výdajovou stránkou veřejných rozpočtů, což je důležitá podmínka udržitelnosti veřejných financí. Výše schodku vztahovaná k HDP je jedním z konvergenčních maastrichtských kritérií pro přijetí jednotné měny euro.

Hrubá přidaná hodnota v sektoru služeb

Podíl sektoru služeb v ekonomice je důležitým indikátorem přechodu od industriální k postindustriální společnosti.

Míra investic

Makroekonomický indikátor budoucího ekonomického rozvoje. Charakterizuje investiční aktivitu subjektů v dané ekonomice.

Čistý disponibilní důchod domácností

Charakterizuje životní úroveň a je jedním z makroekonomických ukazatelů kupní síly obyvatelstva.

Malé a střední podnikání

Přibližuje ekonomický význam skupiny malých a středních podniků, která je díky své flexibilitě velmi důležitým prvkem stability hospodářského vývoje a zaměstnanosti.

Dopravní infrastruktura - hustota silniční sítě

Dopravní infrastruktura - hustota železniční sítě

Dostatečně hustá dopravní infrastruktura je nutným předpokladem ekonomického a sociálního růstu regionu.

Nákladní doprava

Přeprava surovin, materiálů a zboží je důležitým předpokladem pro rozvoj ekonomiky, má však negativní dopady na životní prostředí.

Osobní doprava

Přeprava osob má z ekonomického pohledu význam zejména pro mobilitu pracovní síly. Veřejná doprava snižuje negativní dopady individuální dopravy na životní prostředí.

Výdaje na výzkum a vývoj

Výše výdajů na výzkum a vývoj vypovídá o schopnosti ekonomiky investovat do svého budoucího rozvoje.

Sociální pilíř:

Domácnosti s čistým příjmem pod hranicí životního minima

Signalizuje míru ohrožení domácností (obyvatelstva) chudobou.

Obecná míra nezaměstnanosti

Ukazatel pro hodnocení situace na trhu práce a pro hodnocení vývoje v oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Míra registrované nezaměstnanosti

Ukazatel pro hodnocení situace v oblasti nezaměstnanosti v regionech; signalizuje problémy v „regionálních a lokálních“ ekonomikách.

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

Charakterizuje míru pracovního začlenění osob ve vyšším věku na trhu práce v souladu se strategií vytváření rovných příležitostí a boje proti všem formám diskriminace.

Zaměstnanost žen

Vypovídá o stavu a vývoji v oblasti zaměstnávání žen a o míře vytváření rovných příležitostí.

Míra úmrtnosti

Charakterizuje zdravotní stav populace a rozšíření některých závažných druhů onemocnění.

Očekávaná délka života

Ukazatel vypovídající o zdravotním stavu populace a jeho vývoji.

Nejvyšší dosažené vzdělání

Charakterizuje vzdělanostní úroveň obyvatelstva, indikuje úspěšnost uplatnění na trhu práce a zvyšování kvality lidských zdrojů.

Přístup k internetu

Signalizuje míru přiblížování k tzv. informační společnosti; přístup k informačním a komunikačním technologiím je nezbytným předpokladem rozvoje lidských zdrojů.

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů

Vypovídá o míře prostředků věnovaných na kulturu v širším slova smyslu – kultura jako strukturovaná oblast zájmů, aktivit a činností napomáhá rozvoji jednotlivce a integraci občanské společnosti.

Pokrytí území schválenou územně plánovací dokumentací obcí

Vypovídá o míře komplexního a funkčního řešení a využití území obcí, o míře vytváření předpokladů k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí.

Průměrná délka soudního řízení

Ukazatel pro posuzování dlouhodobého vývoje výkonnosti soudní soustavy; výkonné soudnictví je základní podmínkou fungující správy státu a garantem ochrany subjektivních práv.

Občanská společnost – politická participace

Kvantifikuje míru politické participace občanů – zájem občanů aktivně ovlivňovat věci veřejné formou účasti ve volbách.

Ženy a muži v politice

Vypovídá o míře zapojení žen v politických a rozhodovacích funkcích a o míře prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti.

Občanská společnost – občanská participace

Charakterizuje míru účasti občanů na řešení věcí veřejných v oblasti tzv. neziskového sektoru (jedná se o oblast dobrovolného sdružování mimo sféry trhu, státu i soukromého života).

Environmentální pilíř:

Zornění zemědělské půdy

Zachycuje podíl orné půdy, která patří mezi nestabilní krajinnotvorné prvky, na celkové výměře zemědělské půdy.

Spotřeba průmyslových hnojiv

Měří spotřebu průmyslových hnojiv na hektar orné půdy; nadměrný přísun živin přispívá ke kontaminaci půdy i podzemních a povrchových vod.

Koeficient ekologické stability

Odráží charakter krajiny, míru jejího ovlivnění člověkem, poměr ekologicky stabilních (lesy, vodní plochy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice) a nestabilních ploch (orná půda, zastavěné plochy, ostatní plochy).

Ekologické zemědělství

Vyjadřuje podíl půdy, na které zemědělci hospodaří bez použití průmyslových hnojiv, chemických látek, hormonů či genetických modifikací.

Index defoliace

Indikuje zdravotní stav lesů; projevuje se v něm vliv emisí, sucha i druhové skladby dřevin.

Podíl listnatých dřevin

Lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou odolnější vůči povětrnostním vlivům, suchu i hmyzím škůdcům. V původní druhové skladbě středoevropské flóry bylo zastoupení listnatých dřevin mnohem vyšší, než je dnes.

Jakost povrchových vod

Odráží kvalitu povrchových vod ve vodních tocích prostřednictvím podílu profilů, na kterých byla zjištěna silně a velmi silně znečištěná voda.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší

Ukazuje podíl území se zhoršenou kvalitou ovzduší, ve kterých jsou překračovány imisní limity pro ochranu zdraví lidí.

Emise oxidů dusíku

Oxidy dusíku jsou jednou z hlavních znečišťujících látek, mají podíl na tvorbě kyselých dešťů a přízemního ozónu; oxid dusnatý je jedním ze skleníkových plynů.

Emise oxidu siřičitého

Oxid siřičitý představuje jednu z hlavních znečišťujících látek, která se podílí zejména na tvorbě kyselých dešťů.

Produkce podnikového odpadu

Produkce komunálního odpadu

Odpad může být zdrojem znečištění všech složek životního prostředí a nakládání s ním vyžaduje ekonomické náklady.

Investiční výdaje na ochranu životního prostředí

Neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí

Výdaje na ochranu životního prostředí odrážejí úroveň péče o životní prostředí ze strany veřejného a soukromého sektoru.

2.3. Popis indikátorů a jejich vývoj

Hrubý domácí produkt na obyvatele

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Hrubý domácí produkt na obyvatele v tis. Kč – běžné ceny		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Obecně může být definován třemi způsoby: produkční metodou, výdajovou metodou a důchodovou metodou. Pro regionalizaci vytvořeného HDP byla použita metoda pseudo-bottom-up. V podstatě to znamená, že za organizace uni-regionálního charakteru v sektorech nefinančních podniků a domácností byly údaje přímo agregovány a za organizace multi-regionálního charakteru byly údaje odhadnuty přímo za místní jednotky podle regionální struktury vyplacených mzdových prostředků. Přepočten je prováděn na střední stav obyvatelstva.		

Tab. 2.3.1 Hrubý domácí produkt na obyvatele v tis. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	142,0	163,2	175,8	193,9	202,4	213,1	230,1	241,6	252,6	275,8	291,9	314,8
Hl. m. Praha	242,2	278,1	313,3	366,9	395,4	425,3	475,7	506,1	530,3	567,9	610,8	662,8
Středočeský	122,5	140,6	153,4	175,3	189,1	200,5	213,7	230,4	238,3	262,2	268,9	284,6
Jihočeský	132,9	154,7	165,6	183,0	188,5	195,9	207,7	217,5	225,6	246,5	261,1	283,7
Plzeňský	137,2	160,6	169,8	181,2	188,3	199,9	216,6	221,9	235,9	265,7	273,1	294,5
Karlovarský	132,7	147,6	153,2	164,6	168,7	178,5	183,1	196,2	202,3	214,2	220,3	240,1
Ústecký	134,6	153,5	156,8	168,8	171,6	173,8	182,6	191,8	208,1	227,0	236,7	253,9
Liberecký	128,7	146,6	159,8	170,6	180,5	190,6	201,9	211,4	204,5	221,6	245,5	266,6
Královéhradecký	132,4	152,4	168,3	181,2	188,8	201,7	212,6	219,0	226,6	247,6	255,6	273,5
Pardubický	127,5	143,8	154,5	171,2	173,1	182,0	193,6	202,5	214,7	231,3	240,1	257,1
Vysočina	121,4	140,0	145,0	158,1	168,8	178,5	203,3	209,3	217,1	235,3	246,4	265,3
Jihomoravský	136,0	156,6	166,0	183,2	187,5	196,8	213,0	222,5	234,5	251,8	265,5	286,1
Olomoucký	118,3	139,7	146,9	154,6	160,8	169,6	179,1	186,3	193,8	216,0	220,9	233,7
Zlínský	127,2	139,7	157,2	168,5	170,5	178,1	190,6	199,5	206,8	219,5	235,5	254,5
Moravskoslezský	124,3	145,8	152,6	160,6	162,5	166,9	179,7	186,1	195,9	226,1	249,0	270,4

Vývoj hrubého domácího produktu

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Vývoj hrubého domácího produktu ve srovnatelných cenách		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	K vyjádření vývoje HDP byly použity meziroční indexy. Pro očištění od cenových vlivů ukazatel počítán ve srovnatelných cenách.		

Tab. 2.3.2 Vývoj HDP ve srovnatelných cenách (předchozí rok = 100)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	104,0	99,3	99,2	101,3	103,6	102,5	101,9	103,6	104,5	106,4	106,4
Hl. m. Praha	104,3	103,3	104,6	103,1	104,3	105,9	100,6	103,8	103,8	107,3	105,4
Středočeský	103,0	100,9	103,4	105,9	105,1	102,9	106,3	103,1	106,4	105,8	107,3
Jihočeský	105,4	98,8	99,2	100,6	103,0	100,1	102,3	102,9	105,3	107,0	107,2
Plzeňský	105,9	97,6	95,8	101,1	104,7	102,9	100,2	105,3	108,8	103,6	107,0
Karlovarský	100,8	94,8	96,4	98,9	104,3	97,4	104,7	102,1	100,8	101,9	106,6
Ústecký	103,9	94,2	96,6	98,5	100,8	98,3	101,9	107,2	101,6	105,5	106,6
Liberecký	102,7	100,6	96,0	102,9	104,0	100,7	102,7	95,7	105,3	112,7	109,6
Královéhradecký	103,9	102,0	96,8	101,6	105,3	100,1	100,7	102,3	105,1	104,8	106,2
Pardubický	101,7	98,9	99,7	99,0	104,0	100,8	102,5	105,6	103,7	105,2	106,5
Vysočina	105,1	95,5	98,0	105,3	105,0	106,7	102,0	102,9	103,7	106,6	107,2
Jihomoravský	103,6	97,4	99,7	99,3	103,2	102,5	101,3	104,4	103,3	105,4	105,3
Olomoucký	107,6	97,2	95,0	101,5	103,4	100,4	101,8	103,1	107,4	102,4	104,2
Zlínský	97,9	103,9	96,0	98,8	103,1	101,6	102,8	103,0	103,2	108,3	107,7
Moravskoslezský	106,4	96,6	94,9	98,2	101,5	101,5	100,6	104,0	104,8	108,5	106,8

Produktivita práce

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Vývoj hrubého domácího produktu na zaměstnaného		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Produktivita práce je počítána jako podíl hrubého domácího produktu a počtu zaměstnaných na sledovaném území. Ten vychází z údajů o zaměstnanosti z Výběrového šetření pracovních sil, které se provádí v domácnostech a vychází z mezinárodních definic a doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).		

Tab. 2.3.3 Vývoj HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného (předchozí rok = 100)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	103,1	99,1	100,8	104,9	103,8	102,0	101,3	105,0	104,1	105,3	104,4
Hl. m. Praha	103,8	102,8	102,6	104,1	105,2	106,3	99,9	103,5	103,4	103,8	100,4
Středočeský	101,2	98,7	106,1	112,1	102,4	99,8	102,8	107,0	103,2	107,7	102,9
Jihočeský	105,6	97,6	100,8	103,4	102,6	100,6	102,5	103,9	104,9	106,5	106,0
Plzeňský	102,5	99,2	98,1	103,7	103,4	102,5	99,1	108,4	106,0	100,9	107,2
Karlovarský	100,0	94,5	99,7	100,6	102,1	97,6	107,8	101,1	103,1	99,3	108,6
Ústecký	106,7	94,4	99,3	104,6	101,9	95,6	101,2	109,5	100,1	106,7	105,6
Liberecký	103,4	100,9	100,6	105,0	103,6	99,3	102,8	97,5	103,3	114,0	109,8
Královéhradecký	102,9	100,0	101,0	103,6	104,4	100,5	99,4	105,5	109,3	101,3	105,6
Pardubický	103,2	99,4	100,0	102,1	106,7	99,1	102,7	105,1	102,9	104,6	106,0
Vysočina	103,6	94,9	98,9	112,7	100,0	105,5	103,6	106,3	100,7	108,5	105,0
Jihomoravský	102,9	97,2	100,1	102,2	104,0	104,0	102,4	103,9	103,5	104,3	104,2
Olomoucký	104,8	98,1	96,1	103,1	109,5	99,2	99,7	103,3	110,8	100,2	101,1
Zlínský	95,3	102,5	98,5	102,9	102,3	102,0	103,8	103,0	103,6	111,4	105,2
Moravskoslezský	104,0	98,6	97,7	104,7	103,1	101,6	99,2	107,4	105,6	105,9	106,8

Deficit/přebytek veřejných rozpočtů

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů na celkových výdajích těchto rozpočtů v %
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004
Zdroj dat	Ministerstvo financí ČR
Územní dostupnost	kraje
Periodicita	ročně
Popis	Rozdíl mezi příjmy a výdaji rozpočtů kraje, obcí a dobrovolných svazků obcí v daném kraji v příslušném roce, který je vztažen k celkovým výdajům těchto rozpočtů (v běžných cenách). Záporná hodnota indikátoru představuje deficit a jeho výše podíl výdajů veřejných rozpočtů, které nebyly kryty příjmy veřejných rozpočtů v daném roce. Kladná hodnota indikátoru představuje přebytek a jeho výše podíl výdajů, o které mohly být celkové výdaje v daném roce navýšeny, aniž by došlo ke zvýšení zadlužení. Data vycházejí ze skutečně realizovaných (nikoliv rozpočtovaných) příjmů a výdajů veřejných rozpočtů. Jak příjmy, tak výdaje jsou uváděny po konsolidaci.

Tab. 2.3.4 Saldo příjmů a výdajů veřejných rozpočtů na celkových výdajích těchto rozpočtů v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	-0,90	-6,95	0,54	-1,39	-0,26	1,52	0,06	-1,09	1,94	-0,12	1,34	-1,09	0,36	2,73	0,22
2004	-2,50	-9,48	-0,75	-1,61	-0,39	1,51	0,00	-0,22	0,82	-0,79	0,43	-5,00	0,92	-2,19	-2,27
2005	2,32	4,00	1,49	1,29	4,35	1,55	6,30	-0,21	1,59	-0,03	3,69	1,85	1,10	1,15	1,11
2006	-1,08	2,48	-1,20	-2,18	2,33	-0,23	1,90	1,40	-0,09	-2,83	-0,92	-2,64	-4,32	-7,35	-3,08

Hrubá přidaná hodnota v sektoru služeb

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách. Na regionální úrovni se počítá za odvětví a za sektory. Primární sektor zahrnuje: zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, rybolov; sekundární sektor: průmysl celkem (vč. dobývání nerostných surovin) a stavebnictví; terciární sektor: ostatní odvětví OKEČ.		

Tab. 2.3.5 Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	56,7	53,5	55,2	56,6	57,4	58,0	58,3	60,0	61,0	58,1	58,9	59,3
Hl. m. Praha	76,6	73,8	76,6	77,5	79,0	80,3	80,4	81,6	83,5	81,8	81,7	82,5
Středočeský	48,6	44,4	47,5	49,3	49,4	50,3	50,6	52,3	54,1	50,7	51,9	51,9
Jihočeský	51,4	47,1	49,4	49,7	50,4	49,9	50,9	52,1	54,6	51,7	51,3	51,9
Plzeňský	55,6	51,1	53,5	53,1	52,4	52,4	53,3	54,3	55,5	51,1	52,5	52,5
Karlovarský	56,5	54,2	53,5	54,0	52,8	52,8	53,0	55,3	56,1	53,1	57,4	58,3
Ústecký	48,0	47,8	47,5	49,0	48,7	49,3	49,7	51,7	51,2	46,8	48,3	49,2
Liberecký	53,9	50,6	49,9	50,8	50,9	48,9	47,1	48,7	50,8	48,6	47,1	47,0
Královéhradecký	54,7	50,4	51,8	51,3	51,7	51,1	51,3	53,7	54,5	52,5	52,1	51,5
Pardubický	51,1	46,9	47,4	48,9	49,3	51,1	50,5	51,7	51,3	50,9	52,4	52,7
Vysočina	45,3	41,5	42,7	42,5	44,4	42,8	43,8	44,7	45,2	42,1	42,6	42,8
Jihomoravský	57,0	55,2	55,1	57,3	57,6	58,3	58,5	60,5	61,0	59,5	61,3	61,3
Olomoucký	54,7	52,1	52,0	52,9	53,2	54,5	52,7	54,3	56,0	52,4	54,9	55,3
Zlínský	53,9	46,0	49,2	49,0	49,5	49,0	48,6	50,3	49,3	47,1	48,6	47,7
Moravskoslezský	47,0	44,5	46,2	48,3	49,6	51,2	51,6	53,7	53,7	48,2	47,8	48,4

Míra investic

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Míra investic v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Poměr tvorby hrubého fixního kapitálu (v běžných cenách) k hrubému domácímu produktu (v běžných cenách). Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) představuje jednak nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání, jednak pořízení nehmotných fixních aktiv a dále zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv. Do tvorby se nepočítají fixní aktiva s hodnotou nižší než 20 tisíc Kč, předměty dlouhodobé spotřeby nakoupené domácnostmi (např. automobily apod.), ale zahrnuje se pořízení obydlí. Dále se nezahrnují předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj atd. Regionalizace THFK se provádí podle místa realizace investice. Data vycházejí ze Systému národního účetnictví podle mezinárodního standardu ESA 1995.		

Tab. 2.3.6 Míra investic v %

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	31,5	32,1	29,9	28,2	27,0	28,0	28,0	27,5	26,7	25,8	25,0	24,6
Hl. m. Praha	28,4	28,8	30,6	27,1	28,9	29,2	28,2	31,1	26,8	30,9	28,0	28,4
Středočeský	32,7	37,0	30,7	34,2	29,6	29,7	31,0	24,6	27,2	27,2	28,9	24,8
Jihočeský	56,9	40,7	32,3	32,1	32,2	31,2	33,4	25,4	30,5	25,8	28,5	21,0
Plzeňský	36,0	43,3	35,8	37,4	25,2	36,3	25,4	25,9	24,6	25,5	21,5	30,6
Karlovarský	31,6	38,2	26,4	23,9	22,0	20,4	33,8	28,8	31,1	26,4	26,3	24,7
Ústecký	31,9	31,5	32,3	29,7	24,4	24,8	29,9	26,7	30,3	22,4	20,8	22,0
Liberecký	27,5	22,7	23,0	23,1	24,1	27,8	22,3	26,1	30,5	28,7	23,6	19,6
Královéhradecký	27,4	31,7	25,9	23,1	21,9	27,3	20,2	28,8	22,6	22,2	18,7	19,1
Pardubický	29,2	28,0	27,8	25,2	21,0	23,7	26,2	26,2	23,5	23,6	18,8	18,4
Vysočina	25,6	29,0	28,8	27,4	22,5	30,7	26,0	23,8	23,0	22,8	24,9	17,6
Jihomoravský	30,8	32,5	30,4	28,7	29,3	26,8	23,6	24,3	31,9	24,8	30,6	24,1
Olomoucký	25,4	29,9	23,2	28,1	25,5	26,9	37,8	27,0	24,0	25,0	21,3	29,6
Zlínský	25,7	26,7	26,2	22,8	24,7	24,6	25,3	30,6	24,2	23,5	19,6	21,9
Moravskoslezský	33,2	32,4	33,4	26,0	28,9	25,7	29,2	28,3	21,9	20,4	20,5	25,0

Čistý disponibilní důchod domácností

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v tis. Kč		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	neobsažen		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Čistý disponibilní důchod domácností je částka, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů umísťuje znovurozdělením: běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery. Indikátor do značné míry zachycuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech. Data vycházejí ze Systému národního účetnictví podle mezinárodního standardu ESA 1995. Přepočet je prováděn na střední stav obyvatelstva.		

Tab. 2.3.7 Čistý disponibilní důchod domácností na obyvatele v tis. Kč

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	78,6	88,4	98,5	104,3	108,8	113,4	119,8	125,3	130,9	135,5	141,0	150,4
Hl. m. Praha	97,2	110,6	124,7	135,7	144,6	151,0	162,3	170,6	181,3	185,2	189,9	204,8
Středočeský	80,7	90,6	100,7	109,3	115,2	118,7	123,8	133,4	140,9	145,9	149,6	159,5
Jihočeský	77,4	87,1	96,9	101,7	104,9	110,5	115,7	119,1	127,0	130,8	136,4	146,0
Plzeňský	79,4	89,8	99,7	103,5	109,3	113,4	121,7	126,2	131,0	136,8	140,7	150,9
Karlovarský	75,6	85,0	96,5	100,8	103,7	110,7	112,1	116,2	121,4	122,9	126,5	133,6
Ústecký	75,3	84,0	92,9	96,3	99,9	103,7	108,7	111,1	116,4	119,6	124,5	133,6
Liberecký	74,6	82,5	93,9	98,5	102,6	108,8	114,9	119,7	123,0	127,5	132,2	139,2
Královéhradecký	79,0	88,3	99,2	104,9	108,1	113,9	119,6	124,4	125,8	130,0	137,4	146,0
Pardubický	73,5	81,7	93,4	97,9	100,8	104,3	109,7	115,8	120,2	127,1	134,2	141,9
Vysočina	71,8	80,9	89,5	94,8	99,4	103,4	110,4	118,6	123,8	129,2	132,4	142,9
Jihomoravský	76,6	85,8	94,9	100,6	104,7	109,5	116,1	119,4	124,4	131,4	137,8	144,5
Olomoucký	72,2	81,8	91,6	95,9	99,0	103,6	109,4	115,7	120,2	123,6	128,1	136,2
Zlínský	74,3	82,5	93,0	99,4	102,7	106,4	112,2	117,1	122,4	124,8	131,8	141,9
Moravskoslezský	75,3	85,1	92,6	96,4	99,5	103,0	108,9	113,2	116,8	121,0	128,8	136,6

Malé a střední podnikání

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR ČR 2004		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	nepravidelná
Popis	Podíl zaměstnaných v malých a středních podnicích na celkovém počtu zaměstnaných na daném území, zjištěných podle Výběrového šetření pracovních sil. Zaměstnanost v malých a středních podnicích je zkonstruována jako součet počtu zaměstnanců v podnicích, které mají podle Registru ekonomických subjektů od 1 do 249 zaměstnanců (podle stavu k 31. 12.), osob pracujících na vlastní účet (tzn. bez zaměstnanců) a pracujících rodinných příslušníků podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil.		

Tab. 2.3.8 Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	67,3	74,4	68,0	64,0	70,5	63,6	63,4	66,4	70,4	68,5	67,4	70,8	61,6	68,7	56,5
2006	65,9	72,0	65,0	64,2	62,4	61,9	60,4	65,3	65,3	64,1	65,2	71,6	63,5	71,6	58,4

Dopravní infrastruktura - hustota silniční sítě

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Hustota dálnic a silnic I. třídy v km/100 km ²		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ředitelství silnic a dálnic ČR		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Pozemní komunikace je dopravní cesta určená k využití silničními vozidly. Člení se na dálnice a silnice I. až III. třídy. Silnice I. třídy vystavěná jako rychlostní komunikace a dálnice jsou určeny pro rychlou dopravu a přístupné pouze motorovým vozidlům, jejichž nejvyšší povolená rychlost není nižší než stanovuje zvláštní předpis. Silnice I. třídy je určena zejména pro dálkovou a mezinárodní dopravu. Indikátor vyjadřuje poměr celkové délky dálnic a silnic I. třídy (včetně rychlostních) v km k rozloze území.		

Tab. 2.3.9 Hustota dálnic a silnic I. třídy v km/100 km²

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	8,3	7,2	8,6	6,6	6,6	6,7	9,8	10,5	9,0	9,9	6,5	7,8	7,8	8,1	12,7
2006	8,6	8,5	8,8	6,7	7,0	6,7	10,2	10,4	9,5	10,2	7,5	8,1	8,4	8,6	13,0

Dopravní infrastruktura - hustota železniční sítě

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Hustota železničních tratí v km/100 km ²		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Provozní délka železničních tratí je délka průběžných tratí v kilometrech. Indikátor vyjadřuje poměr celkové délky železničních tratí v km k rozloze území.		

Tab. 2.3.10 Hustota železničních tratí v km/100 km²

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	12,2	38,4	12,7	9,5	9,5	13,2	19,4	17,3	12,3	11,7	9,1	11,1	14,5	8,6	12,2
2006	12,2	13,2	9,5	9,4	14,9	19,1	17,5	15,0	12,0	9,6	11,2	11,4	9,0	12,4	

Nákladní doprava

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou na tis. Kč HDP v kilogramech		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „Převážní náročnost v nákladní dopravě“, který je obsažen SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat	Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Přeprava nákladu je uváděna za silniční, železniční a vnitrozemskou vodní dopravu; ostatní formy dopravy (např. letecká) nejsou uvažovány. Ukazatel je zkonstruován jako souhrn přepravy nákladu v rámci kraje, dovozu do kraje a vývozu z kraje. Přepočten je proveden na HDP v běžných cenách.		

Tab. 2.3.11 Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou na tis. Kč HDP v kg

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	x	x	x	x	x	x	x
Hl. m. Praha	64,7	87,9	78,0	78,9	72,8	66,1	52,6
Středočeský	293,2	353,2	375,7	302,6	298,6	263,5	243,6
Jihočeský	306,5	280,7	250,2	229,1	190,4	173,3	174,1
Plzeňský	357,5	309,2	333,9	263,7	297,4	227,0	217,3
Karlovarský	428,9	382,5	356,0	321,4	253,2	300,7	282,6
Ústecký	507,3	402,0	340,8	329,1	352,4	387,4	291,4
Liberecký	230,3	250,5	192,5	173,7	211,4	149,6	147,5
Královéhradecký	222,5	231,1	253,7	187,6	196,3	194,4	176,4
Pardubický	243,8	258,2	297,3	260,7	218,8	248,4	206,0
Vysočina	303,7	242,8	242,2	197,5	187,0	187,9	214,5
Jihomoravský	153,5	166,4	201,8	206,8	165,4	167,7	151,5
Olomoucký	338,6	360,7	284,1	272,3	306,9	223,1	276,7
Zlínský	197,6	196,4	229,1	187,7	180,2	136,6	151,5
Moravskoslezský	305,1	267,0	327,6	292,4	239,7	238,4	195,8

Osobní doprava

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „Převážní náročnost v osobní dopravě“, který je obsažen SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat	Ministerstvo dopravy ČR		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Přeprava cestujících udává počet přepravovaných osob ve veřejné silniční a železniční dopravě. Veřejnou silniční dopravou se pro účely výpočtu indikátoru rozumí veřejná autobusová doprava (veřejný zájem + ostatní). V obou typech dopravy jsou uváděny pouze počty přepravených osob v rámci kraje. Není uvažována přeprava cestujících městskou hromadnou dopravou. Přepočten je proveden na střední stav obyvatelstva.		

Tab. 2.3.12 Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele

	ČR	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	47,0	15,7	52,0	45,8	48,8	45,1	33,5	35,3	43,9	45,9	49,5	54,9	69,2	69,2	56,6
2006	48,7	17,7	58,1	44,7	46,4	42,8	36,2	44,3	48,0	48,9	56,6	64,0	65,2	69,3	48,7

Výdaje na výzkum a vývoj

EKONOMICKÝ PILÍŘ

Indikátor	Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Jedná se o všechny vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (podle metodiky OECD uvedené ve Frascati manuálu) uskutečněné v rámci zpravodajské jednotky (ZJ) či pracoviště výzkumu a vývoje a dále jsou zahrnuty i výdaje uskutečněné mimo ZJ, ale podporující vnitřní výzkum a vývoj (např. nákup dodávek pro VaV). Výdaje na výzkum a vývoj jsou přepočteny na HDP v běžných cenách.		

Tab. 2.3.13 Výdaje na výzkum a vývoj k HDP v %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	1,2	1,2	1,3	1,2	1,4	1,5
Hl. m. Praha	1,8	1,7	1,9	2,0	2,2	2,4
Středočeský	3,0	2,9	2,6	2,4	2,8	2,6
Jihočeský	0,6	0,6	0,7	0,7	1,0	1,0
Plzeňský	0,5	0,7	0,5	0,6	0,8	0,8
Karlovarský	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ústecký	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Liberecký	0,8	0,8	0,9	0,9	1,1	1,3
Královéhradecký	0,6	0,6	0,6	0,9	0,8	0,7
Pardubický	1,0	1,0	1,2	1,2	1,3	1,5
Vysočina	0,3	0,4	0,4	0,4	0,6	0,4
Jihomoravský	1,3	1,3	1,3	1,4	1,6	1,6
Olomoucký	0,6	0,7	0,7	0,8	1,0	0,9
Zlínský	0,6	1,0	0,7	0,6	1,1	1,1
Moravskoslezský	0,8	0,6	1,0	0,8	0,7	1,6

Domácnosti s čistým příjmem pod hranicí životního minima

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „populace žijící pod hranicí chudoby před a po sociálních transferech“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007)		
Zdroj dat	Český statistický úřad, SSD 2001 (údaje za rok 2000), Mikrocensus 2002, EU-SILC 2005 (údaje za rok 2004)		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	nepravidelně
Popis	Životní minimum bylo vypočteno pro každou samostatně hospodařící domácnost zvláště na základě jejího složení, věku dětí a zákonných částek životního minima platných v daném roce. Děti byly do věkových kategorií zařazeny podle věku dokončeného v daném roce. V šetření byly u jednotlivých osob zjišťovány příjmy z hlavní a vedlejší pracovní činnosti, dávky nemocenského a důchodového pojištění, podpora v nezaměstnanosti, sociální dávky a ostatní příjmy. Protože byly zapisovány nezdanitelné a odečitatelné položky příjmů, které tyto osoby uplatnily v rámci zúčtování své daňové povinnosti, bylo možné dopočítat odpovídající částky na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmu fyzických osob, jejichž odečtením vznikl za každou osobu čistý příjem. Z dílčích čistých příjmů za osoby byl pak vytvořen hlavní národní ukazatel - čistý peněžní příjem domácnosti.		

Tab. 2.3.14 Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	3,4	2,4	3,1	3,1	4,8	2,6	4,3	2,5	2,2	3,0	3,0	3,8	5,9	2,6	3,7
2002	3,3	1,2	1,9	2,3	1,3	6,3	5,7	3,5	2,7	3,4	1,5	4,2	2,5	6,3	4,8
2004	3,1	1,3	2,4	1,4	2,7	4,0	5,5	2,9	4,6	7,9	1,0	2,0	2,4	4,1	3,8

Obecná míra nezaměstnanosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Obecná míra nezaměstnanosti celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Obecná míra nezaměstnanosti podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) vyjadřuje podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle; za nezaměstnané jsou považovány osoby ve věku 15 a více let, které ve sledovaném období nebyly zaměstnané, aktivně hledaly práci a byly schopné nastoupit do práce nejpozději do 14 dnů.		

Tab. 2.3.15 Obecná míra nezaměstnanosti v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	4,3	4,3	4,0	3,9	4,8	6,5	8,7	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3	7,9	7,1
Hl. m. Praha	3,5	2,8	2,5	2,0	2,4	3,3	4,0	4,3	3,9	3,6	4,2	3,9	3,5	2,8
Středočeský	4,4	3,8	3,8	3,1	3,8	5,4	8,0	7,5	6,7	4,9	5,2	5,4	5,2	4,5
Jihočeský	3,3	3,2	2,5	2,8	3,4	4,9	6,2	5,8	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0	5,1
Plzeňský	4,0	3,8	3,3	2,7	4,3	5,4	6,8	6,2	5,8	4,7	5,3	5,8	5,1	4,6
Karlovarský	4,7	5,1	4,0	3,4	4,5	6,8	8,1	8,4	7,4	7,5	6,4	9,4	10,9	10,2
Ústecký	4,6	6,5	7,1	9,0	9,9	11,7	15,4	16,0	13,3	12,7	13,0	14,5	14,5	13,7
Liberecký	3,3	3,8	3,9	3,8	3,8	6,9	8,2	6,2	6,2	4,7	6,1	6,4	6,5	7,7
Královéhradecký	4,3	3,4	3,1	3,2	3,7	5,0	7,0	6,1	6,1	4,2	5,8	6,6	4,8	5,4
Pardubický	4,2	3,5	3,7	3,8	4,3	6,0	8,0	8,3	6,4	7,2	7,6	7,0	5,6	5,5
Vysočina	4,4	4,2	3,7	3,3	4,3	5,8	8,7	6,8	6,1	5,1	5,3	6,8	6,8	5,3
Jihomoravský	4,2	3,9	3,3	3,2	3,6	5,1	8,0	8,3	8,5	7,6	8,0	8,3	8,1	8,0
Olomoucký	4,8	5,1	4,6	4,9	5,3	7,2	10,6	12,8	10,4	9,6	9,6	12,0	10,0	8,2
Zlínský	4,2	3,8	4,1	3,5	4,3	6,4	8,6	8,1	8,5	7,9	7,5	7,4	9,4	7,0
Moravskoslezský	5,8	6,4	5,8	5,2	8,0	10,1	13,0	14,3	14,3	13,3	14,7	14,5	13,9	12,0

Míra registrované nezaměstnanosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra registrované nezaměstnanosti celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	měsíčně
Popis	Míra registrované nezaměstnanosti podle metodiky platné od 1. 7. 2004 vyjadřuje podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle. Podle metodiky platné do 30. 6. 2004 se jednalo o podíl celkového počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle.		

Tab. 2.3.16 Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12. v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ¹⁾	2005	2006
Česká republika	3,5	3,2	2,9	3,5	5,2	7,5	9,4	8,8	8,9	9,8	10,3	9,5	8,9	7,7
Hl. m. Praha	0,3	0,3	0,3	0,4	0,9	2,3	3,5	3,4	3,4	3,7	4,0	3,6	3,2	2,7
Středočeský	4,0	2,9	2,6	3,0	4,6	6,1	7,5	6,8	6,8	7,2	7,4	6,8	6,3	5,3
Jihočeský	3,0	2,2	2,0	2,5	3,9	5,7	6,7	5,8	6,0	6,7	7,0	6,6	6,7	5,7
Plzeňský	3,7	2,6	2,2	2,6	4,2	6,1	7,4	6,5	6,5	7,1	7,6	6,7	6,4	5,6
Karlovarský	2,0	1,7	2,1	2,7	4,6	6,9	9,0	8,0	8,7	10,1	10,6	10,7	10,3	9,2
Ústecký	5,2	5,2	5,8	7,1	10,0	13,2	15,9	16,1	15,8	17,1	17,9	15,8	15,4	13,8
Liberecký	2,8	2,4	2,5	3,0	5,2	7,0	7,8	6,4	7,4	8,7	9,5	8,2	7,7	7,0
Královéhradecký	2,6	2,2	2,0	2,6	4,0	6,1	7,5	5,9	6,3	7,3	7,9	7,7	7,3	6,3
Pardubický	3,9	2,8	2,7	3,4	4,7	6,6	9,0	7,9	7,9	8,7	9,4	8,9	8,3	6,9
Vysočina	5,1	3,9	3,4	4,0	5,7	7,5	9,2	7,5	7,0	8,3	9,2	8,8	8,2	7,1
Jihomoravský	5,3	3,2	2,9	3,4	5,4	7,9	9,9	9,3	9,7	11,2	11,5	10,7	10,2	8,8
Olomoucký	5,6	4,7	4,3	5,3	7,6	10,2	12,4	11,9	11,8	12,2	12,5	11,7	10,6	9,0
Zlínský	4,8	3,0	2,4	3,2	4,7	7,0	8,7	8,1	8,5	10,2	10,6	9,5	9,3	7,8
Moravskoslezský	6,6	6,0	5,1	5,7	7,8	11,4	14,9	15,1	15,1	15,9	16,8	15,7	14,2	12,6

¹⁾ od 1. 7. 2004 změna metodiky - celkový počet uchazečů o zaměstnání nahrazen počtem uchazečů dosažitelných

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let celkem v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných osob ve věku 55 – 64 let na počtu všech osob ve věku 55 – 64 let.		

Tab. 2.3.17 Míra zaměstnanosti osob ve věku 55 – 64 let v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	31,3	32,3	34,8	37,3	38,3	37,1	37,5	36,3	37,1	40,7	42,3	42,6	44,6	45,2
Hl. m. Praha	45,7	46,8	50,2	53,6	55,9	58,9	61,3	57,7	59,0	60,5	63,6	58,2	58,5	60,7
Středočeský	30,5	30,8	31,6	37,6	39,3	38,5	38,9	36,1	38,0	44,8	46,5	46,5	47,9	49,0
Jihočeský	32,1	33,4	35,2	40,1	38,2	35,4	35,7	35,0	36,9	38,5	40,2	43,9	43,3	42,0
Plzeňský	28,7	32,1	34,6	39,1	40,4	37,3	37,1	34,5	34,9	38,9	42,7	43,8	48,9	46,8
Karlovarský	34,3	35,7	37,2	38,5	39,3	36,0	39,3	42,2	36,9	40,4	43,7	44,8	47,8	46,9
Ústecký	32,5	33,1	30,1	28,8	33,9	33,6	30,9	30,9	34,0	35,9	38,9	40,4	42,3	42,3
Liberecký	38,1	37,3	42,6	42,7	37,6	35,1	36,2	38,1	42,2	47,2	47,6	47,0	44,8	43,0
Královéhradecký	31,2	36,7	39,1	39,0	42,3	39,5	38,6	39,8	40,6	44,8	44,5	43,5	44,0	48,4
Pardubický	28,6	33,5	39,8	37,6	39,4	39,4	36,4	29,6	29,7	35,8	38,1	38,4	42,0	44,0
Vysočina	27,1	27,9	31,1	29,9	26,8	28,9	30,7	30,2	30,3	36,3	36,7	37,4	41,9	42,6
Jihomoravský	29,0	28,6	32,1	36,6	35,4	33,9	38,7	35,5	36,1	39,1	40,5	40,1	41,7	43,0
Olomoucký	27,6	27,6	31,4	32,8	35,4	31,9	32,0	32,4	30,8	35,4	34,6	37,1	39,2	39,1
Zlínský	28,6	29,9	30,2	32,6	35,1	34,3	33,4	33,1	31,4	31,5	36,0	40,2	40,2	42,2
Moravskoslezský	22,8	22,2	26,5	29,8	30,4	27,4	24,7	25,0	25,7	29,6	27,7	30,3	35,6	34,5

Zaměstnanost žen

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Míra zaměstnanosti žen v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	čtvrtletně
Popis	Míra zaměstnanosti žen vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných žen na počtu všech žen starších 15 let.		

Tab. 2.3.18 Míra zaměstnanosti žen v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	49,5	49,9	49,8	49,4	48,7	47,7	46,6	46,2	46,2	46,3	45,8	45,5	45,7	46,1
Hl. m. Praha	51,5	52,3	52,8	53,2	53,1	53,5	54,0	52,8	53,0	52,7	52,3	51,2	51,9	52,8
Středočeský	47,9	48,1	48,3	48,8	48,6	47,9	45,8	45,8	45,9	46,8	46,9	46,3	46,8	47,5
Jihočeský	51,6	51,3	51,6	49,9	50,5	48,7	47,7	47,5	48,0	47,4	47,0	47,1	47,4	47,2
Plzeňský	50,5	50,8	50,1	50,9	49,7	47,3	47,2	48,6	47,9	48,8	48,3	47,3	48,0	47,9
Karlovarský	54,3	53,4	52,8	53,7	52,3	51,8	52,0	52,6	50,3	48,4	49,8	47,6	47,4	46,0
Ústecký	51,2	49,9	49,3	47,7	47,7	44,6	41,6	40,7	43,3	43,3	41,5	44,1	42,9	42,2
Liberecký	52,8	51,8	51,2	51,1	48,6	45,6	48,2	48,8	48,6	48,2	46,8	48,1	45,8	44,6
Královéhradecký	48,7	49,9	51,8	50,8	50,1	49,4	47,6	48,2	46,9	48,0	45,8	45,7	46,0	48,1
Pardubický	48,7	50,3	50,9	49,6	49,4	49,2	46,9	44,9	45,7	45,2	44,9	44,8	45,6	45,9
Vysočina	48,0	49,3	48,7	48,1	47,0	45,5	45,0	46,3	46,9	45,6	45,8	45,2	45,0	45,9
Jihomoravský	48,2	48,7	48,6	47,5	47,1	47,1	46,6	45,9	45,1	44,9	44,5	44,4	44,3	44,2
Olomoucký	49,9	49,4	48,9	47,0	46,6	45,4	44,6	42,0	42,8	44,7	43,7	41,7	42,4	43,9
Zlínský	48,7	49,5	48,1	47,6	47,6	45,7	45,0	44,5	43,7	43,4	44,9	44,2	43,0	45,0
Moravskoslezský	46,6	47,7	47,8	48,2	46,0	45,0	42,6	42,0	41,6	42,3	41,0	41,2	42,5	42,4

Míra úmrtnosti

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Standardizovaná míra úmrtnosti celkem (počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu)		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Standardizovaná míra úmrtnosti přepočítává stavy skutečně zemřelých v jednotlivých krajích na věkovou strukturu České republiky. Byla použita tzv. přímá standardizace, kdy za standard byla zvolena věková struktura obyvatel v České republice v roce 2001 (standardizace eliminuje vliv rozdílné věkové struktury populace v jednotlivých krajích).		

Tab. 2.3.19 Standardizovaná míra úmrtnosti celkem na 1 000 obyvatel

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	12,65	12,42	12,37	11,72	11,51	11,05	10,91	10,67	10,54	10,40	10,53	9,96	9,81	9,29
Hl. m. Praha	11,59	11,28	11,44	10,78	10,37	9,93	9,73	9,51	9,46	9,42	9,43	8,84	8,55	8,18
Středočeský	13,39	13,05	13,01	12,35	12,05	11,31	11,70	11,21	10,99	10,66	11,02	10,45	10,41	9,50
Jihočeský	12,40	12,16	12,34	11,52	11,38	10,89	10,92	10,48	10,44	9,96	10,27	9,96	9,69	9,10
Plzeňský	13,06	12,97	12,98	12,20	12,29	11,54	11,14	10,77	10,67	10,51	10,83	10,27	9,77	9,68
Karlovarský	14,21	13,93	13,17	13,45	12,48	11,96	11,66	11,92	12,27	10,87	11,46	11,00	10,55	10,18
Ústecký	14,43	14,13	13,91	13,38	12,79	13,10	12,53	12,16	12,22	12,56	12,34	11,66	11,46	10,87
Liberecký	12,96	12,76	12,38	11,81	11,89	11,33	11,25	11,34	10,88	10,96	10,75	10,18	9,84	9,26
Královéhradecký	11,77	11,46	11,26	10,98	10,89	10,41	10,43	10,06	10,04	9,72	10,02	9,47	9,18	9,07
Pardubický	12,67	12,38	12,43	11,37	10,83	10,78	10,82	10,22	10,09	10,20	10,22	9,83	9,51	9,22
Vysočina	11,98	12,13	11,83	10,98	11,25	10,55	10,49	10,36	10,02	9,86	10,15	9,32	9,76	8,50
Jihomoravský	12,08	11,92	11,53	11,13	10,79	10,33	10,29	10,21	9,83	9,91	9,88	9,33	9,44	8,97
Olomoucký	12,47	11,92	12,11	11,52	11,72	11,07	10,55	10,73	10,52	10,40	10,16	9,55	9,47	9,01
Zlínský	12,24	12,31	12,34	11,49	11,54	11,08	10,84	10,64	10,34	9,82	10,53	9,70	9,94	9,25
Moravskoslezský	13,29	13,05	13,26	12,34	12,23	11,78	11,48	11,31	11,38	11,27	11,32	10,77	10,54	10,03

Očekávaná délka života

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Střední délka života mužů a žen (naděje dožití) při narození (roky)		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, demografická statistika (úmrtnostní tabulky)		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně, okresy 1 x za 5 let
Popis	Očekávaná délka života (neboli naděje dožití) vychází z úmrtnostních poměrů v dané populaci; vyjadřuje počet roků, které pravděpodobně prožijí osoby ve věku 0 let (při narození) za předpokladu, že se po celou dobu jejich života nezmění řád vymírání.		

Tab. 2.3.20 Naděje dožití mužů a žen při narození (roky)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Muži													
Česká republika	69,20	69,54	69,72	70,37	70,50	71,13	71,40	71,65	72,07	72,07	72,03	72,55	72,88	73,45
Hl. m. Praha	70,43	71,00	71,05	71,34	71,94	72,33	72,93	73,29	73,46	73,71	73,68	74,07	74,67	75,21
Středočeský	68,55	68,73	68,94	69,49	70,02	70,56	70,76	70,91	71,58	72,07	71,99	71,98	72,45	73,01
Jihočeský	69,09	69,76	69,77	70,20	70,75	71,22	71,68	72,04	72,31	72,25	72,48	72,79	73,06	73,66
Plzeňský	69,18	69,68	69,79	70,27	70,54	70,95	71,64	71,82	72,10	72,45	72,32	72,27	72,90	73,42
Karlovarský	67,37	68,34	68,30	68,18	68,71	69,95	70,70	70,78	70,60	71,21	71,52	71,30	71,88	72,25
Ústecký	66,96	67,33	67,53	68,11	68,77	68,80	69,21	69,83	70,09	69,95	69,73	70,17	70,76	71,16
Liberecký	68,49	69,29	69,59	70,21	69,98	70,25	70,73	70,94	71,22	71,33	71,65	72,35	72,72	72,96
Královéhradecký	69,62	70,67	71,11	71,31	71,33	71,47	71,85	72,16	72,54	73,09	73,05	73,13	73,74	74,39
Pardubický	69,72	69,75	70,08	70,69	71,25	71,37	71,55	72,10	72,64	72,68	72,59	72,90	73,17	73,44
Vysočina	69,98	70,29	70,40	70,87	71,02	71,39	71,94	72,04	72,63	72,91	72,76	73,26	73,63	73,89
Jihomoravský	69,32	69,72	70,20	70,65	71,01	71,55	71,87	71,90	72,31	72,56	72,51	72,92	73,02	73,17
Olomoucký	68,76	69,37	69,83	70,15	70,27	70,35	71,00	71,31	71,41	71,68	72,07	72,62	73,01	73,19
Zlínský	69,17	69,50	69,31	69,66	70,18	70,67	71,12	71,01	71,37	72,13	72,00	71,80	72,04	72,63
Moravskoslezský	67,71	68,26	68,41	68,70	69,08	69,41	69,91	70,13	70,27	70,57	70,68	70,88	71,33	71,86
	Ženy													
Česká republika	76,41	76,58	76,63	77,27	77,49	78,06	78,13	78,35	78,41	78,54	78,51	79,04	79,10	79,67
Hl. m. Praha	76,80	76,99	76,99	77,47	78,06	78,41	78,77	79,03	78,95	78,94	79,15	79,59	80,01	80,36
Středočeský	75,74	75,87	76,34	76,67	76,95	77,34	77,46	77,53	77,95	78,27	78,21	78,37	78,58	78,98
Jihočeský	76,57	76,75	76,75	77,01	77,42	77,83	78,12	78,27	78,36	78,56	78,77	79,06	79,30	79,53
Plzeňský	76,08	76,27	76,11	76,38	76,54	76,87	77,34	77,77	78,03	78,34	78,55	78,62	78,92	79,09
Karlovarský	74,45	74,55	75,23	76,06	76,14	76,49	77,07	77,03	76,90	77,54	77,47	77,49	78,06	78,41
Ústecký	74,84	74,73	74,74	75,06	75,60	76,06	76,23	76,59	76,50	76,48	76,89	77,23	77,27	77,47
Liberecký	75,71	75,93	76,14	76,69	77,18	77,63	77,78	77,38	77,86	78,33	78,11	78,30	78,89	79,48
Královéhradecký	76,83	77,07	76,98	77,47	78,08	78,44	78,76	78,67	78,96	78,80	78,83	79,18	79,94	80,09
Pardubický	76,39	76,34	76,30	77,11	78,07	78,60	78,31	78,32	78,59	78,70	78,76	78,76	79,54	79,70
Vysočina	77,45	77,51	77,48	77,86	78,15	78,08	78,38	78,53	78,64	79,03	79,23	79,43	79,48	80,03
Jihomoravský	76,90	77,15	77,42	77,58	77,87	78,37	78,66	78,67	78,96	79,17	79,26	79,61	79,72	79,94
Olomoucký	76,77	76,84	76,94	77,10	77,36	77,97	78,57	78,65	78,59	78,63	78,78	79,13	79,47	79,65
Zlínský	76,97	77,24	77,36	77,44	77,42	77,80	78,22	78,45	78,72	79,00	79,00	79,54	79,74	79,71
Moravskoslezský	75,84	76,23	76,03	76,17	76,62	77,03	77,58	77,77	77,82	77,99	77,97	78,17	78,55	78,84

Nejvyšší dosažené vzdělání

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „podíl obyvatel ve věku 20 – 24 let s alespoň vyšším sekundárním vzděláním“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006 a OSUR 2007)		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření pracovních sil		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční
Popis	Podíl počtu obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním (ISCED 5,6) z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let		

Tab. 2.3.21 Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	7,8	7,5	7,8	7,8	7,9	7,9	8,4	8,6	8,7	9,5	9,6	9,9	10,4	10,9
Hl. m. Praha	18,2	16,6	17,9	16,5	16,6	17,6	19,0	19,3	19,7	21,5	21,6	22,1	22,4	23,1
Středočeský	5,3	5,3	5,5	5,9	6,0	5,6	5,9	5,7	6,6	6,7	7,3	7,9	8,1	8,4
Jihočeský	6,6	6,6	7,5	7,1	7,0	6,9	7,2	6,9	7,2	8,5	8,6	8,7	8,7	9,9
Plzeňský	7,0	7,2	7,0	7,0	6,9	7,5	7,8	7,4	7,8	8,4	8,0	9,0	8,5	8,8
Karlovarský	4,9	4,6	5,1	4,8	5,0	5,2	6,1	6,0	5,8	5,6	6,4	6,6	6,9	6,7
Ústecký	4,4	4,3	4,4	4,3	4,4	4,3	5,1	5,0	5,0	6,1	4,9	5,1	5,9	6,5
Liberecký	4,8	5,8	6,3	5,6	5,8	6,2	6,1	6,1	6,4	7,0	7,3	6,4	7,7	7,7
Královéhradecký	7,0	6,9	6,6	6,8	7,2	6,9	6,6	7,1	7,5	7,9	8,3	8,3	8,6	10,5
Pardubický	6,0	5,4	6,5	5,8	6,7	6,6	6,7	7,3	6,8	7,4	7,9	7,9	9,2	9,1
Vysočina	5,3	6,3	5,9	5,7	5,9	6,1	5,3	5,8	5,6	6,9	7,4	7,4	8,1	8,6
Jihomoravský	9,6	9,4	10,0	10,6	9,9	9,5	10,4	10,6	9,8	11,8	11,8	12,5	12,6	12,6
Olomoucký	7,2	5,8	5,8	6,0	6,7	6,9	6,4	7,4	7,7	7,3	7,9	8,4	9,9	10,2
Zlínský	7,1	6,7	6,0	6,3	5,8	6,3	6,5	7,2	7,0	7,8	8,1	8,5	9,2	9,2
Moravskoslezský	5,7	5,7	5,6	6,3	6,7	6,1	7,0	7,4	7,7	7,7	7,9	7,9	8,4	9,1

Přístup k internetu

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl domácností připojených k internetu v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci – příloha k VŠPS		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční
Popis	Podíl domácností připojených k internetu z celkového počtu domácností v daném regionu.		

Tab. 2.3.22 Podíl domácností připojených k internetu v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003 ¹⁾	14,8	29,3	15,5	11,8	11,6	15,9	9,6	13,1	13,8	15,6	15,6	18,6	8,9	14,8	12,3
2004 ¹⁾	19,4	34,7	22,3	18,6	16,0	17,1	15,4	17,0	21,9	14,1	16,7	18,7	12,8	13,7	16,0
2006 ²⁾	26,7	36,7	28,7	24,6	27,5	26,1	19,3	23,9	27,8	26,3	24,6	28,2	23,9	19,2	25,8

¹⁾ období šetření 4. čtvrtletí

²⁾ období šetření 2. čtvrtletí

Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů na obyvatele v Kč		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	náhradní indikátor (nahrazuje indikátor „dostupnost veřejných služeb kultury – podíl výdajů na kulturu dle platné rozpočtové skladby z celkových výdajů veřejných rozpočtů“, který je obsažen v SUR 2004, SZ 2005 a SZ 2006)		
Zdroj dat	Ministerstvo financí ČR, databáze ARIS		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	roční
Popis	Celkové množství finančních prostředků vynaložených na kulturu z rozpočtů územně samosprávných celků (krajů a obcí) v přepočtu na 1 obyvatele (střední stav). Jedná se jak o samotné výdaje krajů a obcí, tak o prostředky ze státního rozpočtu poskytnuté krajům a obcím formou dotací. Započítávají se výdaje na divadla, hudební činnost, filmovou tvorbu, kina, knihovnictví, muzea a galerie, vydavatelskou činnost, kulturní výstavy a jiné. Naopak sem nepatří prostředky vydávané např. na obnovu kulturních památek, sdělovací prostředky, cirkve, tělovýchovu či volný čas. Údaje dostupné od roku 2003, kdy byla dokončena transformace veřejné správy – ještě v roce 2002 byly některé příspěvkové organizace převáděny pod krajské úřady.		

Tab. 2.3.23 Výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů na obyvatele v Kč

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	601	823	467	231	856	765	543	605	650	563	438	663	646	575	581
2004	647	801	495	216	944	817	600	634	728	603	490	769	705	635	638
2005	686	789	517	269	971	839	623	692	746	651	531	820	762	666	733
2006	727	818	518	329	1 050	957	650	681	768	684	567	873	851	721	775

Pokrytí území schválenou územně plánovací dokumentací obcí

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl rozlohy obcí se schválenou a platnou územně plánovací dokumentací z celkové rozlohy kraje v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006		
Zdroj dat	Ústav územního rozvoje Brno (centrální databáze DAS2002)		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	průběžně
Popis	Územně plánovací dokumentace (ÚPD) soustavně a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území. Vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí. ÚPD obcí je zpracovávána s ohledem na všechny tři pilíře udržitelného rozvoje území. Schválená ÚPD obcí je právně závazným dokumentem pro vlastníky pozemku a výkon státní správy na úseku územního plánování a rozhodování. Podíl rozlohy s ÚPD obcí z celkové rozlohy je počítán bez rozlohy vojenských újezdů, za obce se schválenou ÚPD je započtena celá rozloha obce.		

Tab. 2.3.24 Podíl rozlohy obcí se schválenou a platnou ÚPD z celkové rozlohy kraje v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	42,0	100,0	37,4	37,5	38,8	41,1	44,5	42,1	38,1	32,3	25,8	44,0	41,6	76,3	61,4
2006	68,3	100,0	60,4	68,0	62,3	75,8	68,3	65,9	63,8	74,5	45,3	68,5	76,4	94,8	87,6

Průměrná délka soudního řízení

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006		
Zdroj dat	Ministerstvo spravedlnosti České republiky		
Územní dostupnost	soudní kraje	Periodicita	ročně
Popis	Soudní řízení je zahájeno přijetím návrhu žaloby u soudu a ukončeno zapsáním právní moci rozhodnutí soudu. Do délky řízení je započtena nejen doba, po kterou soud 1. stupně případ projednával, ale i doba projednávání případného odvolání u soudu 2. stupně a následně doba nezbytná pro doručení rozhodnutí soudu všem účastníkům řízení a zákonná doba pro podání odvolání. Sleduje se průměrná délka soudního řízení ve věcech trestní agendy, občanskoprávní a opatrovnícké agendy a od roku 2002 do roku 2005 obchodní agendy. Údaje jsou dostupné za okresní a krajské soudy v územní struktuře „soudních“ krajů, odpovídajících územní struktuře krajů platné do konce roku 1999.		

Tab. 2.3.25 Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech

	Česká republika	soudní kraje							
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Západočeský	Severočeský	Východočeský	Jihomoravský	Severomoravský
Trestní řízení									
Okresní soudy									
1995	179	186	160	185	254	220	119	156	163
2001	265	229	182	198	365	434	169	223	246
2002	273	217	186	187	382	419	159	254	268
2003	268	229	186	205	367	401	161	242	261
2004	265	221	181	192	342	388	167	257	263
2005	254	199	175	185	322	388	151	271	237
2006	242	204	152	161	276	384	150	268	214
Krajské soudy									
1995	455	431	477	362	557	486	419	342	482
2001	627	520	448	606	617	832	630	580	700
2002	726	475	395	695	576	1 080	567	789	954
2003	758	528	348	428	598	1 112	519	973	953
2004	829	581	363	522	650	1 085	502	986	1 204
2005	697	424	368	677	483	1 079	509	691	1 131
2006	714	479	494	350	617	942	493	823	1 079
Občanskoprávní věci									
Okresní a krajské soudy									
1995	365	410	305	326	304	464	318	380	340
2001	545	615	407	305	353	818	391	550	455
2002	546	647	347	319	354	807	372	565	451
2003	545	610	356	283	346	825	381	586	442
2004	545	697	358	264	330	765	365	541	424
2005	443	390	339	255	330	731	383	524	421
2006 ¹⁾	525	443	354	251	356	881	416	699	513
Řízení o nezletilých dětech									
Okresní soudy									
1995	237	263	204	182	210	311	186	247	242
2001	222	188	151	140	192	350	160	249	239
2002	220	189	142	135	182	327	162	263	246
2003	213	181	136	124	169	321	151	267	237
2004	212	183	127	115	156	324	160	265	231
2005	208	175	135	116	160	322	160	265	216
2006	200	172	131	108	154	314	150	256	204
Obchodní věci									
Krajské soudy									
2002	1 335	1 284	274	597	1 267	2 053	1 024	1 506	1 147
2003	1 422	1 270	334	654	1 210	2 291	868	1 657	1 143
2004	1 402	1 215	437	554	1 438	2 089	1 014	1 770	1 179
2005	1 383	988	531	563	1 090	2 193	1 165	1 777	1 218

¹⁾ od 1. 1. 2006 je součástí občanskoprávní agendy také obchodní agenda

Občanská společnost – politická participace

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Volební účast ve volbách do zastupitelstev obcí, do zastupitelstev krajů a ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2005, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	1 x za čtyři roky
Popis	Volební účast v % je vyjádřena jako podíl počtu hlasujících voličů (osob, jimž byla vydána úřední obálka) a registrovaných voličů (osob zapsaných ve volebních seznamech).		

Tab. 2.3.26 Volební účast v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Volby do zastupitelstev obcí															
1994	62,26	53,73	66,00	66,10	65,08	52,56	53,20	60,78	68,29	69,04	73,12	65,86	64,04	67,18	57,31
1998	46,67	39,16	51,69	50,46	48,41	37,63	38,86	44,91	52,28	54,14	58,16	49,70	49,07	51,82	38,63
2002	45,51	35,29	50,54	49,97	48,89	38,92	38,58	44,80	50,69	52,34	54,87	48,07	47,00	50,43	39,32
2006	46,38	42,17	49,90	49,15	47,89	39,14	40,57	44,95	50,03	50,66	54,08	49,35	46,47	49,89	40,19
Volby do zastupitelstev krajů															
2000	33,64	x	32,77	34,13	35,55	28,44	29,68	33,07	34,74	36,46	35,86	34,93	34,19	36,07	33,24
2004	29,62	x	30,73	30,45	31,34	24,99	25,37	30,83	32,56	32,60	31,82	29,71	28,44	30,63	27,55
Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR															
1996	76,41	69,73	78,35	77,05	77,19	69,62	72,04	75,83	79,96	80,32	82,42	77,82	79,00	79,59	75,95
1998	74,03	71,62	76,38	74,83	74,52	67,83	68,99	73,09	77,15	77,83	78,13	75,16	75,23	75,91	71,75
2002	58,00	59,98	58,78	58,11	58,00	50,17	50,65	55,83	60,84	61,14	62,45	60,03	58,88	60,02	55,22
2006	64,47	68,51	65,96	65,36	63,92	56,48	57,22	62,35	66,69	67,37	67,61	65,29	64,52	66,90	61,02

Ženy a muži v politice

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí a do zastupitelstev krajů v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	1 x za čtyři roky
Popis	Indikátor charakterizuje míru zapojení žen v politických a rozhodovacích funkcích a míru naplňování vládního usnesení o prioritách a postupech při prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti.		

Tab. 2.3.27 Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Volby do zastupitelstev obcí															
1994	17,86	23,64	19,26	15,43	14,52	22,16	21,09	21,76	17,35	18,68	13,15	17,83	18,87	18,13	19,24
1998	20,48	22,40	22,89	17,23	17,08	23,17	25,44	24,69	21,85	20,96	14,64	19,92	21,65	20,05	21,90
2002	22,66	25,26	25,40	18,33	19,04	24,90	27,38	26,39	22,81	24,97	17,87	21,58	24,08	21,55	24,33
2006	24,97	27,03	27,60	21,30	22,29	26,92	29,66	28,84	25,31	26,69	19,59	23,84	26,59	23,43	26,40
Volby do zastupitelstev krajů															
2000	14,38	x	16,93	9,09	28,89	13,33	18,19	20,00	8,89	8,88	11,11	13,84	9,09	6,67	20,00
2004	15,11	x	15,39	18,18	20,00	15,55	16,36	17,78	11,11	8,89	13,33	18,46	12,72	11,11	15,38

Občanská společnost – občanská participace

SOCIÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Počet obyvatel (střední stav) na 1 nestátní neziskovou organizaci		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2005, SZ 2006		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Registr ekonomických subjektů		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Indikátor občanské participace vypovídá o demokratické možnosti občana ovlivňovat věci veřejné. Nestátní neziskový sektor pro potřeby výpočtu tohoto indikátoru je definován podle právní formy organizace (nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace) a institucionálního sektoru (neziskové instituce sloužící domácnostem). Z důvodu nedostupnosti dat nebyl při výpočtu indikátoru zohledněn stupeň aktivity jednotlivých subjektů.		

Tab. 2.3.28 Počet obyvatel na 1 nestátní neziskovou organizaci

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	155	141	139	130	124	120	119	115	112	117
Hl. m. Praha	140	128	125	123	115	108	103	98	94	98
Středočeský	140	128	126	117	114	111	110	108	107	119
Jihočeský	124	109	106	100	96	92	95	93	90	95
Plzeňský	131	120	118	109	105	102	101	99	101	104
Karlovarský	178	162	152	140	134	131	127	121	122	126
Ústecký	182	162	153	143	138	136	133	130	125	128
Liberecký	163	146	142	133	127	123	118	114	111	114
Královéhradecký	139	126	128	118	114	110	107	104	101	105
Pardubický	141	123	122	114	111	108	108	106	103	107
Vysočina	129	116	114	106	102	99	102	99	97	101
Jihomoravský	164	152	152	142	135	129	129	124	119	123
Olomoucký	159	145	147	134	127	124	124	121	117	124
Zlínský	170	160	159	148	142	138	139	134	130	137
Moravskoslezský	233	208	207	190	180	175	170	163	157	160

Zornění zemědělské půdy

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Zornění zemědělské půdy v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český úřad zeměměřický a katastrální, Statistická ročenka půdního fondu ČR		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	ročně
Popis	Podíl orné půdy na zemědělské půdě v %. Výměra orné a zemědělské půdy (v hektarech) je zjištěná z katastru nemovitostí, jehož správu vykonává Český úřad zeměměřický a katastrální. Údaje se vztahují k 31.12. daného roku.		

Tab. 2.3.29 Zornění zemědělské půdy v %

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	74,1	73,8	73,4	72,4	72,2	72,4	72,3	72,0	71,9	71,8	71,7	71,6	71,5	71,4
Hl. m. Praha	73,6	73,5	73,4	73,6	73,7	73,7	73,7	73,6	73,6	73,6	73,6	73,5	73,5	73,5
Středočeský	83,5	83,5	83,5	83,5	83,5	83,6	83,6	83,5	83,4	83,3	83,2	83,2	83,2	83,2
Jihočeský	68,6	67,9	67,6	65,3	65,0	65,1	65,1	64,8	64,6	64,6	64,7	64,6	64,6	64,5
Plzeňský	70,9	70,5	70,3	69,0	68,7	69,3	69,3	69,2	69,1	69,0	68,9	68,9	68,9	68,8
Karlovarský	58,2	56,6	54,4	49,0	48,8	48,7	47,6	46,6	45,8	45,8	45,7	45,6	45,4	45,1
Ústecký	72,4	71,8	71,1	68,4	67,9	67,8	67,7	67,5	67,4	67,3	67,2	67,0	66,9	66,6
Liberecký	54,2	53,4	52,6	51,4	51,3	51,3	51,0	50,5	50,2	50,1	49,6	49,3	48,9	48,7
Královéhradecký	70,6	70,4	70,3	69,8	69,3	69,5	69,5	69,4	69,3	69,3	69,2	69,2	69,1	69,1
Pardubický	74,2	74,2	73,9	73,5	73,5	73,7	73,6	73,5	73,4	73,4	73,4	73,4	73,2	73,2
Vysočina	77,3	77,3	77,3	77,3	77,3	77,9	77,9	77,7	77,5	77,4	77,4	77,4	77,5	77,4
Jihomoravský	84,0	84,0	84,0	84,0	84,1	84,3	84,3	84,2	84,2	84,2	84,0	83,6	83,3	83,2
Olomoucký	79,0	78,5	77,8	76,7	76,4	76,5	76,5	76,3	76,2	75,7	75,4	75,4	74,5	74,5
Zlínský	66,3	66,0	65,8	65,4	65,3	65,3	65,3	64,8	64,6	64,6	64,5	64,4	64,3	64,3
Moravskoslezský	68,9	68,2	67,2	65,3	64,6	64,4	64,2	63,2	63,1	62,9	62,8	62,7	63,2	62,9

Spotřeba průmyslových hnojiv

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P ₂ O ₅ , K ₂ O) v kilogramech na hektar orné půdy		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Spotřeba průmyslových hnojiv přepočtená na čisté živiny za hospodářský rok (od 1. 7. roku předcházejícího k 30. 6. roku stávajícího) v kilogramech na hektar orné půdy zjištěné ze soupisu ploch osevů (k 31. 5. daného roku). Do roku 2002 byly údaje zpracovány z ročních výkazů o rostlinné výrobě a spotřebě hnojiv za organizace hospodařící na zemědělské půdě. Za ostatní subjekty (s menší výměrou, nepředkládající výkaz) byly zpracovány okresní sumární výkazy na základě kvalifikovaných odhadů. Od roku 2002 došlo ke změně způsobu zjišťování: základem jsou výsledky Agrocenzu 2000, který zahrnoval hospodařící subjekty v zemědělství vymezené prahovými hodnotami (nebyla zahrnuta malá hospodářství samostatně hospodařících rolníků, kteří nepředkládají výkazy). Zjišťování je výběrové, dopočet údajů je prováděn matematicko-statistickými metodami.		

Tab. 2.3.30 Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P₂O₅, K₂O) v kilogramech na hektar orné půdy

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	90,4	70,6	90,7	102,1	84,6	57,5	60,8	60,6	90,9	88,2	105,3	90,1	117,2	86,9	78,0
2001	97,9	74,5	98,3	104,6	94,4	71,1	64,6	58,7	100,6	100,6	112,0	95,5	127,5	95,9	90,2
2002	110,0	67,3	109,9	115,8	100,4	88,7	93,1	79,5	113,5	99,8	118,6	104,5	145,6	110,2	107,6
2003	96,0	86,7	98,9	101,8	79,1	70,0	68,6	76,0	106,6	91,3	104,7	94,1	124,9	85,1	93,9
2004	107,8	107,7	110,2	112,0	88,3	60,0	82,3	78,8	121,6	111,9	115,7	97,4	143,2	115,4	107,7
2005	103,5	91,7	111,4	107,6	80,2	70,9	81,4	85,9	115,6	105,2	107,9	81,1	140,0	110,1	117,8
2006	109,3	97,0	116,5	105,6	92,1	66,0	91,0	93,8	129,0	107,3	109,8	98,3	139,0	111,0	119,0

Koeficient ekologické stability

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Koeficient ekologické stability		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	neobsažen		
Zdroj dat	Český úřad zeměměřický a katastrální		
Územní dostupnost	kraje, okresy, obce	Periodicita	ročně
Popis	Koeficient ekologické stability je poměrové číslo, které stanovuje poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních krajinotvorných prvků v daném území. Mezi stabilní prvky patří lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy, mezi nestabilní prvky patří orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy. Hodnoty koeficientu ekologické stability menší nebo rovné 0,10 dosahují území s maximálním narušením přírodních struktur; 0,10 – 0,30 území nadprůměrně využívaná se zřetelným narušením přírodních struktur; 0,31 – 1,00 území intenzivně využívaná, zejména zemědělskou velkovýrobou; 1,01 – 2,99 celkem vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami; hodnoty 3,00 a více dosahuje přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem.		

Tab. 2.3.31 Koeficient ekologické stability

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	0,98	0,98	0,99	1,01	1,02	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04
Hl. m. Praha	0,30	0,30	0,31	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
Středočeský	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66	0,66
Jihočeský	1,32	1,34	1,35	1,41	1,42	1,42	1,42	1,43	1,44	1,44	1,44	1,45	1,45	1,45
Plzeňský	1,26	1,26	1,27	1,31	1,31	1,30	1,30	1,30	1,31	1,31	1,31	1,31	1,31	1,32
Karlovarský	1,56	1,60	1,66	1,81	1,82	1,83	1,86	1,90	1,92	1,92	1,92	1,92	1,93	1,94
Ústecký	0,84	0,86	0,87	0,92	0,93	0,94	0,94	0,94	0,95	0,95	0,95	0,95	0,96	0,96
Liberecký	1,90	1,92	1,95	2,00	2,00	2,01	2,02	2,10	2,11	2,12	2,14	2,15	2,17	2,18
Královéhradecký	0,99	0,99	0,99	1,00	1,02	1,01	1,01	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,02	1,03
Pardubický	0,86	0,86	0,87	0,88	0,88	0,87	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,89	0,89
Vysočina	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,83	0,83	0,84	0,84	0,84	0,84	0,85	0,84	0,84
Jihomoravský	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,66	0,67	0,67
Olomoucký	0,86	0,87	0,90	0,92	0,93	0,93	0,93	0,93	0,93	0,95	0,96	0,96	0,98	0,98
Zlínský	1,35	1,36	1,36	1,37	1,38	1,38	1,38	1,40	1,40	1,40	1,40	1,41	1,41	1,41
Moravskoslezský	1,15	1,17	1,18	1,23	1,25	1,26	1,26	1,29	1,29	1,30	1,31	1,31	1,30	1,30

Ekologické zemědělství

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Ministerstvo zemědělství		
Územní dostupnost	kraje, okresy, ORP	Periodicita	ročně
Popis	Ekologické zemědělství je založeno na hospodaření bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů, umělých látek a genetických modifikací, a to v oblasti pěstování rostlin i v chovu zvířat. Hlavním principem je biologický koloběh: zdravá půda – zdravé rostliny – zdravá zvířata – zdravé potraviny – zdraví lidé – nenarušená krajina. Zemědělci, kteří se k ekologickému hospodaření přihlašují a registrují na Ministerstvu zemědělství, se řídí zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a Vyhláškou MZe č. 53/2001. Data vychází ze seznamů ekologických zemědělců zveřejňovaných MZe a jsou k dispozici od roku 2003.		

Tab. 2.3.32 Podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy v %

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	4,59	0,36	0,22	4,62	4,85	33,49	8,56	6,08	2,21	0,93	0,79	1,02	6,88	8,65	9,30
2006	5,46	0,61	0,28	5,00	5,06	37,10	9,78	12,77	3,52	1,12	0,98	1,23	7,59	10,91	10,86

Index defoliace

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Index defoliace v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Defoliace je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Sleduje se na 306 monitorovacích plochách, které jsou podle lesnatosti rozmístěny rovnoměrně po území ČR. Defoliace (odlistění) se vyjadřuje v procentech ztráty jehličí (listí). Index defoliace se vyjadřuje jako podíl stromů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění, tedy stromy silně odlistěné (60,0 – 99,9 %) a odumřelé (100,0 % ztráta jehličí/listí). Údaje o defoliaci za Prahu nejsou k dispozici vzhledem k malé výměře monitorovacích ploch.		

Tab. 2.3.33 Index defoliace v %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	1,70	0,80	0,90	0,90	0,80	0,90	1,10	1,00	1,40	1,60	2,30
Hl. m. Praha
Středočeský	2,53	0,86	0,71	0,76	0,89	0,91	2,40	1,63	1,45	2,64	3,84
Jihočeský	0,67	0,34	1,05	1,31	1,12	1,17	1,11	1,22	1,51	1,37	2,15
Plzeňský	2,87	0,62	1,54	0,98	0,85	1,17	0,94	1,44	1,21	1,27	1,60
Karlovarský	2,57	0,60	0,91	0,88	0,47	0,67	0,65	1,24	1,24	1,87	2,09
Ústecký	3,67	2,13	1,28	0,38	0,26	0,09	0,14	0,34	1,31	0,62	1,11
Liberecký	3,27	1,16	1,01	0,61	0,96	0,89	1,39	0,56	0,77	0,73	2,15
Královéhradecký	0,96	0,95	0,61	0,49	0,54	0,60	0,94	0,29	0,73	0,99	0,79
Pardubický	0,33	.	0,42	0,52	1,01	0,90	1,03	2,06	1,85	2,12	3,46
Vysočina	1,03	0,86	0,60	1,03	0,63	0,24	0,48	0,54	1,40	1,21	1,79
Jihomoravský	2,52	0,62	0,38	0,64	1,86	2,91	1,36	1,98	2,38	2,49	3,54
Olomoucký	1,70	2,09	0,80	1,21	1,32	1,10	0,59	1,24	3,16	2,95	3,73
Zlínský	1,00	0,27	0,13	0,57	0,67	0,12	0,12	0,29	1,04	0,40	0,83
Moravskoslezský	0,56	1,15	0,35	0,41	0,78	0,52	0,35	0,38	0,85	1,55	2,71

Podíl listnatých dřevin

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl listnatých dřevin v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ústav pro hospodářské úpravy lesů Brandýs nad Labem, Informace o stavu lesa		
Územní dostupnost	kraje, okresy, ORP	Periodicita	ročně
Popis	Indikátor podílu listnatých dřevin na celkové výměře lesů na příslušném území; lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou odolnější vůči povětrnostním vlivům, suchu i hmyzím škůdcům. Jde o údaje z lesních hospodářských plánů a osnov pro celou ČR, kraje a okresy. Údaje mají informativní charakter za příslušnou územněsprávní jednotku a do roku 1998 nezahrnují lesy ve správě Ministerstva obrany. Údaje za Moravskoslezský a Olomoucký kraj za roky 1994 – 1996 nejsou k dispozici kvůli chybějícím datům za okres Jeseník.		

Tab. 2.3.34 Podíl listnatých dřevin v %

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	21,50	21,63	21,78	21,90	22,06	22,11	22,33	22,55	22,84	23,18	23,43	23,68	23,92
Hl. m. Praha	59,71	59,71	59,71	59,72	59,67	61,39	61,56	61,89	63,25	63,25	65,21	65,22	65,15
Středočeský	26,57	26,84	26,82	26,85	27,09	25,86	25,92	26,21	26,58	26,72	26,93	27,24	27,45
Jihočeský	10,78	10,87	11,00	11,05	11,23	11,26	11,38	11,71	11,90	12,01	12,12	12,27	12,63
Plzeňský	10,60	10,88	10,92	11,18	11,03	10,96	11,09	11,29	11,45	11,73	12,13	12,61	12,84
Karlovarský	10,75	10,75	10,76	10,75	14,46	14,41	14,43	14,54	15,00	15,37	15,63	15,85	15,87
Ústecký	38,49	39,02	39,32	39,73	40,29	40,41	39,97	40,10	40,21	40,21	40,24	40,57	40,88
Liberecký	19,24	19,24	19,26	19,26	19,31	20,03	17,84	17,98	18,49	19,77	20,32	20,32	20,38
Královéhradecký	19,65	19,70	20,52	20,10	20,69	21,48	20,75	20,96	21,09	21,70	21,81	21,78	22,16
Pardubický	16,93	16,18	16,21	16,30	16,24	16,78	16,99	17,05	17,05	17,36	17,36	17,69	17,74
Vysočina	8,22	8,23	8,27	8,32	8,51	8,64	9,08	9,09	9,23	9,58	9,73	9,78	9,89
Jihomoravský	47,28	47,30	47,71	47,76	47,75	47,09	47,57	47,93	48,35	49,03	49,05	48,44	49,24
Olomoucký	.	.	.	25,16	25,69	25,34	26,80	27,12	27,27	27,60	27,81	27,92	28,21
Zlínský	39,58	39,75	39,92	40,35	40,48	40,37	40,73	40,74	41,00	40,89	41,38	41,77	41,97
Moravskoslezský	.	.	.	22,07	22,62	23,66	23,71	24,03	24,86	25,41	26,06	26,57	26,60

Jakost povrchových vod

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění (sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele) v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Jakost povrchových vod je zjednodušeně pro obecnou informaci vyjadřována v třídách jakosti vody. Zatřídění kvality vod v jednotlivých profilech vychází z normy ČSN 75 7221, podle které platí, že IV. třída je silně znečištěná voda a V. třída je velmi silně znečištěná voda. Zatřídění je provedeno tak, že se zvláště klasifikují jednotlivé ukazatele příslušné skupiny a výsledná třída skupiny je určena dle nejnepříznivějšího ukazatele jakosti vod ve skupině. Ukazatele kvality vod se člení do skupin (A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele, B – specifické organické látky, C – kovy a metaloidy, D – biologické a mikrobiologické ukazatele a E – radiologické ukazatele). Do skupiny A patří např. tyto ukazatele: konduktivita, rozpuštěný kyslík, BSK ₅ , CHSK _{Mn} , chloridy, vápník.		

Tab. 2.3.35 Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění (sk. A – obecné, fyzikální a chemické ukazatele) v %

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Sledované profily 2006
Česká republika	76,3	62,9	65,3	68,7	61,6	67,6	62,1	55,2	64,6	58,3	61,4	321
Hl. m. Praha	50,0	50,0	100,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	-	50,0	2
Středočeský	88,9	69,4	86,1	86,1	89,2	81,1	83,8	78,9	78,9	76,3	76,3	38
Jihočeský	65,2	65,2	82,6	60,9	48,0	64,0	55,2	58,6	71,9	62,5	48,5	33
Plzeňský	65,2	30,4	60,9	34,8	34,8	65,2	54,2	21,9	48,4	35,5	50,0	32
Karlovarský	61,5	46,2	53,8	69,2	30,8	46,2	40,0	46,7	45,5	36,0	52,0	25
Ústecký	88,5	65,4	57,7	69,2	55,6	77,8	62,1	53,1	63,6	68,3	64,3	42
Liberecký	55,6	44,4	66,7	44,4	66,7	88,9	88,9	55,6	44,4	55,6	66,7	9
Královéhradecký	66,7	61,1	38,9	50,0	50,0	75,0	43,8	70,6	47,1	47,1	58,8	17
Pardubický	100,0	100,0	100,0	50,0	60,0	100,0	80,0	60,0	60,0	100,0	100,0	5
Vysočina	72,7	63,6	63,6	81,8	90,0	54,5	66,7	50,0	83,3	63,6	58,3	12
Jihomoravský	82,6	80,0	76,0	88,0	81,5	74,1	76,7	73,3	88,2	70,6	76,7	30
Olomoucký	80,0	40,0	33,3	80,0	52,9	41,2	42,9	42,9	39,1	34,8	39,1	23
Zlínský	77,8	77,8	55,6	88,9	60,0	70,0	81,8	72,7	83,3	58,3	66,7	12
Moravskoslezský	78,4	75,7	62,2	67,6	62,2	56,8	51,4	43,2	65,9	63,4	65,9	41

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší v %		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Ministerstvo životního prostředí. Údaje za kraje byly dopočteny podle údajů MŽP.		
Územní dostupnost	kraje, okresy, území stavebních úřadů	Periodicita	ročně
Popis	<p>Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší se rozumí vymezená část území (zóna) nebo sídelní seskupení (aglomerace), na kterém je překročena hodnota jednoho nebo více imisních limitů nebo cílového imisního limitu pro ozon nebo hodnota jednoho či více imisních limitů zvýšená o příslušné meze tolerance. Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší provádí Ministerstvo životního prostředí jednou ročně a výsledky zveřejňuje ve Věstníku Ministerstva životního prostředí. V oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší zajišťuje ministerstvo sledování úrovně znečištění ovzduší znečišťujícími látkami, pro něž jsou stanoveny imisní limity. Pro oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší jsou orgány kraje a obce povinny vypracovat nebo aktualizovat programy ke zlepšení kvality ovzduší pro znečišťující látky, u kterých jsou překračovány imisní limity a meze tolerance. Jako nejmenší územní jednotka, pro kterou je oblast se zhoršenou kvalitou ovzduší vymezena, byla v letech 2000 – 2003 zvolena území jednotlivých obcí, od roku 2004 jsou to však území stavebních úřadů. V této souvislosti je také od roku 2004 pro účely vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší z Jihomoravského kraje vyčleněno území statutárního města Brna, které je tak sledováno jako samostatná aglomerace. Členění České republiky na ostatní aglomerace a zóny je obsahem Věstníku MŽP č. 11/2005. Uvedené informace se týkají překračování přípustných úrovní znečištění ovzduší pro ochranu zdraví lidí.</p>		

Tab. 2.3.36 Podíl oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší v %

	Česká republika	kraje/zóna/aglomerace														
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Brno ¹⁾	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2001	5,1	53,7	1,3	-	2,0	0,1	6,1	8,8	0,7	0,1	0,1	-	2,0	6,1	4,4	38,7
2002	8,2	81,3	3,7	0,0	0,4	5,0	20,2	6,7	1,0	-	0,1	-	7,7	9,5	3,6	53,2
2003	11,9	90,3	9,9	1,1	1,5	6,5	42,7	5,4	1,8	4,8	1,2	-	9,0	20,9	12,0	43,5
2004	4,2	62,3	1,5	0,2	0,9	0,1	10,0	1,5	1,3	-	-	10,0	0,4	6,5	5,8	26,2
2005	35,8	99,0	51,5	0,6	1,2	4,0	62,6	43,0	49,8	31,6	5,7	78,0	65,4	49,2	70,7	50,5

¹⁾ V roce 2004 a 2005 je aglomerace Brno uváděna samostatně, tj. je vyčleněna ze zóny Jihomoravský kraj.

Emise oxidů dusíku

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v t/km ²		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Emise je děj, při kterém jsou vnášeny cizorodé látky různého skupenství do ovzduší. Zároveň se však emisi rozumí i množství těchto látek vypouštěných do ovzduší. Data pochází z databáze REZZO, která eviduje zdroje znečištění, přičemž REZZO 1-3 jsou stacionární zdroje (REZZO 1 – velké zdroje, REZZO 2 – střední zdroje, REZZO 3 – malé zdroje) a REZZO 4 jsou mobilní zdroje. Databáze REZZO tvoří součást Informačního systému kvality ovzduší (ISKO), který spravuje ČHMÚ. Významným zdrojem oxidů dusíku (více než 50 %) jsou motorová vozidla. Data v časové řadě od roku 2000 byla koncem roku 2007 zpětně přepočítána na základě aktualizované bilance spotřeby pohonných hmot v souvislosti s přerozdělením spotřeby motorové nafty mezi dopravní prostředky a ostatní nesilniční mobilní zdroje.		

Tab. 2.3.37 Emise oxidů dusíku (REZZO 1-4) v t/km²

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2000	3,71	26,87	3,50	1,56	1,83	3,46	12,44	2,22	2,41	4,84	1,76	2,84	2,75	2,64	6,48
2001	3,82	26,97	3,66	1,54	1,91	3,38	13,55	2,16	2,44	4,91	1,85	2,92	2,83	2,61	6,33
2002	3,65	23,89	3,46	1,50	1,84	3,27	13,42	2,06	2,34	4,67	1,83	2,70	2,60	2,37	5,96
2003	3,65	23,80	3,63	1,48	1,90	3,38	13,37	1,84	2,37	4,40	1,92	2,75	2,53	2,35	5,85
2004	3,66	23,55	3,83	1,48	1,97	3,35	13,12	1,78	2,12	4,40	2,00	2,74	2,45	2,33	5,96
2005	3,69	22,66	3,93	1,45	2,04	3,13	13,08	1,78	2,14	4,14	2,27	2,80	2,41	2,31	6,27
2006	3,59	20,78	3,65	1,36	2,01	4,01	13,24	1,62	2,01	4,07	2,11	2,65	2,32	2,16	5,93

Emise oxidu siřičitého

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Emise oxidu siřičitého (REZZO 1-3) v t/km ²		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004		
Zdroj dat	Český hydrometeorologický ústav		
Územní dostupnost	kraje, okresy	Periodicita	ročně
Popis	Oxid siřičitý vzniká jako vedlejší produkt zejména při spalování méně kvalitního hnědého uhlí, které obsahuje jak volnou síru, tak některé sírníky, zejména pyrit. Zákon o ochraně ovzduší proto vyžaduje odsiřování kouře u elektráren, které používají toto palivo. Oxid siřičitý se dostává do vzduchu i při spalování méně kvalitních benzínů nebo nafty, obsahujících sírné sloučeniny (zejména thiofen), v automobilových motorech. Oxid siřičitý negativně působí na lidské zdraví a značně toxický je i pro rostliny, neboť reaguje s chlorofylem a narušuje tak fotosyntézu. V ovzduší pozvolna oxiduje vzdušným kyslíkem za přítomnosti vody na kyselinu sírovou, která je spolu s kyselinou siřičitou příčinou kyselých dešťů.		

Tab. 2.3.38 Emise oxidu siřičitého (REZZO 1-3) v t/km²

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Česká republika	16,10	13,74	11,89	8,76	5,48	3,32	3,26	3,09	2,92	2,86	2,82	2,75
Hl. m. Praha	61,12	49,83	31,25	21,27	11,44	7,24	5,88	6,06	3,96	3,82	4,87	4,79
Středočeský	13,18	12,21	12,67	14,19	9,32	2,58	2,55	2,65	2,47	2,37	2,31	2,25
Jihočeský	3,82	2,48	2,49	2,10	1,42	1,44	1,26	1,24	1,14	1,13	1,16	1,09
Plzeňský	5,08	3,55	3,23	2,50	2,07	1,87	1,61	1,74	1,56	1,53	1,55	1,54
Karlovarský	17,01	12,37	14,47	10,63	6,39	6,29	6,64	6,56	5,21	4,83	5,18	4,96
Ústecký	111,98	102,17	79,79	41,37	26,36	15,61	16,73	13,73	15,11	13,60	13,42	13,49
Liberecký	7,13	5,07	4,09	2,91	2,44	2,86	2,33	2,03	1,48	1,42	1,30	1,17
Královéhradecký	7,76	5,07	2,65	3,58	2,74	2,41	2,11	2,00	1,55	1,79	1,93	1,69
Pardubický	21,09	20,44	19,64	18,90	8,16	3,78	4,19	4,66	4,06	4,73	3,67	3,45
Vysočina	3,05	1,58	1,57	1,26	0,98	0,95	0,76	0,78	0,61	0,61	0,56	0,48
Jihomoravský	5,61	3,83	3,50	2,30	0,66	0,59	0,47	0,52	0,50	0,55	0,58	0,58
Olomoucký	5,90	3,98	3,74	3,14	2,56	1,76	1,56	1,40	1,18	1,22	1,39	1,35
Zlínský	6,61	4,24	4,46	4,03	2,64	2,06	2,11	2,08	1,77	1,95	2,24	1,84
Moravskoslezský	16,40	14,16	13,11	10,69	7,05	5,65	5,19	5,32	5,21	5,35	5,18	5,42

Produkce podnikového odpadu

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Odpadem je každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má úmysl nebo povinnost se jí zbavit a která přísluší do některé ze skupin odpadů uvedených v Příloze č. 1 k zákonu č. 185/2001 Sb., o odpadech. Data o odpadech jsou získávána zpracováním ročního statistického výkazu u vybraných ekonomických subjektů podle sídla podniku. Podle převažující činnosti jsou šetřeny ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci zařazené do odvětví OKEČ – oddílů 01, 02, 10-36, 40-41, 45, 502, 505, 52, 55, 601-602, 61, 62, 642, 747, 7481, 851-852, 9211 a 93. U vybraných OKEČ – 37 (zpracování druhotných surovin), 5155 (velkoobchod s chemickými výrobky) a 5157 (velkoobchod s odpadem a šrotem) jsou zahrnuty jednotky s 5 a více zaměstnanci, a u OKEČ 90 (nakládání s odpady) všechny jednotky bez ohledu na počet zaměstnanců. Data jsou ve srovnatelné časové řadě od roku 2002 (po změně zákona o odpadech). K přepočtu byl použit HDP ve srovnatelných cenách.		

Tab. 2.3.39 Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2002	10,9	16,6	9,8	6,2	8,6	11,3	15,1	3,6	4,6	3,6	5,9	13,1	3,9	5,3	15,0
2003	10,6	13,6	5,7	6,7	17,2	12,4	12,1	3,7	5,6	5,5	6,5	14,0	9,8	5,4	14,8
2004	10,7	13,6	5,5	5,6	16,8	12,3	9,3	4,9	5,8	4,5	8,9	13,0	9,4	5,6	19,1
2005	8,3	9,7	5,8	5,1	15,0	11,4	9,0	5,5	4,2	3,3	5,7	12,0	4,6	5,2	10,3
2006	7,6	7,9	5,6	5,1	13,2	7,4	9,4	3,1	2,7	3,7	6,1	9,3	4,9	5,6	13,6

Produkce komunálního odpadu

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Produkce komunálního odpadu v kg na 1 obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SUR 2004, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Komunálním odpadem se rozumí veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a je zařazen do skupiny 20 Katalogu odpadů stanoveného vyhláškou Ministerstva životního prostředí, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických nebo fyzických osob oprávněných k podnikání. V šetření ČSÚ, které probíhá u vybraných obcí, je za komunální odpad považován veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob a jemu podobné odpady ze živností, úřadů apod., včetně odděleně sbíraných složek těchto odpadů. Data jsou dopočtena od roku 2001; od roku 2003 došlo ke změně metodiky (k výkazu byla zavedena příloha pro obce).		

Tab. 2.3.40 Produkce komunálního odpadu v kg na obyvatele

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2001	273,9	233,1	337,1	264,3	240,2	293,7	319,6	216,1	270,7	207,2	266,2	282,3	278,6	323,0	257,9
2002	278,9	345,7	351,7	303,4	237,6	273,7	327,0	304,7	259,2	275,1	275,1	238,3	255,4	291,3	174,2
2003	280,0	265,1	325,9	308,2	237,6	296,3	315,4	288,3	257,2	267,1	268,3	280,3	261,7	282,6	255,1
2004	278,4	264,2	310,5	319,5	241,9	297,7	313,7	284,2	238,9	269,5	270,6	271,3	266,3	285,5	261,3
2005	288,6	271,5	348,9	281,2	285,0	290,2	316,0	276,4	281,7	270,1	265,5	263,5	275,1	271,1	298,2
2006	296,0	279,5	343,2	289,4	305,7	302,4	319,2	277,1	279,2	291,3	304,9	283,2	282,9	288,2	287,4

Investiční výdaje na ochranu životního prostředí ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	SZ 2006, OSUR 2007		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Výdaje na ochranu životního prostředí představují výdaje na pořízení dlouhodobého hmotného majetku a neinvestiční náklady, které se vztahují k aktivitám na ochranu životního prostředí. Do výdajů na pořízení dlouhodobého hmotného majetku na ochranu životního prostředí se zahrnují samostatné movité věci a soubory movitých věcí se samostatným technicko-ekonomickým určením s dobou použitelnosti delší než jeden rok a v ocenění stanoveném účetní jednotkou, povinně však od částky stanovené zákonem o daních z příjmů pro tento majetek (od roku 2001 je stanovena částka 40 000 Kč). Data jsou získávána z ročních statistických výkazů rozepisovaných vybraným ekonomickým subjektům a organizačním složkám státu, územním samosprávným celkům, příspěvkovým organizacím a podobným vládním institucím. V roce 2002 došlo ke změnám způsobu zjišťování, které byly způsobeny změnou klasifikace programového zaměření a finančních zdrojů (z důvodu srovnatelnosti s CEPA 2000). Od roku 2003 se pak navíc zjišťují neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí a ekonomické přínosy z aktivit na ochranu ŽP.		

Tab. 2.3.41 Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele^{*)} (běžné ceny)

	Česká republika	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
1999	2 816	1 654	6 371	1 287	3 207	1 243	3 732	1 443	1 743	2 522	3 871	1 939	2 617	1 737	3 182
2000	2 083	2 276	2 805	1 311	1 469	2 617	3 842	1 313	1 146	1 564	3 878	1 125	1 838	1 316	2 143
2001	1 946	2 680	2 748	1 426	1 657	3 412	2 908	1 354	1 090	1 709	2 134	1 133	2 209	2 001	1 122
2002	1 462	635	1 931	1 497	767	2 141	2 415	1 157	1 313	1 107	1 468	2 019	1 642	1 356	1 077
2003	1 900	1 697	2 604	1 206	1 221	1 845	2 562	1 465	1 190	1 444	1 471	3 677	1 736	1 268	1 278
2004	1 980	1 209	2 798	1 563	1 495	967	2 978	1 175	1 419	2 403	1 876	2 514	3 009	1 327	1 658
2005	1 783	1 525	2 772	1 018	1 265	2 096	1 858	1 070	1 602	2 202	1 911	2 230	1 494	1 321	1 667
2006	2 189	2 478	4 619	1 033	1 842	1 740	2 270	917	1 771	2 866	2 510	1 852	1 180	1 355	1 866

^{*)} střední stav obyvatel

Neinvestiční výdaje na ochranu životního prostředí

ENVIRONMENTÁLNÍ PILÍŘ

Indikátor	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP kraje podle kraje sídla investora		
Návaznost na strategické dokumenty ČR	neobsažen		
Zdroj dat	Český statistický úřad, Výdaje na ochranu životního prostředí v České republice		
Územní dostupnost	kraje	Periodicita	ročně
Popis	Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí zahrnují mzdové náklady, platby nájemného, energie a ostatní materiál a platby za služby, u kterých je hlavním účelem prevence, snížení, úprava nebo eliminace znečišťujících látek a znečištění nebo jakékoliv další degradace životního prostředí a jsou výsledkem provozních aktivit podniku. Neinvestiční náklady se sledují od roku 2003. Data o neinvestičních nákladech jsou zjištěna z výkazu ŽP 1-01.		

Tab. 2.3.42 Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP kraje podle kraje sídla investora (běžné ceny)

	ČR	kraje													
		Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	8 760	6 237	8 563	6 583	8 634	8 122	14 994	24 078	9 728	5 627	5 352	7 440	7 118	7 456	12 330
2004	11 778	11 504	9 369	7 128	9 117	9 159	31 582	19 640	18 896	8 155	4 208	9 822	7 493	8 359	10 784
2005	10 689	10 561	10 499	7 558	9 446	10 598	23 479	19 030	8 485	9 387	4 173	9 483	7 305	8 319	10 728
2006	12 681	14 430	9 888	9 634	9 716	15 329	14 065	20 844	10 102	19 540	6 167	13 357	6 538	13 461	13 048

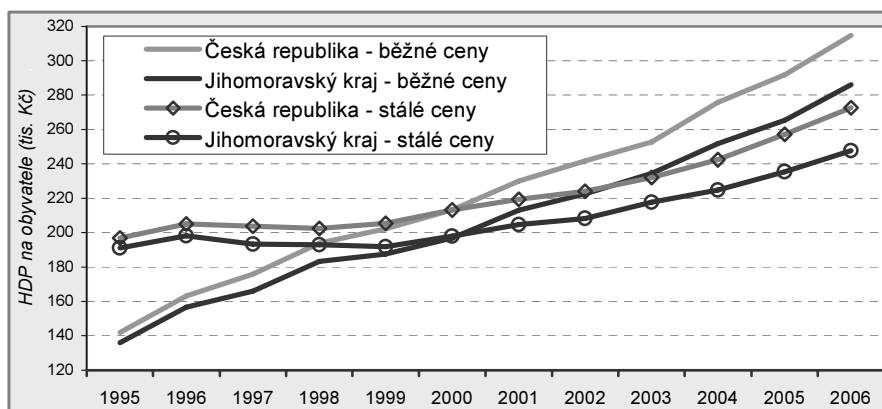
3. Vybrané oblasti udržitelného rozvoje v Jihomoravském kraji

3.1. Ekonomická oblast

Hrubý domácí produkt na obyvatele, vývoj hrubého domácího produktu

Hrubý domácí produkt (HDP) je komplexní ekonomický ukazatel, který v sobě zahrnuje všechny oblasti ekonomického života společnosti a je obecně uznávaným ukazatelem ekonomické vyspělosti daného území. Na krajské úrovni se jedná o regionalizovaný hrubý domácí produkt (RHDP), tedy hrubý domácí produkt České republiky rozdělený do jednotlivých regionů podle místa jeho tvorby. Poměrování dynamiky HDP se sociálními a environmentálními indikátory vypovídá o míře souladu mezi vývojem hlavních pilířů udržitelného rozvoje. HDP na obyvatele je obecně chápán jako jeden z hlavních ukazatelů životní úrovně obyvatelstva.

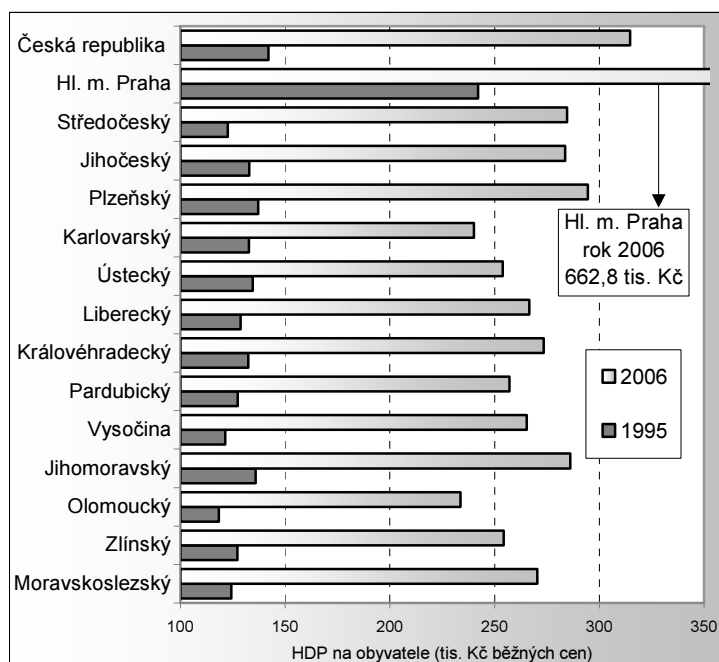
Graf 1 Hrubý domácí produkt v tis. Kč na obyvatele

HDP na obyvatele je uváděn v běžných cenách, stálých cenách, v PPS (v jednotkách pro měření kupní síly) či eurech. Z HDP v běžných cenách nelze vyvozovat reálný vývoj v čase, tj. reálný růst ekonomiky. Do růstu HDP v běžných cenách (nominální růst) totiž vstupuje nejen meziroční změna objemu vyrobeného zboží a služeb (tedy skutečný reálný růst ekonomiky), ale také změna

jejich ceny. Tyto údaje je tedy možno použít pro „geografické srovnání“ (tj. mezi jednotlivými kraji v daném roce), nejsou tzv. „časově srovnatelné“ (tj. mezi jednotlivými roky navzájem). K časovému srovnání jak v kraji tak krajů mezi sebou slouží růst HDP (HDP na obyvatele) ve stálých cenách.

Graf 2 HDP v tis. Kč běžných cen na obyvatele podle krajů

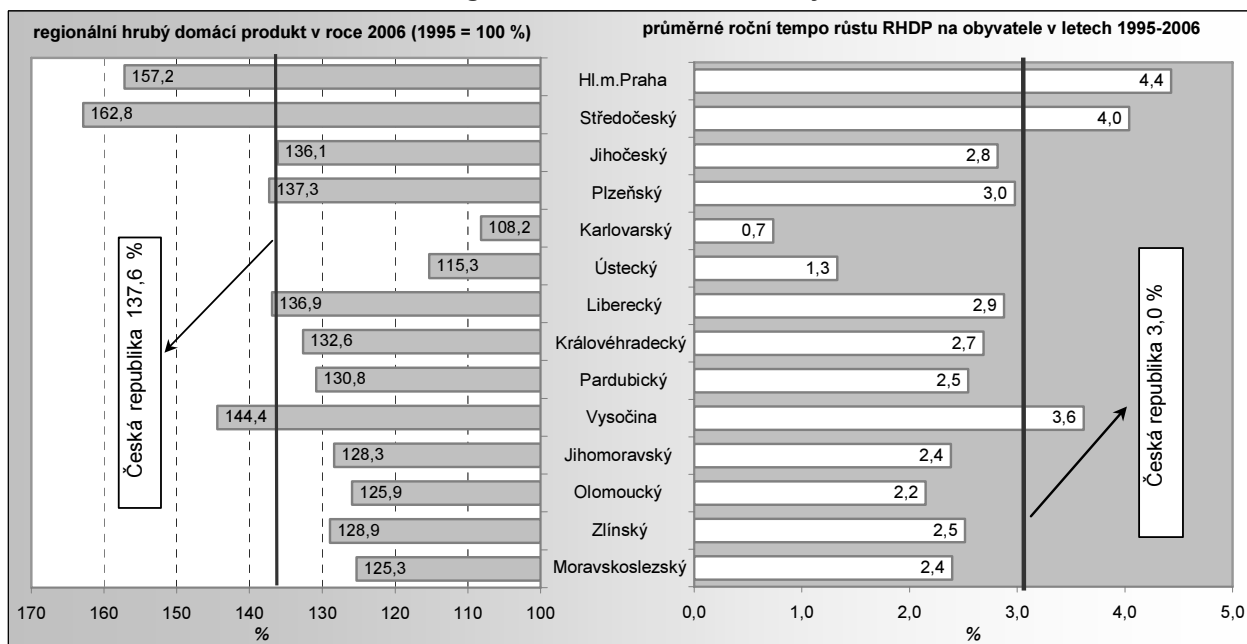
Vyjádření HDP v „paritě kupní síly“ slouží především k mezinárodnímu porovnání zemí („geografické srovnání“) s různými měnami, které mají různou kupní sílu. Nelze z něj, stejně jako v případě vyjádření v běžných cenách, vyvozovat vývoj v čase, tj. reálný růst ekonomiky. Vzhledem k tomu, že je Česká republika součástí Evropské unie, jsou tato porovnání zaměřena především tímto směrem. Prostřednictvím tohoto ukazatele se měří tzv. reálná konvergence České republiky k Evropské unii. S probíhajícím rozšiřováním Evropské unie se postupně měnily průměry, s nimiž se Česká republika, resp. její regiony poměřovaly. Nejprve se jednalo o průměr EU 15, po vstupu dalších 10 států v roce 2004 šlo o průměr EU 25 a po vstupu Bulharska a Rumunska v lednu 2007 je celkovým průměrem EU 27. Jelikož vždy vstupovaly země, které byly hospodářsky méně vyspělé, celkový průměr Evropské

unie se vždy snížil. To znamená, že průměr EU 15 je vyšší než průměr EU 25 a ten je současně vyšší než průměr EU 27.

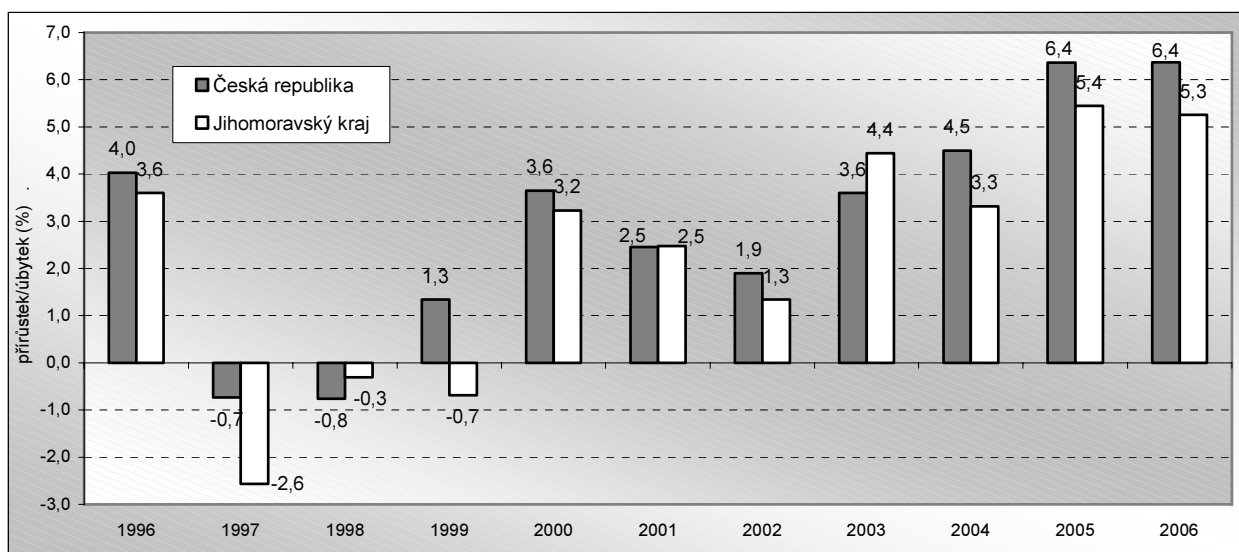
Z grafu 1 je zřejmé, že vytvořená hodnota hrubého domácího produktu na obyvatele v celém sledovaném období, ať již v běžných či stálých cenách, sice v Jihomoravském kraji vzrůstala, ale byla v obou případech pod úrovní průměru České republiky. Je však nutno uvést, že republikový průměr ovlivňuje vysoká ekonomická úroveň Hlavního města Prahy a to do té míry, že pod republikovou úrovní byly vždy i všechny

ostatní kraje (patrné z grafu 2). V roce 2006 dosáhla hodnota RHDP na jednoho obyvatele Jihomoravského kraje v běžných cenách částky 286,1 tis. Kč. Tato hodnota znamenala ve srovnání s ostatními kraji 3. místo po Hl. m. Praze (662,8 tis. Kč) a Plzeňském kraji (294,5 tis. Kč), nejnižší hodnota připadla na Olomoucký kraj (233,7 tis. Kč). O úskalích hodnocení nominálního růstu HDP na obyvatele již byla zmínka, proto pouze informativně – proti roku 1995 vzrostla hodnota RHDP na obyvatele v Jihomoravském kraji o 110,4 % (v ČR o 121,7 %). Nejvyšší nominální zvýšení HDP na obyvatele bylo zaznamenáno v Hl. m. Praze (o 173,7 %), naopak nejnižší v Karlovarském kraji (o 81,0 %). Jako důležité se jeví spíše porovnání změny vztahu krajských hodnot k průměru České republiky. Jestliže v roce 1995 HDP na obyvatele v Jihomoravském kraji dosáhl 95,8 % průměru republikové hodnoty, pak v roce 2006 to bylo jen 90,9 %. Obdobou byly hodnoty HDP na obyvatele vyjádřené ve stálých cenách – v roce 1995 bylo dosaženo 97,1 % průměru ČR, v roce 2006 to bylo 93,6 %. Obecně vyjádřeno – výkonnost Jihomoravského kraje rostla nižším tempem než výkonnost České republiky.

Graf 3 Regionální HDP ve srovnatelných cenách

Graf 4 Vývoj HDP ve srovnatelných cenách (předchozí rok = 100)

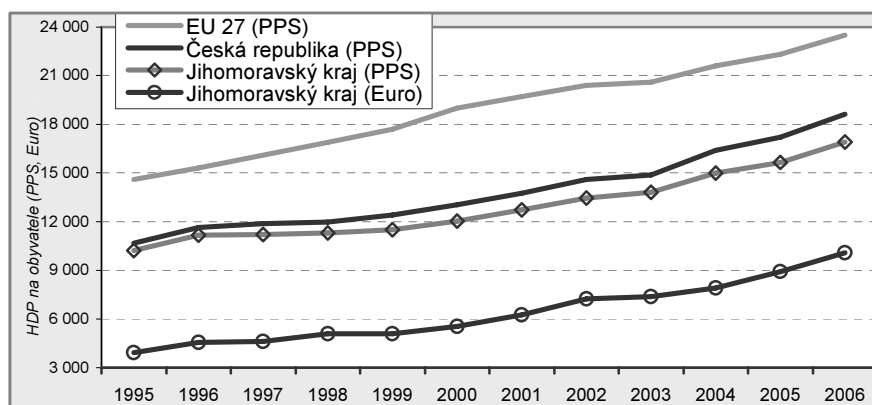
Pro hodnocení vývoje HDP v regionech v letech 1995 až 2006 použijeme růst HDP (resp. HDP na obyvatele) ve stálých cenách, tedy reálný růst. V Jihomoravském kraji byl v roce 2006 regionální HDP ve stálých cenách proti roku 1995 o 28,3 % vyšší (v České republice o 37,7 %), ve srovnání s ostatními kraji to byla až 10. nejvyšší hodnota nárůstu. Tradičně nejvyšší nárůst byl v Hl. m. Praze – o 62,8 %, k nejnižšímu

nárůstu došlo v Karlovarském kraji – o 8,2 %. Průměrné roční tempo reálného růstu HDP na obyvatele v období let 1995 až 2006 dosáhlo v České republice hodnoty 3,0 %. Jihomoravský kraj byl s průměrným přírůstkem 2,4 % až na 11. místě, nejvyšší roční tempo bylo zaznamenáno opět v Hl. m. Praze – 4,4 %, nejnižší v Karlovarském kraji – 0,7 %.

Meziroční vývoj HDP ve srovnatelných cenách je obsahem grafu 4. Vývoj v Jihomoravském kraji byl téměř shodný jako vývoj v rámci České republiky, výjimkou byl rok 1999, kdy v ČR byl zaznamenán meziroční růst, ovšem v kraji naopak došlo k poklesu objemu HDP. Ve srovnání meziročních přírůstků však dominovala úroveň republiky s vyšším meziročním přírůstkem, pouze v roce 2003 předstihl růst HDP v Jihomoravském kraji růst HDP ČR, a to o 0,8 bodu.

Graf 5 Hrubý domácí produkt na obyvatele v PPS (v jednotkách pro měření kupní síly)

Zdroj: HDP EU 27 – Eurostat

HDP v přepočtu na obyvatele vyjádřený v jednotkách pro měření kupní síly (PPS) v Jihomoravském kraji také vzrůstal. Vývoj v čase, stejně jako v případě vyjádření vývoje HDP v běžných cenách, však není zcela jednoznačný. Směrodatnou je změna vztahu hodnoty za kraj v jednotlivých letech k průměru za Českou republiku nebo k průměru EU 27. Z grafu 5 je opět zřejmé pomalé zvyšování rozdílu mezi

Jihomoravským krajem a průměrem za ČR. Jak již bylo řečeno výše, použití ukazatele HDP na obyvatele v „paritě kupní síly“ je ideální pro mezinárodní srovnání regionů a jejich životní úrovně, jeho prostřednictvím se měří tzv. reálná konvergence České republiky k Evropské unii. HDP na obyvatele České republiky v PPS představoval v roce 1995 podle propočtů 72 % průměru EU 27. V druhé polovině 90. let, kdy byl ekonomický růst EU 27 rychlejší než v České republice, se ovšem „nások“ EU 27 zvýšil a Česká republika se v roce 2001 propadla na 69,1 % průměru EU 27. Od tohoto roku však docházelo k postupnému přibližování České republiky k průměru EU 27, takže v roce 2006 bylo dosaženo 79,2 % úrovně EU 27.

Podobný trend probíhal i v Jihomoravském kraji. Z počátečních 70 % v roce 1995 došlo k sestupu na 63 až 64 % v letech 2000 a 2001, v roce 2005 bylo dosaženo výchozí úrovně a v roce 2006 podíl činil 72,0 %. V grafu 5 je pro doplnění znázorněn další způsob vyčíslení HDP na obyvatele, a to v evropské měně euro. Vzhledem k tomu, že je česká měna dlouhodobě tzv. „podhodnocená“ (tzn. že její kupní síla je vyšší než jakou hodnotu má podle měnového kurzu), je hodnota HDP na obyvatele v eurech nižší než v PPS. Ani z tohoto vyjádření (v eurech) ovšem nelze vyvozovat meziroční reálný růst ekonomiky, protože do jeho výše každý rok vstupuje již nejen meziroční růst objemu zboží a služeb a jejich cen, ale navíc i vývoj kurzu koruny vůči euru.

Produktivita práce

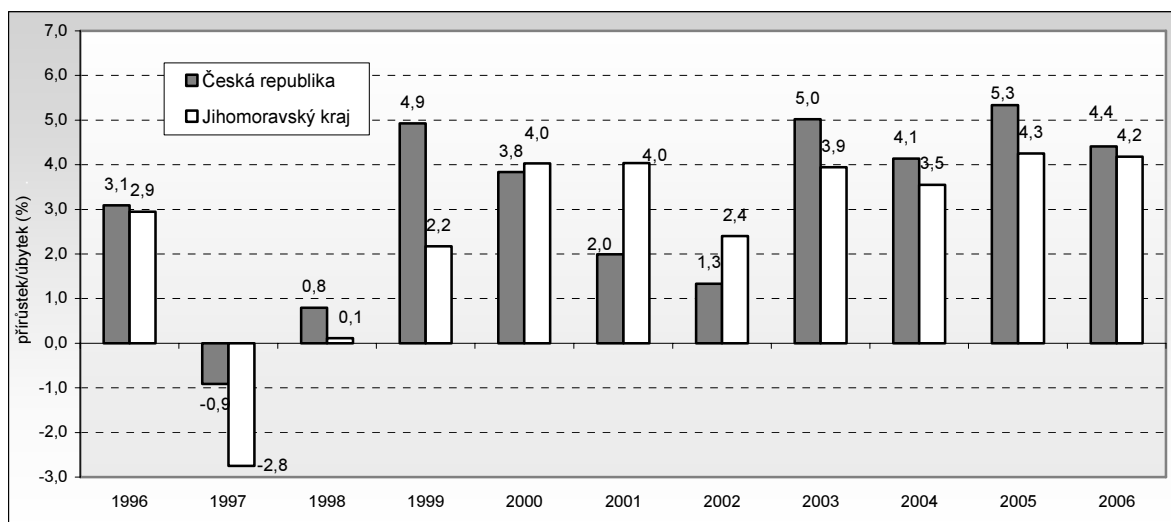
Růstu hrubého domácího produktu, jež je směrodatný pro udržitelný rozvoj, je možné docílit buď za pomoci rozšíření zaměstnanosti a investiční aktivity, anebo cestou růstu produktivity práce a kapitálu (nebo oběma způsoby souběžně). Růst produktivity práce indikuje míru pro neinflační vzestup mezd a platů. Tempo růstu produktivity práce je ovlivněno změnami ve struktuře zaměstnanosti. Růst produktivity práce se zrychluje v případě přechodu pracovních sil z odvětví s nízkou produktivitou práce, např. ze zemědělství, do sektoru s vyšší produktivitou, jakými jsou průmysl a některé druhy služeb. Tuto oblast propojuje a přibližuje struktura hrubé přidané hodnoty podle sektorů.

Produktivitu práce je možno vyjádřit přepočtem objemu HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného. Velikost meziroční změny propočtového ukazatele ukazuje graf 6. Vývoj HDP na zaměstnaného byl v Jihomoravském kraji podobný republikovému – pouze v roce 1997 byl zaznamenán úbytek (ovšem v Jihomoravském kraji byl o 1,9 bodu vyšší), ve zbývajících letech se produktivita meziročně zvyšovala. Zatímco v letech 2000 až 2002 byl krajský meziroční přírůstek vyšší než republikový (v roce 2001 dokonce o 2 body), ve zbývajících 7 letech tomu bylo naopak, v roce 1999 krajský růst zaostával za republikovým o 2,7 bodu.

Průměrné roční tempo růstu HDP na zaměstnaného v období let 1995 až 2006 (geometrický průměr meziročních přírůstků) dosáhlo v České republice hodnoty 3,1 %. Jihomoravský kraj byl s průměrným

přírůstkem 2,6 % až na 11. místě, nejvyšší průměrné roční tempo bylo zaznamenáno ve Středočeském (3,9 %) a Liberecké kraji (3,6 %), nejnižší v Karlovarském (1,2 %) a Ústeckém kraji (2,2 %).

Graf 6 Vývoj HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného (předchozí rok = 100)

Bylo již řečeno, že jednou z možností dosažení růstu HDP je rozšíření zaměstnanosti. Je to metoda spíše „extenzivní“, která se ale v rámci ČR ani v Jihomoravském kraji neprojevila. Svědčí o tom fakt, že podle údajů z výběrového šetření pracovních sil došlo k postupnému snížení míry zaměstnanosti. Zatímco v roce 1995 byla mezi osobami staršími 15-ti let míra zaměstnanosti v Jihomoravském kraji 57,7 % (ČR 59,0 %), v roce 2000 to bylo již 54,7 % (ČR 55,1 %) a v roce 2006 jen 53,2 % (ČR 55,0 %). V tabulce 3.1.1 jsou uvedeny meziroční změny počtu zaměstnaných, což je počet pracujících v hlavním pracovním poměru (včetně sebezaměstnaných) podle místa pracoviště. Také z těchto údajů je zřejmý pokles počtu pracovníků – v rámci České republiky ročně v průměru o 0,1 %, v Jihomoravském kraji v průměru o 0,3 %.

Tab. 3.1.1 Vývoj počtu zaměstnaných a úplných nákladů práce (předchozí rok = 100)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Průměrný roční přírůstek/úbytek
	Česká republika											
Počet zaměstnaných	100,9	100,2	98,5	96,6	99,8	100,5	100,6	98,7	100,3	101,0	101,9	-0,1
Úplné náklady práce	119,8	107,5	109,8	107,7	107,9	109,3	106,3	105,8	107,7	105,7	103,5	8,2
	Jihomoravský kraj											
Počet zaměstnaných	100,6	100,2	99,6	97,2	99,2	98,5	99,0	100,5	99,8	101,2	101,0	-0,3
Úplné náklady práce	123,8	102,8	109,8	109,1	105,5	112,9	105,2	105,0	105,9	106,8	106,8	8,4

Tab. 3.1.2 Skladba měsíčních nákladů práce na 1 zaměstnance v Jihomoravském kraji

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2000
Náklady práce celkem (Kč)	17 723	20 002	21 040	22 097	23 393	24 976	26 685	150,6
v tom:								
přímé náklady	12 650	14 149	14 950	15 656	16 572	17 941	19 155	151,4
v tom:								
mzdy	11 410	12 657	13 401	14 030	14 836	16 172	17 391	152,4
náhrady mzdy	1 240	1 492	1 549	1 626	1 736	1 769	1 764	142,3
sociální požitky	267	325	325	324	361	465	386	144,6
sociální náklady a výdaje	4 659	5 323	5 587	5 927	6 276	6 370	6 930	148,7
personální náklady a výdaje	157	201	191	208	219	240	256	163,1
daně a dotace	-10	4	-13	-18	-35	-40	-43	x

Uvedené úplné náklady práce jsou pohledem na oblast související s odměňováním práce zaměstnanců. Růst produktivity práce je podmínkou pro možný růst mezd. Úplné náklady práce zahrnují přímé náklady (mzdy a platy včetně naturálních mezd započtené do výdělku, náhrady mzdy za neodpracované hodiny), sociální požitky, sociální náklady a výdaje (zákonně a dobrovolně), personální náklady a výdaje a daně a dotace související se zaměstnáváním lidí. Údaje jsou výsledkem šetření, kde zpravodajskými jednotkami jsou ekonomické subjekty podnikatelské sféry zapsané do obchodního rejstříku a ekonomické subjekty

nepodnikatelské sféry. Šetření v jednotlivých letech zahrnovalo všechna odvětví národního hospodářství a všechny velikostní skupiny zpravodajských jednotek (u jednotek, které měly do 500 zaměstnanců, bylo šetření výběrové, u jednotek s 500 a více zaměstnanci bylo šetření plošné).

Z rámcového porovnání meziročních přírůstků úplných nákladů práce s přírůstky produktivity práce měřené HDP na zaměstnaného či přírůstky HDP ve srovnatelných cenách vyplývá fakt, že úplné náklady práce v žádném roce sledovaného období nepoklesly ani v Jihomoravském kraji, ani v rámci ČR. Navíc se jednalo vždy o přírůstky nejvyšší, v České republice se zvyšovaly v průměru o 8,2 % ročně, v Jihomoravském kraji v průměru o 8,4 % ročně. Aby nebyly uváděny pouze relativní hodnoty, v tabulce 3.1.2 je uvedena skladba měsíčních nákladů práce na zaměstnance v Jihomoravském kraji za období let 2000 až 2006. Celková částka v roce 1995 v Jihomoravském kraji v jednotkách činila 11 016 Kč (v ČR 12 028 Kč), byla 8. nejvyšší mezi kraji, v roce 2006 to bylo již 26 685 Kč (v ČR 28 635 Kč), což byla hodnota 4. nejvyšší.

Hrubá přidaná hodnota v sektoru služeb

Hrubá přidaná hodnota (HPH) je nově vytvořenou hodnotou, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, vyjádřenou v základních cenách a mezispotřebou, vyjádřenou v kupních cenách. Souhrn hrubé přidané hodnoty za všechna odvětví hospodářství zvýšený o čisté daně z produktů představuje hrubý domácí produkt. Pro udržitelný rozvoj v případě hrubé přidané hodnoty je podstatný především podíl jednotlivých sektorů na tvorbě HPH, resp. změna podílu takových odvětví, ve kterých je dosahováno vyšší tvorby HPH a tím dosahováno i vyšší produktivity práce (zpracovatelský průmysl, oblast obchodu, dopravy, podnikatelské činnosti).

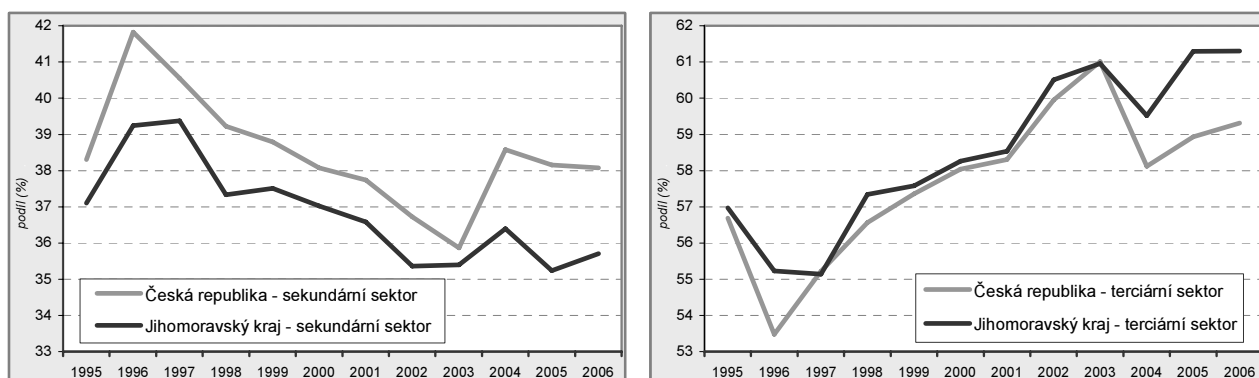
Tab. 3.1.3 Podíl sektorů na hrubé přidané hodnotě

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1995	2000	2006	rozdíl 2006-1995 v bodech	1995	2000	2006	rozdíl 2006-1995 v bodech
Hrubá přidaná hodnota (%)	100,00	100,00	100,00	x	100,00	100,00	100,00	x
v tom sektor:								
primární	5,00	3,89	2,61	-2,39	5,93	4,72	2,99	-2,94
sekundární	38,31	38,07	38,07	-0,23	37,10	37,03	35,71	-1,40
terciární	56,69	58,04	59,32	2,62	56,97	58,26	61,30	4,34

Struktura hrubé přidané hodnoty podle sektorů ukazuje výrazné odlišení zaměření hospodářství jednotlivých krajů. **Primární sektor**, jež zahrnuje zemědělství, myslivost, lesní hospodářství a rybolov, je zastoupen nejméně. V roce 1995 se podílel na hrubé

přidané hodnotě vytvořené v České republice hodnotou 5,00 %, v roce 2006 ovšem tento podíl poklesl na 2,61 %. Pokles podílu primárního sektoru na HPH byl společný všem krajům. Jak v roce 1995 tak v roce 2006 byl nejvyšší podíl primárního sektoru zaznamenán v kraji Vysočina (pokles z 12,52 % na 7,61 %) a nejnižší v Hl. městě Praze (pokles z 0,23 % na 0,17 %). V Jihomoravském kraji byl v obou případech 8. nejvyšší podíl primárního sektoru (pokles z 5,93 % v roce 1995 na 2,99 % v roce 2006), ovšem v celém období byl krajský podíl nad úroveň republikového průměru.

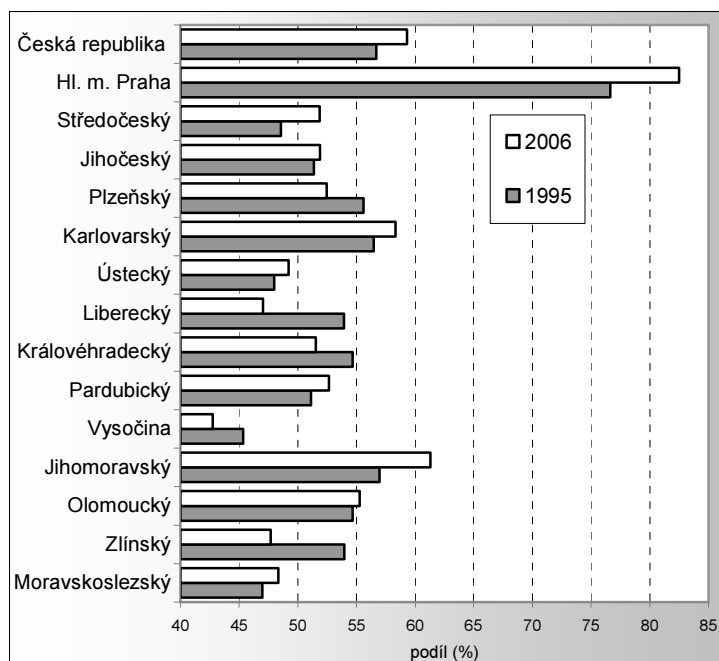
Graf 7 Podíl terciárního a sekundárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v %

Podíl **sekundárního sektoru** (zahrnuje dobývání nerostných surovin, průmysl celkem a stavebnictví) na HPH České republiky v roce 2006 činil 38,07 %, proti roku 1995 poklesl pouze o 0,23 bodu. Pokles podílu sekundárního sektoru na HPH byl zaznamenán pouze ve 3 krajích – v Hl. městě Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji. V roce 1995 byl nejvyšší podíl sekundárního sektoru na HPH zaznamenán v Moravskoslezském kraji (49,33 %), v roce 2006 to bylo v kraji Libereckém 51,42 %. Nejnižší podíl v obou

mezních letech byl shodně vykázan v Hl. m. Praze (23,14 resp. 17,34 %), Jihomoravský kraj měl v roce 1995 4. nejnižší a v roce 2006 dokonce 2. nejvyšší podíl sekundárního sektoru na tvorbě HPH.

Graf 8 Podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě v % podle krajů

Do terciárního sektoru patří celá oblast služeb, obchod, ubytování, stravování, doprava, podnikatelská činnost, veřejná správa, vzdělávání, zdravotnictví atd. Je to sektor, který v uplynulých letech zaznamenal největší rozmach. V rámci České republiky v roce 2006 se terciární sektor podílel na HPH hodnotou 59,32 %, což bylo proti roku 1995 o 2,62 bodu více. Také v Jihomoravském kraji byl podíl terciárního sektoru na tvorbě HPH nejvyšší, v roce 2006 to bylo 61,30 %, což bylo o 4,34 bodu více než v roce 1995. V celém sledovaném období byl krajský průměr vyšší než republiková hodnota, ve srovnání s ostatními kraji byl jak v roce 1995 (56,97 %), tak v roce 2006 (61,30 %) Jihomoravský kraj na 2. místě za Hlavním městem Prahou (76,63 resp. 82,49 %). Ke zvýšení podílu terciárního sektoru na HPH došlo celkem v osmi krajích, v roce 1995 i v roce 2006 byl nejnižší podíl tohoto

sektoru vykázan v kraji Vysočina (45,34 resp. 42,75 %). V Jihomoravském kraji byl tedy v podstatě shodný vývoj struktury tvorby HPH podle odvětví jako v celé České republice – zastoupení terciárního sektoru se zvýšilo, a to především na úkor poklesu podílu primárního sektoru.

Tab. 3.1.4 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1995	2000	2006	Rozdíl 2006-1995 v bodech	1995	2000	2006	Rozdíl 2006-1995 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mld. Kč)	1 326,2	1 983,4	2 910,2	¹⁾ 119,4	141,3	204,0	291,4	¹⁾ 106,2
v tom odvětví (%):								
zemědělství, myslivost, lesnictví	4,95	3,86	2,59	-2,36	5,87	4,68	2,95	-2,92
rybolov	0,05	0,03	0,02	-0,03	0,06	0,04	0,03	-0,02
těžba nerostných surovin	2,20	1,47	1,35	-0,85	1,63	1,07	1,70	0,07
zpracovatelský průmysl	24,26	26,83	26,66	2,39	23,64	25,89	24,14	0,49
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5,26	3,33	3,67	-1,59	5,31	3,27	2,04	-3,27
stavebnictví	6,58	6,45	6,40	-0,18	6,52	6,80	7,84	1,31
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost	11,13	13,81	13,25	2,12	9,64	12,97	14,26	4,62
ubytování a stravování	2,83	2,19	1,96	-0,86	1,86	1,62	1,71	-0,15
doprava, skladování a spoje	10,41	9,83	10,29	-0,12	9,18	9,05	9,38	0,20
finanční zprostředkování	3,21	2,84	3,45	0,24	1,99	1,56	1,93	-0,06
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	13,64	13,38	13,36	-0,28	18,54	15,97	15,34	-3,20
veřejná správa, obrana; povinné sociální zabezpečení	5,41	5,40	5,69	0,29	5,49	5,74	5,78	0,28
vzdělávání	4,05	3,97	3,99	-0,07	4,71	4,91	5,27	0,55
zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti	3,52	3,52	4,01	0,49	3,75	3,78	4,45	0,70
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	2,48	3,09	3,30	0,82	1,79	2,65	3,18	1,38
činnosti domácností	0,02	0,01	0,02	0,00	0,02	0,01	0,02	0,00

¹⁾ změna v %

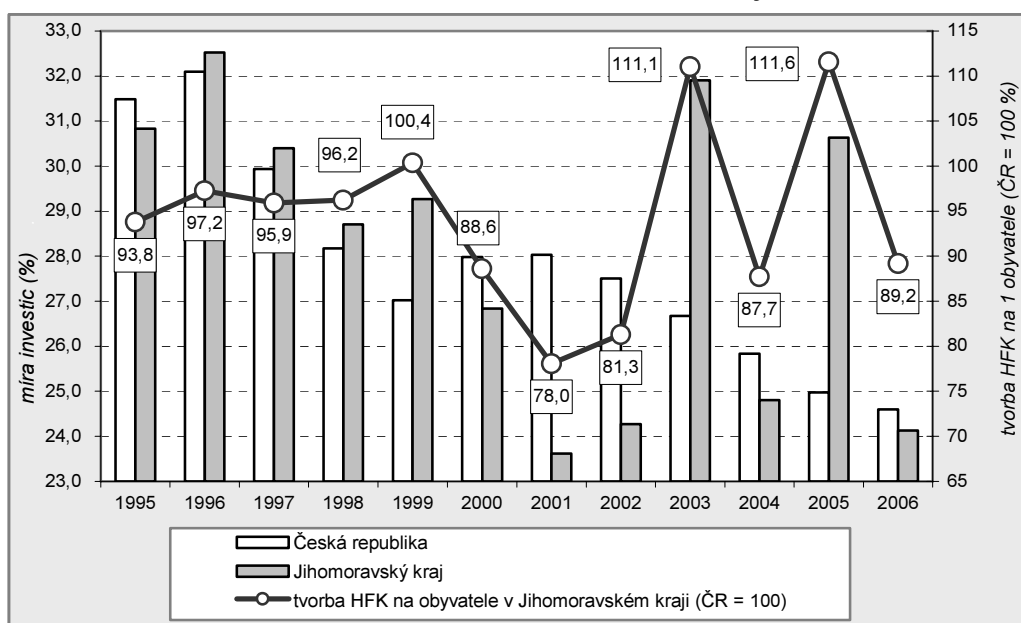
V tabulce 3.1.4 je uvedena podrobnější struktura podílu odvětví na HPH. Je patrné, že v Jihomoravském kraji i v České republice dominoval v rámci sekundárního sektoru zpracovatelský průmysl, jehož podíl na HPH v obou případech vzrostl (v ČR o 2,39 bodu, v Jihomoravském kraji o 0,49 bodu, tedy o 1,90 bodu méně). V terciárním sektoru na republikové i krajské úrovni byla nejvyšším podílem zastoupena oblast činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a podnikatelské činnosti. Podíl oborů v této činnosti ovšem klesal, výrazněji v Jihomoravském kraji, a to o 3,20 bodu. Na významu však nabývala oblast obchodu a oprav, kde

došlo k nevýraznějšímu zvýšení podílu na tvorbě hrubé přidané hodnoty – v rámci ČR o 2,12 bodu, v Jihomoravském kraji dokonce o 4,62 bodu.

Míra investic

Ve všeobecnosti platí, že investice jsou prostředkem k dosažení růstu. Zjednodušeně řečeno, v makroekonomické rovině jde o růst hrubého domácího produktu a investice představují hrubý fixní kapitál. **Tvorba hrubého fixního kapitálu** (THFK) představuje nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání. Dále pořízení nehmotných fixních aktiv a zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv. Do tvorby se nepočítají fixní aktiva s hodnotou nižší než 20 tisíc Kč, předměty dlouhodobé spotřeby nakoupené domácnostmi (např. automobily apod.), ale zahrnuje se pořízení obydlí. Dále se nezahrnují předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj atd. Regionalizace THFK se provádí podle místa realizace investice. **Míru investic** udává poměr tvorby hrubého fixního kapitálu (v běžných cenách) k hrubému domácímu produktu (v běžných cenách). Pokud THFK vyjadřujeme v absolutních údajích či v přepočtu THFK na obyvatele, nelze vzhledem k vyjádření v běžných cenách hodnotit časový vývoj.

Graf 9 Míra investic a tvorba HFK na 1 obyvatele

Úroveň míry investic v letech 1995 až 2006 kolísala jak v Jihomoravském kraji, tak i v České republice. Maxima dosáhla v roce 1996 – v ČR 32,1 %, v Jihomoravském kraji 32,5 %, minima v ČR v roce 2006 (24,6 %) a v Jihomoravském kraji v roce 2001 (23,6 %). V roce 1995, tedy ve výchozím roce sledovaného období, byla nejvyšší míra investic v Jihočeském kraji (56,9 %), nejnižší v Olomouckém kraji (25,4 %) a Jihomoravský kraj byl mírou 30,8 % na 7. místě pomyslného žebříčku. V roce 2006 se celková míra snížila, nejvyšší hodnota byla zaznamenána v Plzeňském kraji (30,6 %), nejnižší v kraji Vysočina (24,1 %), Jihomoravský kraj byl s hodnotou 24,1 % opět na 7. místě. Vypočítáme-li z jednotlivých hodnot průměr za celé sledované období podle krajů, pak nejvyšší hodnota byla v Jihočeském kraji – průměr činil 32,5 %. Nejnižší průměrná míra byla v Královéhradeckém kraji (24,1 %), Jihomoravský kraj s průměrem 28,2 % byl mezi kraji na 5. místě a zároveň nad průměrem České republiky (27,9 %).

Tab. 3.1.5 Tvorba hrubého fixního kapitálu

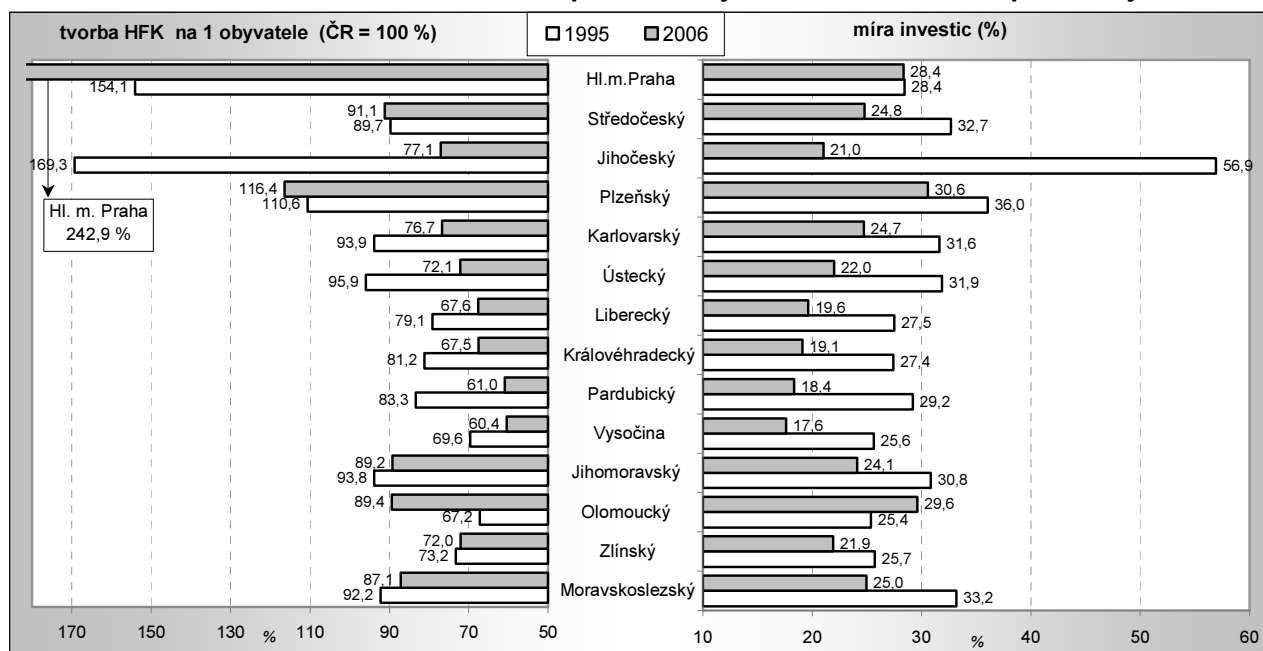
	Česká republika			Jihomoravský kraj		
	1995	2000	2006	1995	2000	2006
Tvorba HFK (mil. Kč)	461 825	612 469	794 784	48 177	60 407	78 070
Míra investic (%)	31,5	28,0	24,6	30,8	26,8	24,1
Tvorba HFK na 1 obyvatele (Kč)	44 704	59 622	77 414	41 926	52 815	69 028

V tabulce 3.1.5 jsou uvedeny hodnoty objemu HFK v běžných cenách a přepočtené na jednoho obyvatele. V roce 1995 se Jihomoravský kraj podílel na

tvorbě HFK České republiky podílem 10,4 %, v roce 2000 to bylo 9,9 % a v roce 2006 9,8 %. Tyto podíly sice ukazují na sestupný trend, skutečnost byla ovšem taková, že podíly v jednotlivých letech výrazně kolísaly. Nejvyšších podílů na republikovém objemu bylo dosaženo v roce 2003 a 2005, shodně 12,3 %, naopak nejnižších v roce 2001 (8,7 %) a v roce 2002 (9,0 %). Z porovnání přepočtu tvorby HFK na jednoho

obyvatele Jihomoravského kraje a České republiky vyplývá, že pouze ve třech letech (1999, 2003 a 2005) přesahovala krajská hodnota republikový průměr, jak je patrné z grafu 9. Nejnižší úroveň v porovnání s ČR bylo v Jihomoravském kraji dosaženo v roce 2001, a to 78,0 % průměru republiky.

Graf 10 Tvorba hrubého fixního kapitálu na obyvatele a míra investic podle krajů

Měřítkem investiční aktivity, která je indikátorem stability a iniciátorem ekonomického růstu, může být i objem přímých zahraničních investic. Podle údajů ČNB směřovaly do Jihomoravského kraje v letech 2000 až 2004 přímé zahraniční investice v souhrnu ve výši 39,5 mld. Kč. Mezi kraji to byl 3. nejvyšší objem – po Hlavním městě Praze (209 mld. Kč) a Moravskoslezském kraji (45 mld. Kč). V přepočtu na 1 obyvatele (v Jihomoravském kraji téměř 35 tis. Kč) byla ovšem tato částka až 5. nejvyšší (nejvyšší byla v Hl. m. Praze – 180 tis. Kč, nejnižší ve Zlínském kraji – více než 14 tis. Kč).

Čistý disponibilní důchod domácností

Udržitelný rozvoj představuje dlouhodobý postupný vzestup hospodářství, ekonomický růst, posilování mezinárodního postavení, zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky, to vše s cílem uspokojovat potřeby společnosti, potřeby jedince ve společnosti. V konečném důsledku lze v makroekonomické rovině hovořit o **čistém disponibilním důchodu domácností (DDD)**. Je to částka, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů umísťuje znovurozdělením – běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery. Čistý disponibilní důchod domácností do značné míry zachycuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech.

Tab. 3.1.6 Čistý disponibilní důchod domácností v Jihomoravském kraji

	1995	2000	2006	Rozdíl 2006 - 1995 v bodech
DDD (mil. Kč)	88 048	125 232	163 470	¹⁾ 85,7
DDD (ČR = 100)	10,8	10,8	10,6	-0,2
DDD na 1 obyvatele (tis. Kč)	76,6	109,5	144,5	¹⁾ 88,6
DDD na 1 obyvatele (ČR = 100)	97,5	96,6	96,1	-1,4
Podíl DDD na HDP ²⁾ (%)	56,4	55,6	50,5	-5,8

¹⁾ změna v %

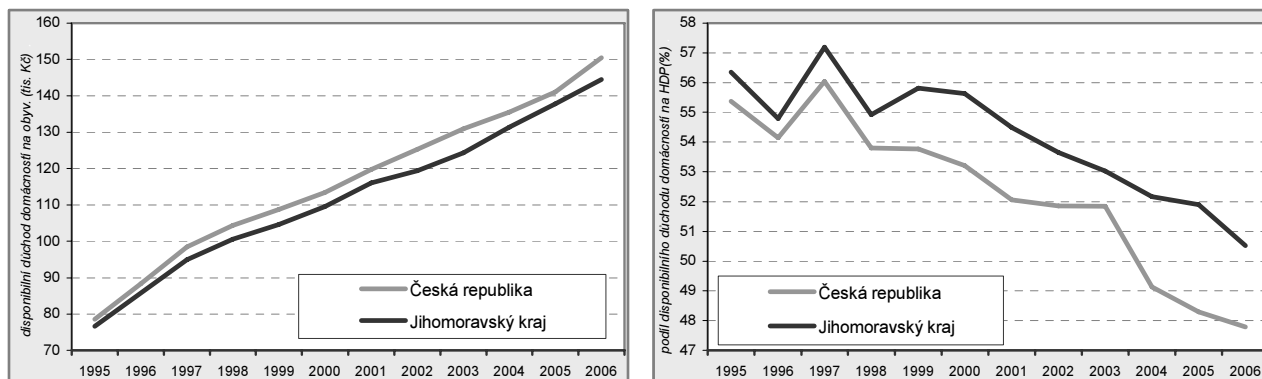
²⁾ HDP v běžných cenách

Hodnota čistého DDD dosáhla v roce 2006 v Jihomoravském kraji částky 163,5 mld. Kč a byla o 85,7 % vyšší než v roce 1995. Podíl na hodnotě DDD za Českou republiku se snížil z 10,8 % na 10,6 %, tj. o 0,2 bodu, ovšem v celém sledovaném období byl mezi kraji vždy čtvrtý nejvyšší (po Hl. městě Praze, Středočeském a Moravskoslezském kraji). Na jednoho obyvatele Jihomoravského

kraje připadla v roce 2006 částka 144,5 tis. Kč, což bylo o 88,6 % více než v roce 1995. Prakticky v celém sledovaném období byla hodnota DDD na obyvatele v Jihomoravském kraji pod úrovní průměru České republiky, podíl se postupně snižoval – v roce 1995 bylo dosaženo 97,5 % průměru ČR, v roce 2006 již jen 96,1 %, což bylo o 1,4 bodu méně. V roce 1995 i v roce 2006 byly nejvyšší hodnoty DDD na obyvatele

v Hlavním městě Praze, Středočeském a Plzeňském kraji, Jihomoravský kraj byl v obou případech na šestém místě. Na konci žebříčku byly v roce 1995 kraj Vysočina a Olomoucký kraj, v roce 2006 Karlovarský a Ústecký kraj.

Graf 11 Čistý DDD v tis. Kč na 1 obyvatele a podíl čistého DDD na HDP (v běžných cenách) v %

Objem čistého disponibilního důchodu domácností v přepočtu na 1 obyvatele se tedy v Jihomoravském kraji vyvíjel příznivě, postupně vzrůstal. Ovšem stejně jako v případě vývoje hrubého domácího produktu v přepočtu na 1 obyvatele bylo zaznamenáno mírné zvýšení odstupe od průměru České republiky. Podíl čistého disponibilního důchodu domácností z objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách (graf 11) naopak v Jihomoravském kraji klesal – z 56,4 % v roce 1995 na 50,5 % v roce 2006 (v ČR z 55,4 % na 47,8 %).

Spotřeba primárních energetických zdrojů

Trvale udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích. Toto vymezení pojmu bylo uvedeno již v úvodu této publikace. V ekonomické části kapitoly 3 byly dosud uváděny pouze makroekonomické ukazatele, jež dokládaly vývoj ekonomické úrovně, produktivity práce. Nyní je možno také uvést oblast spojenou s energetickou náročností dosahovaného vývoje. Do jisté míry lze vyjádřit efektivitu či schopnost hospodářství transformovat primární energetické zdroje do ekonomického výkonu. S poklesem energetické náročnosti všeobecně souvisí zavádění nových technologií, inovací a úspor, přechod ekonomiky z těžkého průmyslu na lehký průmysl, na rozšiřování služeb. Vzhledem k omezeným datovým zdrojům se zaměříme pouze na spotřebu paliv a energií.

Informace o spotřebě paliv a energií se zjišťují za všechna odvětví za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci se sídlem v příslušném kraji, omezeně i podle místa spotřeby. Spotřeba vyjádřená v absolutních jednotkách je spíše ilustrativní, srovnatelný je spíše přepočet jednotlivých druhů paliv v energetických jednotkách a jeho suma vztahovaná na jednotku regionálního hrubého domácího produktu.

Tab. 3.1.7 Spotřeba vybraných druhů paliv a energií v roce 2006

	Česká republika	Jihomoravský kraj			
		podle sídla podniku		podle místa spotřeby	
		absolutně	ČR = 100	absolutně	ČR = 100
Cerné uhlí (t)	9 257 120	105 749	1,1	37 007	0,4
Hnědé uhlí a lignit (t)	44 337 440	35 406	0,1	502 070	1,1
Zemní plyn (tis. m ³)	5 306 456	732 862	13,8	772 533	14,6
Tepelná energie (GJ)	1 070 150 577	22 173 137	2,1	26 304 994	2,5
Elektrická energie (MWh)	44 635 853	2 542 864	5,7	2 878 705	6,4

V tabulce 3.1.7 je uvedena spotřeba vybraných druhů paliv a energií v roce 2006 (za podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji). Z absolutního vyjádření i z vypočtené hodnoty podílu Jihomoravského kraje na republikové spotřebě vyplývá

zřejmý rozdíl mezi údaji o velikosti spotřeby podle sídla podniku a podle vlastního místa spotřeby. V další tabulce je uvedena energetická náročnost ve formě spotřeby vybraných druhů paliv podle sídla podniku. Spotřeba uhlí, plynu, topných olejů a pohonných hmot byla přepočtena na energii (v GJ) a přepočtena na milion Kč HDP. Spotřeba paliv na jednotku HDP se v jednotlivých krajích výrazně liší, např. v Královéhradeckém kraji byla v roce 2005 více než dvanáctkrát nižší než v Karlovarském kraji. Nejpodstatnějším poznatkem je však nastolený trend – jak v České republice, tak v převážné většině krajů (kromě Středočeského kraje) se náročnost vytvořeného národního produktu na spotřebu paliv v roce 2005 proti roku 2000 výrazně snížila.

Tab. 3.1.8 Spotřeba paliv^{*)} v GJ na mil. Kč HDP^{)} – podle sídla podniku**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Česká republika	545	519	520	523	486	453	83,1
Hl. m. Praha	933	848	813	802	771	713	76,4
Středočeský	224	193	195	171	177	239	106,9
Jihočeský	370	205	294	220	210	195	52,7
Plzeňský	286	290	300	284	265	254	89,1
Karlovarský	1 179	1 120	1 134	1 274	1 172	1 136	96,3
Ústecký	663	629	657	588	589	555	83,6
Liberecký	157	146	145	163	119	117	74,1
Královéhradecký	108	98	102	391	96	92	85,2
Pardubický	460	410	487	486	441	428	93,0
Vysočina	150	118	138	137	176	129	86,2
Jihomoravský	155	130	147	155	142	136	87,8
Olomoucký	180	158	191	178	159	149	82,7
Zlínský	188	162	194	216	184	171	91,0
Moravskoslezský	1 324	1 503	1 447	1 414	1 365	1 170	88,4

^{*)} černé uhlí, hnědé uhlí, koks, propan-butan, zemní plyn, lehký topný olej, těžký a střední olej, petrolej, benzíny celkem, nafta v přepočtu na GJ

^{**)} HDP ve srovnatelných cenách

Spotřeba elektrické energie vztážená na jednotku HDP se sice také v rámci republiky vyvíjela směrem ke snížení energetické náročnosti, ovšem v Jihomoravském kraji spolu s krajem Libereckým se přepočtená spotřeba elektrické energie zvýšila jak ve vyjádření spotřeby podle místa podniku, tak ve vyjádření podle místa spotřeby.

Tab. 3.1.9 Spotřeba elektrické energie v MWh na mil. Kč HDP^{*)} – podle sídla podniku a místa spotřeby

	Elektrická energie v MWh na mil. Kč HDP (podle sídla podniku)								Elektrická energie v MWh na mil. Kč HDP (podle místa spotřeby)					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	index 2006/2000	2002	2003	2004	2005	2006	index 2006/2002
Česká republika	17,3	17,5	17,7	17,6	17,6	16,8	15,9	92,1	17,7	17,6	17,6	16,8	15,9	90,0
Hl. m. Praha	21,6	21,0	21,1	21,5	20,5	20,3	19,8	91,9	5,9	5,5	5,8	5,5	5,8	97,4
Středočeský	15,8	15,7	14,5	14,4	14,6	15,0	14,5	91,3	17,3	17,5	18,8	17,8	18,1	104,6
Jihočeský	11,9	12,1	11,6	11,2	10,9	10,3	9,7	81,7	16,9	18,3	17,3	16,2	15,6	92,4
Plzeňský	12,8	13,1	12,8	12,4	12,6	12,0	11,8	92,0	14,1	13,5	14,4	13,6	12,4	87,5
Karlovarský	23,5	24,2	23,8	26,1	23,5	21,8	17,8	75,7	30,4	30,3	30,1	28,2	24,3	79,8
Ústecký	36,6	37,5	36,7	32,0	36,9	33,7	29,6	81,0	52,6	49,6	50,1	48,2	43,7	83,1
Liberecký	11,7	11,8	12,3	13,4	13,1	12,6	12,1	103,0	12,2	13,7	13,3	13,1	12,3	100,9
Královéhradecký	10,1	10,7	10,7	10,7	11,1	10,4	9,5	94,1	13,2	13,9	14,1	12,9	11,1	83,9
Pardubický	12,5	13,0	14,3	13,8	14,1	13,6	13,2	104,9	18,9	18,1	18,0	17,0	17,3	91,6
Vysočina	10,1	10,5	10,1	10,8	10,9	12,7	13,2	130,8	23,4	24,5	24,5	25,5	22,7	97,1
Jihomoravský	8,5	8,6	9,0	8,9	9,4	8,4	9,1	106,3	10,1	10,3	11,0	10,2	10,3	101,6
Olomoucký	11,7	11,7	12,4	13,1	12,4	12,2	11,5	98,9	18,3	18,7	18,0	18,0	21,5	117,0
Zlínský	10,2	11,3	11,6	11,3	11,2	11,0	10,4	102,0	14,8	13,4	12,9	13,1	11,9	80,6
Moravskoslezský	26,4	28,1	30,9	31,1	30,4	26,3	23,9	90,3	34,0	33,8	32,2	29,3	25,6	75,1

^{*)} HDP ve srovnatelných cenách

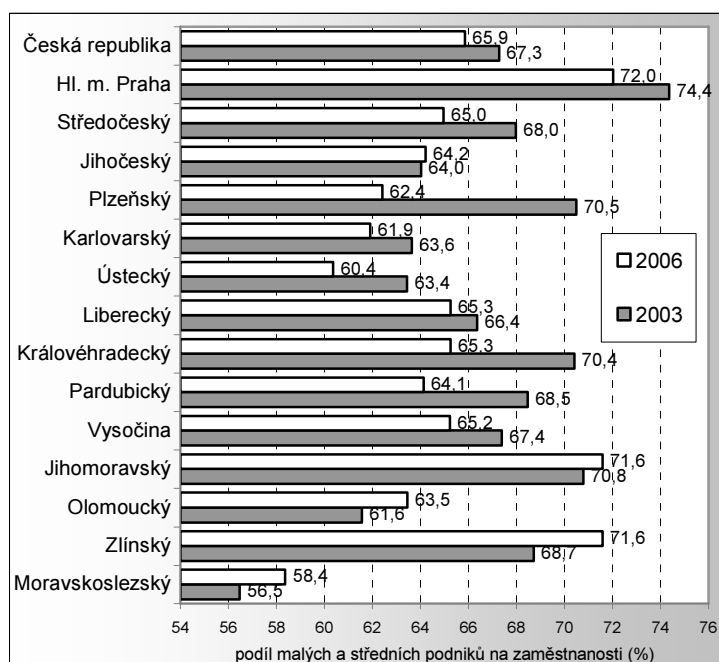
Rovněž spotřeba tepelné energie v roce 2006 v přepočtu na jednotku HDP v rámci České republiky proti roku 2000 poklesla (o 5,2 %), ovšem v Jihomoravském kraji stejně jako ve 4 dalších (Středočeský, Karlovarský, Pardubický a Moravskoslezský kraj) byl zaznamenán její nárůst (nárůst o 14,1 % byl třetí nejvyšší).

Pro hodnocení vývoje energetické náročnosti hospodářství Jihomoravského kraje je však třeba zmínit pozitivní skutečnost, že ve všech oblastech (paliva, elektrická energie, tepelná energie) byly krajské přepočty výrazně pod průměrem přepočtených hodnot České republiky.

Malé a střední podnikání

Podpora malých a středních podniků je pro ekonomický rozvoj dlouhodobým cílem. Jejich předností je nesporná schopnost pružně reagovat na měnící se požadavky trhu, jejich absorpční schopnost v oblasti zaměstnanosti a trhu práce. Tyto podniky lze vymezit počtem zaměstnanců – **malé podniky** zaměstnávají méně než 50 zaměstnanců a **střední podniky** méně než 250 zaměstnanců. Měřítkem změn v této oblasti je podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti a změna počtu těchto podniků.

Graf 12 Podíl malých a středních podniků na zaměstnanosti

Z hlediska počtu subjektů evidovaných v Jihomoravském kraji představují malé a střední podniky více jak 99 % subjektů. Ovšem podíl zaměstnanců těchto podniků na celkové zaměstnanosti v kraji ke konci roku 2006 ale představuje jen 71,6 % – zaměstnanost v malých a středních podnicích je zkonstruována jako součet počtu zaměstnanců v podnicích, které mají podle registru ekonomických subjektů od 1 do 249 zaměstnanců, osob pracujících na vlastní účet (tzn. bez zaměstnanců) a pracujících rodinných příslušníků podle výsledků Výběrového šetření pracovních sil. Podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti je po Hl. městě Praze druhý nejvyšší, nejnižší podíl je registrován v Moravskoslezském kraji (58,4 %). Pouze v pěti krajích se podíl malých a středních podniků na celkové zaměstnanosti proti roku 2003 zvýšil, nejvíce ve Zlínském kraji (z 68,7 % na 71,6 %), v Jihomoravském kraji bylo zaznamenáno 3. nejvyšší zvýšení podílu (o 0,8 bodu). Naproti tomu v Plzeňském kraji byl zaznamenán nejvyšší pokles podílu (ze 70,5 % na 62,4 %, tj. o 8,1 bodu).

Tab. 3.1.10 Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců (k 31. 12.)

	Česká republika				Jihomoravský kraj				Struktura v Jm kraji (%)	
	1999	2003	2006	Index 2006/1999	1999	2003	2006	Index 2006/1999	1999	2006
Ekonomické subjekty celkem	1 963 319	2 325 977	2 430 481	123,8	211 346	251 194	263 071	124,5	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:										
0 až 9 ¹⁾	1 901 943	2 264 604	2 367 882	124,5	204 138	243 944	255 657	125,2	96,6	97,2
10 až 49	48 936	48 748	48 474	99,1	5 817	5 855	5 874	101,0	2,8	2,2
50 až 249	10 425	10 695	12 016	115,3	1 193	1 200	1 297	108,7	0,6	0,5
250 a více	2 015	1 930	2 109	104,7	198	195	243	122,7	0,1	0,1

¹⁾ včetně "neuveдено"

V Jihomoravském kraji bylo v roce 2006 v registru evidováno více než 263 tisíc jednotek, jejich počet od roku 1999 vzrostl téměř o čtvrtinu a na celkovém počtu jednotek v České republice se Jihomoravský kraj podílel 10,8 %. Tabulka 3.1.10 obsahuje vývoj počtu ekonomických subjektů v členění podle základních velikostních skupin podle počtu zaměstnanců. Nejvýrazněji vzrostl počet jednotek v nejmenší velikostní skupině, tato skupina ovšem zahrnuje i kategorii jednotek, u nichž počet zaměstnanců není zjištěn.

Tabulka 3.1.11 obsahuje za Jihomoravský kraj podrobné členění jednotek podle počtu zaměstnanců. Kategorie „neuveдено“ v roce 2006 tvořila 56,6 % z celkového počtu ekonomických subjektů a kategorie „bez zaměstnanců“ dalších 30,9 %. Na jednotky s alespoň jedním zaměstnancem tak zůstalo pouhých 12,5 % z celkového počtu. Dalším faktem, který počty jednotek v registru redukuje, je ekonomická aktivita jednotky. Proto je v této tabulce za rok 2006 uveden pro doplnění v členění podle počtu zaměstnanců i počet statistických jednotek typu podnik. Jsou to jednotky, které podle informací ze statistických zjišťování nebo z administrativních zdrojů vykazovaly ekonomickou činnost. V roce 2006 tedy v Jihomoravském kraji bylo 137,6 tisíc statistických jednotek typu podnik, tvořily 52,3 % z celkového počtu jednotek v registru ekonomických subjektů. Právě v kategorii „neuveдено“ to bylo pouze 17,6 % jednotek z původního počtu.

V další tabulce je pak uvedeno složení statistických jednotek typu podnik jak podle počtu zaměstnanců, tak podle vybraných oborů činnosti.

Tab. 3.1.11 Ekonomické subjekty v Jihomoravském kraji podle počtu zaměstnanců (k 31. 12.)

	1999	2003	2006	2006 - jednotky typu podnik
Ekonomické subjekty celkem	211 346	251 194	263 071	137 609
v tom podle počtu zaměstnanců:				
neuvedeno	39 211	58 241	148 808	26 239
bez zaměstnanců	137 899	159 165	81 359	79 667
1 - 5	23 345	22 895	21 919	21 280
6 - 9	3 683	3 643	3 571	3 430
10 - 19	3 609	3 516	3 528	3 329
20 - 24	782	836	814	756
25 - 49	1 426	1 503	1 532	1 433
50 - 99	749	765	812	766
100 - 199	358	366	404	395
200 - 249	86	69	81	79
250 - 499	117	124	151	146
500 - 999	46	42	64	62
1 000 - 1 499	13	13	12	11
1 500 - 1 999	11	6	6	6
2 000 - 2 499	3	3	2	2
2 500 - 2 999	4	3	2	2
3 000 - 3 999	2	2	3	3
4 000 - 4 999	1	1	1	1
5 000 - 9 999	1	-	1	1
10 000 a více zaměstnanců	-	1	1	1

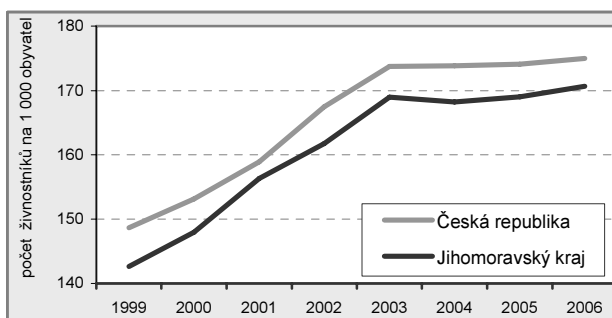
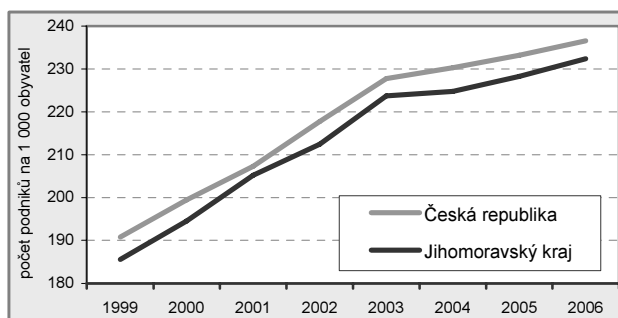
Pro srovnání krajů je vhodné použít přepočtený počet malých a středních podniků na 1 000 obyvatel, případně ukazatel intenzity podnikatelské aktivity, což je přepočtený počet živnostníků a samostatně hospodařících rolníků (SHR) na 1 000 obyvatel. Graf 13 znázorňuje vývoj obou přepočtených ukazatelů v letech 1999 až 2006. Jak v České republice, tak i v Jihomoravském kraji byl zaznamenán nárůst obou ukazatelů, ovšem krajské hodnoty byly shodně v celém sledovaném období pod úrovní republikového průměru. V počtu malých a středních podniků i v počtu živnostníků na 1 000 obyvatel bylo na 1. místě mezi kraji Hlavní město Praha.

Tab. 3.1.12 Statistické jednotky typu podnik podle kategorie počtu zaměstnanců a převažující činnosti OKEČ v Jihomoravském kraji k 31.12. 2006

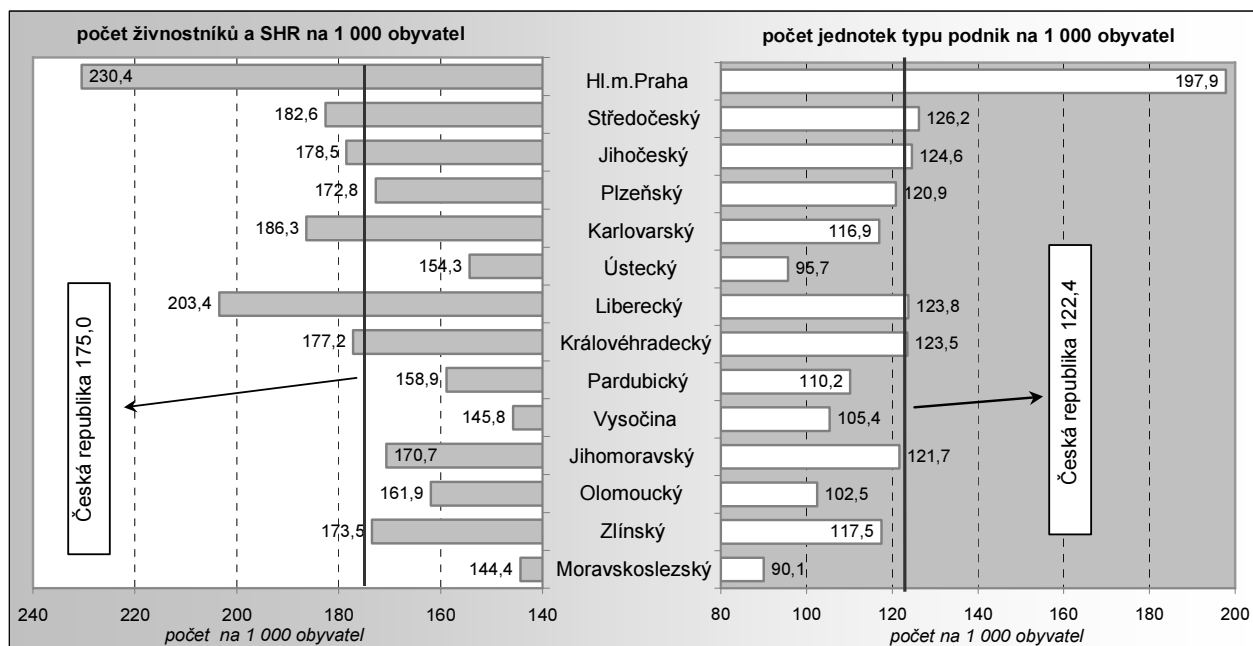
	Celkem	počet zaměstnanců					
		0 ¹⁾	1 - 5	6 - 19	20 - 99	100 - 249	250 a více
Počet registrovaných jednotek celkem	137 609	105 906	21 280	6 759	2 955	474	235
Převažující činnost OKEČ (vybrané činnosti)							
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybářství	7 342	6 404	537	197	165	33	6
průmysl celkem	21 265	16 411	2 526	1 256	782	176	114
stavebnictví	17 601	15 101	1 484	694	277	36	9
obchod (vč. oprav), ubytování a stravování	35 703	25 241	7 657	2 169	569	47	20
doprava, skladování a spoje	5 324	3 664	1 182	344	107	18	9
finanční zprostředkování	2 996	2 731	221	31	8	4	1
činnost v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	30 623	24 951	4 194	1 061	336	57	24
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1 077	388	334	256	64	23	12
vzdělávání	2 458	1 387	206	383	434	37	11
zdravotní a sociální péče; veterinární činnosti	3 229	1 065	1 905	121	95	22	21
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9 988	8 561	1 033	247	118	21	8

¹⁾ vč. bez udání počtu

Graf 13 Počet malých a středních podniků a počet živnostníků (včetně SHR) na 1 000 obyvatel

Graf 14 Podnikatelská aktivita v roce 2006

Graf 14 obsahuje údaje o podnikatelském prostředí v jednotlivých krajích, na jedné straně je to počet živnostníků a samostatně hospodařících rolníků na tisíc obyvatel, na druhé straně pak počet statistických jednotek typu podnik na tisíc obyvatel. Žebříčku opět vévodí Hlavní město Praha, v závěru pořadí byl Moravskoslezský kraj, v Jihomoravském kraji téměř 122 jednotek typu podnik na tisíc obyvatel znamenalo 6. místo mezi ostatními kraji.

V rámci Jihomoravského kraje lze v obecnosti konstatovat pozitivní fakt, a to tu skutečnost, že i když se počet malých a středních podniků relativně snižoval a měnila se jejich struktura z hlediska velikosti, přesto rostl jejich podíl na celkové zaměstnanosti v kraji.

Vývoz zboží

Doplňujícími informacemi o vývoji ekonomiky jsou i informace z oblasti zahraničního obchodu – na úrovni krajů lze hodnotit údaje o vývozu zboží. Zvyšování konkurenceschopnosti výrobců a jejich prosazování se na zahraničních trzích je doprovázeno růstem exportu zboží.

Tab. 3.1.13 Vývoz zboží podle krajů České republiky v roce 2005 a 2006

	Celková hodnota vývozu zboží (mil. Kč)			Podíl kraje na vývozu celkem (%)		Hodnota vývozu v přepočtu na jednoho obyvatele (tis. Kč)	
	2005	2006	Index 2006/2005	2005	2006	2005	2006
Česká republika	1 868 586	2 144 005	114,7	100,0	100,0	182,6	208,8
Hl.město Praha	107 220	127 998	119,4	5,7	6,0	91,2	108,1
Středočeský	377 143	417 256	110,6	20,2	19,5	327,9	357,7
Jihočeský	87 743	93 553	106,6	4,7	4,4	140,0	148,8
Plzeňský	147 350	174 519	118,4	7,9	8,1	267,7	315,6
Karlovarský	49 673	51 391	103,5	2,7	2,4	163,1	168,7
Ústecký	131 071	144 422	110,2	7,0	6,7	159,3	175,4
Liberecký	92 912	95 675	103,0	5,0	4,5	216,9	222,6
Královéhradecký	92 945	89 951	96,8	5,0	4,2	169,7	163,8
Pardubický	142 700	155 351	108,9	7,6	7,2	282,3	306,5
Vysočina	83 104	91 824	110,5	4,4	4,3	162,9	179,7
Jihomoravský	134 226	152 279	113,4	7,2	7,1	118,8	134,6
Olomoucký	77 792	83 235	107,0	4,2	3,9	121,7	130,2
Zlínský	94 310	103 438	109,7	5,0	4,8	159,7	175,4
Moravskoslezský	201 970	224 267	111,0	10,8	10,5	161,3	179,4
nespecifikováno	48 426	138 846	6,5	2,6	6,5	x	x

Objem **vývozu zboží** v Jihomoravském kraji dosáhl v roce 2006 hodnoty 152,3 mld. Kč. V porovnání s rokem 2005 se objem vývozu zvýšil o 13,4 %, tedy o 18,1 mld. Kč. Celkový objem vývozu zboží České republiky činil 2 144,0 mld. Kč a Jihomoravský kraj se na tomto objemu podílí 7,1 %.

Objemem vývozu zboží (resp. podílem kraje na celkovém vývozu) se Jihomoravský kraj umístil na 5. místě mezi ostatními kraji. Nejvyšší objem vývozu byl zaznamenán ve Středočeském kraji (417,3 mld. Kč představuje téměř pětinu celkového vývozu zboží) a v Moravskoslezském kraji (224,3 mld. Kč představuje více jak desetinu vývozu zboží v ČR), nejnižší pak v Karlovarském kraji (51,4 mld. Kč, 2,4 % z celku) a Olomouckém kraji (83,2 mld. Kč, 3,9 % celku). Dynamikou vývoje vývozu zboží (již uvedené zvýšení o 13,4 %) se však Jihomoravský kraj řadil na třetí místo v republice. K nejvyššímu nárůstu objemu vývozu zboží došlo v Hlavním městě Praze (o 19,4 %) a v Plzeňském kraji (o 18,4 %), na opačném pólu byl Královéhradecký kraj, kde jako v jediném kraji se objem vývozu meziročně snížil, a to o 3,2 %.

Pro mezikrajské srovnání je možno použít i přepočtový ukazatel – hodnota vývozu zboží na jednoho obyvatele. V Jihomoravském kraji dosáhl tento ukazatel hodnoty 134,6 tis. Kč na obyvatele, tímto výsledkem se kraj řadil až na 12. místo. Nejlepší výsledek v přepočteném ukazateli dosáhl kraj Středočeský a Plzeňský, naopak nejméně příznivý byl v Hlavním městě Praze a Olomouckém kraji.

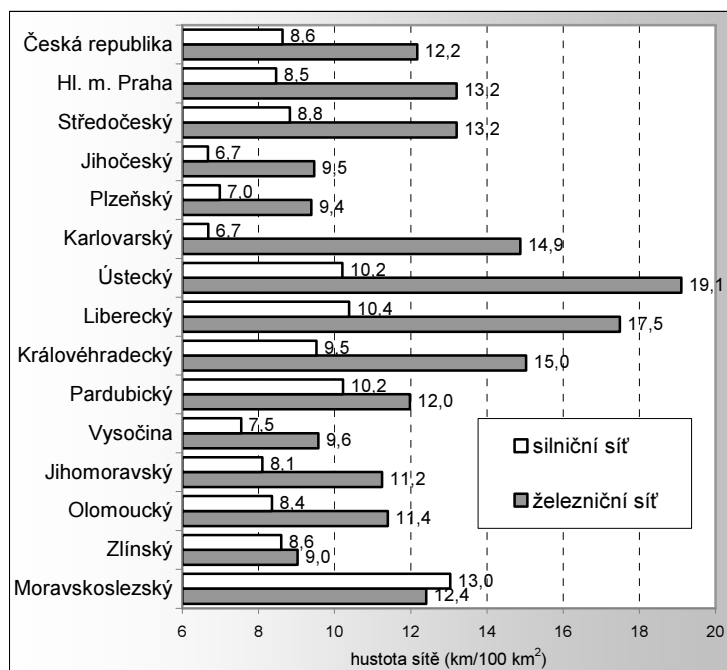
Dominantní postavení Středočeského kraje v objemu vývozu zboží je výsledkem umístění výroby dopravních prostředků, především produkce osobních automobilů a s ní souvisejících výrob. Podle podoby zbožové struktury vývozu zde osobní automobily tvořily 38,6 % vývozu zboží kraje, zároveň však představovaly 83,4 % republikového vývozu osobních automobilů.

V Jihomoravském kraji je vývoz zboží diverzifikován do mnoha oborů, vždyť 13 nejvýše zastoupených tříd výrobků tvoří 41,1 % z celkového vývozu zboží kraje. Nejvyšší zastoupení zde měl export produkce výroby dílů ke strojům kancelářským a k automatizovanému zpracování dat (5,2 % z celkového vývozu) a vývoz výrobků ze základních kovů (4,4 % z vývozu kraje). Na druhé straně byl však Jihomoravský kraj nejvýznamnějším republikovým vývozcem traktorů (87,8 % republikového vývozu) a zboží zařazeného jako tkaniny textilní jiné – 55,8 % republikového vývozu bylo právě z Jihomoravského kraje.

Dopravní infrastruktura – hustota silniční a železniční sítě

Dopravní dostupnost a vhodná hustota silniční a železniční sítě je podmínkou pro další rozvoj hospodářství v daném území. Příhodná dopravní infrastruktura přispívá k hospodářské atraktivitě regionu. Vzhledem k tomu, že budování dopravních sítí je dlouhodobou záležitostí a v této části sledujeme období let 2000 až 2006, nelze ve vývoji očekávat nijak výrazné změny, spíše porovnáme úroveň hustoty sítí v jednotlivých krajích.

Graf 15 Hustota silniční sítě (dálnice a silnice I. třídy) a železniční sítě v roce 2006 (km/100 km²)

V roce 2006 bylo v Jihomoravském kraji 4,5 tis. km silnic a dálnic, z této délky bylo 135 km dálnic a 448 silnic I. třídy. Počítáme-li **hustotu silniční sítě** jako délku dálnic a silnic I. třídy na 100 km² rozlohy, pak v Jihomoravském kraji se tento ukazatel změnil ze 7,8 km/100 km² v roce 2000 na 8,1 km/100 km² v roce 2006 (v České republice z 8,3 na 8,6). Nejvýraznější změna byla zaznamenána v Hlavním městě Praze, kde na 100 km² přibýlo 1,3 km dálnic a silnic I. třídy, dále pak v Ústeckém, Královéhradeckém, Olomouckém a Zlínském kraji přibýlo přibližně půl kilometru těchto silnic na 100 km².

Hustota silniční sítě v roce 2006 byla nejvyšší v Moravskoslezském (13,0 km na 100 km²) a Libereckém kraji (10,4 km na 100 km²), Jihomoravský kraj byl na 8. místě, nejnižší hodnoty byly zaznamenány v Jihočeském kraji a kraji Karlovarském (shodně 6,7 km na 100 km²).

V roce 2006 bylo v Jihomoravském kraji 809 km provozní délky železničních tratí, na 100 km² tak připadlo 11,2 km železničních tratí. **Hustota železniční sítě** v roce 2006 byla nejvyšší v Ústeckém (19,1 km na 100 km²) a Libereckém kraji (17,5 km na 100 km²), Jihomoravský kraj byl na 10. místě, nejnižší hodnoty byly zaznamenány ve Zlínském (9,0 km na 100 km²) a v Plzeňském kraji (9,4 km na 100 km²).

Tab. 3.1.14 Dopravní infrastruktura

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic ČR, Ministerstvo dopravy ČR

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	2000	2003	2006	Index 2006/2000	2000	2003	2006	Index 2006/2000
Délka silnic a dálnic (km)	55 410	55 447	55 583	100,3	4 398	4 403	4 500	102,3
v tom:								
dálnice	501	518	633	126,5	124	124	135	108,6
I. třída	6 031	6 121	6 172	102,3	429	448	448	104,5
z toho rychlostní silnice	303	320	331	109,3	45	45	29	64,0
II. třída	14 688	14 667	14 660	99,8	1 463	1 446	1 481	101,2
III. třída	34 190	34 141	34 118	99,8	2 382	2 385	2 437	102,3
Hustota dálnic a silnic I. třídy (km/100 km ²)	8,3	8,4	8,6	103,6	7,8	8,1	8,1	103,8
Hustota silnic II. a III. třídy (km/100 km ²)	62,0	61,9	61,8	99,8	54,4	54,2	54,4	100,0
Provozní délka železničních tratí (km)	9 365	9 586	9 597	102,5	755	793	809	107,2
Hustota železničních tratí (km/100 km ²)	11,9	12,2	12,2	102,7	10,7	11,1	11,2	104,8

Délka silnic a dálnic v Jihomoravském kraji se v letech 2000 až 2006 zvýšila, stejně tak vzrostla i provozní délka železničních tratí. Hustotou dopravní sítě byl ovšem Jihomoravský kraj pod úrovní republikových hodnot, a to jak u dálnic a silnic I. třídy, tak u silnic II. a III. třídy a také u železničních tratí. Lze však říci, že budování nových silnic či železnic není v současné době prvořadým úkolem, snad kromě výstavby dálnic a rychlostních silnic. V současnosti je nutno především zvýšit kvalitu a bezpečnost stávajících dopravních sítí, ať již silničních či železničních. Právě vývoj bezpečnosti silniční dopravy lze dokumentovat pomocí vývoje dopravní nehodovosti.

Tab. 3.1.15 Dopravní nehodovost

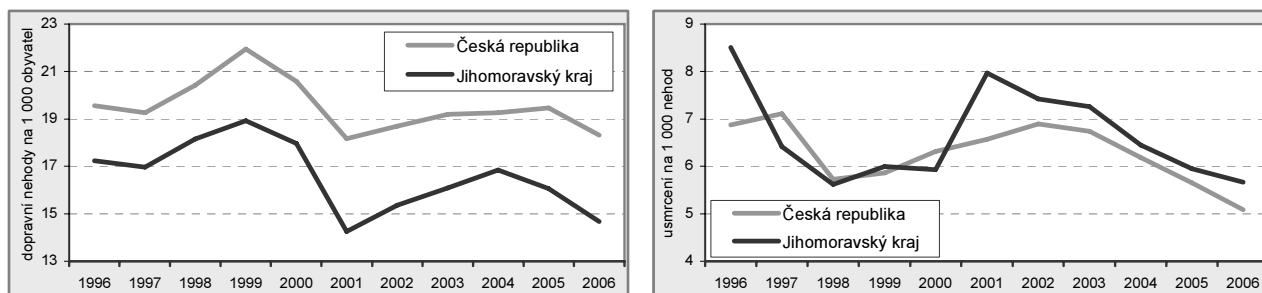
Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1996	2000	2006	Index 2006/1996	1996	2000	2006	Index 2006/1996
Dopravní nehody - celkem	201 697	211 516	187 965	93,2	19 642	20 416	16 593	84,5
- na 1 000 obyvatel	19,6	20,6	18,3	¹⁾ -1,2	17,2	18,0	14,7	¹⁾ -2,6
Osoby: usmrcené	1 386	1 336	956	69,0	167	121	94	56,3
zraněné těžce	6 621	5 525	3 990	60,3	630	512	315	50,0
zraněné lehce	31 296	27 063	24 231	77,4	2 807	2 562	2 642	94,1
Věcné škody - celkem (mil. Kč)	6 054	7 096	9 116	150,6	524	654	814	155,4
- na 1 nehodu (tis. Kč)	30,0	33,5	48,5	161,6	26,7	32,0	49,1	184,0

¹⁾ rozdíl v bodech

Počet dopravních nehod od roku 1996 sice v Jihomoravském kraji i v České republice poklesl, ovšem v průběhu sledovaného období výrazně kolísal. Maxima dosáhl shodně v roce 1999, a to 21 524 v kraji a 225 690 nehod v ČR, nejnižší počet byl opět shodně v roce 2001 – 16 070 v Jihomoravském kraji a 185 664 nehod v ČR. Úroveň **dopravní nehodovosti** vyjádřená počtem dopravních nehod na tisíc obyvatel byla v Jihomoravském kraji v letech 1996 až 2006 nižší než v České republice, což názorně ukazuje graf 16.

Graf 16 Dopravní nehody na 1 000 obyvatel a počet usmrcených na 1 000 nehod

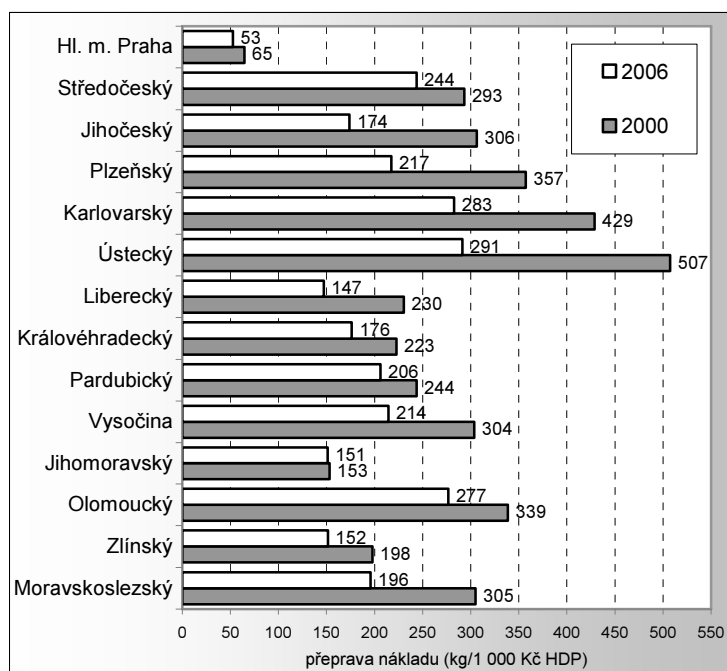

Následky nehod se již od údajů za Českou republiku ovšem lišily. Z grafu je zřejmé, že **počet usmrcených** v přepočtu na tisíc dopravních nehod byl s výjimkou let 1997, 1998 a 2000 v Jihomoravském kraji vždy vyšší. Pro srovnání nehodovosti a následků nehod v jednotlivých krajích v uplynulých letech lze zvolit přepočet průměrných údajů. V období let 1996 až 2006 připadlo v České republice na tisíc obyvatel v průměru 19,6 nehod ročně. Nejvíce nehod bylo v Hl. m. Praze (31,8 na tisíc obyvatel) a v Plzeňském kraji (22,9), nejméně naopak ve Zlínském (14,3) a Olomouckém kraji (15,2). Na tisíc nehod v ČR připadlo 8,5 usmrcených, nejhorší situace byla v kraji Vysočina a v Olomouckém kraji (shodně v průměru 8,5 usmrcených na tisíc nehod), nejpříznivější v Libereckém kraji (1,9) a v Hl. m. Praze (5,5). V Jihomoravském kraji se ve srovnání s ostatními kraji jezdilo relativně bezpečně, neboť průměrem 16,7 nehod na tisíc obyvatel a 6,6 usmrcenými na tisíc nehod patřilo kraji vždy 9. místo. Na jednu nehodu připadla v rámci ČR hmotná škoda ve výši 40,0 tis. Kč. Nejvyšší průměry škod připadly na Středočeský kraj (47,6 tis. Kč) a Hl. m. Prahu (47,0 tis. Kč), nejnižší škody na jednu nehodu připadly v Moravskoslezském kraji (30,9) a Ústeckém kraji (32,3 tis. Kč), v Jihomoravském kraji to bylo v průměru 38,3 tis. Kč, což byla škoda 6. nejvyšší.

Nákladní doprava

Proces výroby i spotřeby je doprovázen rozsáhlými přesuny materiálu – surovin, polotovarů, hotových výrobků. Přesun je zajištěn **nákladní dopravou** – silniční, železniční, vodní. Náklady na dopravu ovlivňují celkovou rentabilitu výroby, ovšem doprava jako celek výrazně zasahuje i do životního prostředí.

Graf 17 Přeprava nákladu (bez tranzitu) silniční, železniční a vodní dopravou v kg na tis. Kč HDP

Možným vyjádřením **přepavní náročnosti** je ukazatel přepravy nákladu silniční, železniční a vodní dopravou uvedený v kilogramech v přepočtu na jednotku hrubého domácího produktu (v běžných cenách). Za přepravu nákladu je brán souhrn přepravy zboží v rámci kraje, dovoz do kraje a vývoz zboží z kraje. Vývoj tohoto ukazatele v jednotlivých krajích České republiky probíhal žádoucím směrem, alespoň podle porovnání stavů – údaje za rok 2006 byly nižší než v roce 2000. Nejvyšší hodnota přepočteného ukazatele v roce 2006 byla zjištěna v Ústeckém kraji, kde bylo na tisíc Kč HDP přepraveno 291 kg nákladu, a dále v Karlovarském kraji (282 kg). Nejnižší hodnoty připadly na Hl. m. Prahu (53 kg), na Liberecký kraj (147 kg) a právě na Jihomoravský kraj (151 kg na tisíc Kč HDP). V Jihomoravském kraji byla ovšem zaznamenána nejnižší změna (relativní pokles proti roku 2000 činil pouze 1,3 %), naproti tomu v Jihočeském kraji byl zaznamenán pokles o 43,2 %. Faktem ovšem je, že hodnoty ukazatele v jednotlivých krajích ve sledovaném období výrazně kolísaly. Např. v Jihomoravském kraji rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou (207 kg v roce 2003 a 151 kg v roce 2006) činil 56 kg, ovšem v Ústeckém kraji to byl rozdíl dokonce 216 kg (právě mezi mezními roky).

kraji byl zaznamenán pokles o 43,2 %. Faktem ovšem je, že hodnoty ukazatele v jednotlivých krajích ve sledovaném období výrazně kolísaly. Např. v Jihomoravském kraji rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou (207 kg v roce 2003 a 151 kg v roce 2006) činil 56 kg, ovšem v Ústeckém kraji to byl rozdíl dokonce 216 kg (právě mezi mezními roky).

Tab. 3.1.16 Výkony silniční a železniční dopravy v Jihomoravském kraji

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2000
Výkony silniční dopravy (tis. tun)								
Vývoz zboží z kraje	5 359	6 879	7 929	6 108	5 956	6 751	7 688	143,5
Dovoz zboží do kraje	5 381	5 515	6 183	6 677	5 565	6 191	6 656	123,7
Přeprava zboží v rámci kraje	20 855	24 783	34 220	39 772	33 560	35 273	32 108	154,0
Výkony železniční dopravy (tis. tun)								
Vývoz zboží z kraje	1 346	1 238	1 086	1 054	898	855	933	69,3
Dovoz zboží do kraje	1 027	1 598	1 174	1 004	969	801	966	94,1
Přeprava zboží v rámci kraje	590	180	139	131	98	454	658	111,4

Při pohledu na růst **výkonů silniční dopravy** je zřejmé, že pokles ukazatele přepravy nákladu na jednotku HDP byl způsoben vedle poklesu výkonů železniční dopravy především vyšším růstem objemu HDP. Jestliže v roce 2000 bylo po silnicích Jihomoravského kraje přepraveno 31,6 mil. tun zboží (souhrn vývozu, dovozu a přepravy v rámci kraje), pak v roce 2006 to bylo už 46,5 mil. tun zboží. Nárůst objemu silniční přepravy tak činil 14,9 mil. tun, tj. 47,0 %.

U železniční přepravy byla situace opačná. V roce 2000 bylo po železnicích Jihomoravského kraje přepraveno téměř 3 mil. tun zboží (opět souhrn vývozu, dovozu a přepravy v rámci kraje), v roce 2006 to bylo 2,6 mil. tun zboží. Pokles objemu železniční přepravy tak činil 406 tis. tun, tj. 13,7 %. O tom, že nákladní dopravě v Jihomoravském kraji vévodí doprava silniční, svědčí fakt, že v roce 2000 se železniční přeprava podílela na celkové přepravě nákladu v Jihomoravském kraji ve výši 8,6 %, v roce 2006 to bylo jen 5,2 %. Jiným způsobem vyjádřeno – zatímco v roce 2000 bylo po železnici přepraveno přibližně desetkrát méně zboží než po silnici, pak v roce 2006 to bylo již osmnáctkrát méně.

Tab. 3.1.17 Přeprava nákladu v silniční a železniční dopravě v tunách na jednoho obyvatele

	Silniční doprava (tuny na 1 obyvatele)			Železniční doprava (tuny na 1 obyvatele)		
	2000	2006	index 2006/2000	2000	2006	index 2006/2000
Hl.město Praha	26,1	33,2	127,3	1,2	1,5	126,2
Středočeský	52,2	63,0	120,8	6,4	6,1	96,4
Jihočeský	54,9	46,0	83,7	5,1	3,4	67,1
Plzeňský	66,9	59,4	88,8	4,6	4,6	100,5
Karlovarský	52,5	45,7	87,2	24,1	22,1	91,8
Ústecký	66,0	49,8	75,4	21,7	24,0	110,9
Liberecký	35,3	38,0	107,4	8,6	1,3	15,7
Královéhradecký	37,7	44,9	119,1	7,2	3,4	47,0
Pardubický	36,8	41,7	113,2	7,1	11,0	154,8
Vysočina	49,7	54,5	109,6	3,8	2,5	64,2
Jihomoravský	27,8	41,1	147,8	2,6	2,3	86,7
Olomoucký	51,2	59,0	115,1	6,6	5,7	86,0
Zlínský	32,1	34,8	108,7	3,1	3,7	119,0
Moravskoslezský	38,9	41,3	106,0	11,8	11,7	98,7

Jednotlivé kraje je také možno porovnat pomocí přepočtu přepraveného zboží v tunách na jednoho obyvatele podle druhu dopravy. Je zřejmé, že hodnoty přepravních výkonů silniční dopravy v přepočtu na jednoho obyvatele se mezi kraji neliší až tak výrazně jako v případě dopravy železniční. V silniční dopravě v roce 2006 byly nejvyšší hodnoty zaznamenány ve Středočeském kraji (63,0 t na obyvatele) a v Plzeňském kraji (59,4), nejnižší hodnoty na obyvatele byly v Hl. m. Praze (33,2) a Zlínském kraji (34,8). Jihomoravský kraj byl v roce 2006 na 11. místě, ovšem nárůst byl právě zde nejvyšší (o 47,8 %), k poklesu množství přepraveného zboží na obyvatele v silniční dopravě došlo ve 4 krajích, k nejvyššímu v kraji Ústeckém (o 24,6 %).

Objem přepravy po železnici v přepočtu na obyvatele je ovlivněn zejména charakterem hospodářství regionu, např. těžba hnědého uhlí v Ústeckém kraji je důvodem, proč právě zde byl v roce 2006 údaj nejvyšší (24,0). V Jihomoravském kraji byla zaznamenána 3. nejnižší hodnota (2,3), proti roku 2000 poklesla o 13,3 %. V Pardubickém kraji byl zaznamenán nejvyšší nárůst objemu přepravy po železnici v přepočtu na obyvatele (o 54,8 %).

Osobní doprava

Nezastupitelnou úlohu v životě společnosti sehraává osobní doprava. Každodenní cesta do zaměstnání a do škol, cesty za sportovním, kulturním či společenským vyžitím jsou mnohdy spojeny s využitím veřejné dopravy. Právě podpora rozvoje veřejné silniční a železniční dopravy vytváří podmínky pro redukci individuální dopravy.

Tab. 3.1.18 Přeprava cestujících v rámci Jihomoravského kraje

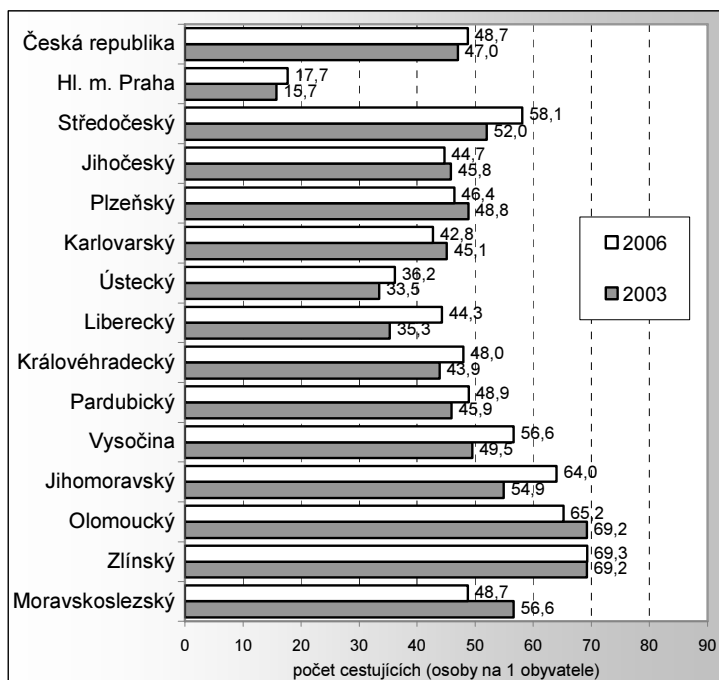
Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2003
Veřejná autobusová doprava (tis. osob)	46 281	45 196	39 877	44 708	96,6
Počet autobusových spojů v rámci kraje	46 535	55 473	55 256	55 780	119,9
v tom:					
pracovní den	32 242	38 305	37 497	37 466	116,2
sobota	6 427	7 941	8 250	8 607	133,9
neděle a svátky	7 866	9 227	9 509	9 707	123,4
Železniční doprava (tis. osob)	15 303	18 747	16 865	27 716	181,1
Počet vlakových spojů v rámci kraje	12 992	13 029	13 120	13 413	103,2
v tom:					
pracovní den	5 308	5 280	5 219	5 598	105,5
sobota	3 923	3 887	4 033	3 936	100,3
neděle a svátky	3 761	3 862	3 868	3 879	103,1

V tabulce 3.1.18 jsou uvedeny počty přepravených osob **veřejnou silniční a železniční dopravou**, ovšem pouze v rámci kraje. Veřejnou silniční dopravou se rozumí veřejná autobusová doprava (kategorie veřejný zájem a ostatní). V roce 2006 bylo veřejnou autobusovou dopravou v kraji přepraveno 44,7 mil. osob. Proti roku 2003 tento počet poklesl o 1,6 mil. osob, tj. o 3,4 %, a to i přesto, že se celkový počet autobusových spojů zvyšoval. Naproti tomu

počet osob využívajících železnici ve sledovaném období výrazně vzrostl, v roce 2006 bylo na železnici přepraveno 27,7 mil. osob, což bylo o 12,4 mil. osob, tj. o více jak 80 % více než v roce 2003. Změny v poměrech využití silniční a železniční dopravy a růst počtu cestujících využívajících veřejnou osobní dopravu lze jistě přisoudit i rozvoji integrovaného systému dopravy v Jihomoravském kraji. Osobní veřejnou dopravou bylo v roce 2006 přepraveno téměř o 11 mil osob více (o 17,6 %) než v roce 2003, podíl železnice na přepravě cestujících se zvýšil z 24,8 % v roce 2003 na 38,3 % v roce 2006, tedy o 13,5 bodu.

Graf 18 Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na obyvatele

Pro porovnání jednotlivých krajů byl zvolen přepočítaný počet přepravených cestujících v rámci kraje veřejnou silniční a železniční dopravou na jednoho obyvatele. Faktem ovšem je, že tento ukazatel je úzce spojen se sídelní strukturou daného kraje. V roce 2003 i v roce 2006 byla nejvyšší hodnota zjištěna ve Zlínském (69,2 resp. 69,3 přepravených osob na obyvatele) a Olomouckém kraji (69,2 resp. 65,2 osob). Nejnižší hodnoty byly zjištěny v Hl. m. Praze (15,7 resp. 17,7 osob) a v Ústeckém kraji (33,5 resp. 36,2 osob). Jihomoravský kraj byl s počtem přepravených osob v roce 2003 (54,9) na 4. místě pomyslného žebříčku krajů. Celkem v devíti krajích se hodnota přepočteného ukazatele zvýšila, nejvýrazněji v Libereckém kraji (o 25,4 %) a právě v Jihomoravském kraji (o 16,6 %), nejvyšší pokles byl zaznamenán v Moravskoslezském kraji (o 23,9 %). Změny přepočteného ukazatele ovšem

jednoznačně neukazují, zda se v jednotlivých krajích snížil (zvýšil) počet přepravovaných tím, že dojíždějící změnili způsob přepravy (např. individuální doprava), nebo jestli se v kraji snížil celkový počet dojíždějících. Bohužel aktuální údaje o počtu osob využívajících individuální dopravu nejsou k dispozici, přesto v Jihomoravském kraji je možno oblast rozvoje veřejné osobní dopravy hodnotit pozitivně.

Výdaje na výzkum a vývoj

Vědeckotechnický rozvoj v každém státě charakterizuje především výše výdajů na vědu a výzkum, souvislost je třeba hledat i s úrovní vzdělanosti obyvatelstva a lidským potenciálem země. Základním cílem oblasti výzkumu a vývoje je zajistit mezinárodní konkurenceschopnost hospodářství a zvyšování jeho výkonnosti. Výše výdajů na výzkum a vývoj mají, obdobně jako úroveň vzdělanosti obyvatelstva, velký význam pro budování vzdělanostní společnosti a vyspělé ekonomiky každého státu.

Pojmy výzkum a vývoj jsou definovány zákonem č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků. **Výzkum** je systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury a společnosti, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. **Vývoj** je charakterizován jako systematické tvůrčí využití poznatků výzkumu nebo jiných námětů k produkci nových nebo zlepšených materiálů, výrobků nebo zařízení, případně k zavedení nových či zlepšených technologií, systémů a služeb, včetně pořízení a ověření prototypů, poloprovozních nebo předváděcích zařízení.

Úspěšnost výzkumu a vývoje a jeho další možnosti jsou limitovány finančními zdroji a pracovním potenciálem. Pro statistické sledování výzkumu a vývoje ve zpravodajských jednotkách jsou tedy určující především **výdaje na výzkum a vývoj** v třídění podle 4 základních sektorů provádění (sektor podnikatelský, vládní, sektor vyššího vzdělávání a neziskový soukromý sektor) a dále pak **struktura zaměstnanců výzkumu a vývoje**.

Podnikatelský sektor zahrnuje zpravodajské jednotky, jejichž činností je výroba zboží nebo služeb pro prodej veřejnosti za ekonomicky významnou cenu (firmy, finanční instituce, zaměstnavatelé). Vládní sektor je složen z orgánů státní správy a samosprávy na všech úrovních (Akademie věd, rezortní výzkumné ústavy ministerstev) s výjimkou veřejně řízeného vyššího odborného a vysokého školství. Vyšší odborné a vysoké školství (sektor vyššího vzdělávání) zahrnuje univerzity, vysoké školy, další instituce pomaturitního vzdělávání, zahrnuje i výzkumné ústavy, experimentální zařízení a kliniky pracující pod řízením a kontrolou organizací

vyššího vzdělávání. Neziskový soukromý sektor zahrnuje soukromé instituce, které nejsou založeny s primárním cílem tvorby zisku (svazy, kluby, hnutí či nadace), dále soukromé osoby a domácnosti.

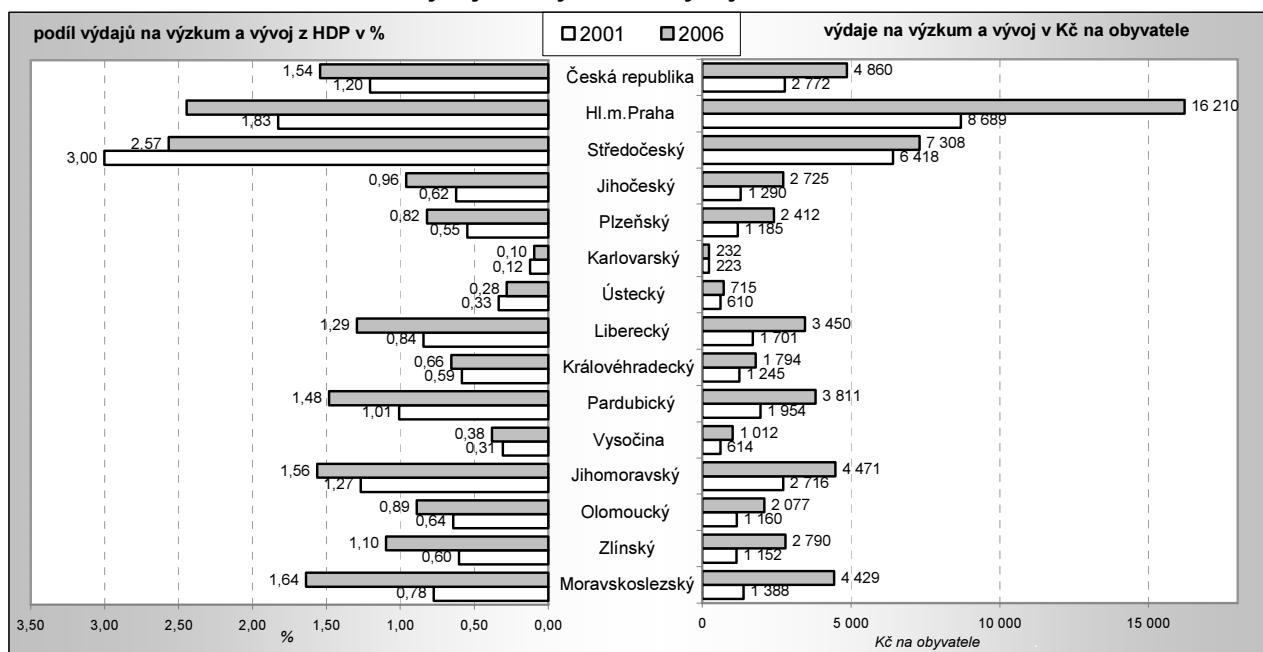
Tab. 3.1.19 Výdaje na výzkum a vývoj a počty zaměstnanců a výzkumných pracovníků výzkumu a vývoje v Jihomoravském kraji

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2001
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	3 061	3 144	3 473	3 964	4 654	5 057	165,2
v tom sektor:							
podnikatelský	1 139	1 218	1 451	1 990	2 289	2 366	207,8
vládní	1 055	953	977	921	960	1 011	95,7
vyššího odborného a vysokého školství	862	966	1 037	1 048	1 398	1 676	194,4
soukromý neziskový	5	6	8	5	5	5	94,3
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE)	3 757	3 250	3 652	3 791	6 036	6 200	165,0
v tom sektor:							
podnikatelský	1 198	1 256	1 474	1 735	2 730	2 648	221,1
vládní	1 319	1 060	1 187	930	1 235	1 302	98,7
vyššího odborného a vysokého školství	1 223	920	975	1 119	2 065	2 247	183,8
soukromý neziskový	17	14	16	7	5	3	17,0
Výzkumní pracovníci (FTE)	2 241	1 996	2 098	2 244	3 596	3 705	165,3
v tom sektor:							
podnikatelský	640	706	758	875	1 456	1 415	221,0
vládní	847	627	627	611	817	889	105,0
vyššího odborného a vysokého školství	740	652	700	755	1 320	1 400	189,2
soukromý neziskový	14	11	13	3	3	1	9,1

Za rok 2006 jsou ukazatele výzkumu a vývoje uvedeny za 315 vykazujících jednotek sídlících v Jihomoravském kraji, proti roku 2001 se jejich počet zvýšil o 133. Celkem 263 jednotek (83,5 %) spadalo do podnikatelského sektoru, 22 jednotek (7,0 %) patřilo do vládního sektoru, 27 jednotek (8,6 %) do sektoru vyššího vzdělávání a 3 jednotky (1 %) do soukromého sektoru.

Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj v jednotkách sídlících v Jihomoravském kraji dosáhly v roce 2006 více než 5 miliard Kč (podíl na objemu výdajů v České republice činil 10,1 %). Proti roku 2001 se tento objem zvýšil o 65,2 %, což představovalo nárůst téměř 2 miliard Kč. Významně se proti roku 2001 změnila struktura výdajů podle sektorů, u podnikatelského sektoru se podíl zvýšil z 37,2 % v roce 2001 na 46,8 % v roce 2006, opačný vývoj zaznamenaly výdaje u vládního sektoru – pokles z 34,5 % na 20,0 %.

Graf 19 Výdaje na výzkum a vývoj v roce 2001 a 2006

Pro mezikrajské srovnání a zhodnocení postavení kraje v oblasti výdajů na výzkum a vývoj je vhodné použít **podíl výdajů na výzkum a vývoj z objemu hrubého domácího produktu** v běžných cenách, nebo **přepočtené výdajů na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele**. V rámci České republiky v roce 2006 činil podíl výdajů na výzkum a vývoj 1,54 % z HDP v běžných cenách. Z jednotlivých krajů byl nejvyšší podíl zaznamenán ve Středočeském kraji (2,57 %) a v Hl. m. Praze (2,45 %), naopak nejnižší podíly byly v Karlovarském (0,10 %) a Ústeckém kraji (0,28 %). Jihomoravský kraj byl podílem 1,56 % v pořadí krajů na 4. místě. Proti roku 2001 se v ČR podíl výdajů na výzkum a vývoj z objemu HDP zvýšil o 0,34 bodu, z krajů bylo nejvyšší zvýšení podílu zaznamenáno v Moravskoslezském kraji (o 0,86 bodu), zvýšení o 0,30 bodu v Jihomoravském kraji bylo 7. nejvyšší, ve 3 krajích se podíl snížil, nejvíce pak ve Středočeském kraji (o 0,44 bodu).

V roce 2006 byl Jihomoravský kraj částkou 4 471 Kč výdajů na obyvatele mírně pod úrovní republikového průměru (4 860 Kč) a umístil se na 3. místě v České republice za Hl. m. Prahou (16 210 Kč) a Středočeským krajem (7 308 Kč). Vcelku příznivé postavení Jihomoravského kraje v této oblasti je možno přisuzovat přítomnosti významných výrobních podniků v kraji a rozvinutému sektoru vyššího školství. Nejnižší hodnoty byly vykázány opět v kraji Karlovarském (232 Kč) a Ústeckém (715 Kč na jednoho obyvatele).

U počtu zaměstnanců a počtu výzkumných pracovníků je uvedena zkratka FTE. Jedná se o průměrný evidenční počet zaměstnanců na plný pracovní úvazek věnovaný výzkumným a vývojovým činnostem (jeden FTE se rovná jednomu roku práce zaměstnance na plný úvazek, který se na sto procent věnuje výzkumné a vývojové činnosti). Tento údaj nejlépe vystihuje skutečnou dobu věnovanou daným činnostem. Zatímco v letech 2001 až 2004 se počet zaměstnanců a počet výzkumných pracovníků nijak zvlášť neměnil, v roce 2005 došlo k významnému meziročnímu zvýšení u obou kategorií. Nárůst je však významně ovlivněn úpravou metodiky na postupy pro výpočet FTE běžně používané v ostatních zemích EU.

V roce 2006 se na pracovištích Jihomoravského kraje věnovalo výzkumu a vývoji 6,2 tis. zaměstnanců, což bylo 13,0 % z celkového počtu v rámci České republiky (47,7 tis.). Ve srovnání s rokem 2001 se počet zaměstnanců v kraji zvýšil o 65,0 %, proti roku 2005 se počet zvýšil o 164 osob, tj. o 2,7 %. Změny počtu výzkumných pracovníků, jichž bylo v roce 2006 celkem 3,7 tis. (v ČR 26,3 tis.), byly obdobné – proti roku 2001 jejich počet vzrostl o 65,3 %, proti roku 2005 vzrostl o 3,0 %. K nejvýraznějšímu zvýšení počtu zaměstnanců i počtu výzkumných pracovníků (v obou případech se počet více než zdvojnásobil) došlo v podnikatelském sektoru. V důsledku toho se podstatně změnila i struktura zaměstnanců podle sektorů. V roce 2001 připadlo 35,1 % zaměstnanců na vládní sektor, 32,6 % na sektor vyššího vzdělání a 31,9 % na podnikatelský sektor, ovšem v roce 2005 byl nejvýrazněji zastoupen sektor podnikatelský – 42,7 %, 36,2 % zaměstnanců patřilo do sektoru vyššího vzdělání a jen 21,0 % do sektoru vládního. Struktura zaměstnanců ve výzkumu a vývoji podle druhu zaměstnání se v podstatě neměnila. V roce 2001 tvořili výzkumní pracovníci 59,6 % celkového počtu zaměstnanců výzkumu, v roce 2006 pak 59,8 %.

O přínosech či využitelnosti vynakládaných částek na výzkum a vývoj mohou ilustrativně vypovídat údaje z tabulky 3.1.20.

Tab. 3.1.20 Patenty a licence

Zdroj: Úřad průmyslového vlastnictví ČR

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Patentové přihlášky	620	623	582	639	82	77	67	65
Udělené patenty	258	291	346	265	33	34	27	30
Zapsané užité vzory od původců z ČR	1 006	1 005	1 020	.	125	114	120	.
Nakoupené licence celkem	1 145	1 674	1 929	1 918	123	170	327	336
Licenční poplatky za nakoupené licence celkem (mil. Kč)	2 098	5 759	10 690	19 203	131	378	285	6 988
Nakoupené licence na patenty a užité vzory	.	384	520	489	.	78	94	81
Licenční poplatky za nakoupené licence na patenty a užité vzory (mil. Kč)	.	579	2 288	4 920	.	17	31	50
Prodané licence celkem	537	610	919	981	31	22	81	69
Licenční poplatky za prodané licence celkem (mil. Kč)	2 369	1 157	1 518	1 949	18	12	67	49
Prodané licence na patenty a užité vzory	.	153	177	271	.	10	17	19
Licenční poplatky za prodané licence na patenty a užité vzory (mil. Kč)	.	482	538	784	.	2	19	17

3.2. Sociální oblast

Domácnosti s čistým příjmem pod hranicí životního minima

Podle výsledků statistického šetření EU-SILC (European Union – Statistics on Income and Living Conditions), žily v Jihomoravském kraji v roce 2004 celkem 2,0 % domácností pod hranicí životního minima. Tento podíl byl čtvrtý nejnižší mezi kraji a byl o 1,1 bodu nižší proti podílu za ČR. Nejvyšší podíl domácností žijící pod hranicí životního minima byl zjištěn v Ústeckém kraji (5,5 %), nejnižší v kraji Vysočina (1,0 %). Příjmová situace domácností v Jihomoravském kraji se v uplynulých letech zlepšovala, neboť v roce 2000 podíl domácností pod hranicí životního minima činil 3,8 %, v roce 2002 4,2 %, v obou případech tyto podíly převyšovaly republikový průměr (o 0,4 resp. o 0,9 bodu).

Tab. 3.2.1 Průměrné měsíční životní minimum domácnosti a podíl domácností pod hranicí životního minima

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Píseňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Průměrné měsíční životní minimum domácnosti (Kč)															
2000	7 543	6 922	7 688	7 641	7 357	7 537	7 288	7 471	7 496	7 616	7 864	7 814	7 383	8 238	7 695
2002	8 117	7 341	8 212	8 197	8 125	8 160	8 011	8 159	8 137	8 451	8 784	8 270	8 353	8 353	8 113
2004	8 201	7 397	8 339	8 220	8 032	8 181	8 104	8 066	8 113	8 547	8 779	8 598	8 177	8 520	8 340
Podíl domácností s čistým příjmem pod hranicí životního minima (%)															
2000	3,4	2,4	3,1	3,1	4,8	2,6	4,3	2,5	2,2	3,0	3,0	3,8	5,9	2,6	3,7
2002	3,3	1,2	1,9	2,3	1,3	6,3	5,7	3,5	2,7	3,4	1,5	4,2	2,5	6,3	4,8
2004	3,1	1,3	2,4	1,4	2,7	4,0	5,5	2,9	4,6	7,9	1,0	2,0	2,4	4,1	3,8

Částka životního minima byla v jednotlivých letech vypočtena pro každou samostatně hospodařící domácnost zvlášť. Životní minimum domácnosti Jihomoravského kraje v roce 2004 dosáhlo částky 8 598 Kč (po kraji Vysočina druhá nejvyšší hodnota, nejnižší částka byla zjištěna v Hlavním městě Praze – 7 397 Kč) a bylo proti roku 2000 o 784 Kč, tj. o 10,0 % vyšší.

Tab. 3.2.2 Složení peněžního příjmu 1 člena domácnosti v roce 2004

	Česká republika	Jihomoravský kraj	Průměrný roční příjem na jednoho člena domácnosti v Jihomoravském kraji v roce 2004 činil 96 610 Kč a proti roku 2000 vzrostl o 20 091 Kč, tj. o 26,3 %. Ovšem zatímco částky životního minima domácností byly v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech vždy vyšší než republikový průměr, průměrný roční příjem jednoho člena domácnosti v Jihomoravském kraji byl naopak vždy nižší (v roce 2004 až 10. nejvyšší, primát drželo Hlavní město Praha s částkou 139 186 Kč, naopak nejnižší částka byla zjištěna v Pardubickém kraji – 92 433 Kč).
A. Hrubé peněžní příjmy (1 až 4) (Kč)	125 386	113 434	V tabulce 3.2.2 je uvedeno podrobné členění peněžních příjmů domácností v roce 2004. Hrubý peněžní příjem jednoho člena domácnosti v Jihomoravském kraji v roce 2004 činil 113,4 tis. Kč, z toho v průměru připadlo 57,6 % na příjmy ze závislé činnosti, 14,7 % na příjmy z podnikání, 26,0 % na sociální příjmy a 1,8 % na ostatní příjmy. Nejvyšší hrubý příjem na člena domácnosti byl zjištěn v Praze (174,3 tis. Kč), nejnižší ve Zlínském kraji (107,5 tis. Kč). Nejvyšší podíl příjmů ze závislé činnosti na hrubých příjmech byl v Praze (65,1 %), nejvyšší podíl příjmů z podnikání pak v Libereckém kraji (23,6 % hrubých příjmů), nejvyšší podíl sociálních příjmů na hrubých příjmech byl ve Zlínském kraji (29,4 %). V Jihomoravském kraji byl společně s krajem Vysočina zaznamenán pátý nejvyšší podíl sociálních příjmů na hrubých příjmech.
1. Příjmy ze závislé činnosti	74 634	65 323	
z toho z hlavního zaměstnání	73 927	64 425	
2. Příjmy z podnikání	19 124	16 625	
z toho z hlavní činnosti v podnikání	18 622	16 316	
3. Sociální příjmy	28 667	29 461	
z toho: důchody	22 263	22 819	
4. Ostatní příjmy	2 961	2 025	
B. Srážky na povinné pojištění	9 329	8 165	
C. Daň z příjmů fyzických osob	12 066	9 656	
D. Čisté peněžní příjmy (A-B-C)	103 991	95 612	
z toho z hlavního zaměstnání	56 345	49 572	
E. Naturální příjmy	893	998	
F. Celkové čisté příjmy (D+E)	104 883	96 610	

člena domácnosti v Jihomoravském kraji v roce 2004 činil 113,4 tis. Kč, z toho v průměru připadlo 57,6 % na příjmy ze závislé činnosti, 14,7 % na příjmy z podnikání, 26,0 % na sociální příjmy a 1,8 % na ostatní příjmy. Nejvyšší hrubý příjem na člena domácnosti byl zjištěn v Praze (174,3 tis. Kč), nejnižší ve Zlínském kraji (107,5 tis. Kč). Nejvyšší podíl příjmů ze závislé činnosti na hrubých příjmech byl v Praze (65,1 %), nejvyšší podíl příjmů z podnikání pak v Libereckém kraji (23,6 % hrubých příjmů), nejvyšší podíl sociálních příjmů na hrubých příjmech byl ve Zlínském kraji (29,4 %). V Jihomoravském kraji byl společně s krajem Vysočina zaznamenán pátý nejvyšší podíl sociálních příjmů na hrubých příjmech.

V tabulce 3.2.3 je uvedena struktura domácností podle čistého měsíčního příjmu na člena domácnosti. Spíše zajímavostí bylo, že ve všech krajích s výjimkou Hlavního města Prahy nejvyšší podíl domácností spadl do skupiny, ve které připadlo na jednoho člena domácnosti v průměru 6 až 8 tisíc Kč. Pouze v Praze nejpočetnější skupinou domácností byly ty, kde na osobu připadlo 10 až 15 tisíc Kč.

Tab. 3.2.3 Struktura domácností podle čistého měsíčního příjmu v Kč v roce 2004

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Píseňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl domácností ve skupině (%)															
do 4 000 Kč	6,6	2,4	4,5	1,8	5,1	9,9	10,6	6,4	6,5	11,9	6,2	6,6	6,0	8,3	10,4
4 001 - 6 000 Kč	14,5	7,8	14,4	12,1	10,1	19,9	13,0	12,9	16,7	12,9	15,2	15,7	21,0	19,4	18,4
6 001 - 8 000 Kč	27,8	19,0	27,9	34,8	25,5	22,8	30,4	28,1	29,4	28,1	38,4	33,0	29,3	26,2	24,7
8 001 - 10 000 Kč	22,1	21,3	21,0	26,7	25,3	19,5	21,0	25,0	18,4	25,5	22,5	21,3	22,3	24,2	20,0
10 001 - 15 000 Kč	19,5	25,7	21,9	16,3	24,8	17,4	16,4	21,6	21,0	16,2	13,6	19,2	16,3	18,1	17,5
15 001 - 20 000 Kč	5,8	12,6	5,5	6,7	6,0	10,5	5,9	2,6	5,8	4,7	3,5	2,4	3,1	2,7	5,3
20 001 - 30 000 Kč	2,6	7,7	2,7	1,6	2,6		2,2	1,3	1,1	0,7	0,3	1,5	1,7	0,8	3,3
30 001 - 50 000 Kč	0,7	2,4	0,9		0,7		0,6	1,7	1,1		0,3	0,3		0,3	0,3
50 001 Kč a více	0,3	1,1	1,2					0,5					0,3		
Podíl osob ve skupině (%)															
do 4 000 Kč	8,8	3,3	6,1	1,6	6,0	13,3	14,4	8,1	9,5	13,2	7,2	7,7	9,0	11,0	15,1
4 001 - 6 000 Kč	19,2	11,6	19,4	13,3	15,3	26,2	17,7	18,3	23,6	16,6	19,4	20,3	24,8	24,0	22,9
6 001 - 8 000 Kč	26,7	17,6	25,8	36,3	22,2	21,7	28,8	27,6	26,1	29,2	38,1	32,8	27,3	24,0	22,6
8 001 - 10 000 Kč	19,7	23,0	18,0	26,2	22,6	17,4	17,4	21,0	16,6	20,9	20,4	18,6	18,8	20,2	17,1
10 001 - 15 000 Kč	18,1	24,6	22,3	15,9	24,7	12,7	14,8	20,0	17,8	16,1	12,2	17,5	14,8	17,6	15,3
15 001 - 20 000 Kč	4,7	11,0	4,5	5,8	5,0	8,6	5,0	2,4	4,9	3,4	2,4	1,6	3,3	2,9	3,5
20 001 - 30 000 Kč	2,1	6,4	2,5	0,9	2,8		1,3	0,8	0,8	0,5	0,1	1,1	1,7	0,3	3,1
30 001 - 50 000 Kč	0,6	1,8	0,6		1,3		0,5	1,5	0,7		0,2	0,4		0,1	0,4
50 001 Kč a více	0,2	0,7	0,7					0,2					0,4		

Převažující částí příjmu domácnosti či jednotlivce v Jihomoravském kraji byl příjem ze závislé činnosti. Z toho vyplývá určující role velikosti průměrné mzdy. V tabulce 3.2.4 je uvedena průměrná hrubá měsíční mzda fyzické osoby v podnicích se sídlem v Jihomoravském kraji, jednalo se o podniky s více než 20 zaměstnanci, přičemž údaje za rok 2006 jsou předběžné.

Tab. 3.2.4 Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) podle vybraných odvětví¹⁾

	2000	2002	2004	2006	Index 2006/2000
	Česká republika				
Průměrná měsíční mzda celkem (Kč)	13 614	15 845	18 041	20 207	148,4
zemědělství	10 300	11 655	13 157	14 865	144,3
průmysl	13 589	15 332	17 532	19 548	143,9
stavebnictví	13 531	15 671	18 055	20 258	149,7
obchod a opravy	14 171	16 446	18 263	20 038	141,4
doprava, skladování, spoje	14 843	17 243	19 408	21 811	146,9
vzdělávání	11 283	13 548	16 416	18 358	162,7
zdravotnictví, sociální péče	11 747	15 044	16 755	19 021	161,9
	Jihomoravský kraj				
Průměrná měsíční mzda celkem (Kč)	12 088	14 071	16 229	18 356	151,9
zemědělství	9 869	11 329	12 618	14 138	143,3
průmysl	12 450	13 891	16 022	17 842	143,3
stavebnictví	12 830	14 682	16 975	20 563	160,3
obchod a opravy	11 502	13 561	15 050	17 055	148,3
doprava, skladování, spoje	12 732	13 922	15 817	17 285	135,8
vzdělávání	11 288	13 706	16 783	19 069	168,9
zdravotnictví, sociální péče	12 039	15 611	17 377	19 927	165,5

¹⁾ subjekty se sídlem v kraji bez podnikatelských subjektů do 20 zaměstnanců

I když údaje o průměrných mzdách a údaje o příjmech domácností pochází z odlišných typů šetření resp. výkaznictví, nabízí se alespoň rámcové srovnání. Celková průměrná mzda fyzické osoby v podnicích se sídlem v Jihomoravském kraji byla v uvedených letech vždy pod úrovní průměru České republiky. Z vybraných oborů krajský průměr převyšoval republikový pouze v oblasti vzdělávání a zdravotnictví a sociální péče (a stavebnictví v roce 2006). Jestliže byl v roce 2004 průměrný roční příjem 1 člena domácnosti v Jihomoravském kraji ve srovnání s ostatními kraji až

10. nejvyšší, pak měsíční průměrná mzda byla v roce 2004 sedmá nejvyšší. V roce 2006 se situace zlepšila, předběžná výše průměrné hrubé měsíční mzdy byla pátá nejvyšší. Nejvyšší příjmy byly vykazovány v Hlavním městě Praze (v roce 2006 např. 25 281 Kč) a v celém období ovlivňovaly republikový průměr natolik, že nebyl prakticky dosažen v žádném jiném kraji.

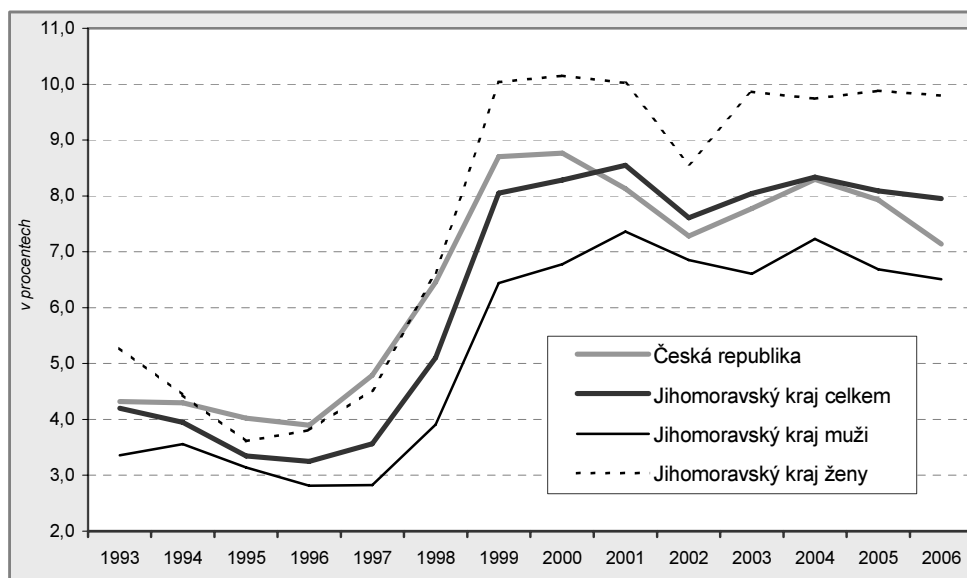
Tab. 3.2.5 Vyplacené dávky státní sociální podpory – roční průměr v Kč na obyvatele

	2002				2004				2006			
	Celkem	z toho dávky			Celkem	z toho dávky			Celkem	z toho dávky		
		přídavek na dítě	sociální příplatek	rodičovský příspěvek		přídavek na dítě	sociální příplatek	rodičovský příspěvek		přídavek na dítě	sociální příplatek	rodičovský příspěvek
Česká republika	3 304	1 309	615	786	3 597	1 161	517	1 027	3 316	1 075	430	1 317
Hl. m. Praha	2 032	789	289	650	2 305	668	236	885	2 313	583	187	1 194
Středočeský	3 060	1 219	526	790	3 351	1 065	428	1 064	3 088	961	339	1 385
Jihočeský	3 283	1 340	578	807	3 557	1 184	469	1 038	3 260	1 103	397	1 311
Plzeňský	2 978	1 220	481	777	3 265	1 072	391	1 017	2 997	977	315	1 290
Karlovarský	3 592	1 367	720	845	3 921	1 230	628	1 091	3 602	1 138	542	1 349
Ústecký	3 979	1 433	877	858	4 353	1 308	785	1 131	4 080	1 225	699	1 444
Liberecký	3 375	1 342	643	830	3 727	1 202	558	1 075	3 401	1 110	459	1 353
Královéhradecký	3 297	1 350	580	803	3 606	1 203	488	1 025	3 302	1 127	404	1 314
Pardubický	3 585	1 447	680	825	3 847	1 292	561	1 042	3 461	1 206	451	1 319
Vysočina	3 618	1 521	650	816	3 872	1 335	528	1 048	3 434	1 254	416	1 308
Jihomoravský	3 375	1 356	645	772	3 648	1 202	534	1 007	3 353	1 117	440	1 303
Olomoucký	3 640	1 463	719	781	3 890	1 297	592	1 021	3 520	1 212	494	1 301
Zlínský	3 464	1 437	631	789	3 729	1 277	519	1 007	3 360	1 208	416	1 274
Moravskoslezský	3 760	1 445	752	806	4 088	1 300	657	1 040	3 785	1 227	574	1 331

Charakteristiku příjmové situace domácností lze doplnit údaji o vyplacených dávkách státní podpory (součást sociálních příjmů). V roce 2006 bylo v Jihomoravském kraji v dávkách státní sociální podpory v průměru vyplaceno 3 353 Kč na obyvatele (9. nejvyšší hodnota), nejvyšší díl připadl na rodičovský příspěvek, jenž se výší částky mezi kraji výrazně nelišil. Přídavek na dítě se pohyboval od 583 Kč v Praze po 1 254 Kč v kraji Vysočina (v Jihomoravském kraji byl 9. nejvyšší). Výše sociálního příplatku se mezi Prahou a Ústeckým krajem lišila téměř čtyřnásobně (v Jihomoravském kraji byl sociální příplatek 8. nejvyšší).

Obecná míra nezaměstnanosti

Obecná míra nezaměstnanosti spolu s ukazateli o vývoji celkové zaměstnanosti, zaměstnanosti starších osob, regionálních rozdílech v míře zaměstnanosti patří mezi základní ukazatele za oblast zaměstnanosti a sociálního začlenění. Je významným prvkem udržitelného rozvoje a postupné snižování nezaměstnanosti je jedním z cílů Lisabonské strategie.

Graf 20 Obecná míra nezaměstnanosti (VŠPS)

Pro vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji byl významný rok 1998. Tento rok byl rokem výrazného růstu míry nezaměstnanosti, jenž pokračoval až do roku 2001. Rok 2001 byl pro Jihomoravský kraj dalším mezníkem – míra nezaměstnanosti, která byla do této doby pod úrovní průměru České republiky, dosáhla ve sledovaném období maxima (8,5 %) a překročila v tomto roce i republikový průměr.

Tento stav s výjimkou roku 2004, kdy byla hodnota shodná, trvá i nadále. Ve srovnání obecné míry nezaměstnanosti s ostatními kraji se v pořadí krajů umístil Jihomoravský kraj nejlépe v roce 1997. Tehdy byla míra nezaměstnanosti 3,6 % a představovala 3. nejnižší hodnotu v České republice. Rok 2001 (8,5 %) a 2003 (8,0 %) znamenal naopak nejhorší pozici, v těchto letech byla míra nezaměstnanosti mezi kraji 4. nejvyšší. V roce 2006 dosáhla obecná míra nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji 8,0 %, byla o 0,9

bodu vyšší proti republikovému průměru a ve srovnání s ostatními kraji byla 5. nejvyšší. Od roku 2004 došlo jak v rámci ČR tak v Jihomoravském kraji vždy k meziročnímu poklesu obecné míry nezaměstnanosti, ale zatímco v České republice se v roce 2006 proti roku 2004 hodnota nezaměstnanosti snížila o 1,2 bodu, v Jihomoravském kraji to bylo pouze o 0,3 bodu.

Tab. 3.2.6 Obecná míra nezaměstnanosti podle pohlaví a věkových skupin (VŠPS)

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	4,3	8,8	7,1	2,8	4,2	8,3	8,0	3,8
v tom:								
muži	3,4	7,3	5,8	2,4	3,4	6,8	6,5	3,2
ženy	5,4	10,6	8,8	3,4	5,3	10,2	9,8	4,5
v tom podle věku:								
15-24 let	8,4	17,0	17,5	9,1	8,3	15,9	20,0	11,6
25-44 let	3,9	8,2	6,3	2,4	3,5	7,8	7,2	3,7
45-64 let	2,8	6,5	6,1	3,3	2,6	5,8	6,5	3,9
65 a více let	5,4	2,9	2,5	-2,8	-	-	-	-

Míra nezaměstnanosti mužů je tradičně nižší, v Jihomoravském kraji se ve sledovaném období pohybovala v rozmezí od 2,8 % v roce 1996 po 7,4 % v roce 2001, hodnota 6,5 % v roce 2006 byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší a proti roku 1993 vzrostla o 3,2 bodu. Nejvyšší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 1999 (zvýšení o 2,5 bodu), nejvyšší meziroční pokles

míry nezaměstnanosti mužů byl zaznamenán shodně v letech 1995, 2002 a 2005 – vždy o 0,5 bodu. Míra nezaměstnanosti žen v Jihomoravském kraji se pohybovala v rozmezí od 3,6 % v roce 1995 po 10,2 % v roce 2000, hodnota 9,8 % v roce 2006 byla mezi kraji šestá nejvyšší a proti roku 1993 vzrostla o 4,5 bodu. Nejvýraznější meziroční nárůst byl zaznamenán také v roce 1999 (zvýšení o 3,4 bodu), nejvyšší meziroční pokles míry nezaměstnanosti žen byl zaznamenán v roce 2002, a to o 1,4 bodu. Míra nezaměstnanosti mužů (obdobně jako celková hodnota) byla od roku 2001 vyšší než republikový průměr. Ovšem míra nezaměstnanosti žen byla proti republikové hodnotě vyšší pouze ve 3 letech – 2001, 2005 a 2006.

Míry nezaměstnanosti podle věkových skupin České republiky a Jihomoravského kraje se vývojem příliš neodlišují. Nejpostiženější věkovou skupinou jsou v obou případech osoby ve věku do 24 let. Hodnoty míry nezaměstnanosti jsou v jednotlivých letech v této věkové skupině vždy nejvyšší a zaznamenaly také nejvyšší zvýšení – v roce 2006 byla míra nezaměstnanosti proti roku 1993 vyšší o 9,1 bodu v rámci ČR a o 11,6 bodu v Jihomoravském kraji. Ve srovnání s ostatními kraji v roce 2006 míra nezaměstnanosti nejmladší věkové skupiny byla 4. nejvyšší, zbylé věkové skupiny (25-24 let a 45-64 let) shodně 5. nejvyšší.

Tab. 3.2.7 Obecná míra nezaměstnanosti podle vzdělání (VŠPS)

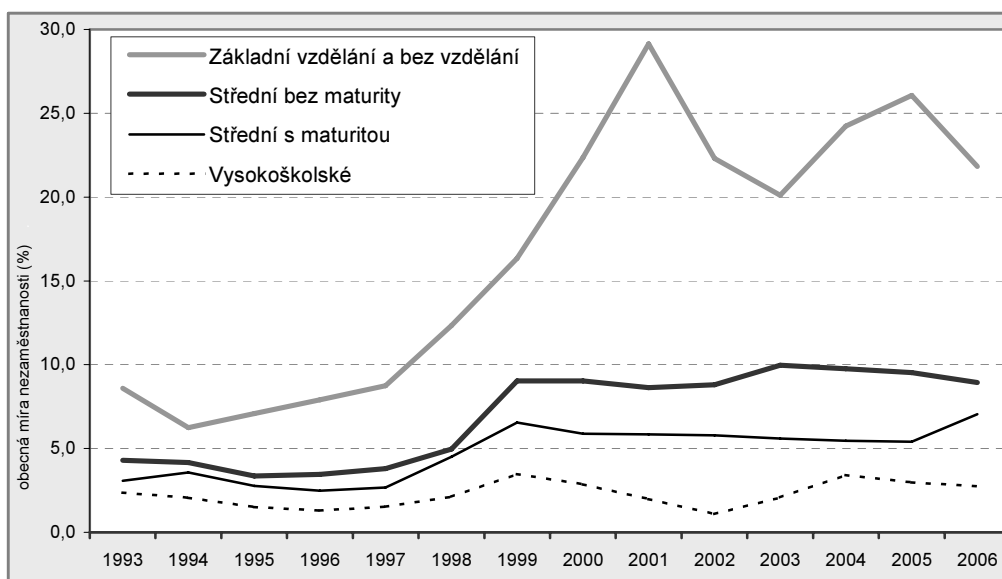
	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	4,3	8,8	7,1	2,8	4,2	8,3	8,0	3,8
v tom podle vzdělání:								
základní vzdělání a bez vzdělání	8,9	22,3	24,5	15,5	8,6	22,4	21,8	13,2
střední bez maturity	4,1	9,0	7,7	3,6	4,3	9,0	8,9	4,6
střední s maturitou	3,3	6,4	4,9	1,6	3,1	5,9	7,0	4,0
vysokoškolské	2,0	2,8	2,4	0,4	2,4	2,9	2,8	0,4

O tom, že vzdělání sehrává v možnostech uplatnění na trhu práce stále větší roli, svědčí údaje v tabulce 3.2.7, resp. v grafu s daty o míře nezaměstnanosti podle dosaženého stupně vzdělání. Nejvyšší zvýšení míry nezaměstnanosti podle vzdělání bylo v Jihomoravském kraji zaznamenáno u osob se

základním vzděláním a bez vzdělání, v roce 2006 byla hodnota o 13,2 bodu vyšší proti roku 1993 (v ČR to bylo zvýšení o 15,6 bodu). V této skupině osob však míra nezaměstnanosti za kraj převýšila republikovou hodnotu pouze ve 3 letech, a to v období let 2000 až 2002.

Vcelku nejlepší situace byla u obecné míry nezaměstnanosti osob se středním vzděláním s maturitou, republikový průměr byl překročen celkem v 6 letech. Ve zbývajících dvou vzdělanostních skupinách to bylo shodně překročení v 9 letech. V roce 2006 byla ovšem nejpříznivější situace u nezaměstnanosti osob se vzděláním vysokoškolským. Hodnota 2,8 % byla 5. nejnižší v ČR. Na druhé straně u osob se středním vzděláním s maturitou byla hodnota 7,0 % druhá nejvyšší v ČR, pro úplnost – hodnota u nezaměstnanosti osob bez maturity (8,9 %) byla 4. nejvyšší a osob se základním vzděláním (21,8 %) celkově 8. nejvyšší v České republice.

Graf 21 Obecná míra nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji podle vzdělání (VŠPS)

Míra registrované nezaměstnanosti

Údaje o míře registrované nezaměstnanosti jsou přebírány od Ministerstva práce a sociálních věcí, v podstatě doplňují základní ukazatel, jímž je obecná míra nezaměstnanosti, vycházející z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), prováděného Českým statistickým úřadem. Míra registrované nezaměstnanosti podle metodiky platné od 1. 7. 2004 vyjadřuje podíl počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle. Podle metodiky platné do 30. 6. 2004 se jednalo o podíl celkového počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání na pracovní síle.

Tab. 3.2.8 Míra registrované nezaměstnanosti¹⁾

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 (%)	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 (%)
Míra registrované nezaměstnanosti (%)	3,5	8,8	7,7	4,1	5,3	9,3	8,8	3,5
Neumístění uchazeči o zaměstnání celkem	185 216	457 369	448 545	242,2	21 692	54 003	55 230	254,6
z toho (%):								
ženy	55,9	50,2	53,2	-2,7	53,2	50,8	53,4	0,2
absolventi škol a mladiství	12,9	12,7	7,1	-5,8	13,5	15,6	7,6	-5,9
osoby se zdravotním postižením	10,8	12,9	15,9	5,1	10,1	14,8	17,3	7,2
osoby se základním vzděláním a bez vzdělání		31,6	31,4	-1,9		28,2	27,3	-2,8
osoby ve věku do 25 let		26,2	17,5	-10,8		27,4	17,9	-9,2
uchazeči s délkou nezaměstnanosti nad 12 měsíců		38,4	41,2	20,4		36,4	41,4	23,7

¹⁾ od 1. 7. 2004 změna metodiky - celkový počet uchazečů o zaměstnání nahrazen počtem uchazečů dosažitelných

¹⁾ index 2006/1993

²⁾ rozdíl 2006 - 1997 v bodech

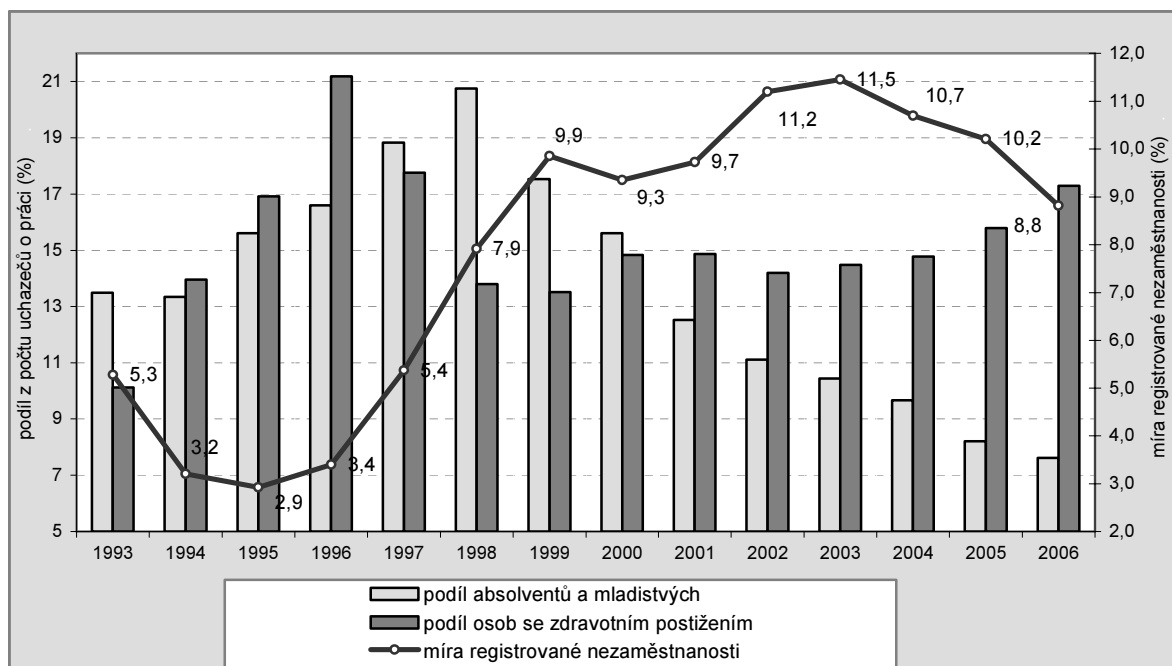
³⁾ rozdíl 2006 - 1994 v bodech

Míra registrované nezaměstnanosti byla v Jihomoravském kraji v letech 1993 až 2006 ve srovnání s údaji za Českou republiku nižší pouze v roce 1996. V letech 1994 a 1995 byla shodná a ve všech zbývajících letech republikový průměr převyšovala. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo právě v roce 1995 (2,9 %), následovaly 4 roky zvyšování až na hodnotu 9,9 % v roce 1999, po jednom roce snížení opět následoval nárůst až na maximum v roce 2003 (11,5 %). Od tohoto roku v kraji došlo k postupnému snižování hodnot míry nezaměstnanosti až na

8,8 % v roce 2006, která v pořadí krajů byla 5. nejvyšší. Počet neumístěných uchazečů o práci v Jihomoravském kraji v roce 2006 činil 55,2 tis. osob, proti roku 1993 byl o 33,5 tis. osob vyšší, což odpovídalo průměrnému ročnímu nárůstu o 7,5 % (v ČR se počet neumístěných uchazečů zvyšoval v průměru o 7,0 % ročně). Nadpoloviční většinu z uchazečů o práci tvořily v Jihomoravském kraji ženy,

nejvyšší podíl byl zaznamenán v roce 1997 – 57,8 %, nejnižší v roce 2002 – 49,9 %, průměr ve sledovaném období činil 53,1 % (v ČR 53,2 %).

Graf 22 Míra registrované nezaměstnanosti¹⁾ a podíl absolventů a osob se zdravotním postižením z celkového počtu uchazečů o práci v Jihomoravském kraji

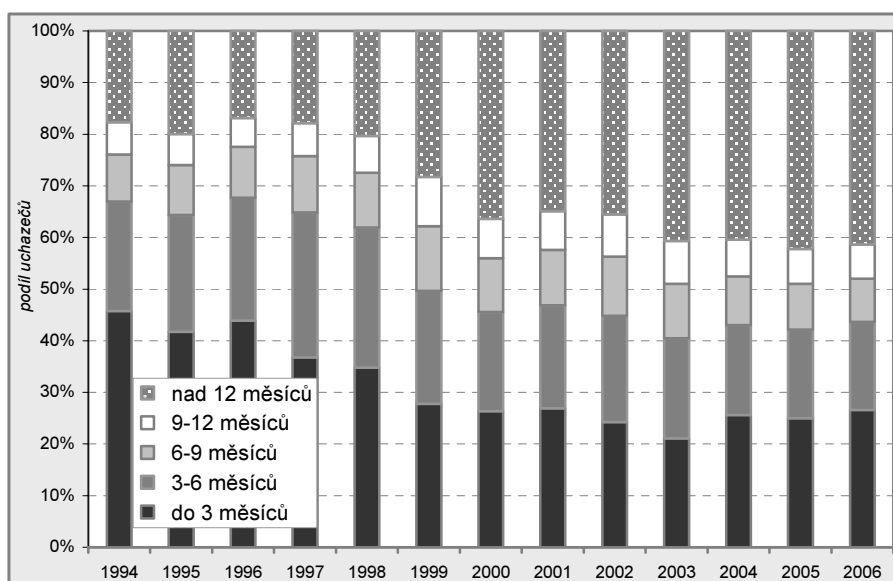

¹⁾ od 1. 7. 2004 změna metodiky – celkový počet uchazečů o zaměstnání nahrazen počtem uchazečů dosažitelných

Vcelku příznivě se v Jihomoravském kraji dá hodnotit snižující se podíl absolventů a mladistvých na počtu uchazečů o práci, maximum bylo zaznamenáno v roce 1998, kdy podíl dosáhl 20,8 %, od tohoto roku se každoročně snižoval až na 7,6 % v roce 2006 (prakticky stejný trend, i když s nižšími hodnotami podílů, byl zaznamenán v rámci ČR).

Téměř opačná situace však nastala u podílu osob se zdravotním postižením. Po maximu v roce 1996 (21,2 %) se sice podíl snížil na 13,5 % v roce 1999, ale od tohoto roku se prakticky nadále zvyšuje, a to až na 17,3 % v roce 2006. Navíc prakticky v celém sledovaném období s výjimkou roku 1993 byl podíl osob se zdravotním postižením z uchazečů o zaměstnání v Jihomoravském kraji vyšší než podíly za Českou republiku.

Graf 23 Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji

Důležitá úloha vzdělání v oblasti zaměstnanosti či nezaměstnanosti již byla vzpomenu. V roce 1997 (dřívější údaje ze zdrojů MPSV nejsou za kvalifikační strukturu uchazečů o práci k dispozici) tvořili v kraji 30,1 % celkového počtu neumístěných uchazečů právě uchazeči se základním vzděláním či bez vzdělání (v ČR to bylo 33,4 %). V roce 2006 jejich podíl poklesl na 27,3 % (v ČR na 31,4 %). V období let 1997 až 2006 tvořily tyto osoby v průměru v Jihomoravském kraji 27,7 % z uchazečů o zaměstnání, což byla hodnota o 3,6 bodu nižší, než republikový průměr. Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání

se v roce 2006 proti roku 1997 v Jihomoravském kraji změnila – snížilo se zastoupení osob se základním vzděláním (o 2,8 bodu) a zastoupení osob se středním vzděláním s maturitou (o 1,8 bodu), zvýšil se podíl osob vyučených, resp. se středním vzděláním bez maturity (o 2,9 bodu) a podíl osob s vysokoškolským vzděláním (o 1,7 bodu).

Vcelku k výrazným změnám docházelo ve složení uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti, poměr podílu uchazečů v evidenci do 3 měsíců a uchazečů nad 12 měsíců se v podstatě obrátil. Zatímco v roce 1996 v Jihomoravském kraji tyto osoby dlouhodobě nezaměstnané tvořily 16,8 % uchazečů (nejnižší hodnota v letech 1994 až 2006), po téměř každoročním zvyšování hodnoty se dostaly až na podíl 42,2 % v roce 2005, resp. 41,4 % v roce 2006. Nárůst podílu dlouhodobě nezaměstnaných tedy činil 23,7 bodu a připadal téměř celý na úkor snížení podílu osob nezaměstnaných méně než 3 měsíce (v roce 1994 tvořily 45,7 %, v roce 2006 již jen 26,6 %). Trend zvyšování podílu dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu je ovšem společný i republikovému vývoji.

Tab. 3.2.9 Volná pracovní místa

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Index 2006/1993	1993	2000	2006	Index 2006/1993
Volná pracovní místa	53 938	52 060	93 425	173,2	3 763	4 396	7 990	212,3
z toho pro (%):								
absolventy a mladistvé		13,0	18,7	1) ¹⁾ 2,1		6,1	18,8	1) ¹⁾ -0,8
osoby se zdravotním postižením		5,4	3,4	1) ¹⁾ 0,1		3,4	3,0	1) ¹⁾ -0,1
Počet uchazečů na 1 volné místo	3,4	8,8	4,8	139,8	5,8	12,3	6,9	119,9

¹⁾ rozdíl 2006 - 1998 v bodech

Počet volných míst v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech sledovaného období kolísal, ovšem v roce 2006 dosáhl maxima. Ale zatímco na počtu uchazečů o práci v rámci ČR se v roce 2006 Jihomoravský kraj podílel hodnotou 12,4 %, na celkovém počtu volných míst se

podílel pouze hodnotou 8,6 %. Příznivým jevem bylo, že vcelku vysoký podíl připadal na volná místa vhodná pro absolventy škol a mladistvé, průměr let 1998 až 2006 představoval téměř 18 %. Ovšem vysokému podílu osob se zdravotním postižením na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání neodpovídal podíl volných pracovních míst vhodných právě pro tyto osoby (průměr činil pouze 4,4 %).

Tab. 3.2.10 Míra registrované nezaměstnanosti^{*)}, uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa v okresech Jihomoravského kraje

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Blansko		Brno-město		Brno-venkov		Břeclav		Hodonín		Vyškov		Znojmo	
	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006
Míra registrované nezaměstnanosti (%)	3,8	6,7	1,5	7,9	3,3	5,7	6,5	9,6	5,2	13,3	6,0	6,8	8,5	13,6
Neumístění uchazeči o zaměstnání celkem	1 962	3 527	3 584	16 052	1 834	5 084	3 740	6 168	4 066	10 294	2 123	3 157	4 383	7 774
z toho (%):														
ženy	58,7	55,2	54,2	53,7	64,4	58,9	51,6	50,8	48,9	49,1	54,9	54,9	49,5	53,6
absolventi škol a mladiství	9,5	8,2	17,2	6,8	13,6	8,8	16,8	9,3	8,9	9,0	7,7	8,5	16,5	7,9
osoby se zdravotním postižením	10,9	26,6	14,5	15,4	12,3	22,8	7,8	20,1	9,3	19,6	9,4	21,2	8,3	13,5
osoby se základním vzděláním a bez vzdělání ¹⁾	33,5	26,0	60,5	31,2	37,2	28,4	44,3	31,1	31,1	24,9	40,0	27,5	38,2	30,2
osoby ve věku do 25 let ²⁾	21,2	17,4	24,1	18,4	21,5	18,9	23,7	20,7	27,5	20,5	18,8	18,2	20,6	17,8
uchazeči s délkou nezaměstnanosti nad 12 měsíců ²⁾	13,5	37,9	22,1	50,0	11,9	39,2	12,6	38,8	14,2	47,3	18,3	41,4	12,2	37,5
Volná pracovní místa	313	1 118	1 529	2 306	687	1 650	362	553	466	804	135	597	271	962
Počet uchazečů na 1 volné místo	6,3	3,2	2,3	7,0	2,7	3,1	10,3	11,2	8,7	12,8	15,7	5,3	16,2	8,1

^{*)} od 1. 7. 2004 změna metodiky - celkový počet uchazečů o zaměstnání nahrazen počtem uchazečů dosažitelných

¹⁾ údaje roku 1997 a 2006

²⁾ údaje roku 1994 a 2006

Počty uchazečů připadající na 1 volné pracovní místo v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech vždy převyšovaly republikový průměr. Nejvyšších hodnot dosáhly v kraji v roce 1999 a 2002, kdy na 1 místo připadalo více než 22 uchazečů. V roce 2006 připadlo na 1 volné místo téměř 7 uchazečů, což byla třetí nejvyšší hodnota v České republice.

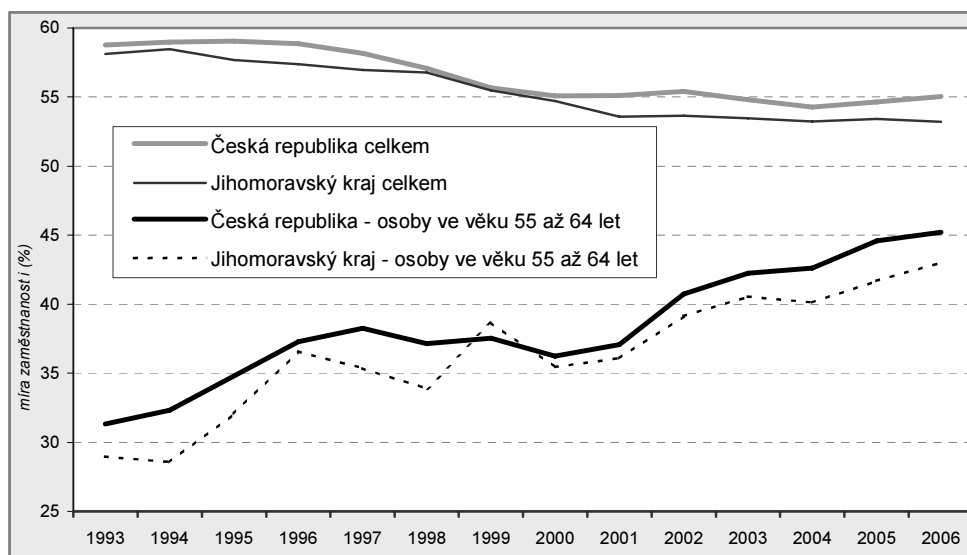
Prakticky celá publikace se věnuje problematice udržitelného rozvoje vybraných ukazatelů pouze do úrovně krajských hodnot. Oblast registrované míry nezaměstnanosti je jednou z mála, kde je uveden i stručný pohled vnitroregionální, tedy do úrovně okresů. Stručně lze konstatovat, že okresy tvořící nejbližší zázemí krajského města (okresy Blansko, Brno-venkov, Vyškov), profitují na jeho pracovní nabídce. Proti počátku sledovaného období, kdy míra nezaměstnanosti byla nejnižší v okrese Brno-město, byla v roce 2006 situace příznivější právě v těchto okresech.

Nejvyšší míra nezaměstnanosti byla v roce 2006 v okresech Znojmo (13,6 %) a Hodonín (13,3 %), v okrese Hodonín byl zjištěn nejvyšší počet uchazečů na 1 volné místo (téměř 13 osob). V okrese Brno-město byl mezi uchazeči o práci zjištěn nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných (50,0 %) a zároveň zde byl nejvyšší podíl osob se základním vzděláním (31,2 %). Nejvyšší podíl osob se zdravotním postižením byl mezi uchazeči v okrese Blansko (26,6 %), v okrese Břeclav byl vykázán nejvyšší podíl absolventů škol a mladistvých (9,3 %), resp. uchazečů o práci ve věku do 25 let (20,7 %).

Míra zaměstnanosti starších pracovníků

Zaměstnanost starších pracovníků se zvyšuje – v průběhu posledních let se v rámci přípravy důchodové reformy zvyšovala věková hranice pro odchod do starobního důchodu. Dalším společensky důležitým momentem je podpora aktivního způsobu života osob ve vyšším věku, podpora aktivního stárnutí.

Graf 24 Míra zaměstnanosti celkem a osob ve věku 55 až 64 let (VŠPS)

Zatímco celková míra zaměstnanosti se od roku 1993 až do roku 2006 snižovala, míra zaměstnanosti osob ve věku 55 až 64 let se v uplynulých letech zvyšovala, a to ve všech krajích ČR. V Jihomoravském kraji míra zaměstnanosti poklesla z 58,1 % na 53,2 %, tedy o 4,9 bodu. Ovšem míra zaměstnanosti osob ve věku 55 až 64 let činila v roce 2006 43,0 %, byla 7. nejvyšší mezi kraji a proti roku 1993

vzrostla o 14,1 bodu. Nejvyšší míra zaměstnanosti této věkové skupiny osob byla zjištěna v Hlavním městě Praze – 60,7 %, nejnižší v Moravskoslezském kraji – 34,5 %. Nárůst této míry zaměstnanosti o 14,1 bodu byl mezi kraji 7. nejvyšší, nejvyšší zvýšení bylo ve Středočeském kraji – o 18,4 bodu, nejnižší pak v Libereckém kraji – o 4,9 bodu. Vzato prostým průměrem měř zaměstnanosti osob ve věku 55 až 64 let ve sledovaných 14 letech, pak Jihomoravský kraj byl s hodnotou 36,4 % mezi ostatními kraji až na 9. místě.

Tab. 3.2.11 Míra zaměstnanosti podle věkových skupin (VŠPS)

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech
Míra zaměstnanosti celkem (%)	58,8	55,1	55,0	-3,7	58,1	54,7	53,2	-4,9
v tom podle věku:								
15 až 29 let	55,7	50,4	45,5	-10,1	56,9	52,1	43,9	-13,0
30 až 44 let	89,3	83,9	84,0	-5,3	89,5	83,8	82,5	-7,1
45 až 59 let	75,9	74,0	77,4	1,4	74,7	72,3	75,7	1,0
60 a více let	9,0	7,1	9,7	0,7	7,7	6,9	9,1	1,4

V porovnání s průměrem České republiky byla v Jihomoravském kraji míra zaměstnanosti osob ve věku 55 až 64 let s výjimkou roku 1999 vždy nižší. V tabulce 3.2.11 jsou pro doplnění uvedeny míry zaměstnanosti celkem a podle hlavních věkových skupin za Českou republiku a Jihomoravský

kraj. Hodnota krajské míry zaměstnanosti celkem a dále ve věkových skupinách 45 až 59 let a 60 a více let

ani v jednom roce nepřevýšila republikový průměr. Ve zbylých dvou věkových skupinách po roce 2000 byly hodnoty také vždy nižší.

V průběhu roku 2006 se uskutečnilo v rámci kontinuálního výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) šetření na téma „Přechod do důchodu“ (Ad hoc modul 2006). Hlavním účelem šetření bylo získat informace o tom, jaká je situace osob ve věku 50 až 69 let z hlediska skutečného nebo plánovaného odchodu z ekonomicky aktivního života do důchodu. Výsledky šetření měly dokumentovat, v jaké míře jsou vytvářeny předpoklady pro zvyšování zaměstnanosti starších osob a pro podporu aktivního stárnutí občanů.

Tab. 3.2.12 Pracující ve věku 50 až 69 let podle předpokládané doby ukončení ekonomické aktivity

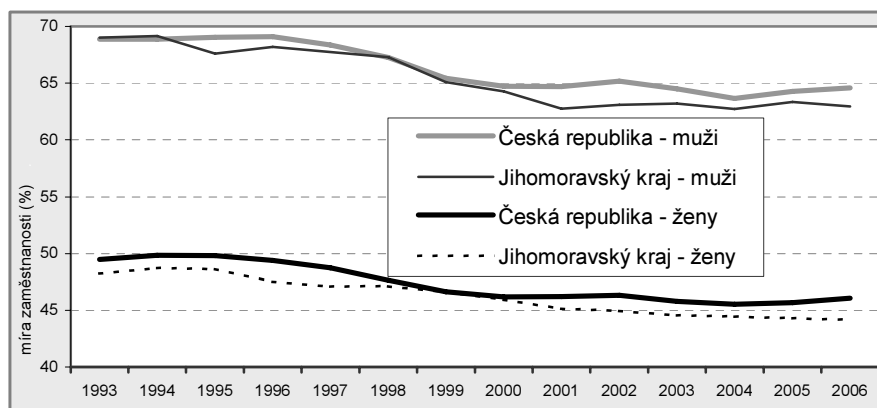
	Celkem (tis. osob)	Termín ukončení aktivity ve věku (%)			
		do 59 let	60 až 64 let	65 a více let a co nejpozději	nemá konkrétní představu a nezjištěno
Česká republika	1 399,5	19,6	54,8	19,8	5,7
Hl. m. Praha	206,1	9,8	41,7	35,7	12,8
Středočeský	162,9	13,8	52,5	18,8	14,9
Jihočeský	83,3	26,4	59,1	13,1	1,4
Plzeňský	77,7	24,9	50,4	22,1	2,6
Karlovarský	41,8	19,5	68,3	12,2	-
Ústecký	112,5	19,1	60,2	19,4	1,3
Liberecký	58,2	18,6	56,7	15,7	9,0
Královéhradecký	79,2	15,4	54,0	20,5	10,1
Pardubický	67,3	19,7	64,5	15,6	.
Vysočina	64,0	21,2	61,2	17,5	-
Jihomoravský	144,9	21,7	54,8	20,8	2,7
Olomoucký	81,2	24,3	58,8	11,9	4,9
Zlínský	75,4	23,0	58,3	17,2	1,6
Moravskoslezský	145,0	29,4	56,3	12,8	1,6

Podle výsledků šetření mezi pracujícími osobami ve věku 50 až 69 let se v Jihomoravském kraji téměř 22 % osob z celkového počtu chystalo ukončit svoji ekonomickou aktivitu do svých 59 let, což byl 6. nejvyšší podíl mezi kraji (nejnižší podíl byl v Praze 9,8 %, nejvyšší v Moravskoslezském kraji 29,4 %). Převážná část pracujících sledované věkové skupiny hodlá odejít do důchodu ve věku 60 až 64 let, což vyplývá i ze současných věkových hranic pro odchod do penze. V Jihomoravském kraji to bylo téměř 55 %, což byla hodnota shodná s republikovým průměrem, nejvyšší podíl osob v této skupině byl v Karlovarském kraji (68,3 %). Zajímavé ovšem bylo zjištění, že v rámci ČR téměř pětina pracujících osob ve věku 50 až 69 let chce ukončit svoji aktivitu v 65 letech či později, v Jihomoravském kraji to byl podíl srovnatelný. Ovšem v Praze hodlá v tomto věku odejít do penze téměř 36 % osob, naproti tomu v Olomouckém kraji to bylo pouze necelých 12 % osob.

Zaměstnanost žen

Pro udržitelný rozvoj je vedle podpory zaměstnávání starších pracovníků důležitá nutnost účinně napomáhat zvyšování zaměstnanosti žen, podporovat ženy v možnosti dosáhnout stejných příležitostí jako muži, podporovat vyšší zastoupení žen v politických a rozhodovacích funkcích.

Graf 25 Míra zaměstnanosti podle pohlaví (VŠPS)

Míra zaměstnanosti žen v Jihomoravském kraji v roce 2006 dosáhla hodnoty 44,2 %. Ve srovnání s ostatními kraji to byla až 11. nejvyšší hodnota, maximum bylo zaznamenáno v Hlavním městě Praze, kde bylo zaměstnáno 52,8 % žen starších 15 let, nejnižší hodnota pak v Ústeckém kraji (42,2 %). Míra zaměstnanosti žen se proti roku 1993 snížila ve všech krajích s výjimkou Hlavního města Prahy, zde

bylo zaznamenáno zvýšení o 1,4 bodu. V Jihomoravském kraji snížení míry zaměstnanosti žen o 4,1 bodu bylo 7. nejvyšší, nejvýraznější pokles byl zaznamenán v Ústeckém kraji, a to o 9,0 bodu.

Míra zaměstnanosti žen v Jihomoravském kraji, vypočtená jako průměr hodnot let 1993 až 2006, by činila 46,2 % a mezi kraji by byla 10. nejvyšší. Proti průměru ČR by byl přepočten o 1,2 bodu nižší, přičemž nejvyšší průměrná hodnota by připadla na Hlavní město Prahu (52,7 %), nejnižší na Moravskoslezský kraj (44,1 %). Míra zaměstnanosti mužů a žen se výrazně liší. Míra zaměstnanosti žen v Jihomoravském kraji byla v roce 2006 o 18,8 bodu nižší než míra zaměstnanosti mužů. Při porovnání průměrných hodnot, kdy vypočtený průměr za muže Jihomoravského kraje za období let 1993 až 2006 činil 65,5 %, to byl rozdíl 19,3 bodů.

Tab. 3.2.13 Míra zaměstnanosti podle pohlaví a věku

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech
Míra zaměstnanosti (%)	58,8	55,1	55,0	-3,7	58,1	54,7	53,2	-4,9
v tom:								
muži	68,9	64,7	64,6	-4,3	69,0	64,3	63,0	-6,1
v tom podle věku:								
15 až 29 let	66,8	58,9	53,0	-13,8	68,4	59,4	50,9	-17,5
30 až 44 let	94,8	91,4	93,1	-1,7	96,1	90,5	92,1	-4,0
45 až 59 let	84,4	82,7	84,6	0,2	83,8	81,6	83,9	0,1
60 a více let	14,0	11,4	16,1	2,1	12,6	11,8	14,5	1,9
ženy	49,5	46,2	46,1	-3,4	48,2	45,9	44,2	-4,1
v tom podle věku:								
15 až 29 let	44,1	41,5	37,8	-6,3	44,8	44,4	36,6	-8,1
30 až 44 let	83,7	76,2	74,5	-9,2	82,8	76,9	72,4	-10,4
45 až 59 let	67,8	65,6	70,3	2,5	66,2	63,5	67,8	1,6
60 a více let	5,7	4,2	5,2	-0,5	4,4	3,6	5,3	0,8

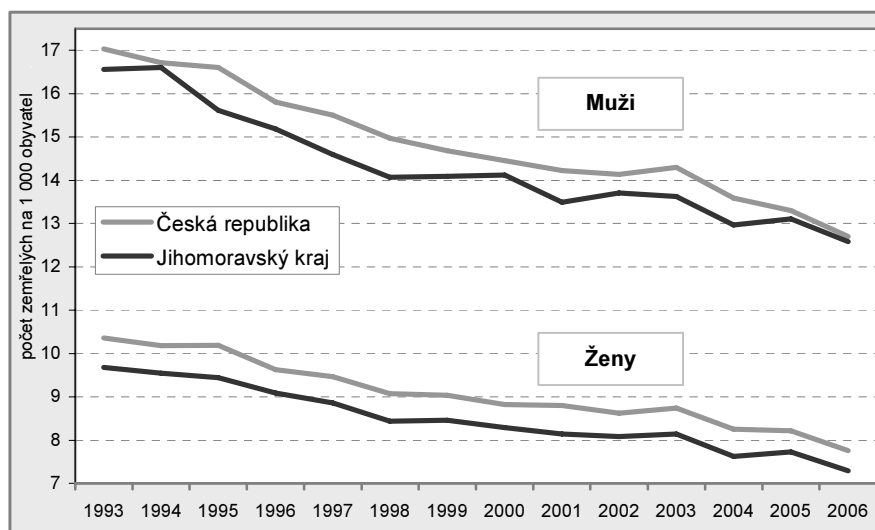
V tabulce 3.2.13 jsou uvedeny hodnoty míry zaměstnanosti podle pohlaví a věkových skupin. V Jihomoravském kraji v roce 2006 ve věkové kategorii žen do 29 let míra zaměstnanosti proti roku 1993 poklesla o 8,1 bodů (u mužů o 17,5 bodů), v kategorii osob ve věku 30 až 44 let byl zaznamenán pokles o 10,4 bodu (u mužů o 4,0 bodu). U zbývajících věkových kategorií se zvýšila míra zaměstnanosti, ve skupině žen ve věku 45 až 59 let

o 1,6 bodů (u mužů o 0,1 bodu) a u žen ve věku 60 a více let o 0,8 bodu (u mužů o 1,9 bodu). Míry zaměstnanosti žen v Jihomoravském kraji (vypočtené jako průměr období roku 1993 až 2006 za jednotlivé věkové skupiny) byly v porovnání s hodnotami za Českou republiku nižší (s výjimkou skupiny žen ve věku 15 až 29 let, kde hodnota 41,0 % znamenala shodu). Ve skupině žen ve věku 30 až 44 let byl průměr 78,3 % pouze o 0,1 bodu nižší, ve skupině žen ve věku 45 až 59 let byl rozdíl nejvyšší, průměrná hodnota 66,7 % byla nižší proti průměru ČR o 1,6 bodu. Ve skupině žen ve věku 60 let a více průměrná hodnota za kraj činila 4,2 % a byla o 0,8 bodu nižší než hodnota za ČR.

Míra úmrtnosti

Úmrtnost, spolu s nemocností, je jedním z velice významných ukazatelů vypovídajících o zdravotním stavu populace a o rozšíření a závažnosti některých onemocnění. Ukazatel celkové úmrtnosti v regionálním pohledu je však ovlivněn rozdíly jednotlivých populací z hlediska věkové struktury. Pro případy srovnávání populací s odlišnou věkovou strukturou se proto užívá ukazatel, který tyto nedostatky eliminuje, tedy věkově standardizovanou úmrtnost. Ta vyjadřuje počet zemřelých vztážený k počtu obyvatel za předpokladu, že věková struktura sledované populace by byla shodná s věkovou strukturou zvolené standardní populace.

Graf 26 Standardizovaná míra úmrtnosti

Graf 26 názorně dokazuje příznivý vývoj úmrtnosti jak v Jihomoravském kraji, tak v celé ČR. V roce 2006 se úroveň standardizované míry úmrtnosti celkem pohybovala od hodnoty 8,18 zemřelých na 1 000 obyvatel v Hl. městě Praze po 10,87 v Ústeckém kraji, Jihomoravský kraj měl hodnotu úmrtnosti 3. nejnižší (8,97). U mužů bylo pořadí krajů totožné (Hl. m. Praha 10,38, Ústecký kraj 14,28), v Jihomoravském kraji byla zaznamenána hodnota 6. nejnižší, a to 12,08. U žen se standardizovaná míra

úmrtnosti v roce 2006 pohybovala od 6,47 v kraji Vysočina po 8,52 v Ústeckém kraji, Jihomoravský kraj měl hodnotu 3. nejnižší (6,79). Hodnoty standardizované míry úmrtnosti roku 2006 proti roku 1993 výrazně poklesly, ovšem zatímco u mužů byl pokles mezi kraji 4. nejvyšší, u žen to byl pokles 4. nejnižší. U obou pohlaví však standardizované hodnoty úmrtnosti byly pod úroveň republikových hodnot.

Příznivý vývoj zaznamenala v Jihomoravském kraji i úmrtnost na nemoci oběhové soustavy a na novotvary – postupný pokles hodnot a hodnoty nižší než republikový průměr. Standardizovaná míra úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy se v roce 2006 pohybovala od 3,63 zemřelých na 1 000 obyvatel v Hl. m. Praze po 5,51 v Ústeckém kraji, Jihomoravský kraj zaznamenal v pomyslném žebříčku 3. nejnižší hodnotu. U novotvarů byla nejpříznivější situace v kraji Vysočina (2,24), nejméně příznivá pak v Ústeckém kraji (2,94), v Jihomoravském kraji to byla 4. nejnižší hodnota. Obdobná situace v pořadí krajů byla i u sebevražd (Vysočina 0,11, Ústecký kraj 0,16), v Jihomoravském kraji to byla hodnota 3. nejnižší.

Tab. 3.2.14 Standardizovaná míra úmrtnosti (na 1 000 obyvatel středního stavu)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika														
Celkem	12,65	12,42	12,37	11,72	11,51	11,05	10,91	10,67	10,54	10,40	10,53	9,96	9,81	9,29
muži	16,53	16,21	16,10	15,30	15,00	14,48	14,18	13,95	13,72	13,63	13,80	13,09	12,80	12,20
ženy	9,86	9,68	9,69	9,12	8,96	8,58	8,54	8,32	8,30	8,12	8,24	7,75	7,71	7,26
Podle příčin úmrtí:														
nemoci oběhové soustavy	7,13	6,95	6,96	6,58	6,48	6,09	5,98	5,68	5,62	5,48	5,48	5,09	4,97	4,63
novotvary	3,00	3,00	3,01	2,91	2,87	2,84	2,82	2,83	2,78	2,78	2,78	2,73	2,58	2,52
vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti z toho sebevraždy	0,88	0,87	0,86	0,78	0,78	0,69	0,68	0,69	0,68	0,66	0,70	0,67	0,60	0,55
	0,20	0,19	0,18	0,16	0,17	0,16	0,16	0,16	0,16	0,15	0,17	0,15	0,15	0,13
Jihomoravský kraj														
Celkem	12,08	11,92	11,53	11,13	10,79	10,33	10,29	10,21	9,83	9,91	9,88	9,33	9,44	8,97
muži	16,06	16,10	15,11	14,68	14,10	13,57	13,59	13,62	12,99	13,21	13,13	12,46	12,61	12,08
ženy	9,18	9,04	8,94	8,59	8,36	7,93	7,96	7,79	7,64	7,58	7,64	7,12	7,23	6,79
Podle příčin úmrtí:														
nemoci oběhové soustavy	6,93	6,93	6,70	6,22	6,23	5,87	5,75	5,65	5,36	5,47	5,37	5,01	4,88	4,53
novotvary	2,80	2,73	2,75	2,81	2,70	2,65	2,61	2,70	2,60	2,65	2,61	2,45	2,45	2,40
vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti z toho sebevraždy	0,77	0,75	0,76	0,76	0,71	0,61	0,66	0,65	0,66	0,59	0,66	0,65	0,59	0,54
	0,18	0,15	0,17	0,13	0,14	0,12	0,14	0,16	0,14	0,13	0,14	0,13	0,11	0,12

*) za standard byla zvolena věková struktura obyvatel České republiky v roce 2001

Tab. 3.2.15 Hrubá míra úmrtnosti a vybrané ukazatele zdravotní péče

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika														
Hrubá míra úmrtnosti ¹⁾	11,44	11,36	11,41	10,93	10,94	10,64	10,67	10,61	10,54	10,61	10,91	10,50	10,55	10,17
muži	11,80	11,67	11,74	11,31	11,31	11,01	10,96	10,98	10,80	10,95	11,25	10,90	10,83	10,51
ženy	11,10	11,06	11,11	10,58	10,59	10,29	10,40	10,26	10,29	10,29	10,59	10,12	10,27	9,85
Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel	7,95	7,78	7,21	6,93	6,83	6,74	6,54	6,56	6,54	6,54	6,52	6,42	6,35	6,25
Lékaři na 1 000 obyvatel		3,38	3,46	3,52	3,56	3,56	3,58	3,73	3,83	3,90	3,92	3,96	3,99	4,00
Průměrné procento pracovní neschopnosti	5,300	5,771	6,150	6,049	6,252	5,815	5,954	6,455	6,748	6,772	6,814	5,857	6,126	5,814
Jihomoravský kraj														
Hrubá míra úmrtnosti ¹⁾	11,55	11,47	11,18	10,88	10,78	10,45	10,54	10,63	10,34	10,64	10,78	10,32	10,67	10,32
muži	11,98	11,86	11,39	11,15	11,03	10,73	10,77	11,04	10,54	11,01	11,03	10,70	11,04	10,71
ženy	11,15	11,11	10,98	10,62	10,54	10,19	10,33	10,24	10,15	10,30	10,55	9,97	10,32	9,95
Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel	8,14	7,95	7,36	7,23	7,44	7,42	7,19	7,24	7,30	7,34	7,33	7,15	7,16	7,08
Lékaři na 1 000 obyvatel		3,80	3,83	3,92	3,90	3,94	3,96	4,08	4,19	4,20	4,22	4,26	4,32	4,30
Průměrné procento pracovní neschopnosti	5,676	6,264	6,804	6,469	6,800	6,407	6,514	6,958	7,155	7,222	7,162	6,161	6,492	6,192

¹⁾ počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu

V tabulce 3.2.15 je uvedena za Jihomoravský kraj a Českou republiku i hrubá míra úmrtnosti (počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu). Oproti standardizované míře úmrtnosti jsou hodnoty rozdílné, hrubá míra celkem a u žen je vyšší, u mužů naopak nižší. Trend snižování byl ovšem zachován i zde, základním rozdílem je však fakt, že standardizovaná míra úmrtnosti za Jihomoravský kraj byla ve všech kategoriích nižší než byly hodnoty za Českou republiku, avšak u hrubých měr hodnoty kolísají a v některých letech převyšují republikový průměr.

Pro dokreslení zdravotního stavu obyvatel kraje, resp. možné péče o jeho zdravotní stav, jsou v tabulce uvedeny ukazatele počtu lůžek a počet lékařů připadající na 1 000 obyvatel a průměrné procento pracovní neschopnosti. Zatímco počet nemocničních lůžek v přepočtu na obyvatele klesal, počet lékařů rostl. V obou případech však byly přepočtené hodnoty za Jihomoravský kraj oproti průměru za ČR vyšší. Toto tvrzení ovšem platilo i pro průměrné procento pracovní neschopnosti. Maximální hodnoty za Českou republiku dosáhlo procento pracovní neschopnosti v roce 2003, v Jihomoravském kraji v roce 2002. Výrazný meziroční pokles v roce 2004 lze přičíst právní úpravě v oblasti nemocenského pojištění – úpravě výpočtu nemocenských dávek.

V tabulce 3.2.16 jsou uvedeny údaje charakterizující vývoj úmrtnosti, úmrtnosti podle příčin úmrtí či péče o zdravotní stav obyvatel podle okresů Jihomoravského kraje v mezních letech sledovaného období. Hrubá míra úmrtnosti celkem i podle vybraných příčin smrti je za okresy vztažena na 10 000 obyvatel, o řád nižší čísla by nepostihovala dostatečně sledovaný vývoj. Z uvedeného je patrné, že hrubá míra úmrtnosti poklesla ve všech okresech kraje, stejně tak se snížila úmrtnost z důvodu nemocí oběhové soustavy. Také krajský trend snížení počtu lůžek v nemocnicích na tisíc obyvatel či zvýšení počtu lékařů na tisíc obyvatel byl společný všem okresům Jihomoravského kraje.

Tab. 3.2.16 Míra úmrtnosti a vybrané ukazatele zdravotní péče podle okresů Jihomoravského kraje

	Blansko		Brno-město		Brno-venkov		Břeclav		Hodonín		Vyškov		Znojmo	
	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006	1993	2006
Hrubá míra úmrtnosti ¹⁾	117,16	103,55	115,04	104,62	118,66	96,00	109,58	103,49	112,41	109,14	123,92	102,24	115,29	101,15
Podle příčin úmrtí:														
nemoci oběhové soustavy	7,27	5,94	6,61	4,98	6,94	4,63	6,13	5,48	6,49	6,24	7,12	5,71	6,58	5,49
novotvary	2,44	2,52	2,76	2,78	2,58	2,50	2,54	2,65	2,42	2,66	2,82	2,67	2,59	2,73
vnější příčiny nemocností a úmrtnosti	0,57	0,62	0,72	0,55	0,72	0,52	0,77	0,62	0,78	0,64	0,89	0,57	0,70	0,64
z toho sebevraždy	0,11	0,16	0,15	0,10	0,22	0,07	0,17	0,11	0,19	0,17	0,18	0,13	0,14	0,17
Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel	68,35	44,44	114,06	120,17	39,25	19,61	57,48	65,07	73,10	50,21	71,32	56,74	85,44	61,25
Lékaři na 1 000 obyvatel ²⁾	26,78	28,19	61,96	78,49	24,01	17,79	25,61	29,24	25,29	27,62	24,69	27,98	27,28	28,77
Průměrné procento pracovní neschopnosti	7,434	6,980	5,162	5,820	6,487	6,802	6,078	6,947	6,037	7,086	5,149	5,408	5,454	5,555

¹⁾ počet zemřelých na 10 000 obyvatel středního stavu

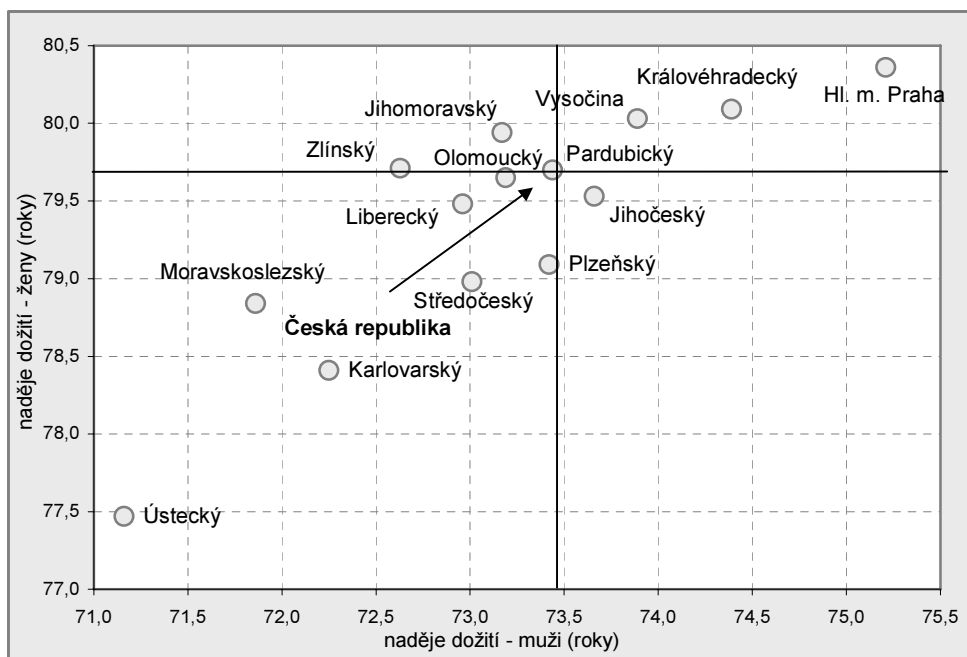
²⁾ uvedena hodnota roku 1994 a 2006

Očekávaná délka života

Střední délka života je ukazatelem charakterizujícím úmrtnost populace, přibližuje také zdravotní stav obyvatelstva. Střední délka života (naděje dožití) mužů i žen se v České republice a ve všech krajích ve sledovaném období let 1993 až 2006 postupně zvyšovala. Jestliže se v roce 2006 v Jihomoravském kraji narodil chlapec, jeho předpokládaná délka života byla 73,17 roku, což byla až 8. nejvyšší hodnota v ČR. Nejvyšší naděje dožití mužů při narození byla v Hlavním městě Praze (75,21 roku), nejnižší naopak v Ústeckém kraji (71,16 roku). Zvýšení možného věku (naděje) dožití v roce 2006 proti roku 1993 v Jihomoravském kraji představovalo 3,85 roku (3. nejnižší zvýšení), k nejvyššímu nárůstu došlo v Karlovarském kraji (o 4,88 roku), k nejnižšímu pak ve Zlínském kraji (o 3,46 roku). Jestliže se ovšem v roce 2006 narodila v Jihomoravském kraji dívka, její předpokládaná délka života byla 79,94 roku, což byla 4. nejvyšší hodnota v ČR. Nejvyšší naděje dožití žen při narození byla v Hlavním městě Praze (80,36 roku), nejnižší naopak v Ústeckém kraji (77,47 roku). Zvýšení možného věku dožití v roce 2006 proti roku 1993 v Jihomoravském kraji představovalo 3,04 roku (7. nejvyšší zvýšení), k nejvyššímu nárůstu došlo v Karlovarském kraji (o 3,96 roku), k nejnižšímu pak v kraji Vysočina (o 2,58 roku).

Rozdíl mezi nadějí dožití mužů a žen byl v Jihomoravském kraji 6,77 roku ve prospěch žen (3. nejvyšší rozdíl mezi kraji v roce 2006), v Praze byl zaznamenán rozdíl nejmenší (5,15 roku), ve Zlínském kraji naopak nejvyšší (7,08 roku). Z grafického znázornění naděje dožití při narození (graf 27) vyplývá, že nejlepší postavení mezi kraji (pravý horní kvadrant) má Hlavní město Praha, Královéhradecký kraj a kraj Vysočina.

Graf 27 Naděje dožití při narození v roce 2006

Jihomoravský kraj ve srovnání s průměrem České republiky byl ve sledovaném období u střední délky života při narození žen vždy nad úrovní hodnoty ČR. U mužů byla situace obdobná s výjimkou roku 2006, kdy hodnota byla pod průměrem republiky. Ovšem u žen byl odstup od republikové hodnoty výraznější, činil v průměru 0,5 roku, kdežto u mužů to bylo pouze 0,3 roku. Stejná situace byla i u střední délky života (naděje dožití) ve věku 60 let.

Tab. 3.2.17 Střední délka života (naděje dožití), úhrnná plodnost, kojenecká úmrtnost

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Rozdíl 2006-1993
Česká republika															
Střední délka života při narození (roky)															
muži	69,20	69,54	69,72	70,37	70,50	71,13	71,40	71,65	72,07	72,07	72,03	72,55	72,88	73,45	4,25
ženy	76,41	76,58	76,63	77,27	77,49	78,06	78,13	78,35	78,41	78,54	78,51	79,04	79,10	79,67	3,26
Střední délka života ve věku 60 let (roky)															
muži	15,56	15,91	15,89	16,25	16,39	16,72	16,85	17,02	17,32	17,28	17,21	17,59	17,77	18,18	2,63
ženy	19,85	19,98	20,04	20,39	20,67	21,00	20,99	21,21	21,23	21,31	21,26	21,64	21,70	22,13	2,28
Úhrnná plodnost	1,666	1,438	1,278	1,185	1,173	1,157	1,133	1,144	1,146	1,171	1,179	1,226	1,282	1,328	-0,338
Kojenecká úmrtnost	5,7	4,7	4,9	3,8	3,6	3,2	2,9	2,5	2,3	2,7	2,4	2,3	2,0	2,3	-3,4
Jihomoravský kraj															
Střední délka života při narození (roky)															
muži	69,32	69,72	70,20	70,65	71,01	71,55	71,87	71,90	72,31	72,56	72,51	72,92	73,02	73,17	3,85
ženy	76,90	77,15	77,42	77,58	77,87	78,37	78,66	78,67	78,96	79,17	79,26	79,61	79,72	79,94	3,04
Střední délka života ve věku 60 let (roky)															
muži	15,81	16,00	16,20	16,58	16,87	17,12	17,19	17,16	17,44	17,63	17,55	17,80	17,92	18,14	2,33
ženy	20,51	20,51	20,54	20,58	20,83	21,22	21,41	21,57	21,81	21,83	21,89	22,13	22,26	22,38	1,88
Úhrnná plodnost	1,718	1,457	1,258	1,176	1,148	1,138	1,100	1,092	1,107	1,153	1,142	1,209	1,256	1,300	-0,418
Kojenecká úmrtnost	5,1	3,2	3,2	3,5	2,9	2,3	1,9	2,4	1,6	3,2	2,7	1,6	2,2	3,0	-2,0

K charakteristice střední délky života (naděje dožití) lze jako doplňující ukazatele uvést úhrnnou plodnost, kojeneckou úmrtnost či ukazatele charakterizující věkovou strukturu obyvatelstva. Pro postižení vývoje demografických ukazatelů v Jihomoravském kraji i ČR je uvedena celá časová řada. V České republice i v Jihomoravském kraji byla nejvyšší hodnota plodnosti zaznamenána v roce 1993, tedy na počátku sledovaného období. Pokles úhrnné plodnosti byl registrován v rámci ČR do roku 1999, v Jihomoravském kraji do roku 2000, v následujících letech došlo k postupnému zvyšování tohoto ukazatele jak v kraji, tak

i v ČR. Ovšem úroveň úhrnné plodnosti v Jihomoravském kraji byla od roku 1995 pod úrovní republikové hodnoty, v roce 2006 byla ve srovnání s ostatními kraji 4. nejnížší (nejvyšší úroveň plodnosti byla v Ústeckém kraji a nejnížší v kraji Zlínském).

Průměrný věk obyvatel celkem, resp. mužů i žen byl v roce 2006 nejvyšší v Hlavním městě Praze (41,8 roku celkem, 40,0 muži, 43,4 ženy), nejnížší pak v Ústeckém kraji (39,3 roku celkem, 37,8 muži, 40,7 ženy). V Jihomoravském kraji byl zaznamenán 3. nejvyšší průměrný věk obyvatel celkem, stejné pořadí bylo i u průměrného věku mužů a průměrný věk žen byl ve srovnání s ostatními kraji 4. nejvyšší. Zároveň byly tyto hodnoty nad průměrem České republiky.

Tab. 3.2.18 Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Česká republika													
Průměrný věk celkem (roky)	36,8	37,0	37,3	37,6	37,9	38,2	38,5	38,8	39,0	39,3	39,5	39,8	40,0	40,2
muži	35,1	35,3	35,6	35,9	36,2	36,5	36,8	37,1	37,4	37,7	37,9	38,2	38,4	38,6
ženy	38,4	38,6	38,9	39,2	39,4	39,7	40,0	40,3	40,5	40,8	41,0	41,3	41,5	41,7
Věkový medián (roky)								37,6	37,9	38,2	38,5	38,7	38,9	39,1
Index stáří celkem	66,8	69,6	72,5	75,3	78,1	80,6	83,1	85,5	87,2	89,2	91,6	94,0	97,0	100,2
muži	49,2	51,4	53,7	56,0	58,2	60,3	62,3	64,2	65,6	67,2	69,2	71,1	73,9	76,7
ženy	85,3	88,7	92,2	95,6	99,0	102,0	104,9	108,0	110,0	112,3	115,2	118,0	121,4	125,0
Index závislosti I	28,8	27,7	26,8	26,0	25,3	24,6	23,9	23,2	22,6	22,1	21,5	21,0	20,6	20,2
Index závislosti II	19,2	19,3	19,4	19,6	19,7	19,8	19,8	19,8	19,7	19,7	19,7	19,8	20,0	20,2
Index ekonomického zatížení	48,0	47,0	46,3	45,6	45,0	44,4	43,7	43,0	42,3	41,8	41,2	40,8	40,6	40,4
	Jihomoravský kraj													
Průměrný věk celkem (roky)	37,0	37,3	37,5	37,8	38,1	38,4	38,7	39,0	39,2	39,5	39,8	40,0	40,3	40,5
muži	35,2	35,4	35,7	35,9	36,3	36,6	36,9	37,2	37,5	37,7	38,0	38,3	38,5	38,8
ženy	38,8	39,0	39,2	39,5	39,8	40,1	40,3	40,6	40,9	41,2	41,4	41,7	41,9	42,1
Věkový medián (roky)								37,7	38,0	38,3	38,6	38,9	39,1	39,3
Index stáří celkem	69,8	72,5	75,5	78,4	81,4	84,2	86,9	89,7	91,8	94,0	96,7	99,1	102,4	106,1
muži	51,0	52,9	55,3	57,5	59,8	62,1	64,2	66,3	67,9	69,6	71,8	73,7	76,7	79,9
ženy	89,6	93,2	96,8	100,4	104,1	107,3	110,7	114,1	117,0	119,7	122,9	125,9	129,5	133,7
Index závislosti I	29,2	28,1	27,1	26,2	25,4	24,6	23,7	23,0	22,4	21,9	21,2	20,8	20,4	20,0
Index závislosti II	20,4	20,4	20,5	20,6	20,7	20,7	20,7	20,6	20,6	20,6	20,5	20,6	20,9	21,2
Index ekonomického zatížení	49,6	48,5	47,7	46,8	46,1	45,3	44,4	43,6	43,0	42,5	41,8	41,4	41,3	41,2

O nepříliš příznivé věkové struktuře obyvatelstva Jihomoravského kraje vypovídají i indexy, konstruované na základě poměrů počtů osob náležejících do 3 základních věkových skupin – dětské složky, osob v produktivním věku a osob v poproduktivním věku. Index stáří celkem (počet osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku 0 až 14 let) byl v roce 2006 mezi kraji 2. nejvyšší (u mužů 4. nejvyšší, u žen 2. nejvyšší) a proti roku 1993 vzrostl o 36,3 bodu, což byl 5. nejvyšší nárůst.

O tom, že podíl dětské složky klesá, hovoří vývoj **indexu závislosti I** (počet dětí ve věku 0 až 14 let na 100 osob ve věku 15 až 64 let), v roce 2006 byl mezi kraji 3. nejnížší a od roku 1993 zaznamenal pokles o 9,2 bodu (5. nejvyšší). Vcelku stabilní hodnoty **indexu závislosti II** (podíl osob ve věku 65 let a starších na 100 osob ve věku 15 až 64 let) však v nejbližších letech vystřídá jejich nárůst, neboť lze očekávat situaci, že zvyšující se počet osob v poproduktivním věku nebude odpovídat nárůstu počtu osob ve věku produktivním. **Index ekonomického zatížení** je kombinací předešlých 2 indexů (poměr osob ve věku 0 až 14 let a osob ve věku 65 let a starších na 100 osob ve věku 15 až 64 let), jeho klesající hodnota zásluhou stability indexu závislosti II odpovídala v podstatě vývoji indexu závislosti I.

V tabulce 3.2.19 jsou uvedeny charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle okresů Jihomoravského kraje, pro postižení změny jsou uvedeny roky 1994 a 2006 (u naděje dožití jsou uvedeny průměry let 1991 až 1996 a 2001 až 2005). Hodnota střední délky života při narození se zvýšila ve všech okresech kraje, nejvyššího věku by se měl dožít muž narozený v okrese Brno-město – 74,0 let (nejnížší v okrese Břeclav – 71,4 let), nebo žena narozená v okrese Brno-venkov – 79,9 let (nejnížší v okrese Blansko – 78,9 let). Nejvyšší nárůst střední délky života v případě mužů byl zjištěn v okrese Brno-venkov – o 3,8 roku, v případě žen v okrese Znojmo – o 3,6 roku.

Tab. 3.2.19 Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva podle okresů Jihomoravského kraje

	Blansko		Brno-město		Brno-venkov		Břeclav		Hodonín		Vyškov		Znojmo	
	1994	2006	1994	2006	1994	2006	1994	2006	1994	2006	1994	2006	1994	2006
Sřediní délka života při narození (roky)														
muži ¹⁾	69,59	72,69	70,11	73,95	69,89	72,97	68,22	71,40	68,57	71,75	69,41	72,70	68,26	71,81
ženy ¹⁾	76,59	78,94	76,48	79,35	76,52	79,90	76,54	79,83	76,59	79,44	76,84	79,27	75,85	79,44
Průměrný věk celkem (roky)														
muži	36,9	40,2	38,5	41,8	37,7	40,0	35,8	39,7	36,2	39,9	37,0	39,8	35,9	39,5
ženy	35,3	38,7	36,5	39,9	35,9	38,6	34,0	37,9	34,3	38,1	35,1	38,3	34,2	37,9
Index stáří celkem	38,4	41,7	40,3	43,5	39,4	41,5	37,6	41,3	38,0	41,6	38,7	41,3	37,6	41,0
muži	68,2	102,9	84,3	127,8	76,9	97,0	60,9	93,3	63,7	100,6	71,4	98,1	62,5	90,1
ženy	51,5	79,4	61,3	97,5	56,6	74,7	42,9	67,2	46,3	72,8	53,0	74,9	45,1	66,3
Index závislosti I	85,6	127,6	108,4	159,4	98,4	120,4	79,5	121,2	82,2	130,1	90,6	121,7	80,9	115,4
Index závislosti II	28,7	20,8	25,8	18,3	27,6	21,7	29,6	20,1	29,9	20,0	29,6	20,7	30,5	21,2
Index ekonomického zatížení	19,6	21,4	21,8	23,4	21,3	21,0	18,0	18,7	19,1	20,1	21,1	20,3	19,0	19,1
	48,3	42,2	47,6	41,8	48,9	42,6	47,6	38,8	49,0	40,1	50,7	41,0	49,5	40,3

¹⁾ uvedeny průměry let 1991 - 1996 a 2001 - 2005

Obyvatelstvo s nejvyšším průměrným věkem žilo v okrese Brno-město (průměrný věk celkem 41,8 let, muži 39,9 let, ženy 43,5 let), nejmladší obyvatelstvo bylo v okrese Znojmo (průměrný věk celkem 39,5 let, muži 37,9 let, ženy 41,0 let). V okrese Břeclav se ve sledovaném období průměrný věk zvýšil nejvýrazněji – průměrný věk celkem o 3,9 let, muži o 3,9 let, ženy o 3,7 let).

Hodnota indexu stáří vzrostla ve všech okresech, nejvíce pak v okrese Brno-město (o 43,5 bodu), právě v tomto okrese dosáhla v roce 2006 nejvyšší hodnoty – 127,8 (nejnižší hodnota byla zaznamenána v okrese Znojmo – 90,1). Index závislosti I, jenž provází pokles zastoupení dětské složky, poklesl prakticky ve všech okresech. Index závislosti II dokumentující nárůst složky osob v poproduktivním věku naopak s výjimkou okresů Brno-venkov a Vyškov vzrostl.

Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání je indikátor hodnotící celkovou vzdělanost obyvatelstva. Úroveň vzdělanosti patří mezi faktory, které se na jedné straně výrazně podílejí na formování profilu úspěšnosti jednotlivce, na druhé straně úroveň vzdělanosti významně ovlivňuje kvalitu lidských zdrojů společnosti. Kvalitní lidské zdroje jsou základním předpokladem pro další úspěšný rozvoj ekonomiky, jsou základním ukazatelem možného potenciálu společnosti.

Tab. 3.2.20 Struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání v % (VŠPS)

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech	1993	2000	2006	Rozdíl 2006-1993 v bodech
Obyvatelstvo celkem								
základní vzdělání	27,2	22,2	19,2	-8,0	26,4	22,1	18,9	-7,5
střední bez maturity	38,7	37,3	37,2	-1,5	37,7	35,9	35,5	-2,2
střední s maturitou	25,8	30,0	32,6	6,8	25,7	29,7	32,9	7,2
vysokoškolské	7,8	8,6	10,9	3,1	9,6	10,6	12,6	3,0
Muži								
základní vzdělání	18,7	15,7	13,8	-4,9	16,6	14,8	13,0	-3,5
střední bez maturity	46,9	45,4	44,6	-2,3	46,5	43,5	43,1	-3,5
střední s maturitou	23,8	26,7	28,9	5,1	23,1	26,5	28,4	5,3
vysokoškolské	10,1	10,5	12,5	2,4	13,3	13,7	15,4	2,1
Ženy								
základní vzdělání	35,0	28,3	24,3	-10,7	35,3	28,7	24,4	-10,9
střední bez maturity	31,1	29,7	30,3	-0,8	29,7	28,9	28,6	-1,2
střední s maturitou	27,6	33,1	36,0	8,4	28,0	32,6	37,0	9,0
vysokoškolské	5,7	6,8	9,3	3,6	6,2	7,8	10,0	3,8

Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob se ve sledovaném období postupně zvyšoval jak v Jihomoravském kraji, tak v České republice, ovšem v Jihomoravském kraji byl podíl vysokoškoláků po celou dobu nad průměrem České republiky. Ve srovnání s ostatními kraji výše podílu vysokoškolsky vzdělaných znamenala vždy 2. místo za Hlavním městem Prahou. Vyšší podíl vysokoškoláků byl tradičně mezi muži, rozdíl podílů v celém období činil v Jihomoravském kraji

v průměru 5,9 bodu ve prospěch mužů. Obdobou bylo zastoupení středního vzdělání bez maturity, zastoupení u mužů bylo v průměru o 15,7 bodu vyšší. Ženy měly vyšší zastoupení u základního vzdělání (v průměru o 15,1 bodu) a u středního vzdělání s maturitou (o 6,3 bodu).

O tom, že úroveň vzdělanosti je v Jihomoravském kraji na vysoké úrovni, svědčí ukazatel indexu vzdělanosti pracovních sil. Vypočtený index je vyjádřením počtu osob se středním vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním na 100 osob ve věku 25 let a více. V roce 1993, v mezidobí v roce 2000 i v roce 2006 byl tento index v Jihomoravském kraji 2. nejvyšší, proti roku 1993 v roce 2006 vzrostl o 9,7 bodu.

Tab. 3.2.21 Index vzdělanosti pracovních sil¹⁾

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
1993	42,0	63,2	38,3	40,9	38,6	38,2	35,4	40,6	41,0	38,2	36,6	44,0	40,1	38,6	36,2
2000	47,2	71,1	41,9	46,3	45,5	42,4	37,3	39,9	45,0	46,4	45,1	49,3	42,3	42,4	44,2
2006	51,3	75,1	49,2	50,1	50,1	42,5	44,7	43,5	50,7	45,7	47,4	53,7	44,3	47,7	46,8

¹⁾ index vzdělanosti vyjadřuje počet obyvatel s úplným středním vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním připadajících na 100 obyvatel starších 25 let

Předpoklad, že podíl vysokoškolsky vzdělaných osob bude v Jihomoravském kraji i nadále vzrůstat a bude se upevňovat 2. pořadí mezi kraji, potvrzuje i tabulka s přepočtenými počty studentů vysokých škol podle místa bydliště. V uvedených 4 letech byl počet vysokoškoláků připadajících na 1 000 obyvatel v Jihomoravském kraji opět vždy 2. nebo 3. nejvyšší.

Tab. 3.2.22 Studenti vysokých škol podle místa bydliště v přepočtu na 1 000 obyvatel

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2003	25,0	32,4	17,3	22,2	21,3	16,3	18,1	19,7	22,0	22,2	22,8	27,4	24,2	26,1	20,4
2004	27,0	35,0	19,3	24,7	22,8	17,8	20,7	21,3	24,2	24,3	25,0	29,7	26,8	29,8	26,7
2005	26,9	35,9	21,1	26,0	23,1	18,3	21,4	21,3	25,3	25,5	26,7	28,7	27,7	30,7	27,8
2006	29,1	37,6	23,3	28,1	24,3	19,7	23,8	23,0	27,2	27,5	29,1	31,2	30,0	33,7	30,2

Přístup k internetu

Přístup k internetu je jedním ze základních předpokladů vzniku resp. rozvoje informační společnosti. Internet nabízí jednoduché možnosti pro výměnu dat, objem přenášených dat tedy narůstá a přes internet se nabízí čím dál více služeb. Lze jmenovat internetové bankovníctví, internetové obchody, internetové stránky deníků a časopisů. Je zřejmé, že rychlý a především dostupný přístup k internetu se stává nedílnou součástí života.

Tab. 3.2.23 Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci¹⁾

	Česká republika				Jihomoravský kraj			
	2003	2004	2006	index 2006/2003	2003	2004	2006	index 2006/2003
Domácnosti celkem (tis.)	4 064,0	4 109,9	4 201,2	103,4	409,0	418,0	423,2	103,5
z nich vybavené (%):								
pevnou telefonní linkou	62,9	61,9	53,1	¹⁾ -9,8	66,7	64,9	55,2	¹⁾ -11,5
kabelovou televizi	.	22,2	20,8	²⁾ -1,4	.	28,7	28,4	²⁾ -0,3
osobním počítačem	23,8	29,5	35,7	¹⁾ 11,9	29,8	33,3	37,3	¹⁾ 7,5
počítačem připojeným k internetu	14,8	19,4	26,7	¹⁾ 11,9	18,6	18,7	28,2	¹⁾ 9,6
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis. osob)	8 658,5	8 687,1	8 635,6	99,7	954,3	957,3	954,4	100,0
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):								
mobilní telefon	66,0	73,8	83,1	¹⁾ 17,1	63,0	73,4	80,4	¹⁾ 17,4
osobní počítač doma	32,6	35,9	43,0	¹⁾ 10,4	37,7	40,7	44,0	¹⁾ 6,3
internet doma	20,8	23,8	32,6	¹⁾ 11,8	23,8	23,0	33,4	¹⁾ 9,6
vysokorychlostní internet doma	.	5,5	18,3	²⁾ 12,8	.	6,0	22,3	²⁾ 16,3

¹⁾ období šetření: 4. čtvrtletí sledovaného roku, rok 2006 - 2. čtvrtletí 2006

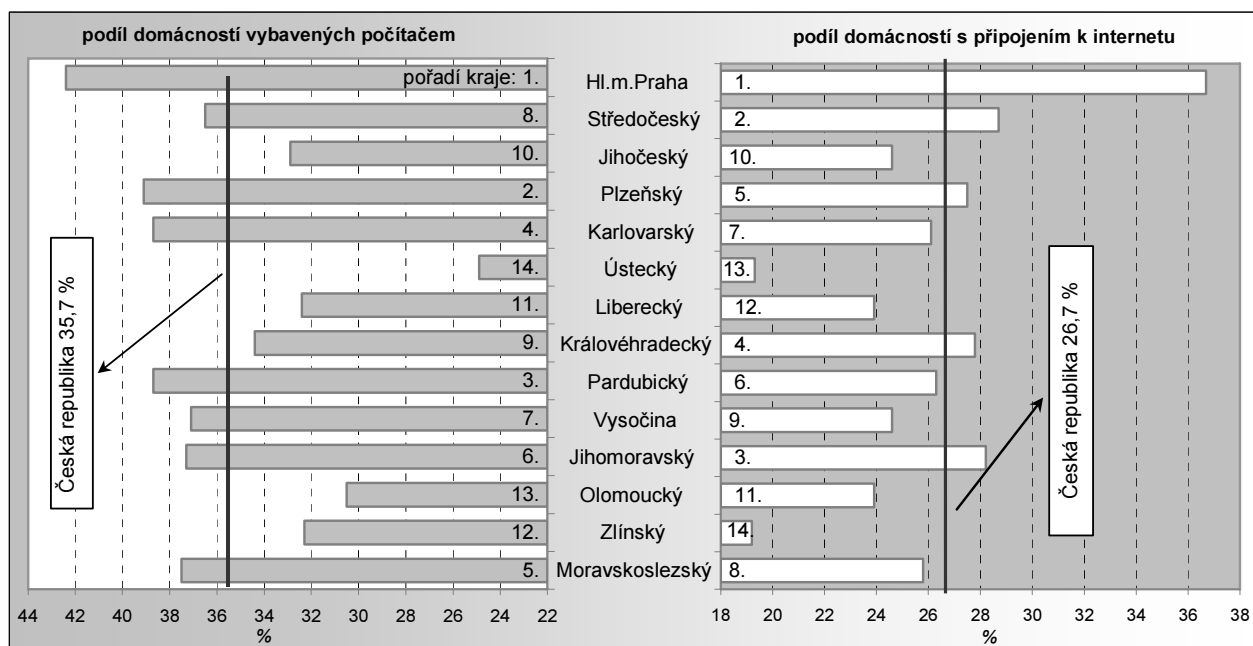
²⁾ rozdíl 2006 - 2004 v procentních bodech

¹⁾ rozdíl 2006 - 2003 v procentních bodech

³⁾ obyvatelstvo ve věku 16 a více let

V roce 2006 bylo 37,3 % domácností Jihomoravského kraje vybaveno osobním počítačem a 28,2 % domácností (75,7 % z vybavených počítačem) mělo k dispozici internet. Podíl domácností s internetem byl v roce 2006 v Jihomoravském kraji ve srovnání s ostatními kraji 3. nejvyšší a od roku 2003 vzrostl o 9,6 bodu.

Graf 28 Počítače a internet v domácnostech v roce 2006

Podíl domácností vybavených počítačem v kraji vzrostl o 7,5 bodu a byl 6. nejvyšší mezi ostatními kraji. Stejně místo v pořadí patřilo Jihomoravskému kraji i ve vybavenosti domácností pevnou telefonní linkou. Zde se ovšem vzhledem k rozšiřování vybavenosti mobilními telefony podíl domácností snížil o 11,5 bodu, přesto byl v roce 2006 o 2,1 bodu vyšší proti průměru ČR. Vybavenost domácností kabelovou televizí se nijak výrazně nezměnila, mezi kraji byla v roce 2006 pátá nejvyšší a výrazně převyšovala republikový průměr.

O vzrůstající roli využívání informačních a komunikačních technologií pro soukromé účely svědčí údaje uvedené v tabulce 3.2.23. Mobilní telefon mělo v roce 2006 k dispozici 80,4 % osob dané věkové skupiny, i když byl tento podíl až 11. mezi kraji, proti roku 2003 vzrostl o 17,4 bodu. Výrazně také vzrostl podíl osob, které mohly doma využívat vysokorychlostní internet, zjištěný podíl 22,3 % byl mezi kraji 3. nejvyšší.

Pokrytí území schválenou územně plánovací dokumentací obcí

Územně plánovací dokumentace (ÚPD) komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území. Vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí. Schválená ÚPD je právně závazným dokumentem pro vlastníky pozemku a výkon státní správy na úseku územního plánování a rozhodování. Schválený územní plán s jasnými, obecně závaznými pravidly pro využití území významně ovlivňuje rozhodování soukromého sektoru o tom, kam vloží své prostředky a jak se bude podílet na rozvoji obce nebo kraje. ÚPD je také jedním z rozhodujících podkladů pro získávání veřejných prostředků a pro posouzení jejich hospodárného vynaložení.

V roce 2006 bylo 68,5 % rozlohy Jihomoravského kraje územím obcí se schválenou územně plánovací dokumentací. Jinak vyjádřeno – téměř 57 % obcí mělo schválenou ÚPD, v těchto obcích žilo 86,0 % obyvatel kraje. Ve srovnání s ostatními kraji znamenal podíl z rozlohy i z počtu obcí 7. místo v pořadí, podíl obyvatel žijících v těchto obcích, resp. na tomto území byl 8. nejvyšší. Podíl rozlohy obcí se schválenou ÚPD se v Jihomoravském kraji od roku 2000 zvýšil o 24,5 bodu, což byl 7. nejvyšší nárůst.

Nejpříznivější situace byla po Hlavním městě Praze ve Zlínském kraji – ve všech 3 oblastech (podíl obcí, podíl obyvatel, podíl rozlohy) přesahoval podíl hranici 90 %. Naopak nejméně příznivá situace byla v kraji Vysočina, plánovací dokumentací dosud nebyla pokryta ani polovina území kraje. Situace se zde ovšem v nejbližší době zřejmě zlepší, čemuž napovídá rozloha území obcí, v nichž je ÚPD rozpracována.

Tab. 3.2.24 Obce se schválenou ÚPD – podíl rozlohy, počtu obcí a obyvatel

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl rozlohy obcí se schválenou ÚPD (%)															
2000	42,0	100,0	37,4	37,5	38,8	41,1	44,5	42,1	38,1	32,3	25,8	44,0	41,6	76,3	61,4
2006	68,3	100,0	60,4	68,0	62,3	75,8	68,3	65,9	63,8	74,5	45,3	68,5	76,4	94,8	87,6
Podíl počtu obcí se schválenou ÚPD (%)															
2000	31,0	100,0	29,3	24,1	25,9	34,4	36,2	33,0	26,6	25,9	13,8	34,1	30,3	71,1	59,2
2006	55,4	100,0	51,8	51,1	48,1	74,0	56,5	50,2	55,6	60,8	26,8	56,9	67,4	91,8	86,0
Podíl obyvatel žijících v obcích se schválenou ÚPD (%)															
2000	67,0	100,0	53,3	59,3	68,0	51,8	55,4	54,1	61,0	38,2	38,3	68,2	70,1	70,9	88,8
2006	87,4	100,0	78,9	86,5	82,0	78,5	86,1	87,4	79,4	85,4	70,9	86,0	88,5	97,5	96,7

Pozn.: Vojenské újezdy nejsou započteny, za obce se schválenou ÚPD je započtena celá rozloha obce.

Obce Jihomoravského kraje, v nichž je ÚPD schválena či rozpracována, na konci roku 2006 zaujímaly 90,2 % rozlohy kraje, představovaly 74,8 % z počtu obcí (v obou případech 6. místo mezi kraji) a žilo zde 94,5 % obyvatel kraje (7. místo mezi kraji).

Tab. 3.2.25 Obce s rozpracovanou ÚPD v roce 2006 – podíl rozlohy, počtu obcí a obyvatel

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl rozlohy (%)	17,7	-	24,7	17,7	10,0	19,1	18,4	15,8	18,1	15,7	21,6	21,8	10,6	3,9	12,0
Podíl počtu obcí (%)	15,5	-	21,6	16,2	11,7	19,5	16,8	13,4	17,2	13,2	20,3	17,9	10,9	2,6	11,1
Podíl počtu obyvatel (%)	7,6	-	13,9	7,6	7,3	19,4	9,6	6,0	12,7	9,8	14,1	8,4	5,3	1,5	3,0

Průměrná délka soudního řízení

Průměrná délka soudního řízení je vhodným identifikátorem pro posuzování výkonnosti soudní soustavy. V agendě trestní, civilní a obchodní se uvádí průměrná délka všech řízení, které okresní či krajské soudy pravomocně ukončily v daném vykazovaném roce. I když jsou údaje za okresní a krajské soudy dostupné pouze ve struktuře „soudních“ krajů, které odpovídají územní struktuře krajů platné do konce roku 1999, tendence k prodlužování řízení jsou zřetelné jak podle stupně soudu, tak v jednotlivých agendách.

Soudní řízení v trestní agendě u okresních soudů Jihomoravského kraje v roce 2006 trvalo v průměru 268 dní, což byla 3. nejvyšší délka z 8 soudních krajů. Délka řízení byla o 26 dní vyšší než republikový průměr a proti roku 1995 vzrostla o 112 dní, tj. o 71,8 % (2. nejvyšší nárůst absolutní i relativní). Soudní řízení v trestní agendě u krajského soudu Jihomoravského kraje v roce 2006 trvalo v průměru 823 dní (opět 3. nejvyšší délka z 8 soudních krajů). Řízení bylo o 109 dní delší než republikový průměr a o 481 dní delší než v roce 1995. Téměř dvouapůlnásobné zvýšení délky řízení proti roku 1995 ve srovnání s ostatními soudními kraji znamenalo nejvyšší relativní nárůst, zvýšení vyjádřené ve dnech bylo 2. nejvyšší. Zajímavostí bylo, že vyřízení trestních věcí u okresního či krajského soudu se zkrátilo pouze v jednom kraji, a to Jihočeském.

Pro doplnění jsou v textové tabulce 3.2.27 uvedeny počty zjištěných trestných činů v přepočtu na 1 000 obyvatel, pro určitou míru srovnatelnosti jsou uvedeny ve „staré“ struktuře krajů. Je zřejmé, že přepočtený počet zjištěných trestných činů vzrostl v roce 2006 proti roku 1995 pouze v Hlavním městě Praze a v Jihočeském kraji, v ostatních krajích byl zaznamenán jejich pokles. Nejvyšší počet trestných činů v přepočtu na 1 000 obyvatel připadá dlouhodobě právě na Prahu, zdaleka zde však nebyla vykázána nejvyšší délka soudního řízení v trestní agendě.

Tab. 3.2.26 Průměrná délka soudního řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech

	Trestní řízení						Občanskoprávní věci			Řízení o nezletilých dětech		
	okresní soudy			krajské soudy			okresní a krajské soudy			okresní soudy		
	1995	2006	rozdíl 2006-1995 ve dnech	1995	2006	rozdíl 2006-1995 ve dnech	1995	2006	rozdíl 2006-1995 ve dnech	1995	2006	rozdíl 2006-1995 ve dnech
Česká republika	179	242	63	455	714	259	365	525	160	237	200	-37
Hl. m. Praha	186	204	18	431	479	48	410	443	33	263	172	-91
Středočeský	160	152	-8	477	494	17	305	354	49	204	131	-73
Jihočeský	185	161	-24	362	350	-12	326	251	-75	182	108	-74
Západočeský	254	276	22	557	617	60	304	356	52	210	154	-56
Severočeský	220	384	164	486	942	456	464	881	417	311	314	3
Východočeský	119	150	31	419	493	74	318	416	98	186	150	-36
Jihomoravský	156	268	112	342	823	481	380	699	319	247	256	9
Severomoravský	163	214	51	482	1079	597	340	513	173	242	204	-38

Soudní řízení v občanskoprávních věcech u okresních a krajských soudů Jihomoravského kraje v roce 2006 trvalo v průměru 699 dní, což byla 2. nejvyšší délka z 8 soudních krajů. Délka řízení byla o 174 dní vyšší než republikový průměr a proti roku 1995 vzrostla o 319 dní, tj. o 83,9 % (2. nejvyšší nárůst absolutní i relativní). Opět pouze v Jihočeském kraji se řízení zkrátilo.

Nejkratší trvání mělo v Jihomoravském kraji v roce 2006 soudní řízení o nezletilých dětech u okresních soudů. Ovšem v porovnání s ostatními kraji to bylo trvání druhé nejdelší, navíc zatímco ve většině krajů došlo oproti roku 1995 ke zkrácení délky trvání, v Jihomoravském kraji se lhůta prodloužila.

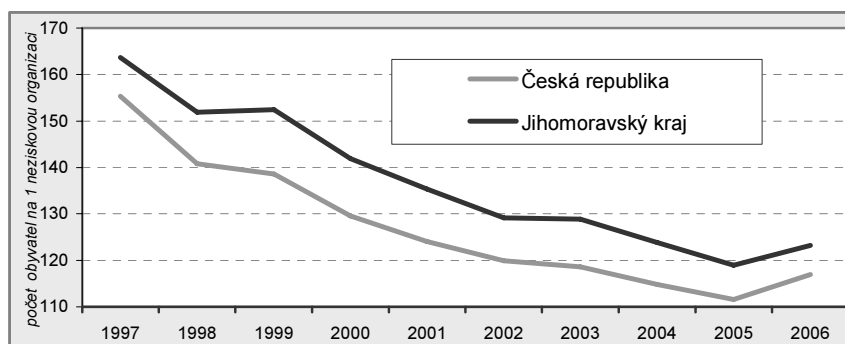
Soudní řízení v obchodních věcech se stalo v roce 2006 součástí občanskoprávní agendy, v roce 2005 u krajského soudu v Jihomoravském kraji trvalo v průměru 1 777 dní, republikový průměr převyšovalo trvání o 394 dní a bylo mezi kraji 2. nejvyšší.

Tab. 3.2.27 Zjištěné trestné činy v přepočtu na 1 000 obyvatel

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika	38,6	35,3	35,7	37,6	38,6	41,4	41,5	38,1	35,1	36,5	35,0	34,4	33,6	32,7
Hl. m. Praha	72,6	70,2	70,7	82,1	86,7	95,3	101,0	90,4	85,8	88,8	85,3	83,5	81,4	75,7
Středočeský	39,8	37,0	36,7	39,3	42,7	47,4	47,0	40,8	36,6	37,4	34,1	33,2	32,4	31,9
Jihočeský	24,7	23,2	25,6	25,9	27,4	29,9	29,9	28,6	26,0	25,0	24,7	25,3	25,7	24,8
Západočeský	34,3	30,2	28,8	30,1	31,3	34,5	35,2	32,6	30,1	31,8	31,5	31,8	29,6	27,4
Severočeský	47,4	41,6	41,3	41,1	41,8	43,6	42,3	39,3	36,0	39,1	38,2	39,1	39,0	38,9
Východočeský	26,0	24,7	24,6	24,8	24,5	25,2	25,0	23,2	21,7	22,9	21,7	21,6	20,7	19,9
Jihomoravský	24,2	23,7	25,6	26,2	26,7	27,6	27,4	26,9	24,2	26,1	24,9	23,6	22,6	23,2
Severomoravský	41,2	34,5	34,3	34,4	33,5	35,5	33,7	31,1	28,4	28,7	28,0	26,5	26,3	26,8

Občanská společnost

Občanská společnost je pojem označující prostor mezi oblastí privátních zájmů a státem. Jedná se o oblast dobrovolného sdružování mimo sféry trhu, státu i soukromého života, jde o oblast, v níž je základem uvědomění si společné provázanosti všech sfér života. Existence občanské společnosti je založena na tom, že demokratický politický systém je postaven na možnosti občana přímou participací ovlivňovat věci veřejné.

Graf 29 Počet obyvatel na jednu nestátní neziskovou organizaci

Pro potřeby indexu participace je definován počet občanů na počet nestátních neziskových organizací (NNO) jako indikátor občanské participace. Pro větší názornost je doplněn politickou participací, jež je měřena průměrem volební účasti občanů ve volbách jak do zastupitelstev jednotlivých obcí, tak do zastupitelstev krajů či do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

Klesající počet obyvatel na jednu nestátní neziskovou organizaci v letech 1997 až 2006 jak v České republice tak v Jihomoravském kraji byl jevem příznivým, byl projevem vzrůstající občanské participace. Úroveň občanské participace v Jihomoravském kraji ovšem byla ve srovnání s Českou republikou nižší, neboť v celém sledovaném období na jednu organizaci připadlo v průměru více obyvatel.

V roce 2006 připadlo na jednu neziskovou organizaci v Jihomoravském kraji 123 obyvatel, což bylo o 41 obyvatel méně než v roce 1997. V pořadí krajů to ovšem znamenalo až 9. místo. Neaktivněji v tomto směru vystupovali obyvatelé Jihočeského kraje, kde připadlo na jednu organizaci 95 obyvatel, naopak nejméně příznivá byla situace v Moravskoslezském kraji, kde na jednu nestátní neziskovou organizaci připadalo v roce 2006 celkem 160 obyvatel. Z hlediska vývoje se jeví jako nejpříznivější nejvyšší pokles počtu osob na organizaci. V tomto případě na tom byl nejlépe právě Moravskoslezský kraj, kde se počet obyvatel na jednu organizaci proti roku 1997 snížil o 73 osob, tj. o 31,4 %. K nejmenší změně došlo ve Středočeském kraji, 119 osob na organizaci v roce 2006 bylo v přepočtu nižší pouze o 21 osob, tj. o 15,0 %.

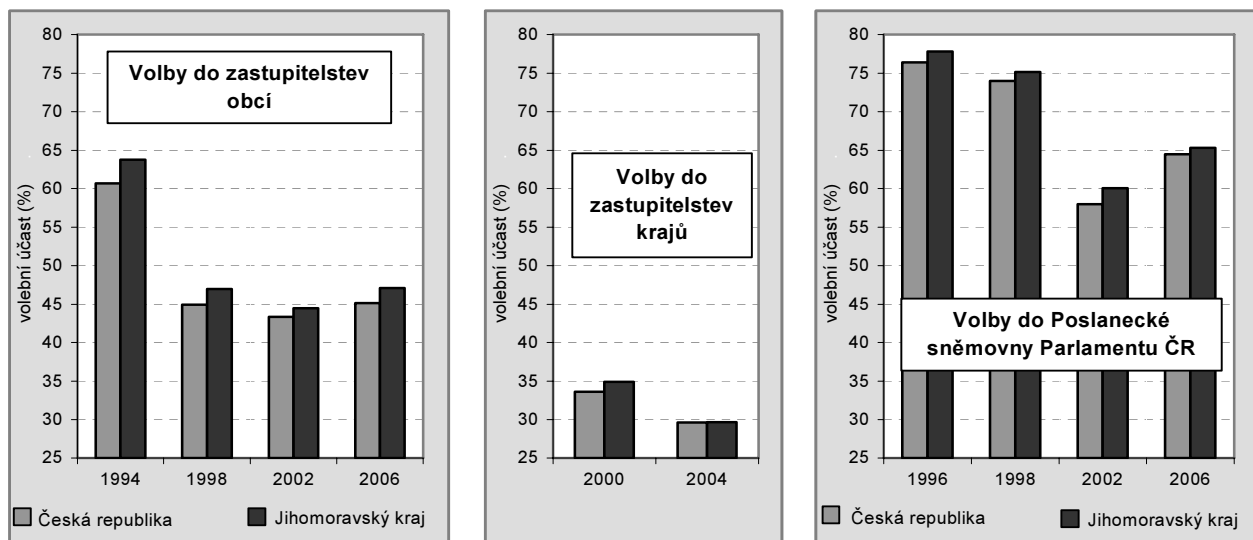
Pro doplnění jsou v tabulce 3.2.28 za sledované období uvedeny počty nestátních neziskových organizací podle právních forem za sektor „neziskové instituce sloužící domácnostem“. Je však nutno podotknout, že uvedené počty či přepočty na obyvatele nezohledňují stupeň aktivity jednotlivých subjektů.

Tab. 3.2.28 Nestátní neziskové organizace

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika										
Nestátní neziskové organizace celkem	66 311	73 119	74 203	79 302	82 444	85 048	86 040	88 910	91 693	87 822
v tom:										
sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)	33 566	37 655	39 235	44 000	46 251	48 372	48 751	51 577	52 783	55 001
organizační jednotky sdružení	23 811	26 172	26 489	29 028	29 698	30 330	30 864	31 302	28 481	26 502
nadace	5 274	4 901	3 324	323	304	314	322	321	402	352
nadační fondy	-	71	610	736	761	781	799	752	878	905
obecně prospěšné společnosti	60	126	340	406	466	404	482	185	833	961
církevní organizace	3 600	4 194	4 205	4 809	4 964	4 847	4 822	4 773	5 698	4 101
Jihomoravský kraj										
Nestátní neziskové organizace celkem	6 958	7 495	7 461	8 009	8 325	8 693	8 704	9 063	9 506	9 177
v tom:										
sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)	3 289	3 631	3 786	4 303	4 558	4 822	4 772	5 063	5 377	5 654
organizační jednotky sdružení	2 756	2 901	2 917	3 130	3 146	3 237	3 289	3 359	3 437	2 850
nadace	571	541	283	37	38	38	39	33	33	37
nadační fondy	-	14	72	89	92	98	97	101	107	108
obecně prospěšné společnosti	13	14	20	20	21	18	23	19	62	66
církevní organizace	329	394	383	430	470	480	484	488	490	462

Zatímco úroveň společenské participace vzrůstala v České republice i v Jihomoravském kraji, úroveň politické participace, měřená účastí obyvatel ve volbách, ve sledovaném období klesala. Přesto úroveň politické participace byla v Jihomoravském kraji proti průměru České republiky vždy vyšší.

Graf 30 Volební účast podle jednotlivých typů voleb

Nejnižší zájem mezi voliči vzbuzovaly volby do krajských zastupitelstev v roce 2004. V Jihomoravském kraji se voleb zúčastnilo 29,71 % voličů (v ČR 29,62 %), což byl 9. nejvyšší podíl, když největší účast byla v Pardubickém kraji (32,60 % voličů). Naopak nejnižší byla v Karlovarském kraji, kde přišla k urnám necelá čtvrtina voličů (24,99 %).

Ve volbách do obecních zastupitelstev byla nejnižší účast zaznamenána v roce 2002, v roce 2006 došlo k jejímu mírnému zvýšení. V Jihomoravském kraji se v roce 2006 voleb do obecních zastupitelstev zúčastnilo 49,35 % voličů (v ČR 46,38 %), což byl 6. nejvyšší podíl, když největší účast byla zjištěna v kraji Vysočina (54,08 % voličů). Stejně jako v předešlém typu voleb byla nejnižší účast vykázána v Karlovarském kraji, kde přišlo k volbám pouze 39,14 % voličů.

Nejvyššímu zájmu se tradičně těšily volby do PS PČR. Stejně jako ve volbách do obecních zastupitelstev i zde byl rokem nejnižší účasti rok 2002. V roce 2006 se účast podstatně zvýšila. V Jihomoravském kraji se v roce 2006 zúčastnilo voleb do PS PČR 65,29 % voličů (v ČR 64,47 %), což byl 8. nejvyšší podíl. Nejvyšší procento voličů přišlo k volbám v Hlavním městě Praze – 68,51 %, nejméně opět v Karlovarském kraji – 56,48 %.

Tab. 3.2.29 Volební účast v % podle druhu voleb podle okresů Jihomoravského kraje

	Jihomoravský kraj	Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Volby do zastupitelstev obcí								
1994	65,86	73,21	57,68	73,43	68,04	68,76	68,09	68,96
1998	49,70	58,39	39,12	59,62	53,41	51,85	55,17	54,35
2002	48,07	58,08	34,05	59,39	53,15	54,49	53,83	53,77
2006	49,35	55,73	40,56	57,21	51,05	51,51	53,29	53,94
Volby do zastupitelstev krajů								
2000	34,93	35,67	35,68	37,44	32,09	32,80	36,46	33,00
2004	29,71	32,70	31,72	32,85	25,81	27,14	29,84	22,90
Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR								
1996	77,82	83,09	74,77	81,40	75,58	79,57	79,13	77,55
1998	75,16	79,40	74,35	77,39	72,45	74,28	75,83	74,45
2002	60,03	64,39	58,30	63,32	56,88	59,38	61,98	58,85
2006	65,29	68,79	65,27	68,66	61,98	63,84	65,85	62,06

Vývoj úrovně politické participace, resp. vývoj volební účasti v jednotlivých typech voleb, lze uvést i podle okresů. Již uvedené sestupné trendy jsou společné všem okresům kraje. Z výpočtu průměrů volebních účastí u jednotlivých druhů voleb podle okresů vyplývá, že ve volbách do obecních zastupitelstev byla nejvyšší účast za období let 1994 až 2006 v okrese Brno-venkov (62,41 %), nejnižší v okrese Brno-město (42,85 %), u krajských voleb za roky 2000 a 2004 opět nejvyšší v okrese Brno-venkov (35,15 %), nejnižší v okrese Znojmo (27,95 %). U voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR byla v průměru let 1996 až 2006 nejvyšší účast v okrese Blansko (73,92 %) a nejnižší v okrese Břeclav (66,72 %).

Ženy a muži v politice

Ženy tvoří více než polovinu populace, přesto je jejich zastoupení v politickém životě výrazně nižší. Prosazovat rovné příležitosti mužů a žen v politických a rozhodovacích funkcích je i součástí vládního usnesení. Ovšem na druhé straně, pokud se ženy opravdu chtějí prosadit v politice, tak se tam zcela jistě dostanou, ale ne proto, že jsou ženy, ale kvůli svým přednostem a dovednostem.

O míře naplňování vládního usnesení o prioritách a postupech při prosazování rovnosti mužů a žen ve společnosti může svědčit fakt, že vzrůstal podíl žen z celkového počtu poslanců či zastupitelů podle druhů voleb, stejně tak rostl podíl žen z celkového počtu kandidátů na volené posty.

Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (PS PČR) ale nebyla situace tak markantní. V roce 1996 zde kandidovalo 4 492 kandidátů, z tohoto počtu bylo 908 žen, tedy 20,21 %. V dvousetčlenné Poslanecké sněmovně pak bylo 30 žen, tedy 15,00 %. V roce 2006 ve volbách kandidovalo 4 985 kandidátů, z tohoto počtu bylo 1 382 žen, tj. 27,74 %. Do sněmovny bylo zvoleno 31 žen, tj. 15,50 %. Takže podíl kandidujících žen se sice výrazně zvýšil – o 7,53 bodu, ovšem podíl žen mezi poslanci vzrostl jen o 0,50 bodu. V roce 1996 bylo úspěšných 3,30 % z kandidátek, v roce 2006 to bylo pouze 2,24 % žen, které se z kandidátek staly poslankyněmi.

Ve volbách do zastupitelstev krajů byla situace v rámci České republiky obdobná. Podíl žen se mezi kandidáty zvýšil z 21,87 % v roce 2000 na 26,00 % v roce 2004, tedy o 4,13 bodu (v roce 2000 kandidovalo do zastupitelstev krajů 1 689 žen, v roce 2004 pak 2 161 žen). Podíl žen z celkového počtu zastupitelů se zvýšil z 14,38 % na 15,11 %, tedy pouze o 0,73 bodu (mezi 675 zastupiteli počet žen vzrostl z 97 na 102).

V Jihomoravském kraji byla situace vcelku příznivější, podíl žen se mezi kandidáty zvýšil z 22,44 % v roce 2000 na 26,50 % v roce 2004, tedy o 4,06 bodu (v roce 2000 175 žen, v roce 2004 220 žen). Podíl žen z celkového počtu zastupitelů se zvýšil z 13,84 % na 18,46 %, tedy o 4,62 bodu (z 65 zastupitelů bylo v roce 2000 9 žen, v roce 2004 12 žen). Úspěšnost kandidátek v Jihomoravském kraji se zvýšila, v roce 2000 bylo úspěšných 5,14 % kandidátek, v roce 2004 již 5,45 % (v rámci ČR ovšem poklesla z 5,74 % na 4,72 %).

Tab. 3.2.30 Podíl žen z celkového počtu kandidátů a zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev krajů

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl žen z celkového počtu kandidátů (%)															
2000	21,87	x	21,65	24,85	23,65	19,62	23,61	22,40	22,83	20,69	18,49	22,44	21,43	21,00	20,49
2004	26,00	x	24,01	28,78	23,77	27,56	25,59	27,28	21,86	27,03	22,29	26,50	29,84	25,49	26,20
Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů (%)															
2000	14,38	x	16,93	9,09	28,89	13,33	18,19	20,00	8,89	8,88	11,11	13,84	9,09	6,67	20,00
2004	15,11	x	15,39	18,18	20,00	15,55	16,36	17,78	11,11	8,89	13,33	18,46	12,72	11,11	15,38

Ve srovnání s ostatními kraji byl Jihomoravský kraj podílem žen mezi kandidáty ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2004 na 6. místě, nejvyšší podíl žen mezi kandidáty byl v Olomouckém kraji (29,84 %), nejnižší v Královéhradeckém kraji (21,86 %). V podílu žen mezi zvolenými zastupiteli byl Jihomoravský kraj na 2. místě po Plzeňském kraji (20,00 %), nejnižší podíl žen mezi krajskými zastupiteli byl v Pardubickém kraji (8,89 %).

Tab. 3.2.31 Podíl žen z celkového počtu kandidátů a zvolených zastupitelů ve volbách do zastupitelstev obcí

	ČR	kraje													
		Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Podíl žen z celkového počtu kandidátů (%)															
1994	22,38	31,14	22,00	19,86	19,50	25,27	24,38	23,85	21,58	21,34	16,69	23,45	22,78	21,33	24,77
1998	25,75	33,89	26,16	22,97	23,33	28,01	28,25	28,78	24,85	24,79	19,27	26,84	26,17	23,91	27,77
2002	27,69	34,36	28,25	24,01	24,81	28,71	31,17	30,53	26,37	27,09	22,76	28,44	28,71	26,38	29,43
2006	29,89	38,61	30,87	26,54	26,10	30,88	33,55	32,99	29,48	29,88	24,26	29,84	30,92	27,67	31,05
Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů (%)															
1994	17,86	23,64	19,26	15,43	14,52	22,16	21,09	21,76	17,35	18,68	13,15	17,83	18,87	18,13	19,24
1998	20,48	22,40	22,89	17,23	17,08	23,17	25,44	24,69	21,85	20,96	14,64	19,92	21,65	20,05	21,90
2002	22,66	25,26	25,40	18,33	19,04	24,90	27,38	26,39	22,81	24,97	17,87	21,58	24,08	21,55	24,33
2006	24,97	27,03	27,60	21,30	22,29	26,92	29,66	28,84	25,31	26,69	19,59	23,84	26,59	23,43	26,40

Nejvyšší podíly žen, ať již mezi kandidáty či mezi zvolenými zastupiteli, byly ve volbách do obecních zastupitelstev. Podíl žen se mezi kandidáty v rámci České republiky zvýšil z 22,38 % v roce 1994 na 29,89 % v roce 2006, tedy o 7,51 bodu. Podíl žen z celkového počtu zastupitelů se zvýšil z 17,86 % na 24,97 %, tedy o 7,11 bodu. V Jihomoravském kraji byla situace obdobná, podíl žen se mezi kandidáty zvýšil z 23,45 % v roce 1994 na 29,84 % v roce 2006, tedy o 6,39 bodu. Podíl žen z celkového počtu zvolených zastupitelů se zvýšil ze 17,83 % na 23,84 %, tedy o 6,01 bodu.

Ve srovnání s ostatními kraji byl Jihomoravský kraj podílem žen mezi kandidáty ve volbách do zastupitelstev obcí v roce 2006 na 9. místě. Nejvyšší podíl žen mezi kandidáty byl v Hlavním městě Praze (38,61 %), nejnižší v obcích kraje Vysočina (24,26 %). V podílu žen mezi zvolenými zastupiteli byl Jihomoravský kraj opět na 9. místě, nejvyšší podíl žen v zastupitelstvech obcí byl v Ústeckém kraji (29,66 %), nejnižší podíl žen byl v zastupitelstvech obcí kraje Vysočina (19,59 %).

3.3. Environmentální oblast

Zornění zemědělské půdy

Podíl orné půdy z celkové výměry zemědělské půdy vypovídá o stupni intenzity zemědělského hospodaření. V jednotlivých krajích je výrazně ovlivněn geografickými podmínkami. Současným trendem je snižování rozlohy orné půdy doprovázené efektivním využíváním stávající, postupně zvyšování plochy trvalých travních porostů, z nezemědělské půdy pak zvyšování rozlohy lesních pozemků.

Tab. 3.3.1 Podíl orné půdy na zemědělské půdě

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

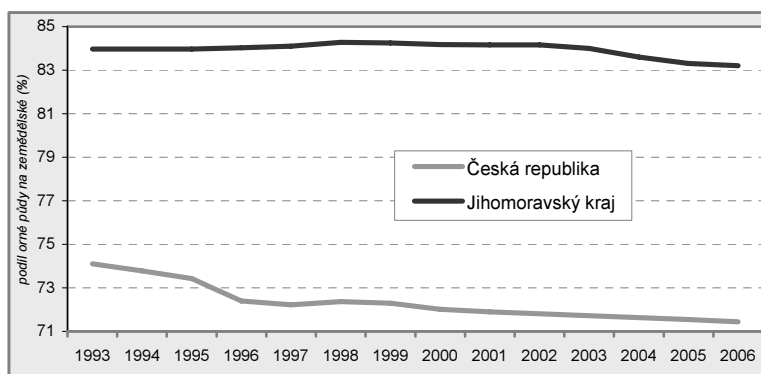
	1993	2000	2006	Index 2006/1993
Česká republika				
Výměra zemědělské půdy (tis. ha)	4 282,1	4 279,9	4 254,4	99,4
Výměra orné půdy (tis. ha)	3 173,4	3 082,4	3 039,7	95,8
Podíl orné půdy na zemědělské půdě (%)	74,1	72,0	71,4	¹⁾ -2,7
Jihomoravský kraj				
Výměra zemědělské půdy (tis. ha)	427,8	427,3	430,9	100,7
Výměra orné půdy (tis. ha)	359,2	359,6	358,5	99,8
Podíl orné půdy na zemědělské půdě (%)	84,0	84,2	83,2	¹⁾ -0,8

¹⁾ rozdíl v bodech

V roce 2006 bylo v Jihomoravském kraji 430,9 tis. hektarů zemědělské půdy, její výměra se od roku 1993 zvýšila o 3,1 tis. hektarů, tj. o 0,7 %. V rámci České republiky ovšem výměra zemědělské půdy poklesla o 0,6 %. Na výměře zemědělské půdy ČR se kraj v roce 2006 podílel hodnotou 10,1 % (o 0,1 bodu více než v roce 1993). Výměra orné půdy v Jihomoravském kraji činila v roce 2006 358,8 hektarů, proti roku 1993 poklesla o 0,2 % (o 758 hektarů). V rámci České republiky byl však pokles výměry orné

půdy výraznější, v průběhu sledovaných let výměra poklesla o 4,2 %, což představovalo 133,7 tis. hektarů. Zatímco v roce 1993 se Jihomoravský kraj na celkové výměře orné půdy podílel hodnotou 11,3 %, v roce 2006 se tento podíl zvýšil o 0,5 bodu na 11,8 %.

Graf 31 Stupeň zornění v %

Stupeň zornění (podíl orné půdy ze zemědělské) byl v Jihomoravském kraji v celém sledovaném období nejvyšší ze všech krajů s výjimkou roku 2006, kdy byla hodnota shodná s krajem Středočeským. Podíl 83,2 % v roce 2006 byl o 0,8 bodu nižší, než v roce 1993 (v rámci ČR poklesl o 2,7 bodu), maximální hodnota byla zjištěna v roce 1998 a 1999, a to 84,3 %. Pokles podílu orné půdy byl zaznamenán ve všech krajích s výjimkou kraje Vysočina, zde se podíl zvýšil z hodnoty 77,3 % na 77,4 %.

Nejnižší stupeň zornění byl v roce 2006 vykázan v Karlovarském kraji (45,1 %), zároveň zde byl zaznamenán nejvyšší pokles stupně zornění oproti roku 1993, a to o 13,1 bodu.

Tab. 3.3.2 Orná půda v klidu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika							
Zemědělská půda (ha)	4 279 876	4 277 435	4 272 801	4 269 218	4 264 573	4 259 481	4 254 406
Orná půda v klidu (ha)	71 150	115 579	83 149	176 990	54 539	45 286	43 743
Podíl orné půdy v klidu ze zemědělské (%)	1,7	2,7	1,9	4,1	1,3	1,1	1,0
Jihomoravský kraj							
Zemědělská půda (ha)	427 276	427 059	426 612	426 294	425 323	431 563	430 858
Orná půda v klidu (ha)	3 545	9 014	9 277	18 441	3 851	2 124	5 583
Podíl orné půdy v klidu ze zemědělské (%)	0,8	2,1	2,2	4,3	0,9	0,5	1,3

Orná půda není využívána v celé výměře, každoročně bývá určitá část ponechána ladem. Ponechání orné půdy v klidu přispívá ke zvýšení její úrodnosti. Z tabulky 3.3.2 je zřejmé, že výměra orné půdy v klidu kolísala, podíl ze zemědělské půdy se v Jihomoravském kraji v letech 2000 až 2006 pohyboval v rozmezí od 0,5 % v roce 2005 po 4,3 % v roce 2003. Krajské podíly odpovídaly podílům republikovým. V roce 2006 bylo v kraji ponecháno v klidu 5,6 tis. hektarů orné půdy, tato výměra byla ve srovnání s ostatními krajemi 2. nejvyšší. Prvenství v tomto směru patřilo Středočeskému kraji (12,1 tis. ha) a nejnižší výměra orné půdy v klidu byla, nepočítaje Hl. m. Prahu, v kraji Olomouckém (1,1 tis. ha). Podíl 1,3 % ze zemědělské půdy byl 3. nejvyšší (v Karlovarském kraji byl podíl nejvyšší – 3,2 %, v kraji Vysočina podíl nejnižší – 0,3 %).

Spotřeba průmyslových hnojiv

Spotřeba základních živin v minerálních hnojivech je považována za jeden z nejdůležitějších indikátorů ekologizace zemědělství. Zemědělství má prostřednictvím užívání průmyslových hnojiv negativní vliv na půdu. Jejich použití je spojené s okyselováním půd, půdní erozí a následně s celkovým snížením úrodnosti. Přispívá ke znečištění povrchových a podzemních vod. Používání průmyslově vyráběných minerálních hnojiv má také přímou negativní vazbu na změny klimatu, protože při jejich výrobě se uvolňují do ovzduší skleníkové plyny. Pro udržitelný rozvoj je tedy důležité snížit výrobu a spotřebu minerálních hnojiv.

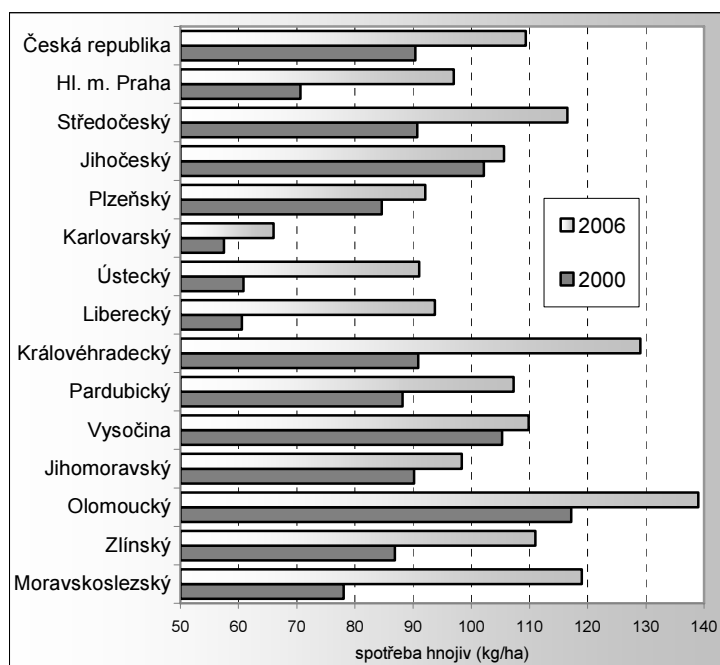
Tab. 3.3.3 Spotřeba průmyslových hnojiv v čistých živinách (N, P₂O₅, K₂O) v kilogramech na hektar orné půdy

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2000
Česká republika	90,4	97,9	110,0	96,0	107,8	103,5	109,3	121,0
Jihomoravský kraj	90,1	95,5	104,5	94,1	97,4	81,1	98,3	109,1

Čísla v tabulce však ukazují, že záměr snížit spotřebu průmyslových hnojiv se nedaří naplnit ani v Jihomoravském kraji, ani v rámci České republiky.

V Jihomoravském kraji bylo v roce 2006 spotřebováno 98,3 kg minerálních hnojiv na hektar orné půdy. Tato hodnota byla sice ve srovnání s průměrem za Českou republiku nižší o 11,0 kg na hektar (o 11,1 %), ovšem proti roku 2000 se zvýšila o 8,2 kg, tedy o 9,1 % (v rámci ČR ovšem nárůst činil dokonce 21,0 %).

Graf 32 Spotřeba průmyslových hnojiv v roce 2006 v čistých živinách (N, P₂O₅, K₂O) v kilogramech na hektar orné půdy

V Jihomoravském kraji byla spotřeba průmyslových hnojiv v celém sledovaném období proti republikovým hodnotám nižší. Ve srovnání s ostatními kraji zde byla situace vcelku příznivá, neboť hodnota spotřeby vykázaná v roce 2006 byla až 9. nejvyšší. Nejvíce hnojiv na hektar orné půdy bylo spotřebováno v Olomouckém kraji (139,0 kg/ha), nejméně pak v Karlovarském kraji (66,0 kg/ha). Spotřeba hnojiv se ve sledovaném období zvýšila ve všech krajích. Nejvyšší nárůst v relativním vyjádření byl zaznamenán v Libereckém kraji, zde vzrostla spotřeba více než o polovinu – 54,8 %. Nárůst 9,1 % v Jihomoravském kraji byl čtvrtý nejnižší, nejméně se spotřeba hnojiv zvýšila v Jihočeském kraji, a to o 3,4 %. Snaha dosáhnout maximálních výnosů vede zemědělce ke zvyšování spotřeby průmyslových hnojiv, i když se ve sledovaném období zvyšovaly jejich pořizovací ceny.

Koeficient ekologické stability

Koeficient ekologické stability je poměrové číslo, které stanovuje poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních krajinných prvků v daném území. Mezi stabilní prvky patří lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy. Mezi nestabilní prvky patří orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy. Charakteristika území podle hodnot koeficientu:

- menší nebo rovno 0,10 – území s maximálním narušením přírodních struktur
- 0,10 až 0,30 – území nadprůměrně využívaná se zřetelným narušením přírodních struktur
- 0,31 až 1,00 – území intenzivně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou
- 1,01 až 2,99 – celkem vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami
- 3,00 a více – dosahuje přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem

Z tabulky 3.3.4 je patrné, že dlouhodobý záměr ve zvyšování plochy trvalých travních porostů a lesních pozemků a snižování výměry orné půdy se v rámci České republiky daří, doložit to lze konkrétními čísly – podíl výměry trvalých travních porostů na celkové rozloze se od roku 1993 zvýšil o 1,3 bodu, podíl výměry lesních ploch vzrostl o 0,3 bodu a podíl výměry orné půdy na celkové rozloze poklesl o 1,7 bodu. Obdobný

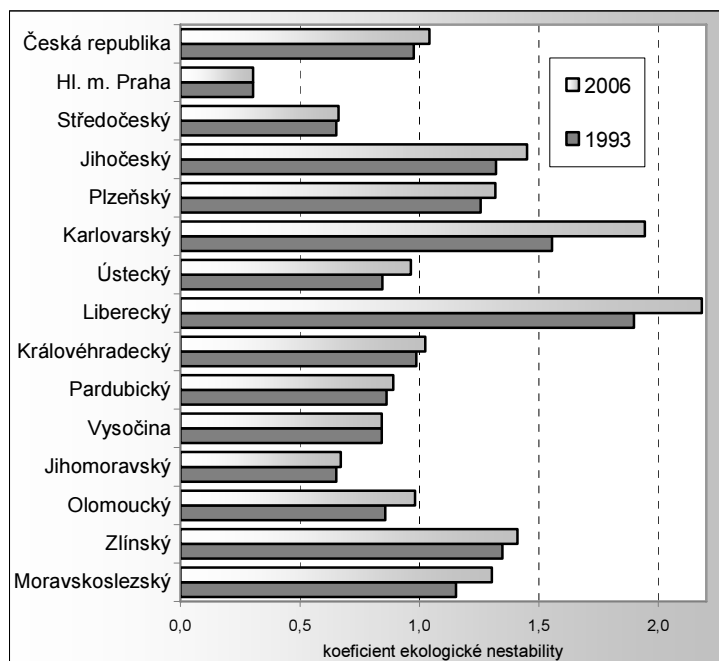
vývoj je i v Jihomoravském kraji – podíl výměry trvalých travních porostů na celkové rozloze se od roku 1993 ovšem zvýšil jen o 0,1 bodu, podíl výměry lesních ploch vzrostl také o 0,3 bodu a podíl výměry orné půdy na celkové rozloze poklesl o 1,0 bodu.

Tab. 3.3.4 Struktura území podle druhů pozemků a koeficient ekologické stability

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Česká republika														
Podíl ploch stabilních (%)	49,4	49,6	49,8	50,4	50,5	50,4	50,5	50,6	50,7	50,8	50,9	50,9	51,0	51,0
lesy	33,3	33,3	33,3	33,4	33,4	33,4	33,4	33,4	33,5	33,5	33,5	33,5	33,6	33,6
trvalé travní porosty	11,1	11,2	11,4	12,0	12,1	12,0	12,0	12,2	12,2	12,3	12,3	12,3	12,3	12,4
sady a zahrady	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6
vinice a chmelnice	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
vodní plochy	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Podíl ploch nestabilních (%)	50,6	50,4	50,2	49,6	49,5	49,6	49,5	49,4	49,3	49,2	49,1	49,1	49,0	49,0
orná půda	40,2	40,0	39,8	39,3	39,2	39,3	39,3	39,1	39,0	38,9	38,8	38,7	38,6	38,5
zastavěné plochy	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,6	1,7
ostatní plochy	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6	8,7	8,7	8,7	8,8
Koeficient ekologické stability	0,98	0,98	0,99	1,01	1,02	1,02	1,02	1,03	1,03	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04
Jihomoravský kraj														
Podíl ploch stabilních (%)	39,5	39,5	39,5	39,4	39,4	39,3	39,4	39,4	39,4	39,4	39,5	39,8	40,1	40,1
lesy	27,7	27,7	27,7	27,7	27,7	27,7	27,8	27,8	27,8	27,8	27,8	27,8	28,0	28,0
trvalé travní porosty	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,2
sady a zahrady	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5
vinice a chmelnice	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,3	2,4	2,4
vodní plochy	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Podíl ploch nestabilních (%)	60,5	60,5	60,5	60,6	60,6	60,7	60,6	60,6	60,6	60,6	60,5	60,2	59,9	59,9
orná půda	50,8	50,8	50,8	50,8	50,9	51,0	51,0	50,9	50,9	50,8	50,7	50,3	50,0	49,8
zastavěné plochy	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
ostatní plochy	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,6	7,7	7,7	7,7	7,8	7,8	8,0	8,0	8,1
Koeficient ekologické stability	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,66	0,67	0,67

Graf 33 Koeficient ekologické stability v roce 1993 a 2006

Změny v podílu výměr jednotlivých kategorií pozemků příznivě působily na vývoj koeficientu ekologické stability. V České republice se poměr výměry stabilních a nestabilních změnil tak, že od roku 1997 se území republiky jako celek hodnotou ukazatele dostalo nad hranici 1,1. Od počátku sledovaného období koeficient vzrostl o 0,06 bodu.

V Jihomoravském kraji dosáhl koeficient ekologické stability v roce 2006 hodnoty 0,67 (tedy území intenzivně využívané, zejména zemědělskou výrobou) a proti roku 1993 vzrostl pouze o 0,02 bodu. Ve srovnání s ostatními kraji byl koeficient 3. nejnižší (po Hl. m. Praze a Středočeském kraji), nejvyšší hodnota byla zaznamenána v Libereckém kraji (2,18). Nejvýraznější změna koeficientu byla vykázána v Karlovarském kraji – zvýšení o 0,39 bodu a v Libereckém kraji (o 0,28 bodu). Změna v Jihomoravském kraji byla 4. nejnižší.

Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství je založeno na hospodaření bez používání umělých hnojiv, chemických přípravků, postřiků, hormonů, umělých látek a genetických modifikací, a to jak v rostlinné tak v živočišné výrobě. Ekologické zemědělství je nepoužíváním těchto látek šetrné k životnímu prostředí. Jeho další rozvoj

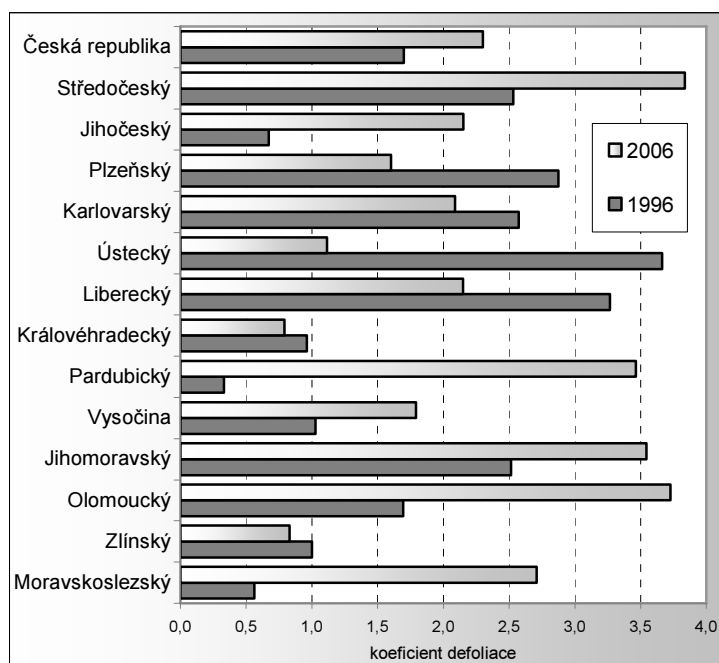
umožňuje snížit objem produkce průmyslových hnojiv a chemických látek, tedy látek, jejichž výroba i spotřeba životní prostředí výrazně zatěžuje.

Půda, na níž v roce 2006 v České republice hospodařili ekologičtí zemědělci, zaujímala 5,46 % z výměry zemědělské půdy. Proti roku 2003 se tento podíl zvýšil o 0,87 bodu. V Jihomoravském kraji dosud není ekologické zemědělství nijak zvlášť rozšířeno. V roce 2006 podíl ekologicky obhospodařované půdy činil pouze 1,23 % zemědělské půdy, ve srovnání s ostatními kraji to byl podíl 5. nejnižší. Proti roku 2003 sice vzrostl o 0,21 bodu, ovšem i toto zvýšení bylo mezi kraji 4. nejnižší. Ekologický způsob hospodaření je rozvinut v Karlovarském kraji, zde podíl ekologicky obhospodařované půdy v roce 2006 dosáhl hodnoty 37,10 %, s odstupem následoval Liberecký kraj (12,77 %), nejnižší podíl byl zaznamenán ve Středočeském kraji (0,28 %). V Libereckém kraji byl oproti roku 2003 zaznamenán nejvyšší posun – zvýšení podílu o 6,69 bodu, naproti tomu ve Středočeském kraji se podíl zvýšil pouze o 0,06 bodu.

Index defoliace

Defoliace je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Stupeň defoliace pak charakterizuje zdravotní stav stromu, odráží vliv nepříznivých změn prostředí (dlouhodobé a nadměrné znečištění ovzduší škodlivinami) na lesní ekosystém.

Graf 34 Koeficient defoliace v roce 1996 a 2006

U defoliace se rozlišuje 5 tříd, resp. stupňů defoliace, jimž odpovídají procenta ztráty jehličí (listí):

- třída 0 – žádná defoliace – 0 až 9,9 %
- třída 1 – slabá defoliace – 10,0 až 24,9 %
- třída 2 – střední defoliace – 25,0 až 59,9 %
- třída 3 – silná defoliace – 60,0 až 99,9 %
- třída 4 – odumřelý strom – 100 % ztráty listí

Index defoliace vyjadřuje podíl stromů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění. Je jedním z prostředků, který přispívá k monitorování zdravotního stavu lesa. Pro udržitelný rozvoj je důležité zvyšovat plochy lesních porostů a negativně neovlivňovat jejich zdravotní stav.

Graf 34 ukazuje hodnoty indexu defoliace v krajích (kromě Hl. m. Prahy). Zdravotní stav lesů v Jihomoravském kraji v roce 2006 nepatří k nejlepším, neboť index defoliace (3,54) byl 3. nejvyšší po

Středočeském (3,84) a Olomouckém kraji (3,73) a o 1,24 bodu převyšoval republikový průměr. Nejnižší hodnota indexu byla zjištěna v Královéhradeckém kraji (0,79). Proti roku 1996 se zdravotní stav lesních porostů podle vývoje hodnot indexu defoliace zlepšil v 6 krajích, nejvýrazněji v Ústeckém kraji (snížení indexu o 2,55 bodu) a v Plzeňském kraji (o 1,27 bodu). Naproti tomu v Pardubickém kraji se index zvýšil nejvíce – o 3,13 bodu, Jihomoravský kraj zaznamenal 6. nejvyšší zvýšení (o 1,03 bodu).

Tab. 3.3.5 Vývoj defoliace v Jihomoravském kraji

Zdroj: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti

	Stromy celkem				Jehličnaté stromy				Listnaté stromy			
	1996	2001	2006	Rozdíl 2006-1996 v bodech	1996	2001	2006	Rozdíl 2006-1996 v bodech	1996	2001	2006	Rozdíl 2006-1996 v bodech
Procento defoliace												
0,0 - 9,9	4,65	6,37	6,33	1,68	1,33	0,66	1,04	-0,29	10,41	24,67	21,94	11,53
10,0 - 24,9	29,26	32,17	24,31	-4,95	23,83	29,37	20,94	-2,89	34,19	43,24	38,43	4,24
25,0 - 59,9	63,57	58,55	65,82	2,24	73,99	68,07	76,25	2,26	50,02	28,03	32,25	-17,77
60,0 - 99,9	2,24	1,22	2,73	0,50	0,46	0,60	1,32	0,86	5,37	2,03	5,81	0,44
100,0	0,28	1,69	0,81	0,53	0,39	1,30	0,44	0,05	0,00	2,03	1,56	1,56
Index defoliace	2,52	2,91	3,54	1,03	0,85	1,90	1,76	0,91	5,37	4,05	7,38	2,00

Z tabulky vývoje defoliace podle druhu dřevin lze (ale pouze na první pohled) usoudit, že lepší zdravotní stav mají v Jihomoravském kraji listnaté lesní porosty. V roce 2006 byla kategorie s žádnou a slabou defoliací zastoupena hodnotou 60,37 %, proti roku 1996 se podíl zvýšil o 15,77 bodu. Kdežto jehličnaté stromy měly v těchto 2 kategoriích zastoupení pouze 21,98 %, navíc se podíl proti roku 1996 snížil o 3,18 bodu. Ovšem index defoliace hovoří opačně, v roce 2006 byl výrazně vyšší u listnatých dřevin (7,38) a vzrostl o 2,00 bodu, u jehličnatých činil pouze 1,76 a vzrostl jen o 0,91 bodu.

Podíl listnatých dřevin

Vyšší podíl listnatých dřevin je předpokladem vyšší odolnosti lesů vůči povětrnostním vlivům, suchu a hmyzím škůdcům. Pro udržitelný rozvoj je zvyšování podílu listnatých dřevin důležité z obecného pohledu na postupné rozšiřování lesních porostů. V Jihomoravském kraji mají listnaté dřeviny dlouhodobě vysoké zastoupení, v roce 2006 podíl činil 49,24 %, byl o 1,96 bodu vyšší, než v roce 1994. Jihomoravský kraj byl v celém sledovaném období v pomyslném žebříčku vždy na 2. místě za Hlavním městem Prahou. Nejnižší podíl listnatých dřevin je v kraji Vysočina (9,89 % v roce 2006).

Tab. 3.3.6 Vývoj podílu listnatých dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářské úpravy lesů, Brandýs nad Labem

	1994	2000	2006	Rozdíl 2006-1996 v bodech
Česká republika (%)	21,50	22,33	23,92	2,42
Jihomoravský kraj (%)	47,28	47,57	49,24	1,96

Ústav pro hospodářské úpravy lesů vydává pro každý kraj údaje o přirozené, doporučené a skutečné skladbě lesů, resp. procentuální podíly jednotlivých dřevin. V Jihomoravském kraji by podle přirozené skladby lesa měly být zastoupeny jehličnany podílem 34,7 % a listnaté dřeviny

podílem 65,3 %. Podle doporučené skladby je podíl opačný – 64,4 % jehličnanů a 35,6 % listnáčů. Reálný stav je kompromisem mezi přirozenou a doporučenou skladbou lesů, z čehož vyplývá, že u nejrozšířenějších dřevin jsou také největší rozdíly mezi přirozeným, doporučeným a reálným stavem. Například v roce 2005 byl v Jihomoravském kraji buk zastoupen podílem 7,8 % ze všech druhů dřevin (přirozený podíl 40,2 %, doporučený 18,0 %). Dub byl zastoupen podílem 20,9 % (přirozený 19,4 %, doporučený 9,0 %), smrk podílem 27,0 % (přirozený 11,2 %, doporučený 36,5 %) a borovice podílem 16,8 % (přirozený 3,4 %, doporučený 16,8 %).

Tab. 3.3.7 Těžba dřeva

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2001
Česká republika							
Těžba dřeva (tis. m ³ b. k.)	14 374,0	14 541,0	15 139,9	15 601,4	15 510,5	17 678,3	123,0
jehličnaté	12 680,0	13 010,0	13 659,5	13 920,1	13 883,3	16 117,9	127,1
listnaté	1 694,0	1 531,0	1 480,4	1 681,2	1 627,2	1 560,4	92,1
z toho zpracovaná nahodilá	.	.	8 194,2	5 378,8	4 538,7	8 027,2	x
Struktura těžby dřeva (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x
jehličnaté	88,2	89,5	90,2	89,2	89,5	91,2	1) 3,4
listnaté	11,8	10,5	9,8	10,8	10,5	8,8	1) -3,4
z toho zpracovaná nahodilá	.	.	54,1	34,5	29,3	45,4	x
Jihomoravský kraj							
Těžba dřeva (tis. m ³ b. k.)	1 006,4	949,9	1 008,9	1 083,5	1 045,2	1 108,0	110,1
jehličnaté	580,5	604,5	634,6	732,7	695,1	727,0	125,2
listnaté	425,9	345,4	374,3	350,7	350,1	381,1	89,5
z toho zpracovaná nahodilá	.	.	256,0	328,4	289,4	638,3	x
Struktura těžby dřeva (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x
jehličnaté	57,7	63,6	62,9	67,6	66,5	65,6	1) 11,8
listnaté	42,3	36,4	37,1	32,4	33,5	34,4	1) -11,8
z toho zpracovaná nahodilá	.	.	25,4	30,3	27,7	57,6	x

1) rozdíl v bodech

Skladbu lesních porostů samozřejmě ovlivňuje struktura těžby dřeva i následné zalesňování. Srovnání ukazatelů těžby dřeva v posledních šesti letech ukazuje tabulka 3.3.7, vývoj těžby v Jihomoravském kraji vcelku odpovídal vývoji ukazatelů v České republice. Objem těžby se zvýšil, ovšem výrazněji vzrostl objem těžby jehličnatých dřevin. Právě jehličnaté dřeviny tvořily z celostátního pohledu téměř devět desetin těžby (nárůst podílu z 88,2 % v roce 2001 na 91,2 % v roce 2006), v Jihomoravském kraji v posledních letech tvořily jehličnaté dřeviny přibližně dvě třetiny celkové těžby (zvýšení podílu z 57,7 % v roce 2001 na 65,6 % v roce 2006).

Tab. 3.3.8 Zalesňování podle druhů dřevin v Jihomoravském kraji

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zalesněná plocha ¹⁾ (ha)	1 392,1	1 299,8	1 013,1	1 068,3	1 087,9	1 100,2	1 592,0
Jehličnaté celkem (ha)	646,0	632,1	444,5	436,8	495,4	501,3	724,0
z toho (%):							
smrk	63,4	58,7	62,0	59,8	60,8	59,7	62,2
borovice	20,7	27,8	25,3	27,5	26,5	27,6	28,9
Listnaté celkem (ha)	746,1	667,7	568,6	631,5	592,5	598,9	868,0
z toho (%):							
dub	58,5	52,3	43,4	53,0	44,6	39,6	46,1
buk	14,5	20,2	25,7	21,6	27,9	24,0	22,6
Zalesněná plocha, dopočet na lesnictví celkem (ha)		1 868	1 482	1 538	1 555	1 608	1 592

¹⁾ v letech 2000 až 2005 podniky s 20 a více zaměstnanci a subjekty hospodařící na lesních pozemcích s rozlohou 200 ha a více, vše se sídlem v kraji, v roce 2006 dopočteno na lesnictví celkem

Výměra zalesňovaných ploch v uplynulých sedmi letech sice kolísala, ale v průměru bylo ročně v Jihomoravském kraji zalesněno více než tisíc hektarů pozemků. Pro postupné naplňování záměru zvyšování podílu listnatých dřevin bylo však důležité to, že z nově osázených ploch připadlo v průměru 55 % na listnaté dřeviny (z toho téměř polovinu tvořil dub). U jehličnatých dřevin převažovala výsadba

smrku, na smrk připadaly tři pětiny zalesněných ploch jehličnany.

Těžba dřeva i způsob zalesňování je dán kategorií určení lesa. V Jihomoravském kraji většina lesních pozemků patřila do kategorie hospodářské, v roce 2005 to bylo 69,4 % výměry lesů (v České republice 76,1 %). Do kategorie lesů zvláštního určení (např. území parků a rezervací, přírodních památek, lesy významné pro zachování biodiversity, obory a bažantnice) patřilo v Jihomoravském kraji 28,4 % lesů (21,0 % v ČR) a do kategorie lesů ochranných patřilo 2,2 % lesů (2,9 % v ČR). Proti roku 1998 došlo v poměrech kategorií ke zvýšení zastoupení kategorie lesů zvláštního určení na úkor kategorie hospodářské. V Jihomoravském kraji podíl lesů zvláštního určení vzrostl o 6,9 bodu (v ČR o 9,8 bodu), naproti tomu podíl kategorie lesů hospodářského určení poklesl v kraji o 6,7 bodu (v ČR o 9,5 bodů).

Jakost povrchových vod

Jakost povrchových vod ovlivňují jednak bodové zdroje znečištění (města a obce, průmyslové závody, objekty zemědělské živočišné výroby) a dále plošné znečištění (zejména zemědělská rostlinná výroba, atmosférické vlivy, erozní splachy z terénu). Z hlediska udržitelného rozvoje je potřebné redukcí především bodových zdrojů znečištění zvyšovat jakost povrchových vod a snižovat stupeň jejich znečištění.

Pro hodnocení znečištění povrchových vod se používá klasifikace podle normy ČSN 75 7221 „Klasifikace jakosti povrchových vod“. Základní ukazatele jakosti se dělí do tříd, a to na základní chemické a fyzikální ukazatele (třída A), specifické organické látky (B), kovy a metaloidy (C), biologické a mikrobiologické ukazatele (D) a radiologické ukazatele (E). Podle hodnot ukazatelů jsou povrchové vody rozděleny do pěti základních tříd:

- I – velmi čistá voda – vhodná pro vodárenské účely, potravinářský průmysl, koupaliště, chov lososovitých ryb, má velkou krajinnou hodnotu
- II – čistá voda – vhodná k vodárenským účelům, chovu ryb, vodním sportům, zásobování průmyslu, má krajinnou hodnotu
- III – znečištěná voda (jen pro zásobování průmyslu), pro vodárenství podmíněně, není-li vhodnější zdroj, má malou krajinnou hodnotu
- IV – silně znečištěná voda – obvykle jen pro omezené účely
- V – velmi silně znečištěná voda – obvykle se nehodí pro žádný účel

Tab. 3.3.9 Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění vod – skupina A

Zdroj: ČHMÚ

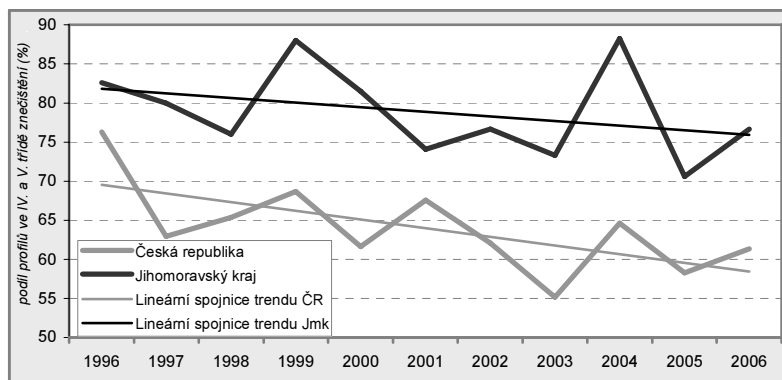
	1996	2001	2006	Rozdíl 2006-1996 v bodech
Česká republika (%)	76,3	67,6	61,4	-14,9
Jihomoravský kraj (%)	82,6	74,1	76,7	-5,9

V Jihomoravském kraji bylo v roce 2006 sledováno celkem 30 profilů na řekách Moravě, Dyji, Svatavě, Jihlavě, Litavě, Oslavě, Rokytné, Kyjovce, Jevišovce, Veličce a Trkmance. Podle vývoje podílu profilů IV. a V. třídy znečištění lze usoudit na snížení stupně znečištění povrchových vod, proti roku 1996 podíl

poklesl o 5,9 bodu (v rámci České republiky to byl pokles dokonce o 14,9 bodu), ale krajské hodnoty vcelku výrazně republikový průměr převyšovaly. Vezmeme-li aritmetický průměr hodnot podílů v uplynulých letech, za Českou republiku by to byla hodnota 64,0 %, nejvyšší podíl by byl v Pardubickém kraji (82,7 %),

Jihomoravský kraj by byl s hodnotou 78,9 % na 3. místě. Nejnižší podíl a tudíž nejméně znečištěné povrchové vody by byly v Plzeňském kraji.

Graf 35 Podíl profilů ve IV. a V. třídě znečištění vod – skupina A

Z grafu 35 je patrné, že hodnoty podílu v České republice i v Jihomoravském kraji v jednotlivých letech kolísaly, ale z lineární spojnice hodnot v obou případech vyplývá příznivý trend vývoje, resp. snižování podílu znečištění povrchových vod.

V tabulce 3.3.10 je uveden podrobnější a širší pohled na jakost povrchových vod v Jihomoravském kraji podle jednotlivých skupin. Do skupiny A patří např. konduktivita, rozpuštěný kyslík, biologická spotřeba kyslíku (BSK₅),

chemická spotřeba kyslíku (CHSK_{Mn}), chloridy, vápník; do skupiny B např. chlorbenzen, chloroform, polychlorbifenyly (PCB), polyaromatické uhlovodíky (PAU – suma); do skupiny C např. chrom, rtuť, mangan, železo, kadmium atd. a do skupiny D saprobní index makrozoobentosu, enterokoky, chlorofyl atd.

Tab. 3.3.10 Jakost povrchových vod v Jihomoravském kraji

Zdroj: ČHMÚ

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sk. A - obecné, fyzikální a chemické ukazatele	23	25	25	25	27	27	30	30	34	34	30
Podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	17,4	20,0	24,0	12,0	18,5	22,2	23,3	26,7	8,8	26,5	20,0
IV. - silně znečištěná voda	17,4	24,0	28,0	20,0	22,2	33,3	30,0	26,7	38,2	26,5	30,0
V. - velmi silně znečištěná voda	65,2	56,0	48,0	68,0	59,3	40,7	46,7	46,7	50,0	44,1	46,7
Sk. B - specifické organické látky	5	12	6	7	14	13	10	15	14	15	18
Podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	60,0	8,3	-	57,1	50,0	46,2	80,0	26,7	14,3	20,0	27,8
IV. - silně znečištěná voda	-	16,7	66,7	28,6	21,4	-	-	6,7	-	-	-
V. - velmi silně znečištěná voda	-	33,3	-	14,3	28,6	7,7	-	-	14,3	-	-
Sk. C - kovy a metaloidy	23	25	25	25	27	27	30	30	30	30	30
Podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	34,8	52,0	32,0	24,0	37,0	55,6	56,7	46,7	46,7	43,3	40,0
IV. - silně znečištěná voda	17,4	12,0	20,0	28,0	22,2	11,1	13,3	30,0	26,7	33,3	23,3
V. - velmi silně znečištěná voda	30,4	20,0	24,0	36,0	25,9	18,5	6,7	10,0	16,7	23,3	23,3
Sk. D - biologické a mikrobiologické ukazatele	23	25	25	25	27	27	28	29	34	34	30
Podíl profilů podle třídy znečištění (%):											
III. - znečištěná voda	56,5	44,0	52,0	28,0	25,9	33,3	21,4	17,2	26,5	29,4	10,0
IV. - silně znečištěná voda	17,4	28,0	20,0	32,0	37,0	25,9	32,1	31,0	29,4	38,2	20,0
V. - velmi silně znečištěná voda	-	12,0	16,0	24,0	22,2	18,5	25,0	34,5	17,6	20,6	56,7

^{*)} v řádku s označením skupiny je uveden počet sledovaných profilů v jednotlivých letech

Tab. 3.3.11 Kanalizace a čištění odpadních vod

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Česká republika						
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu (%)	74,8	74,9	77,6	77,7	77,9	79,1	80,0
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s koncovou ČOV (%)	64,0	65,5	67,1	68,9	71,1	73,0	73,6
Podíl čištěných odpadních vod (%)	94,8	95,5	92,6	94,5	94,4	94,6	94,2
	Jihomoravský kraj						
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu (%)	75,0	75,1	78,2	78,2	79,7	83,1	84,1
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci s koncovou ČOV (%)	64,1	65,2	67,5	70,5	73,0	76,6	77,1
Podíl čištěných odpadních vod (%)	98,8	99,1	93,2	97,6	95,6	95,4	95,7

Obyvatelstvo ve městech a obcích produkuje odpadní vody a města a obce tak patří, jak již dříve bylo uvedeno, k bodovým zdrojům znečištění. Pro jakost povrchových vod je směrodatný růst podílu obyvatelstva bydlícího v domech napojených jak na kanalizaci, tak na čističku odpadních vod.

V Jihomoravském kraji vzrostl uvedený podíl v roce 2006 oproti roku 2000 o 9,1 resp. o 13,0 bodu. Oba podíly byly v Jihomoravském kraji v roce 2006 vyšší než hodnoty v České republice, také nárůst byl vyšší

(v ČR činilo zvýšení podílu 5,2 resp. 9,7 bodu). V uplynulých 7 letech bylo v kraji čištěno v průměru 96,5 % odpadních vod (bez srážkových vod), což bylo proti průměru České republiky o 2,1 bodu více.

Tab. 3.3.12 Vodovody a specifická potřeba vody

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Česká republika						
Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu (%)	87,1	87,3	89,8	89,8	91,6	91,6	92,4
Specifická potřeba vody v domácnostech (v l na obyvatele a den)	107,4	103,5	104,3	102,9	102,4	98,9	97,5
	Jihomoravský kraj						
Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu (%)	87,4	88,2	92,6	92,6	93,9	93,6	94,8
Specifická potřeba vody v domácnostech (v l na obyvatele a den)	98,5	98,2	97,8	96,1	99,7	94,0	93,2

Jakost povrchových vod, podíl obyvatel připojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu či na koncovou čističku odpadních vod, podíl čištěných odpadních vod spolu s podílem obyvatelstva zásobovaných pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu – to vše jsou indikátory udržitelného rozvoje sledující řízení přírodních zdrojů. V roce 2006 bylo 94,8 % obyvatel Jihomoravského

kraje zásobováno pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu, tento podíl byl o 2,4 bodu vyšší než hodnota za Českou republiku. Proti roku 2006 se podíl zvýšil o 7,4 bodu (v ČR o 5,3 bodu). Průměrná specifická potřeba vody v domácnostech Jihomoravského kraje byla nižší proti republikovému průměru a ve sledovaném období se snižovala.

Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší

K základním zdrojům znečištění ovzduší patří emise. Jsou to exhaláty, které se dostávají do ovzduší jako produkt hospodářské činnosti, dělí se na pevné, kapalně a plynné. Ve spodní části atmosféry potom jednotlivé součásti emisí navzájem reagují, některé se rozpouští ve vzdušné vlhkosti, dále jsou ovlivňovány slunečním zářením, elektrickými výboji v atmosféře či dalšími fyzikálními vlivy. Výsledné produkty a jejich účinky na živé organismy a na majetek se nazývají imise. Místo jejich působení je závislé na momentální povětrnostní situaci, protože vzniklá směs látek je prouděním vzduchu rozptylována často i do velkých vzdáleností. Pro udržitelný rozvoj a pro životní prostředí obecně je samozřejmě prioritou snižovat zátěž ovzduší emisemi.

Vymezení oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší provádí Ministerstvo životního prostředí jednou ročně, výsledky zveřejňuje ve Věstníku Ministerstva životního prostředí. Oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší se rozumí vymezená část území (zóna) nebo sídelní seskupení (aglomerace), na kterém je překročena hodnota jednoho nebo více imisních limitů nebo cílového imisního limitu pro ozon nebo hodnota jednoho či více imisních limitů zvýšená o příslušné meze tolerance. V oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší je zajištěno sledování úrovně znečištění ovzduší znečišťujícími látkami, pro tyto oblasti jsou orgány kraje a obce povinny vypracovat nebo aktualizovat programy ke zlepšení kvality ovzduší.

Vzhledem k metodickým změnám a vymezením, ke kterým v této oblasti došlo od roku 2000, se ve stručném komentáři omezíme pouze na rok 2005. V Jihomoravském kraji byla v roce 2005 zjištěna zhoršená kvalita ovzduší v 65,4 % sledovaných oblastí, na území aglomerace Brna (od roku 2004 je sledována samostatně) to bylo 78,0 % území. Ve srovnání s ostatními kraji nebyla situace v Jihomoravském kraji nijak příznivá, neboť vyšší podíl postižených oblastí měly pouze dva kraje – Hl. m. Praha (99,0 %) a Zlínský kraj (70,7 %). Nejpříznivější situace byla v Jihočeském a Plzeňském kraji, kde podíl zón se zhoršenou kvalitou ovzduší činil pouze 0,6 resp. 1,2 %.

Emise

Množství znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší a jejich zdroje eviduje Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO), který od roku 1993 vede Český hydrometeorologický ústav. Podle závislosti na druhu zdrojů a jejich tepelných výkonech se REZZO člení na:

- o REZZO 1 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu 5 MW a vyšším a zařízení zvláště závažných technologických procesů. Zařízení této skupiny jsou označována jako „velké zdroje znečišťování“.
- o REZZO 2 – zahrnuje technologické objekty obsahující stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu od 0,2 do 5 MW a zařízení závažných technologických procesů, jakož i uhelné lomy a obdobné plochy s možností hoření, zapaření nebo úletu znečišťujících látek. Uvedená skupina je označována jako „střední zdroje znečišťování“.

- REZZO 3 – zahrnuje stacionární zařízení ke spalování paliv o tepelném výkonu nižším než 0,2 MW, zařízení technologických procesů nespádajících do kategorie velkých a středních zdrojů znečišťování, plochy, na kterých jsou prováděny práce, které mohou způsobovat znečišťování ovzduší, skládky paliv, surovin, produktů a odpadů a zachycených exhalátů a jiné stavby, zařízení a činnosti výrazně znečišťující ovzduší. Uvedená skupina je označována jako „malé zdroje znečišťování“.
- REZZO 4 – zahrnuje mobilní zařízení se spalovacími nebo jinými motory, která znečišťují ovzduší, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla. Uvedená skupina je označována jako „mobilní zdroje znečišťování“.

Mezi základní znečišťující látky patří oxidy dusíku, oxid siřičitý, oxid uhelnatý a tuhé emise v ovzduší. Měří se jejich celková produkce v tunách, případně měrné emise těchto látek – v přepočtu v tunách na kilometr čtvereční nebo v kilogramech na obyvatele. Zdrojem dat textových tabulek a grafů je Český hydrometeorologický ústav.

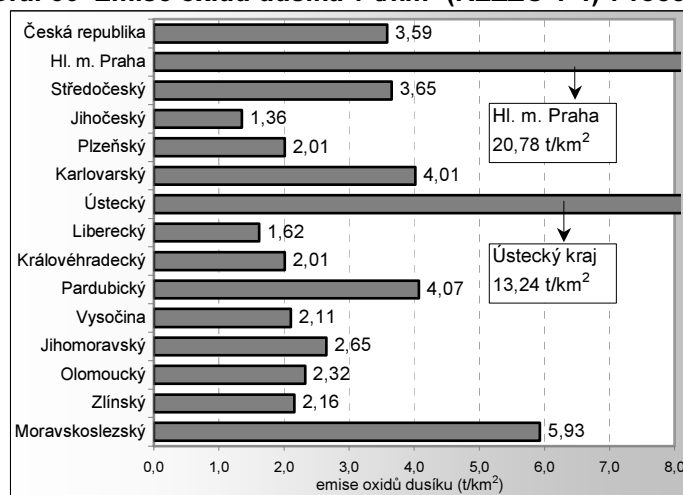
Tab. 3.3.13 Emise oxidů dusíku v t/km² (REZZO 1-4)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2000
Česká republika	3,71	3,82	3,65	3,65	3,66	3,69	3,59	96,7
Jihomoravský kraj	2,84	2,92	2,70	2,75	2,74	2,80	2,65	93,5

Emise oxidů dusíku ze všech kategorií zdrojů (REZZO 1–4) dosáhly v Jihomoravském kraji v roce 2006 objemu více než 19 tis tun, což v přepočtu

znamenovalo 2,65 tun na kilometr čtvereční. Proti roku 2000 velikost přepočteného ukazatele v kraji poklesla, a to o 6,5 %. Jihomoravský kraj byl hodnotou měrných emisí oxidů dusíku výrazně pod úrovní hodnot za Českou republiku. Republikový průměr byl ovšem značně ovlivněn produkcí emisí v Hlavním městě Praze a v Ústeckém kraji.

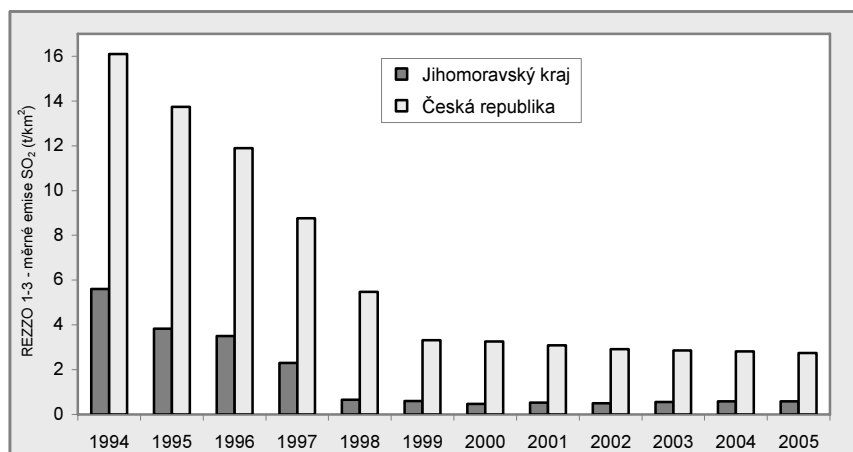
Graf 36 Emise oxidů dusíku v t/km² (REZZO 1-4) v roce 2005

Ve srovnání s ostatními kraji byla přepočtená hodnota Jihomoravského kraje v roce 2006 sedmá nejvyšší, nejhorší situace byla v Praze, kde na kilometr čtvereční připadlo 20,78 tun emisí oxidů dusíku. Nejpříznivější situace byla v Jihočeském kraji (1,36 t/km²). Pořadí krajů na začátku i konci žebříčku se proti roku 2000 nezměnilo.

Měrný ukazatel se v průběhu sledovaných let zvýšil v pěti krajích, nejvíce v kraji Vysočina, kde relativní přírůstek 19,7 % představoval zvýšení emisí o 0,35 tun na km². Naopak nejlépe se v mezikrajském srovnání vyvíjela situace v Libereckém kraji, kde došlo k poklesu emisí oxidu dusíku téměř o 27,0 %.

Graf 37 Měrné emise oxidu siřičitého v t/km² (REZZO 1-3)

Emise oxidu siřičitého (REZZO 1–3) dosáhly v Jihomoravském kraji v roce 2005 objemu 4,2 tis tun, což v přepočtu znamenalo 0,58 tun na kilometr čtvereční. Ve srovnání s ostatními kraji byla přepočtená hodnota v roce 2005 druhá nejnižší (po kraji Vysočina – 0,48 t/km²). Nejhorší situace v této oblasti byla zaznamenána v Ústeckém kraji (13,49 t/km²), se značným odstupem následoval Karlovarský kraj (4,96 t/km²).

U vývoje hodnot měrných emisí oxidu siřičitého byl v letech 1994

až 2005 zaznamenán velmi příznivý trend. V Jihomoravském kraji byla měrná hodnota v roce 2005 desetkrát menší než v roce 1994. Relativní pokles byl mnohem významnější, než jaký byl registrován v průměru za celou Českou republiku, kde měrné emise oxidu siřičitého poklesly zhruba na pětinu.

Tab. 3.3.14 Emise oxidu siřičitého v t/km² (REZZO 1-3)

	1994	1995	1999	2000	2004	2005	Index 2005/1994
Česká republika	16,10	13,74	3,32	3,26	2,82	2,75	17,1
Jihomoravský kraj	5,61	3,83	0,59	0,47	0,58	0,58	10,4

Měrné emise oxidu siřičitého tedy ve sledovaném období poklesly ve všech krajích, nejvýraznější změna byla zaznamenána v Hlavním městě Praze (pokles téměř třináctkrát), k nejmenšímu poklesu došlo v Moravskoslezském kraji (snížení jen na jednu třetinu hodnoty roku 1994).

Tab. 3.3.15 Měrné emise CO a tuhých látek v t/km² (REZZO 1-3)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/1999
Česká republika								
Měrné emise tuhých látek	0,73	0,61	0,56	0,62	0,64	0,59	0,44	59,5
Měrné emise oxidu uhelnatého	4,48	4,05	4,00	3,28	3,46	3,51	3,07	68,6
Jihomoravský kraj								
Měrné emise tuhých látek	0,26	0,22	0,22	0,31	0,31	0,32	0,20	75,1
Měrné emise oxidu uhelnatého	1,21	1,00	1,17	0,80	0,85	0,83	0,77	63,5

Příznivý vývoj zaznamenaly v Jihomoravském kraji také měrné emise tuhých látek i emise oxidu uhelnatého. V roce 2005 byly hodnoty na km² nižší o 24,9 resp. 36,5 %. Na km² připadlo 0,20 tun tuhých látek a 0,77 tun oxidu uhelnatého. Ve srovnání s ostatními kraji to byly v obou případech nejnižší hodnoty, naopak nejméně příznivá situace byla u tuhých látek v Praze (1,35 t/ km²) a Moravskoslezském kraji (1,05 t/ km²), u oxidu uhelnatého v Moravskoslezském kraji (24,39 t/ km²) a v Praze (5,51 t/ km²).

Produkce podnikového a komunálního odpadu

Součástí udržitelného rozvoje je i oblast udržitelné výroby a spotřeby. Ekonomický růst je podmíněn růstem výroby, růst výroby je ovšem doprovázen produkcí odpadů. Trvalým požadavkem je zajistit ekonomický růst bez nevratného ovlivnění životního prostředí, přičemž je nutno minimalizovat vedlejší produkty a jejich vliv na život kolem a maximalizovat jejich další možné využití. K indikátorům této oblasti patří měrná produkce podnikového odpadu, podíl materiálově využitých odpadů, podíl skládkovaných odpadů z celkové produkce či produkce komunálního odpadu.

Tab. 3.3.16 Produkce podnikového odpadu a nakládání s odpady v Jihomoravském kraji

	2002	2003	2004	2005	2006	Rozdíl 2006-2002 v bodech
Produkce podnikového odpadu (tis. t)	3 073,1	3 419,4	3 275,7	3 204,3	2 594,2	³⁾ 84,4
Nakládání s odpady celkem (tis. t)	2 119,0	1 876,6	2 669,1	3 142,4	2 974,3	³⁾ 140,4
podíl nebezpečných odpadů (%)	2,7	10,1	3,5	3,9	3,3	0,6
podíl využitých odpadů (%)	29,9	30,3	39,5	28,2	41,7	11,8
z toho: recyklovaných (vč. regenerace) ¹⁾	18,5	16,6	26,5	20,7	35,3	16,9
energeticky využitých	6,4	6,4	4,5	2,9	4,4	-2,0
podíl odstraněných odpadů (%)	25,1	30,5	18,3	15,4	16,8	-8,3
z toho: odstraněných skládkováním	23,3	28,6	16,7	13,9	15,8	-7,5
odstraněných spalováním	0,1	0,5	0,1	0,0	0,1	-0,0
podíl odpadů použitých na rekultivace a terénní úpravy (%)	31,8	28,1	29,5	41,6	26,2	-5,6
podíl materiálově využitých odpadů dle metodiky POH ²⁾ (%)	53,8	45,9	64,2	68,7	68,4	14,6

¹⁾ v letech 2002 - 2003 též vč. kompostování

²⁾ plán odpadového hospodářství

³⁾ index 2006/2002 v %

Tab. 3.3.17 Produkce podnikového odpadu v kg na tis. Kč HDP

	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2002
Česká republika	10,9	10,6	10,7	8,3	7,6	69,6
Jihomoravský kraj	13,1	14,0	13,0	12,0	9,3	70,5

V roce 2006 vyprodukovaly podniky se sídlem v Jihomoravském kraji téměř 2,6 mil. tun odpadů. Proti roku 2002 se tento objem snížil o 479 tis. tun, tj. o 15,6 %. V přepočtu produkce odpadu na tisíc Kč HDP byl tento

vývoj také příznivý, neboť byl zaznamenán pokles o téměř 30 %. Jihomoravský kraj přesto patřil v celém sledovaném období ke krajům s vysokou „odpadovou náročností“, v roce 2002 byla přepočtená hodnota Jihomoravského kraje 4. nejvyšší, v roce 2005 dokonce 2. nejvyšší, roce 2006 to byla opět 4. nejvyšší hodnota. Nejpriznivější situace byla v Královéhradeckém kraji, kde například v roce 2006 na tisíc Kč HDP připadlo pouze 2,7 kg odpadu.

Přepočteme-li produkci podnikového odpadu na obyvatele, pak v roce 2006 připadlo na jednoho obyvatele Jihomoravského kraje 2 293 kg odpadu, což bylo ve srovnání s ostatními kraji 4. nejvyšší množství (v Hl. m. Praze to bylo 4 333 kg, naproti tomu v Královéhradeckém kraji pouze 665 kg na obyvatele). Odpadově nejnáročnějším odvětvím v Jihomoravském kraji bylo stavebnictví, v roce 2002 se na produkci odpadu podílelo hodnotou 45,8 %, v roce 2006 činil podíl dokonce 53,5 % z celkové produkce podnikového odpadu.

Objem produkce podnikového odpadu je nutno oddělit od objemu nakládání s odpady. Objem nakládání s odpady zahrnuje nejen podíl odpadů vyprodukovaných, ale i odpady převzaté ze skladů či dovezené ze zahraničí. Z tohoto důvodu je například v roce 2006 v Jihomoravském kraji objem nakládání s odpady o 380,1 tis. tun vyšší proti objemu produkce podnikového odpadu. Zatímco objem produkce odpadů poklesl, objem nakládání s odpady vzrostl o 40,4 % a v roce 2006 dosáhl téměř 3 mil tun. Z tohoto množství připadlo 3,3 % na nebezpečný odpad (proti roku 2002 podíl vzrostl o 0,6 bodu). Podíl využitých odpadů z nakládání s odpady celkem činil 41,7 %, podíl odstraněných 16,8 % a podíl odpadů použitých na rekultivaci 26,2 %. Z hlediska vývoje bylo příznivým jevem zvýšení podílu využitých odpadů (o 11,8 bodu) a snížení podílu odpadů odstraněných skládkováním (o 7,5 bodu). Celkový podíl materiálově využitých odpadů podle metodiky plánu odpadového hospodářství vzrostl z 53,8 % v roce 2002 na 68,4 % v roce 2006, tedy o 14,6 bodu.

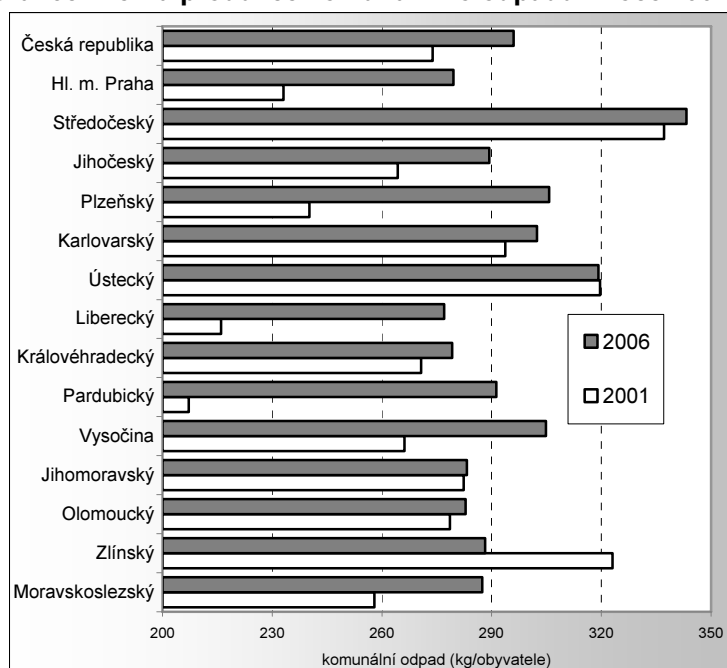
Tab. 3.3.18 Produkce komunálního odpadu

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Česká republika					
Produkce komunálního odpadu (kg na obyvatele)	273,9	278,9	280,0	278,4	288,6	296,0
Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu (%)		5,9	9,7	9,4	10,2	10,8
	Jihomoravský kraj					
Produkce komunálního odpadu (kg na obyvatele)	282,3	238,3	280,3	271,3	263,5	283,2
Podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu (%)			14,0		10,0	9,6

V roce 2006 bylo v Jihomoravském kraji vyprodukováno celkem 320,1 tis. tun komunálního odpadu, na jednoho obyvatele kraje tak připadlo 283,2 kg odpadu. Měrná produkce komunálního odpadu v kraji kolísala, v roce 2002 byla nejnižší – 238,3 kg na obyvatele a právě v roce 2006 byla nejvyšší, ovšem pouze o 0,9 kg vyšší než v roce 2001. Hodnota krajského přepočteného ukazatele kolísala i vzhledem

k republikovému průměru, v roce 2001 a 2003 byla vyšší než republikový průměr. Ovšem zatímco v Jihomoravském kraji se měrná produkce v mezích let sledovaného období téměř nezměnila, v rámci České republiky došlo ke zvýšení o 22,1 kg na obyvatele.

Graf 38 Měrná produkce komunálního odpadu v roce 2001 a 2006

V rámci České republiky postupně vzrůstal podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu (tříděný odpad), v roce 2006 to bylo již 10,8 %, v Jihomoravském kraji byl podíl nižší, a to o 1,2 bodu.

V roce 2001 byla měrná produkce komunálního odpadu Jihomoravského kraje ve srovnání s ostatními kraji 5. nejvyšší (ve Středočeském kraji to bylo 337,1 kg, naopak v Pardubickém kraji připadlo na obyvatele pouze 207,2 kg komunálního odpadu). V roce 2006 se situace v Jihomoravském kraji proti ostatním krajům zlepšila, neboť měrná produkce komunálního odpadu byla naopak 5. nejnižší (nejvýše byl opět Středočeský kraj s 343,2 kg na obyvatele, nejlépe na tom byli obyvatelé Libereckého kraje s 277,1 kg komunálního odpadu na hlavu). Pouze ve dvou krajích došlo v roce

2006 proti roku 2001 ke snížení měrné produkce komunálního odpadu – ve Zlínském kraji o 10,8 % a v Ústeckém o 0,1 %. Naopak v Pardubickém kraji došlo k nejvýraznějšímu relativnímu nárůstu, měrná produkce komunálního odpadu vzrostla o 40,6 %.

Výdaje na ochranu životního prostředí

Výdaje na ochranu životního prostředí zahrnují investiční výdaje a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí. Investiční výdaje zahrnují náklady na pořízení dlouhodobého hmotného majetku na ochranu životního prostředí, neinvestiční náklady prakticky zahrnují mzdy, platby za energie, materiál a služby, jejichž účelem je prevence, snížení, úprava nebo eliminace znečišťujících látek a znečištění a jsou výsledkem provozních aktivit podniku. V zájmu srovnatelnosti krajů jsou výdaje přepočteny na obyvatele či na jednotku HDP.

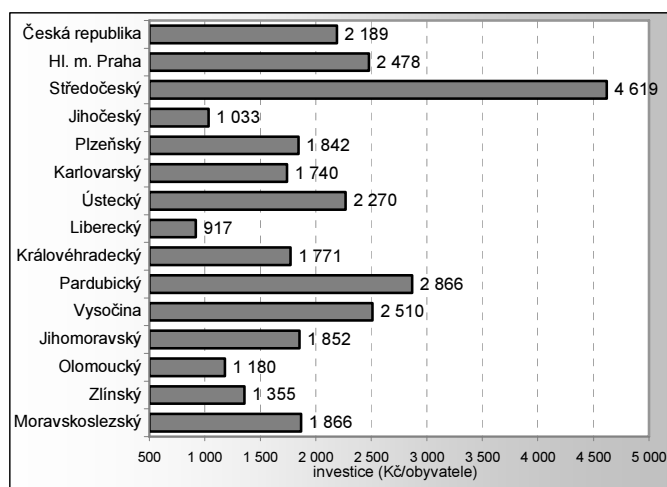
Tab. 3.3.19 Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele (běžné ceny)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Index 2006/1999
Česká republika	2 816	2 083	1 946	1 462	1 900	1 980	1 783	2 189	77,7
Jihomoravský kraj	1 939	1 125	1 133	2 019	3 677	2 514	2 230	1 852	95,5

Investice na ochranu životního prostředí, pořízené v roce 2006 v Jihomoravském kraji, měly hodnotu 1 852 Kč v přepočtu na obyvatele. Proti

roku 1999 to znamenalo sice snížení o 4,5 %, ovšem hodnoty v jednotlivých letech kolísaly – minimální hodnota investic byla zaznamenána v roce 2000 (1 125 Kč na obyvatele) a maximální v roce 2003 (3 677 Kč na obyvatele). V porovnání s průměrem za Českou republiku došlo v Jihomoravském kraji s výjimkou roku 2006 v podstatě k opačnému vývoji, krajská přepočtená hodnota byla do roku 2001 nižší a v letech 2002 až 2005 republikový průměr převyšovala, v Jihomoravském kraji výdaje rostly, ovšem v rámci ČR byl zaznamenán pokles jejich objemu v přepočtu na obyvatele.

Graf 39 Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v Kč na obyvatele (běžné ceny) v roce 2006

Výši pořízených investic v konkrétním kraji v přepočtu na 1 obyvatele byl Jihomoravský kraj v roce 2006 na 7. místě. Nejvyšší částky byly zaznamenány ve Středočeském kraji (4 619 Kč na 1 obyvatele), nejmenší výdaje byly zaznamenány na území Libereckého kraje (917 Kč na obyvatele). Růst objemu pořízených investic byl vykázán pouze u 4 krajů – nejvyšší v Hl. m. Praze (o 49,8 %) a v Karlovarském kraji, kde přepočtená skutečnost roku 2006 byla proti roku 1999 o 40,0 % vyšší. V Jihomoravském kraji byl tedy zaznamenán pokles tohoto ukazatele, ovšem nejnižší ze zbývajících 8 krajů, v nichž se přepočtená hodnota snížila. V Olomouckém kraji dosáhla přepočtená hodnota roku 2006 méně než polovinu hodnoty roku 1999.

Spočteme-li průměr přepočtených hodnot realizovaných na území kraje v období let 1999 až 2006, pak Jihomoravský kraj byl s průměrnou roční hodnotou pořízených investic na 1 obyvatele mezi ostatními kraji na 4. místě (2 061 Kč) a nad průměrem České republiky (2 020 Kč). Nejvyšší částka připadla na obyvatele ve Středočeském kraji (3 331 Kč), naopak nejnižší na částka obyvatele v Libereckém kraji (1 237 Kč).

Tab. 3.3.20 Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v Kč na 1 mil. Kč HDP podle sídla investora (běžné ceny)

	2003	2004	2005	2006	Index 2006/2003
Česká republika	8 760	11 778	10 689	12 681	144,8
Jihomoravský kraj	7 440	9 822	9 483	13 357	179,5

Objem neinvestičních nákladů podle krajů je k dispozici od roku 2003, a to podle sídla investora. Neinvestiční náklady přepočtené na tisíc Kč HDP v běžných cenách dosáhly v roce 2006 v Jihomoravském kraji hodnoty

13 357 Kč. Proti roku se tato částka zvýšila o 79,5 %, což sice byl vyšší nárůst proti průměru České republiky, ovšem přepočtená hodnota byla až do roku 2005 v Jihomoravském kraji vždy nižší. Ve srovnání s ostatními kraji to byla v roce 2006 hodnota 7. nejvyšší.

V roce 2006 pořídily podniky se sídlem v Jihomoravském kraji investice na ochranu životního prostředí v hodnotě 2 090,3 mil. Kč (5. nejvyšší objem mezi kraji). Z této částky bylo investováno 862,0 mil. Kč (41,2 %) na prostředky určené k nakládání s odpadními vodami, 619,9 mil. Kč (29,7 %) na nakládání s odpady a 258,2 mil. Kč (12,4 %) na ochranu ovzduší a klimatu. Zbylé prostředky (350,1 mil. Kč, tj. 16,7 %) připadly na ostatní investice, v nichž je zahrnuta ochrana a sanace půdy a vod, omezování hluku a vibrací, ochrana proti záření atd.

Neinvestiční náklady podniků se sídlem v Jihomoravském kraji dosáhly v roce 2006 hodnoty 4 321,8 mil. Kč (3. nejvyšší objem mezi kraji), přičemž největší část (3 067,0 mil. Kč, tj. 71,0 %) byla určena na nakládání s odpady.

V souvislosti s výdaji na ochranu životního prostředí lze uvést jako doplňující i informaci z oblasti problematiky chráněných území. V roce 2006 bylo na území Jihomoravského kraje 279 maloplošných chráněných území o rozloze 8 310 hektarů, jejich počet proti roku 2000 vzrostl o 28 a výměra o 351 hektarů. Podíl těchto chráněných území na celkové rozloze kraje byl však spíše zanedbatelný, avšak srovnatelný s republikovými relativními hodnotami.

Tab. 3.3.21 Chráněná maloplošná území

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny

	Česká republika						Jihomoravský kraj					
	2000			2006			2000			2006		
	počet	rozloha (ha)	podíl na rozloze (%)	počet	rozloha (ha)	podíl na rozloze (%)	počet	rozloha (ha)	podíl na rozloze (%)	počet	rozloha (ha)	podíl na rozloze (%)
Chráněná maloplošná území celkem	1 997	89 394	1,13	2 188	95 033	1,20	251	7 959	1,13	279	8 310	1,15
v tom:												
národní přírodní památka	101	2 691	0,03	104	2 773	0,04	12	330	0,05	13	357	0,05
národní přírodní rezervace	110	27 873	0,35	112	28 198	0,36	17	2 648	0,37	18	2 811	0,39
přírodní památka	1 096	26 521	0,34	1 193	27 316	0,35	135	1 572	0,22	153	1 624	0,23
přírodní rezervace	690	32 308	0,41	779	36 746	0,47	87	3 409	0,48	95	3 518	0,49

Co do rozlohy jsou v Jihomoravském kraji mnohem významnější plochy Národního parku Podyjí (6 259 ha), a tři chráněných krajinných oblastí – Bílých Karpat, Moravského krasu a Pálavy (35 405 ha). Pokud připočteme i maloplošná chráněná území, pak se v roce 2006 jednalo o výměru téměř 50 tisíc hektarů, podíl těchto území na rozloze kraje činil téměř 7 % (po Hlavním městě Praze to byl podíl nejnižší, naopak v Libereckém kraji se tato území rozkládají na 32,4 % rozlohy kraje).

O zátěži životního prostředí hovoří i intenzita dopravy, v tabulce jsou uvedena vybraná města kraje s nejzatíženějšími silnicemi, údaje dokládají výrazný nárůst dopravy ve všech městech s výjimkou Znojma a Boskovic (údaje za Brno jsou bez příslušných dálničních úseků).

Tab. 3.3.22 Intenzita silniční dopravy ve vybraných městech Jihomoravského kraje

Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic Praha

	Číslo komunikace s nejzatíženějším úsekem		Celoroční průměrná intenzita (počet vozidel za 24 hodin)			Struktura vozidel v roce 2005 (%)	
	2000	2005	2000	2005	index 2005/2000	těžká vozidla	osobní automobily
Blansko	374	374	10 956	13 505	123,3	14,6	84,7
Boskovice	150	374	10 462	9 267	88,6	24,8	74,5
Brno	42	42	44 098	44 878	101,8	9,7	90,2
Břeclav	55	55	20 124	22 867	113,6	13,0	86,2
Bučovice	50	50	13 066	15 904	121,7	27,8	71,9
Hodonín	431	51	11 672	13 279	113,8	15,4	84,1
Hustopeče	425	425	9 235	9 539	103,3	23,3	76,3
Ivančice	394	394	8 557	10 078	117,8	19,6	79,6
Kuřim	385	385	14 519	14 820	102,1	19,1	80,5
Kyjov	54	54	9 556	13 447	140,7	16,2	83,1
Mikulov	0525	0525	3 802	4 610	121,3	10,7	88,6
Moravský Krumlov	413	413	4 944	5 788	117,1	11,9	87,2
Tišnov	385	385	7 572	10 675	141,0	15,4	83,4
Veselí nad Moravou	54	55	8 799	11 837	134,5	27,3	72,0
Vyškov	430	430	13 990	18 056	129,1	17,5	82,1
Znojmo	38	38	19 473	19 394	99,6	18,5	81,0

Závěr

Problematika udržitelného rozvoje na regionální úrovni se dostává do širšího povědomí až v posledních letech. Příčinou je její specifické postavení mezi globální a národní úrovní udržitelného rozvoje na straně jedné a místní úrovní udržitelného rozvoje na straně druhé. Regionální strategie udržitelného rozvoje může sloužit nejen k aktualizaci programu rozvoje kraje z hlediska udržitelnosti rozvoje daného území, ale může být i koncepčním rámcem pro aktivity v rámci Místních agend 21 a podkladem pro aktualizaci strategie na národní úrovni. Regionální strategie by měla mít i konkrétnější obsah, národní strategie spíše indikovat širší souvislosti.

Autoři publikace se pokusili zmapovat oblast indikátorů vhodných pro monitorování udržitelného rozvoje na úrovni krajů. Brali v úvahu základní požadavky na indikátory, především dostupnost ve srovnatelné časové řadě, spolehlivost a srozumitelnost. Při jejich výběru se snažili postihnout všechny 3 základní pilíře udržitelného rozvoje se zachováním vyváženého přístupu k ekonomické, sociální i environmentální oblasti.

V úvodní části publikace byly vymezeny 2 otázky, jež by měly prací být zodpovězeny. Na **první otázku** „Jaké jsou datové zdroje ČSÚ pro hodnocení udržitelného rozvoje na regionální úrovni?“ komplexně odpovídá kapitola 2. V podkapitole 2.2 je vymezeno 13 indikátorů charakterizující ekonomickou oblast, 15 indikátorů pro oblast sociální a 14 indikátorů z environmentální části. Podkapitola 2.3 obsahuje popis každého indikátoru, zdroj dat, informaci o tom, za jaké území jsou data k dispozici a jak často se zjišťují. Popisnou část doplňuje tabulkový přehled s údaji v časové řadě za Českou republiku a jednotlivé kraje, jako výchozí rok byl zvolen rok 1993. Pro postižení vývoje ukazatelů byl ale prakticky vždy zvolen maximální časový úsek, pro který byla data v daném regionálním členění dostupná.

Odpovědět na **druhou otázku** „Jaký je vývoj vybraných indikátorů udržitelného rozvoje v konkrétním kraji?“ se snaží autoři v kapitole 3. Kapitola v členění podle tří základních oblastí obsahuje zhodnocení vývoje ukazatele v daném kraji, postavení kraje ve vztahu k průměru České republiky a postavení mezi ostatními kraji. Indikátory jsou podle možností doplněny o další související ukazatele. Je však nutno podotknout, že striktní dělení ukazatelů do ekonomické, sociální a environmentální části je sice rámcově možné, ovšem ukazatele se navzájem ovlivňují, podmiňují a prolínají. Obecně řečeno – ekonomika zasahuje do sociální oblasti i životního prostředí, sociální oblast má zpětnou vazbu na ekonomiku, životní prostředí úzce souvisí s ekonomikou i životem společnosti celkem.

Z kapitoly 3 je možno za Jihomoravský kraj uvést několik stručných výsledků a zjištěných trendů vývoje. V **ekonomické oblasti** bylo výtýpováno osm indikátorů, u nichž byl jako žádoucí směr obecného vývoje jednoznačně určen trend postupného zvyšování. V Jihomoravském kraji se žádoucím směrem vyvíjelo sedm z nich:

- objem regionálního hrubého domácího produktu rosti, HDP na obyvatele v běžných cenách se zvýšil z 136 tis. Kč v roce 1995 na 286 tis. Kč v roce 2006
- s výjimkou let 1997 až 1999 byl každoročně zabezpečen meziroční nárůst hrubého domácího produktu ve srovnatelných cenách
- zvyšovala se produktivita práce, u meziročních indexů produktivity práce měřené vývojem HDP ve srovnatelných cenách na zaměstnaného byl ve sledovaném období od roku 1996 zaznamenán pokles pouze v roce 1997
- rozvíjel se sektor služeb, podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě vzrostl z 57,0 % v roce 1995 na 61,3 % v roce 2006
- zvyšovala se kupní síla obyvatelstva, čistý disponibilní důchod domácností v přepočtu na jednoho obyvatele vzrostl z 76,6 tis. Kč v roce 1995 na 144,5 tis. Kč v roce 2006
- vzrostl význam malého a středního podnikání, malé a střední podniky zvýšily svůj podíl na celkové zaměstnanosti z 70,8 % v roce 2003 na 71,6 % v roce 2006
- posílila se schopnost ekonomiky investovat do svého budoucího rozvoje, výdaje na výzkum a vývoj tvořily v roce 2001 v Jihomoravském kraji 1,3 % HDP, v roce 2006 se tento podíl zvýšil na 1,6 %

U ukazatele míry investic (poměr hrubého fixního kapitálu k HDP) je také žádoucí postupné zvyšování. Avšak investiční aktivita v Jihomoravském kraji v letech 1995 až 2006 kolísala, hodnota ukazatele míry investic dosáhla maxima 32,5 % v roce 1996, minima 23,6 % v roce 2001, v roce 2006 činila 24,1 %.

U tří ukazatelů – hustota silniční sítě, hustota železniční sítě a osobní doprava – je sice z ekonomického hlediska žádoucí směr vývoje zřejmě postupný růst, ovšem z hlediska životního prostředí by byl vítán spíše trend opačný. V Jihomoravském kraji se tyto ukazatele zvyšovaly:

- byly zprovozněny další silnice vyšších tříd, hustota silniční sítě (délka dálnic a silnic I. třídy v km na 100 km²) se zvýšila z 7,8 km v roce 2000 na 8,1 km v roce 2006
- hustota železniční sítě (provozní délka železničních tratí v km na 100 km²) se zvýšila z 11,1 km v roce 2003 na 11,2 km v roce 2006

- vzrostl význam veřejné dopravy, přeprava cestujících veřejnou dopravou vzrostla z 55 cestujících v přepočtu na 1 obyvatele v roce 2003 na 64 cestujících na obyvatele v roce 2006

U ukazatele nákladní dopravy, resp. zvoleného vyjádření v podobě přepravy nákladu v kg v přepočtu na 1 tisíc Kč HDP, je sporné, jaký trend je vlastně příznivý. Jde o úhel pohledu – na jedné straně žádoucí zvyšování výkonů nákladní dopravy, která patří do preferované terciární sféry, na druhé straně potřebné snižování přepravní náročnosti spojené se snižováním nákladů a celkových nežádoucích dopadů na životní prostředí. V Jihomoravském kraji však jednoznačný trend ve vývoji tohoto ukazatele nebyl zjištěn, hodnoty přepravy nákladu na jednotku HDP kolísaly – od 152 kg na tisíc Kč HDP v roce 2006 po 207 kg na tisíc Kč HDP v roce 2003.

I přes relativně nižší dostupnost dat byl v této kapitole hodnocen také vývoj spotřeby primárních energetických zdrojů v Jihomoravském kraji – žádoucí trend postupného snižování byl naplněn u ukazatele spotřeby paliv vyjádřené v GJ na jednotku HDP. Dále zde byl stručně zhodnocen pozitivní trend vývoje v oblasti vývozu zboží podnikatelských subjektů se sídlem v kraji.

V **sociální oblasti** byly u jednotlivých indikátorů vcelku jednoznačně určeny žádoucí směry vývoje, u deseti z nich to byl trend zvyšování, přičemž osm ukazatelů se tímto směrem ubíralo i v Jihomoravském kraji:

- vzrostla míra začlenění osob ve vyšším věku na trhu práce, míra zaměstnanosti starších pracovníků (osob ve věku 55 až 64 let) vzrostla z 29,0 % v roce 1993 na 43,0 % v roce 2006
- zdravotní stav populace se zlepšoval, naděje dožití mužů při narození se zvýšila z 69,3 let v roce 1993 na 73,1 let v roce 2006, naděje dožití žen při narození se zvýšila z 76,9 let v roce 1993 na 79,9 let v roce 2006
- zlepšila se vzdělanostní úroveň obyvatelstva, podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním se mezi obyvateli staršími 15 let zvýšil z 9,6 % v roce 1993 na 12,6 % v roce 2006
- růst míry přiblížování k tzv. informační společnosti dokládá fakt, že podíl domácností připojených k internetu vzrostl z 18,6 % v roce 2003 na 28,2 % v roce 2006
- od roku 2003 se zhruba o třetinu zvýšily výdaje na kulturu z veřejných rozpočtů v přepočtu na jednoho obyvatele
- vzrostl počet obcí se schválenou územně plánovací dokumentací, podíl rozlohy obcí se schválenou územní dokumentací z celkové rozlohy Jihomoravského kraje vzrostl z 44,0 % v roce 2000 na 68,5 % v roce 2006
- míra zapojení žen v politice se zvýšila, v zastupitelstvu Jihomoravského kraje vzrostl podíl žen mezi zastupiteli z 13,84 % v roce 2000 na 18,46 % v roce 2004, v zastupitelstvech obcí Jihomoravského kraje vzrostl podíl žen z 17,83 % v roce 1994 na 23,84 % v roce 2006
- oblast občanské participace charakterizuje míra účasti občanů na řešení věcí veřejných, situace se v této oblasti zlepšila, nepřímou formou vyjádření je růst počtu nestátních neziskových organizací, jenž se zvýšil ze 7,0 tisíc v roce 1997 na 9,2 tisíc v roce 2006

U dvou ukazatelů (zaměstnanost žen a politické participace) je sice také žádoucím trendem růst podílu, ovšem v Jihomoravském kraji nebyl vývoj až tak příznivý. Míra zaměstnanosti žen, jako podíl počtu zaměstnaných žen na celkovém počtu žen starších 15 let, se snížila z 48,2 % v roce 1993 na 44,2 % v roce 2006. Účast voličů ve volbách, jež je měřítkem politické participace a vyjádřením zájmu občanů aktivně ovlivňovat věci veřejné, klesala. Zatímco voleb do zastupitelstev obcí v roce 1994 se účastnilo 65,9 % voličů, v roce 2006 to bylo jen 49,4 %, voleb do zastupitelstva Jihomoravského kraje se v roce 2000 účastnilo 34,9 % a v roce 2004 jen 29,7 % voličů. Voleb do Poslanecké sněmovny, o které je tradičně nejvyšší zájem, se v roce 1996 účastnilo 77,8 % voličů, kdežto v roce 2006 již jen 65,3 % voličů.

Klesající trend vývoje byl shledán jako žádoucí u pěti ukazatelů ze sociální oblasti, tři z nich se takto vyvíjely i v Jihomoravském kraji, v případě míry nezaměstnanosti alespoň v posledních letech sledovaného období:

- obecná míra nezaměstnanosti v roce 1993 činila 4,2 %, maxima dosáhla v roce 2001, a to 8,5 %, ovšem v posledních letech se mírně snižuje a v roce 2006 činila 8,0 %
- míra registrované nezaměstnanosti měla obdobný vývoj, v roce 1993 byla na hranici 5,3 %, maxima dosáhla v roce 2003, a to 11,5 %, od tohoto roku se snižuje a v roce 2006 dosáhla 8,8 % (v roce 2004 ovšem došlo k metodickým změnám výpočtu tohoto ukazatele)
- standardizovaná míra úmrtnosti, jež také charakterizuje zdravotní stav obyvatelstva, se snižovala, v roce 1993 na 1 000 obyvatel připadlo 12,08 zemřelých, v roce 2006 to bylo 8,97 zemřelých

Zbývající dva ukazatele, u nichž je požadován klesající trend, se v Jihomoravském kraji vyvíjely odlišně:

- růst výkonnosti soudní soustavy by mělo provázet snížení délky soudního řízení, ovšem průměrná délka soudního řízení se prodlužovala u okresních i krajských soudů (územní struktura soudních krajů odpovídala struktuře krajů platné do roku 1999), a to jak v agendě trestního řízení, tak ve věcech občanskoprávních

- míra ohrožení domácností chudobou se nijak výrazně nesnížila, podíl domácností s čistým příjmem pod hranici životního minima kolísal, v roce 2000 činil 3,8 %, v roce 2002 4,2 % a v roce 2004 pak 2,0 %

Environmentální oblast byla oblastí, v níž nejvíce hodnocených ukazatelů ve srovnání s ekonomickou či sociální oblastí nemělo v Jihomoravském kraji jednoznačný vývoj a hodnota ukazatelů v jednotlivých letech vcelku výrazně kolísala. Ze zvolených ukazatelů této oblasti byl jako příznivý směr vývoje určen růst u pěti ukazatelů, u čtyř z nich byl tento vývoj zaznamenán i v Jihomoravském kraji:

- koeficient ekologické stability (poměr stabilních a nestabilních krajinnotvorných prvků, přičemž mezi nestabilní prvky patří orná půda, zastavěné a ostatní plochy) měl sice v letech 1993 až 2003 neměnnou hodnotu 0,65, ovšem do roku 2006 vzrostl na 0,67, s trochou nadsázky lze říci, že se relativně snížila míra ovlivnění charakteru krajiny člověkem
- rozvoj ekologického zemědělství je sice podporován, v Jihomoravském kraji však zatím není tento způsob hospodaření nijak výrazně zastoupen, přesto podíl ekologicky obhospodařované půdy na celkové výměře zemědělské půdy vzrostl z 1,02 % v roce 2003 na 1,23 % v roce 2006
- lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou celkově odolnější vůči všem vlivům, v Jihomoravském kraji podíl listnatých dřevin na celkové výměře lesů vzrostl ze 47,3 % v roce 1994 na 49,2 % v roce 2006
- péče o životní prostředí v Jihomoravském kraji měla pozitivní vývoj v oblasti neinvestičních nákladů na ochranu životního prostředí, neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v přepočtu na jednotku HDP vzrostly v roce 2006 proti roku 2003 o téměř 80 %

Méně příznivý vývoj byl zaznamenán v oblasti investičních výdajů na ochranu životního prostředí. Jejich hodnota v přepočtu na obyvatele Jihomoravského kraje v letech 1999 až 2006 výrazně kolísala. Nejvyšší částka (3 677 Kč na obyvatele) byla zjištěna v roce 2003, nejnižší (1 125 Kč) v roce 2000, v roce 2006 částka činila 1 852 Kč na obyvatele.

Jako problematická se jevila v hodnocení vývoje oblast emisí, kvality ovzduší a jakosti povrchových vod, tedy ukazatelů, u nichž je žádoucím vývojem snižování hodnot. Avšak pouze u ukazatele emisí oxidů dusíku byl v letech 2000 až 2006 tento trend zaznamenán i v Jihomoravském kraji. Podle klasifikace REZZO 1-4 byl zaznamenán pokles emisí oxidů dusíku z 2,84 t/km² v roce 2000 na 2,65 t/km² v roce 2006. Hodnoty emisí oxidu siřičitého byly uvedeny za roky 1994 až 2005 (REZZO 1-3) a v kraji výrazně kolísaly. Nejvyšší hodnota byla zaznamenána právě v roce 1994, a to 5,61 t/km², nejnižší v roce 2000 (0,47 t/km²), v roce 2005 to bylo 0,58 t/km². Hodnocení podílu oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší vycházelo spíše z porovnání Jihomoravského kraje s ostatními kraji. V roce 2005 bylo v Jihomoravském kraji 65,4 % oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší, což byl 4. nejvyšší podíl. V aglomeraci Brna, jež byla pro toto měření vyčleněna z území kraje, byla dokonce 2. nejvyšší hodnota podílu – 78,0 %. Jakost povrchových vod byla hodnocena formou vývoje podílu profilů ve IV. a V. třídě znečištění. Hodnoty podílu v letech 1996 až 2006 kolísaly, nejvyšší hodnota byla zaznamenána v roce 2004, a to 88,2 %, nejnižší v roce 2005 (70,6 %), v roce 2006 to bylo 76,7 %.

Hodnocení vývoje produkce odpadů se v období let 2002 až 2006 lišilo podle druhu odpadu (žádoucím vývojem je snižování). Zatímco produkce podnikového odpadu v Jihomoravském kraji poklesla (z 3,1 mil. tun v roce 2002 na 2,6 mil. tun v roce 2006, resp. z 13,1 kg na tisíc Kč HDP v roce 2002 na 9,3 kg na tisíc Kč HDP v roce 2006), produkce komunálního odpadu vyjádřená v kg na obyvatele kolísala. Nejvyšší hodnota byla zjištěna v roce 2006, činila 283,2 kg na obyvatele, nejnižší pak v roce 2002, a to 238,3 kg na obyvatele.

Vyjádřením zdravotního stavu lesních porostů je index defoliace, což je, zjednodušeně řečeno, podíl stromů silně odlistěných a odumřelých z celku. Vývoj indexu v Jihomoravském kraji nebyl jednoznačný a hodnoty kolísaly od 0,38 v roce 1998 po 3,54 v roce 2006.

U zbývajících 2 ukazatelů (zornění zemědělské půdy, spotřeba průmyslových hnojiv) nelze zcela jednoznačně určit příznivý směr vývoje (jde opět o úhel pohledu). Pokles výměry orné půdy by byl prospěšný pro růst ekologické stability, neboť orná půda je v tomto smyslu považována za nestabilní prvek. Na druhé straně je orná půda prostředkem efektivního využití zemědělské půdy a ukazatelem stupně intenzity zemědělského hospodaření. Obdobná je situace u průmyslových hnojiv – jsou významným prostředkem pro zvyšování výnosů, jež jsou měřítkem úspěšnosti zemědělské činnosti, obecně jsou ovšem také zátěží pro životní prostředí a snižování jejich spotřeby je indikátorem ekologizace zemědělství. V Jihomoravském kraji oba tyto ukazatele měly kolísavý vývoj. Stupeň zornění se pohyboval okolo 84 %, v roce 2006 byla hodnota nejnižší, a to 83,2 % (ovšem spolu se Středočeským krajem to byl v mezikrajském srovnání nejvyšší podíl orné půdy na zemědělské). Spotřeba průmyslových hnojiv, vyjádřená v čistých živinách v kg na hektar orné půdy, byla v Jihomoravském kraji v období let 2000 až 2006 nejnižší v roce 2005 (81,1 kg/ha), nejvyšší v roce 2002 (104,5 kg/ha), v roce 2006 činila 98,3 kg čistých živin na hektar.

I když indikátory za ekonomickou, sociální a environmentální oblast byly vyhodnocovány jednotlivě bez detailnějšího posuzování vzájemných vlivů a souvislostí, přesto lze konstatovat, že v Jihomoravském kraji nedocházelo k nerovnoměrnému vývoji, tzn., že by se jedna oblast vyvíjela rychleji na úkor oblasti druhé či třetí. Byly zde tedy v obecnosti zachovány zásady udržitelného rozvoje a převážná část ukazatelů se vyvíjela žádoucím směrem. Ukazatele byly hodnoceny pouze na úrovni kraje, výjimkou bylo několik doplňujících údajů, které byly uvedeny za okresy Jihomoravského kraje (míra registrované nezaměstnanosti, struktura uchazečů o práci, naděje dožití, charakteristiky věkové struktury či úmrtnosti obyvatelstva, účast ve volbách). Vcelku logickým následným krokem by tedy mělo být zpracování a vyhodnocení vybraných oblastí udržitelného rozvoje (dostupné údaje v co nejdelší časové řadě) za okresy či správní obvody obcí s rozšířenou působností Jihomoravského kraje a posouzení rovnoměrnosti či nerovnoměrnosti vývoje těchto regionů.

Regionální data v podrobném územním detailu poskytují datové soubory Českého statistického úřadu, které jsou z části přímo dostupné na internetových stránkách úřadu. Údaje pro územně plánovací podklady pro rozbor udržitelného rozvoje území na úrovni správních obvodů ORP s daty za jednotlivé obce (vyhláška 500/2006 Sb.) poskytuje ČSÚ na adrese:

www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/csu_a_uzemne_analyticke_podklady_za_obce_ceske_republiky

Další údaje lze získat z databáze Městské a obecní statistiky (MOS), která je součástí Veřejné databáze (VDB) na adrese:

<http://vdb.czso.cz/vdb/>

Seznam použité literatury, informačních zdrojů a zkratk

- [1] BLAŽEK, J., MACEŠKOVÁ, M., CZANK, P. *Model čtyř kapitálů – nová metoda rozvojových strategií?* In: časopis *Obec a finance* 5/2006.
- [2] CUDLÍNOVÁ, E. *Marginální oblasti – prostorový indikátor udržitelného rozvoje České republiky*. In: Sborník k projektu UNDP K udržitelnému rozvoji ČR: vytváření podmínek, svazek 4 Vzdělávání, informace, indikátory. Praha, Universita Karlova v Praze, 2002.
- [3] CZESANÝ, S. *Indikátory udržitelného rozvoje*. In: časopis *Statistika* 5/2006.
- [4] *Česká republika 2003 - Deset let udržitelného rozvoje?* Praha, Universita Karlova v Praze, 2003.
- [5] DRÁPAL, S. Úvodní vystoupení na 3. konferenci Environmentální účetnictví a indikátory udržitelného rozvoje konané 23. – 25. května v Praze. In: *Book of Proceedings EA – SDI*. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně, 2007.
- [6] FISCHER, J. *Koncept udržitelného rozvoje a státní statistika*. In: časopis *Statistika* 3/2006.
- [7] HŘEBÍK, Š., TRĚBICKÝ, V., GREMLICA, T. *Manuál plánování a vyhodnocování udržitelného rozvoje na regionální úrovni*. Praha, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2005.
- [8] KOVANDA, J., HÁK, T., ŠČASTNÝ, M. *Soubor indikátorů udržitelného rozvoje České republiky*. In: Sborník k projektu UNDP K udržitelnému rozvoji ČR: vytváření podmínek, svazek 4 Vzdělávání, informace, indikátory. Praha, Universita Karlova v Praze, 2002.
- [9] MIHOLA, J., *Kompozitní ukazatele udržitelného rozvoje, výzkumná zpráva*. Praha, ČSÚ, 2006.
- [10] MOLDAN, B., *Indikátory trvale udržitelného rozvoje*. Ostrava, VŠB – Technická univerzita Ostrava, 1996.
- [11] SEDLÁČEK, P., *Analýza investičního cyklu*. In: časopis *Statistika* 6/2006.
- [12] SPĚVÁČEK, V., *Domácnosti, disponibilní důchod a soukromá spotřeba*. In: *Bulletin CES VŠEM* č. 23/2006. Praha, Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006.
- [13] *Strategie udržitelného rozvoje Ústeckého kraje 2006 – 2020*. Ústí nad Labem, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s., 2006.
- [14] VANĚČEK, J., *Regionální analýza výsledků vědy a výzkumu - publikace a patenty*. In: *ERGO* č. 01/2006, www.tc.cz, Technologické centrum AV ČR, 2006
- [15] *Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2007*. Praha, CENIA, Česká informační agentura životního prostředí, 2007.
- [16] *Zpráva o životním prostředí České republiky v roce 2006*. Praha, CENIA, Česká informační agentura životního prostředí, 2007.

Publikace ČSÚ:

- [17] 1605-07 Koncepty a měření udržitelného rozvoje
- [18] 1371-07 Regionální účty 2006
- [19] 1376-07 Věda a výzkum v regionálním pohledu
- [20] 9607-07 Licence v ČR za rok 2006
- [21] 1379-07 Regionální rozdíly v demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji České republiky v letech 2000 až 2005
- [22] 1119-04 Analýza cenového vývoje, vývoje příjmů a spotřebních vydání domácností v letech 1993 až 2003
- [23] 3006-03 Sociální situace domácností v roce 2001 (údaje za hospodařící domácnosti) v roce 2001
- [24] 3009-04 MIKROCENZUS (Příjmy hospodařících domácností) 2002
- [25] 3012-07 Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2005
- [26] 3103-07 Trh práce v ČR 1993 – 2006
- [27] 3111-07 Analýza trhu práce 2000 až 2006
- [28] 9701-06 Informační a komunikační technologie v domácnostech a jejich využívání jednotlivci
- [29] 4007-07 Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006
- [30] 2001-07 Produkce, využití a odstranění odpadů v ČR v roce 2006
- [31] 2002-07 Informace o životním prostředí v ČR (2001 - 2006)
- [32] 2003-07 Vodovody, kanalizace a vodní toky v roce 2006
- [33] 2005-07 Výdaje na ochranu životního prostředí v ČR za rok 2006
- [34] 2130-07 Ekologické zemědělství v roce 2005
- [35] 2201-07 Lesnictví a myslivost za rok 2006

Internetové adresy:

[36] http://portal.justice.cz	[45] http://portal.mpsv.cz
[37] http://www.agenda21.cz	[46] http://www.uzis.cz
[38] http://www.czso.cz	[47] http://www.cenia.cz
[39] http://www.info.mfcr.cz/aris	[48] http://www.chmi.cz
[40] http://www2.nszm.cz/ur	[49] http://www.env.cz
[41] http://www.sydos.cz	[50] http://www.irz.cz
[42] http://www.timur.cz	[51] http://www.sfzp.cz
[43] http://www.uur.cz	[52] http://www.uhul.cz
[44] http://www.volby.cz	[53] http://www.mze.cz

Zkratky názvů krajů a okresů

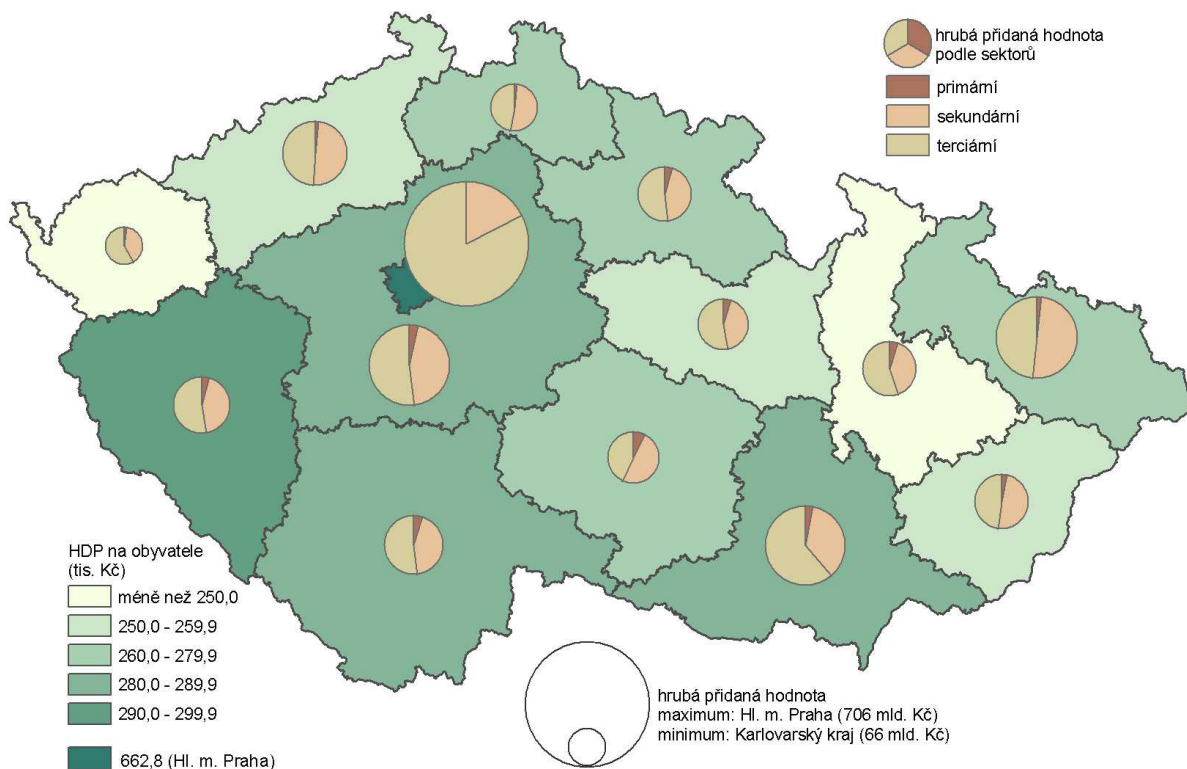
Kraje, okresy	Zkratka	Kód	Kraje, okresy	Zkratka	Kód
Hlavní město Praha	PHA	CZ010	Královéhradecký kraj	HKK	CZ052
Středočeský kraj	STC	CZ020	Hradec Králové	HK	CZ0521
Benešov	BN	CZ0201	Jičín	JC	CZ0522
Beroun	BE	CZ0202	Náchod	NA	CZ0523
Kladno	KD	CZ0203	Rychnov nad Kněžnou	RK	CZ0524
Kolín	KO	CZ0204	Trutnov	TU	CZ0525
Kutná Hora	KH	CZ0205	Pardubický kraj	PAK	CZ053
Mělník	ME	CZ0206	Chrudim	CR	CZ0531
Mladá Boleslav	MB	CZ0207	Pardubice	PU	CZ0532
Nymburk	NB	CZ0208	Svitavy	SY	CZ0533
Praha-východ	PY	CZ0209	Ústí nad Orlicí	UO	CZ0534
Praha-západ	PZ	CZ020A	Vysočina	VYS	CZ061
Příbram	PB	CZ020B	Havlíčkův Brod	HB	CZ0611
Rakovník	RA	CZ020C	Jihlava	JL	CZ0612
Jihočeský kraj	JHC	CZ031	Pelhřimov	PE	CZ0613
České Budějovice	CB	CZ0311	Třebíč	TR	CZ0614
Český Krumlov	CK	CZ0312	Žďár nad Sázavou	ZR	CZ0615
Jindřichův Hradec	JH	CZ0313	Jihomoravský kraj	JHM	CZ062
Písek	PI	CZ0314	Blansko	BK	CZ0621
Prachatice	PT	CZ0315	Brno-město	BM	CZ0622
Strakonice	ST	CZ0316	Brno-venkov	BI	CZ0623
Tábor	TA	CZ0317	Břeclav	BV	CZ0624
Plzeňský kraj	PLK	CZ032	Hodonín	HO	CZ0625
Domažlice	DO	CZ0321	Vyškov	VY	CZ0626
Klatovy	KT	CZ0322	Znojmo	ZN	CZ0627
Plzeň-město	PM	CZ0323	Olomoucký kraj	OLK	CZ071
Plzeň-jih	PJ	CZ0324	Jeseník	JE	CZ0711
Plzeň-sever	PS	CZ0325	Olomouc	OC	CZ0712
Rokycany	RO	CZ0326	Prostějov	PV	CZ0713
Tachov	TC	CZ0327	Přerov	PR	CZ0714
Karlovarský kraj	KVK	CZ041	Šumperk	SU	CZ0715
Cheb	CH	CZ0411	Zlínský kraj	ZLK	CZ072
Karlovy Vary	KV	CZ0412	Kroměříž	KM	CZ0721
Sokolov	SO	CZ0413	Uherské Hradiště	UH	CZ0722
Ústecký kraj	ULK	CZ042	Vsetín	VS	CZ0723
Děčín	DC	CZ0421	Zlín	ZL	CZ0724
Chomutov	CV	CZ0422	Moravskoslezský kraj	MSK	CZ080
Litoměřice	LT	CZ0423	Bruntál	BR	CZ0801
Louny	LN	CZ0424	Frydek-Místek	FM	CZ0802
Most	MO	CZ0425	Karviná	KI	CZ0803
Teplice	TP	CZ0426	Nový Jičín	NJ	CZ0804
Ústí nad Labem	UL	CZ0427	Opava	OP	CZ0805
Liberecký kraj	LBK	CZ051	Ostrava - město	OV	CZ0806
Česká Lípa	CL	CZ0511			
Jablonec nad Nisou	JN	CZ0512			
Liberec	LI	CZ0513			
Semily	SM	CZ0514			

Zkratky názvů obcí s rozšířenou působností

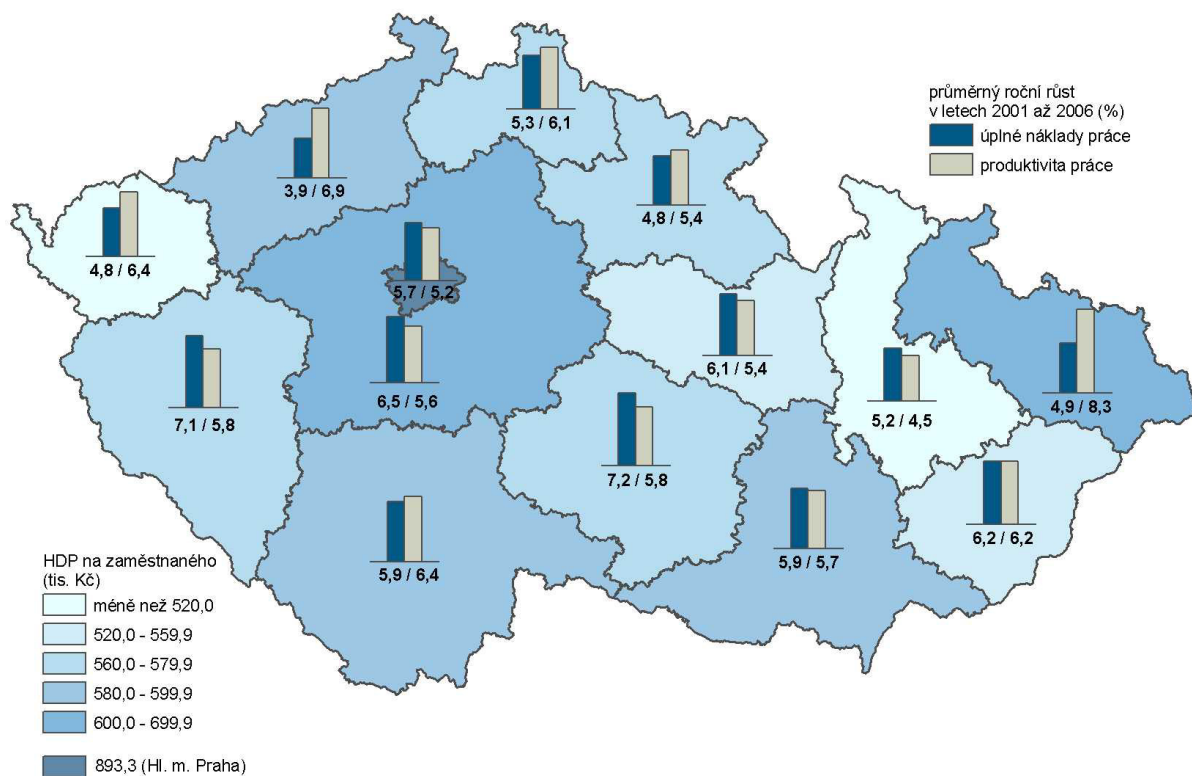
Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)	Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)
1100	Hlavní město Praha	Pha	4101	Aš	Ass
2101	Benešov	Ben	4102	Cheb	Che
2102	Beroun	Ber	4103	Karlovy Vary	KVa
2103	Brandýs nad Labem-Stará Boleslav	Bra	4104	Kraslice	Krs
2104	Čáslav	Cas	4105	Mariánské Lázně	MLa
2105	Černošice	Cer	4106	Ostrov	Ost
2106	Český Brod	CBr	4107	Sokolov	Sok
2107	Dobříš	Dob	4201	Bílina	Bln
2108	Hořovice	Hrv	4202	Děčín	Dec
2109	Kladno	Kld	4203	Chomutov	Chv
2110	Kolín	Kol	4204	Kadaň	Kad
2111	Kralupy nad Vltavou	Krp	4205	Litoměřice	Ltm
2112	Kutná Hora	KuH	4206	Litvínov	Ltv
2113	Lysá nad Labem	Lys	4207	Louny	Lno
2114	Mělník	Mel	4208	Lovosice	Lov
2115	Mladá Boleslav	MIB	4209	Most	Mos
2116	Mnichovo Hradiště	MnH	4210	Podbořany	Pob
2117	Neratovice	Ner	4211	Roudnice nad Labem	RnL
2118	Nymburk	Nym	4212	Rumburk	Rum
2119	Poděbrady	Pod	4213	Teplice	Tpc
2120	Příbram	Pri	4214	Ústí nad Labem	UnL
2121	Rakovník	Rak	4215	Varnsdorf	Var
2122	Říčany	Ric	4216	Žatec	Ztc
2123	Sedlčany	Sed	5101	Česká Lípa	CLp
2124	Slaný	Sla	5102	Frydlant	Frd
2125	Vlašim	Vla	5103	Jablonec nad Nisou	JnN
2126	Votice	Vot	5104	Jilemnice	Jil
3101	Blatná	Bla	5105	Liberec	Lbc
3102	České Budějovice	CBu	5106	Nový Bor	NoB
3103	Český Krumlov	CKr	5107	Semily	Sem
3104	Dačice	Dac	5108	Tanvald	Tan
3105	Jindřichův Hradec	JHr	5109	Turnov	Tur
3106	Kaplice	Kap	5110	Železný Brod	ZBr
3107	Milevsko	Mil	5201	Broumov	Bro
3108	Písek	Pis	5202	Dobruška	Dbr
3109	Prachatice	Pra	5203	Dvůr Králové nad Labem	DKr
3110	Soběslav	Sob	5204	Hořice	Hrc
3111	Strakonice	Sta	5205	Hradec Králové	HKr
3112	Tábor	Tab	5206	Jaroměř	Jar
3113	Trhové Sviny	TrS	5207	Jičín	Jic
3114	Třeboň	Tre	5208	Kostelec nad Orlicí	KnO
3115	Týn nad Vltavou	Tyn	5209	Náchod	Nch
3116	Vimperk	Vim	5210	Nová Paka	NPa
3117	Vodňany	Vod	5211	Nové Město nad Metují	NMe
3201	Blovice	Blo	5212	Nový Bydžov	NBy
3202	Domažlice	Dom	5213	Rychnov nad Kněžnou	RnK
3203	Horažďovice	Hor	5214	Trutnov	Tru
3204	Horšovský Týn	HoT	5215	Vrchlabí	Vch
3205	Klatovy	Klt	5301	Česká Třebová	CTr
3206	Kralovice	Krl	5302	Hlinsko	Hli
3207	Nepomuk	Nep	5303	Holice	Hol
3208	Nýřany	Nyr	5304	Chrudim	Chr
3209	Plzeň	Plz	5305	Králíky	Kra
3210	Přeštice	Pce	5306	Lanškroun	Lan
3211	Rokycany	Rok	5307	Litomyšl	Lto
3212	Stod	Sto	5308	Moravská Třebová	MTr
3213	Stříbro	Str	5309	Pardubice	Par
3214	Sušice	Suc	5310	Polička	Pol
3215	Tachov	Tch	5311	Přelouč	Prl

Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)	Číslo SO obce s rozšířenou působností	Název obce s rozšířenou působností	Pracovní zkratka území (ČSÚ)
5312	Svitavy	Svi	7209	Valašské Klobouky	VaK
5313	Ústí nad Orlicí	UnO	7210	Valašské Meziříčí	VaM
5314	Vysoké Mýto	VyM	7211	Vizovice	Viz
5315	Žamberk	Zam	7212	Vsetín	Vse
6101	Bystřice nad Pernštejnem	ByP	7213	Zlín	Zli
6102	Havlíčkův Brod	HBr	8101	Bílovec	Bil
6103	Humpolec	Hum	8102	Bohumín	Boh
6104	Chotěboř	Chb	8103	Bruntál	Bru
6105	Jihlava	Jih	8104	Český Těšín	CTe
6106	Moravské Budějovice	MBu	8105	Frenštát pod Radhoštěm	Fre
6107	Náměšť nad Oslavou	Nam	8106	Frydek-Místek	FrM
6108	Nové Město na Moravě	NMo	8107	Frydlant nad Ostravicí	FrO
6109	Pacov	Pac	8108	Havířov	Hav
6110	Pelhřimov	Pel	8109	Hlučín	Hlu
6111	Světlá nad Sázavou	Sve	8110	Jablunkov	Jab
6112	Telč	Tel	8111	Karviná	Kar
6113	Třebíč	Trb	8112	Kopřivnice	Kop
6114	Velké Meziříčí	VMe	8113	Kravaře	Krv
6115	Žďár nad Sázavou	ZdS	8114	Krnov	Krn
6201	Blansko	Blk	8115	Nový Jičín	NJi
6202	Boskovice	Bos	8116	Odry	Odr
6203	Brno	Brn	8117	Opava	Opa
6204	Břeclav	Bre	8118	Orlová	Orl
6205	Bučovice	Buc	8119	Ostrava	Osv
6206	Hodonín	Hod	8120	Rýmařov	Rym
6207	Hustopeče	Hus	8121	Třinec	Tri
6208	Ivančice	Ivn	8122	Vítkov	Vit
6209	Kuřim	Kur			
6210	Kyjov	Kyj			
6211	Mikulov	Mik			
6212	Moravský Krumlov	MKr			
6213	Pohořelice	Poh			
6214	Rosice	Ros			
6215	Slavkov u Brna	SuB			
6216	Šlapanice	Slp			
6217	Tišnov	Tis			
6218	Veselí nad Moravou	VnM			
6219	Vyškov	Vys			
6220	Znojmo	Zno			
6221	Židlochovice	Zid			
7101	Hranice	Hra			
7102	Jeseník	Jes			
7103	Konice	Kon			
7104	Lipník nad Bečvou	Lip			
7105	Litovel	Lit			
7106	Mohelnice	Moh			
7107	Olomouc	Olo			
7108	Prostějov	Pro			
7109	Přerov	Pre			
7110	Šternberk	Str			
7111	Šumperk	Sum			
7112	Uničov	Uni			
7113	Zábřeh	Zab			
7201	Bystřice pod Hostýnem	BpH			
7202	Holešov	Hls			
7203	Kroměříž	Kro			
7204	Luhačovice	Luh			
7205	Otrokovice	Otr			
7206	Rožnov pod Radhoštěm	RpR			
7207	Uherské Hradiště	UhH			
7208	Uherský Brod	UhB			

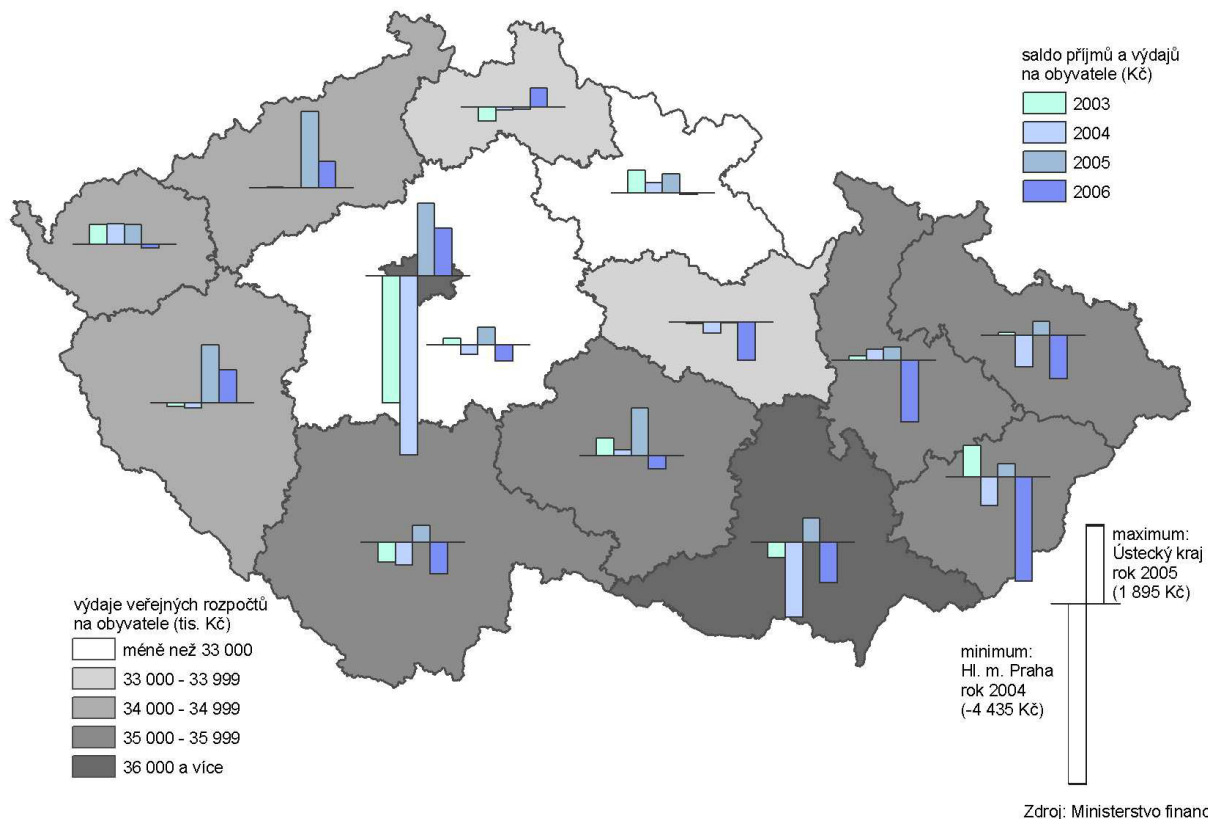
K 1 Hrubý domácí produkt a struktura hrubé přidané hodnoty podle krajů v roce 2006

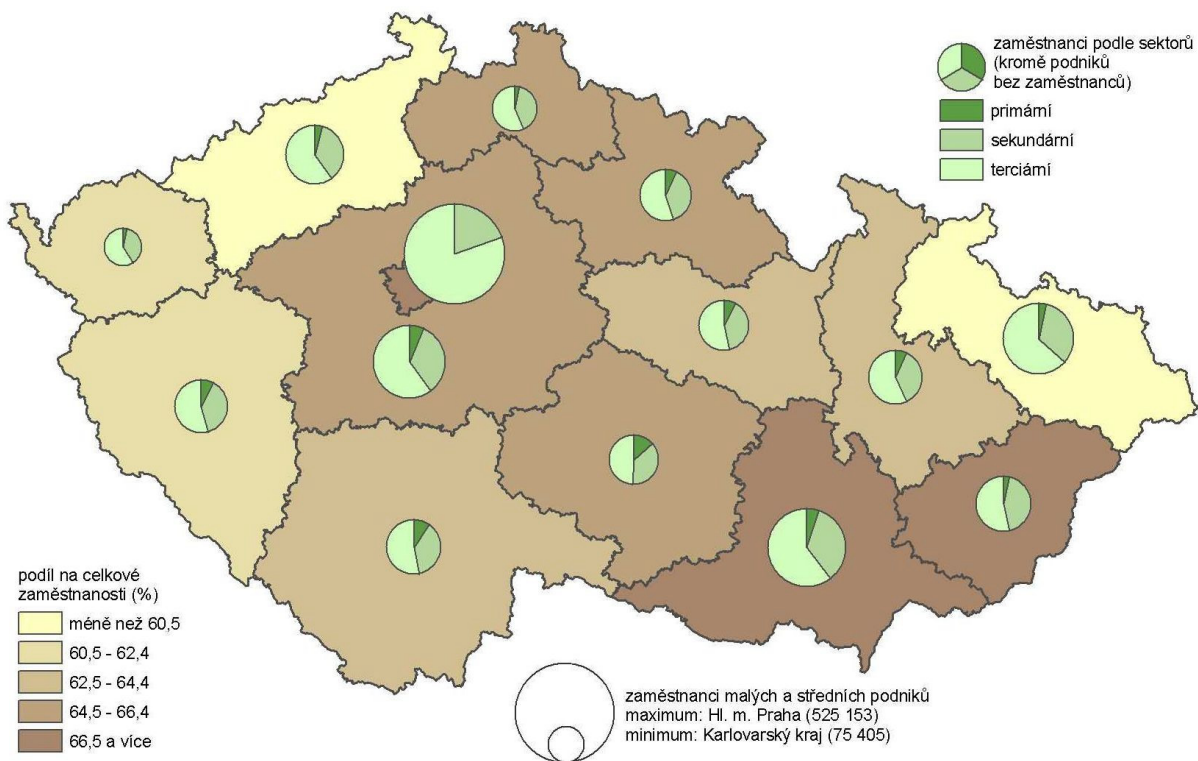
K 2 Produktivita práce v roce 2006 a vývoj úplných nákladů práce podle krajů v letech 2001 až 2006

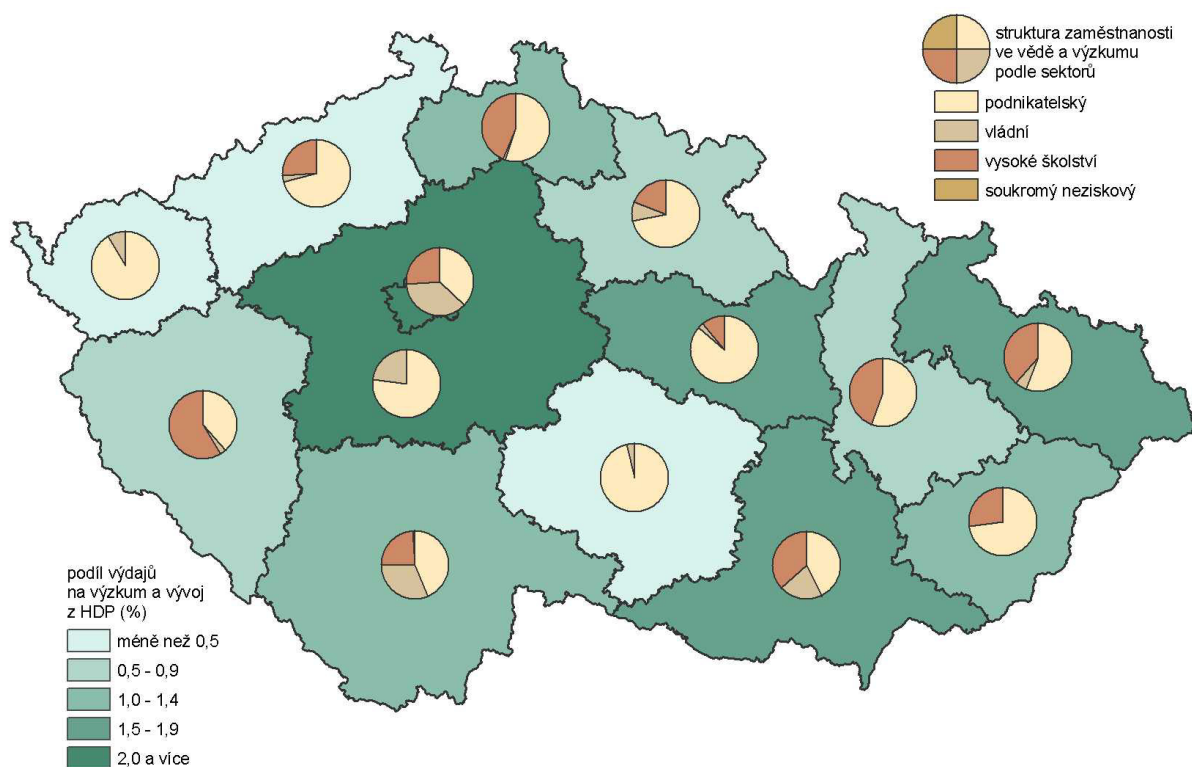
K 3 Výdaje veřejných rozpočtů v roce 2006 a saldo příjmů a výdajů v letech 2003 až 2006 podle krajů

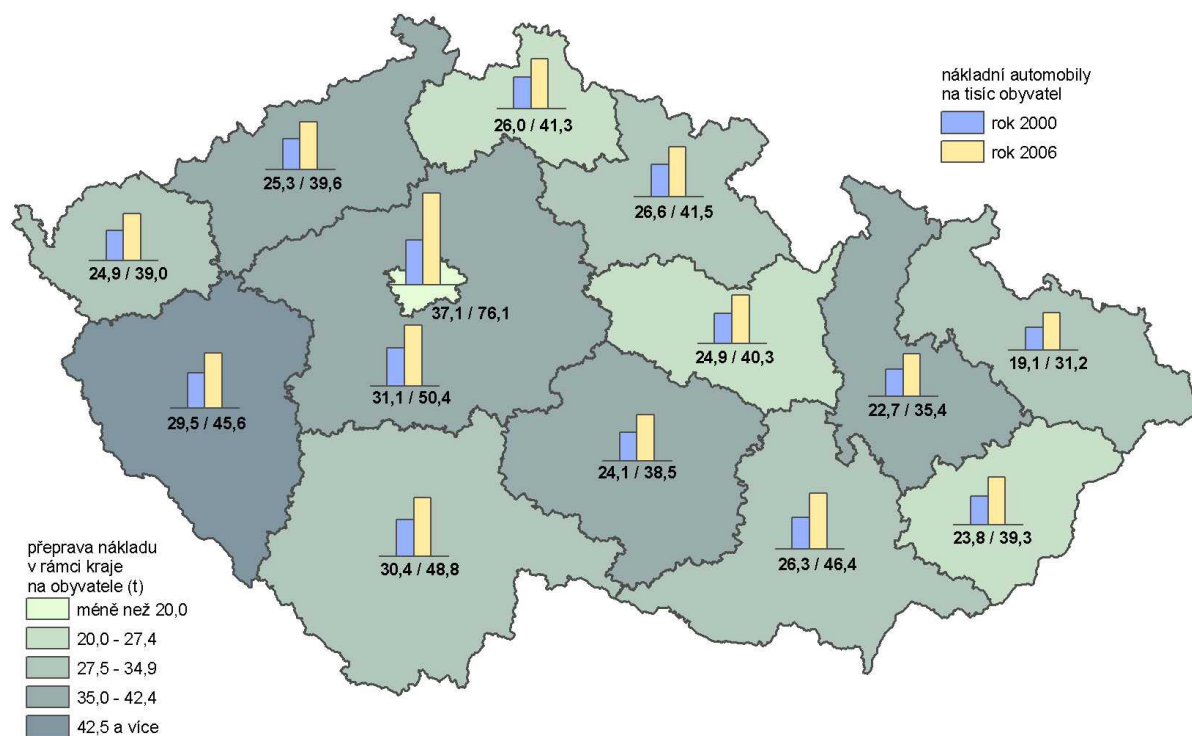
K 4 Zaměstnanost v malých a středních podnikách podle krajů v roce 2006

K 5 Výzkum a vývoj podle krajů v roce 2006

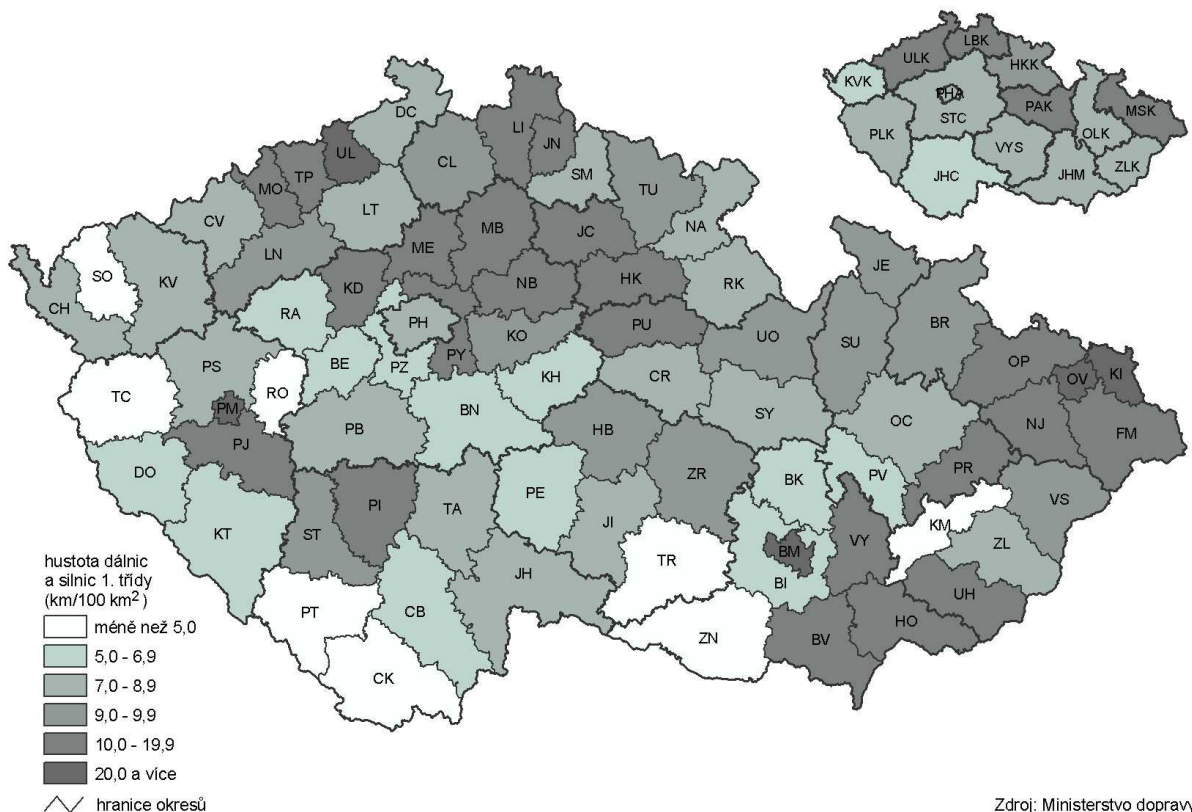

K 6 Výkony silniční nákladní dopravy podle krajů v roce 2006

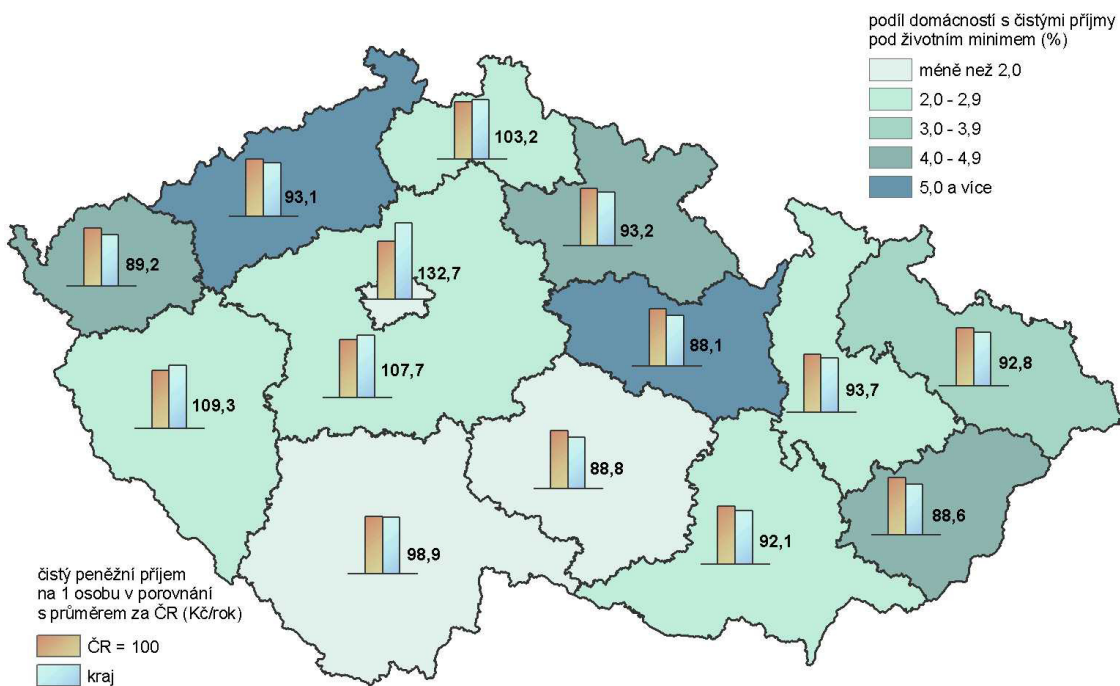

Zdroj: Ministerstvo dopravy

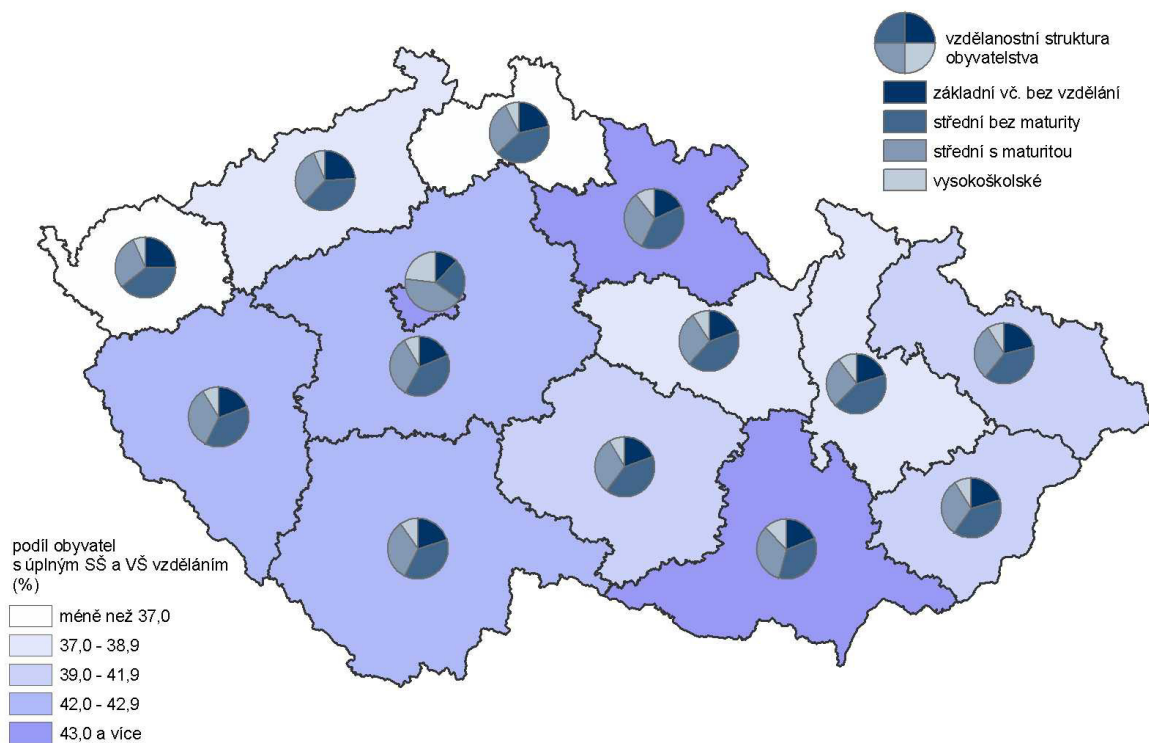
K 7 Hustota dálnic a silnic 1. třídy podle okresů v roce 2006

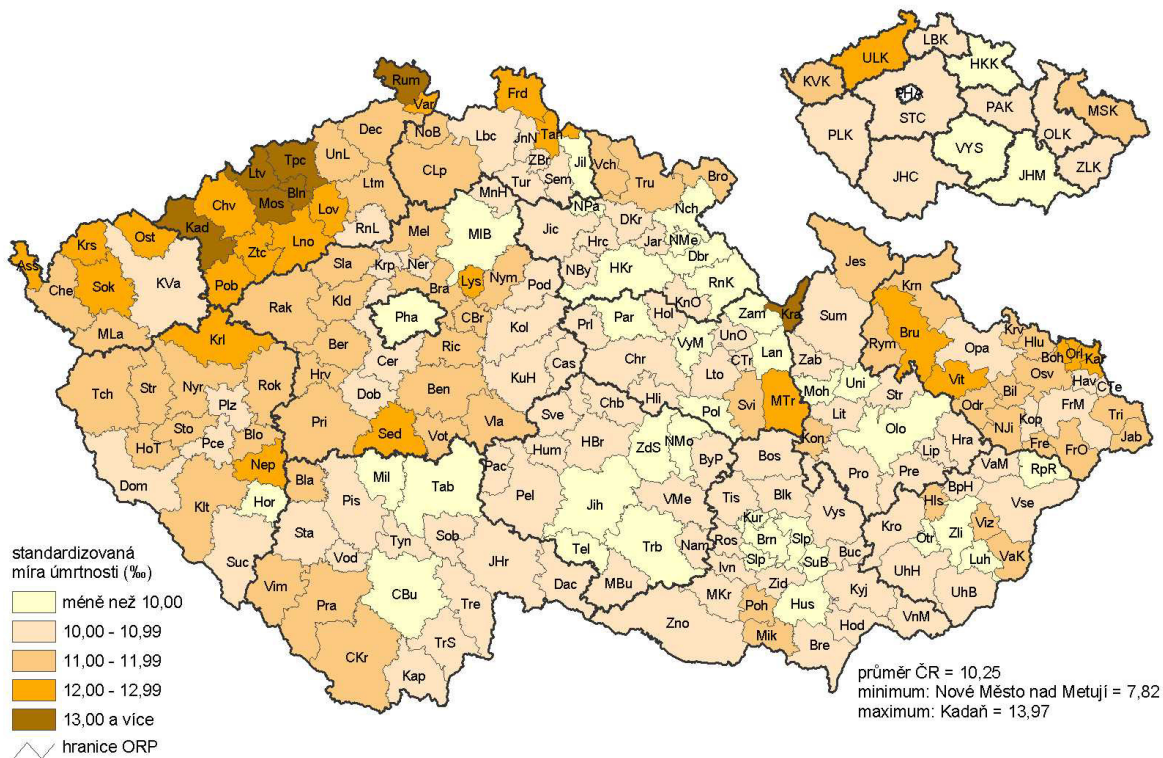
K 8 Čisté příjmy domácností podle krajů v roce 2004

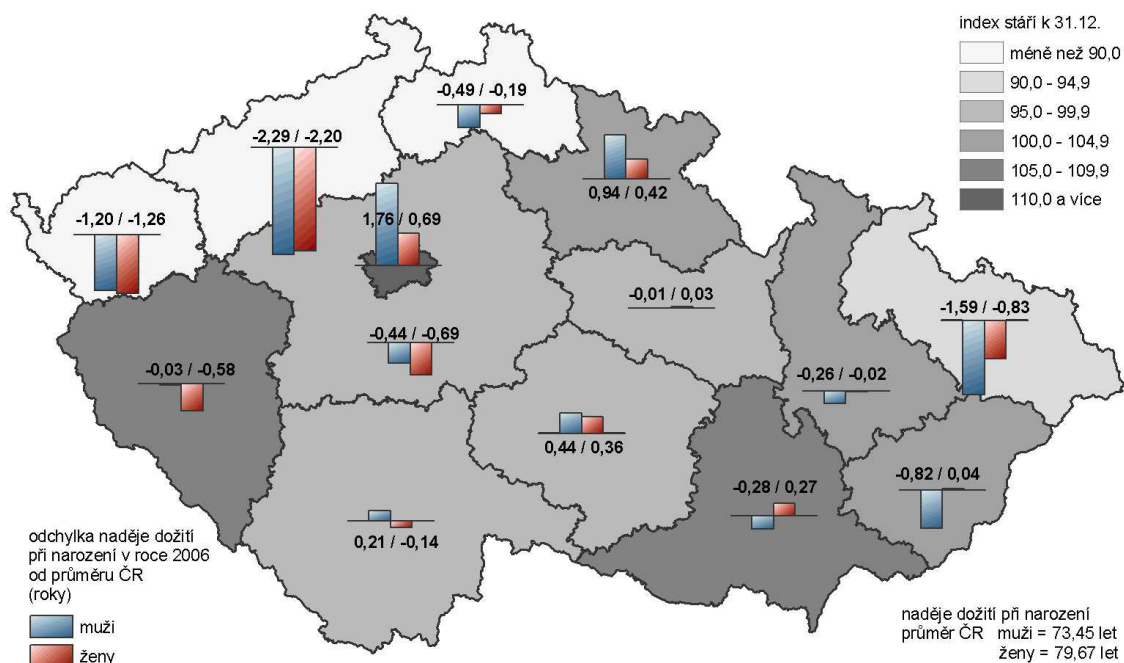
K 9 Vzdělanostní struktura obyvatelstva ve věku 15 a více let podle krajů v roce 2006

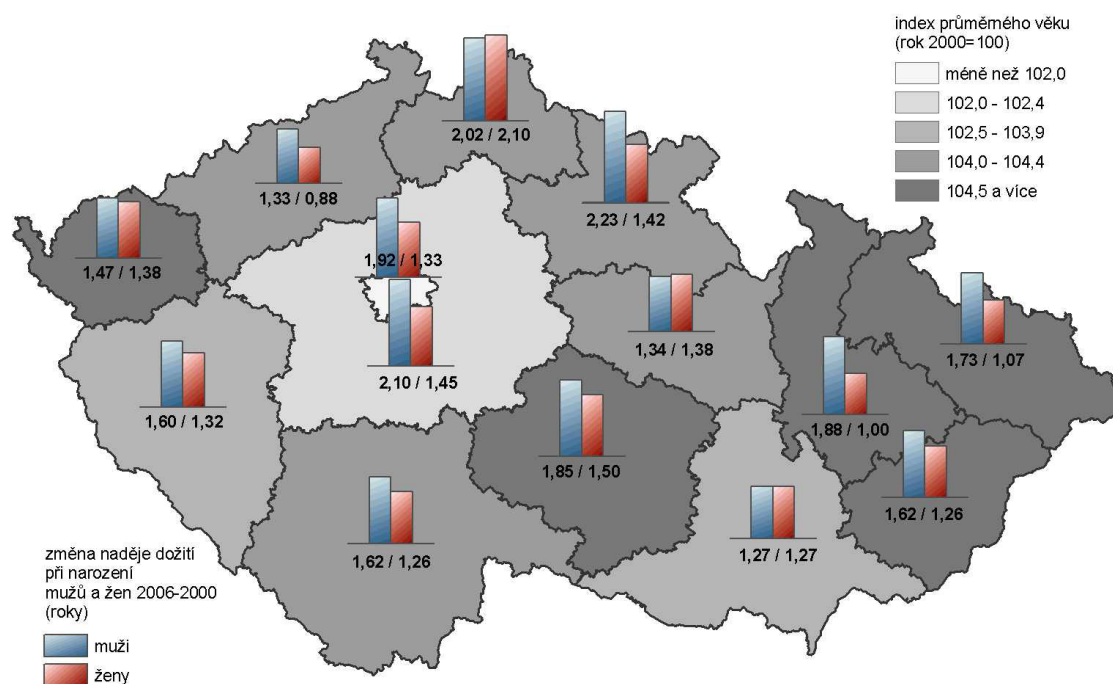
K 10 Standardizovaná míra úmrtnosti podle správních obvodů ORP v letech 2000 až 2006 (roční průměry)

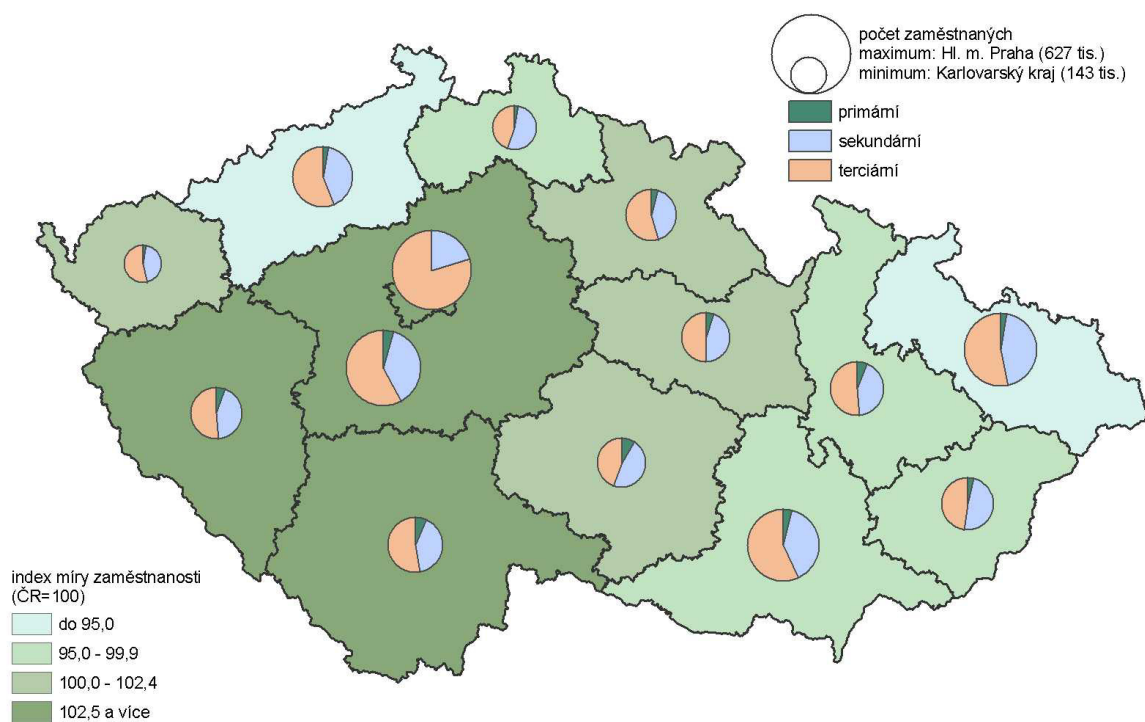
K 11 Index stáří a naděje dožití při narození v krajích v roce 2006

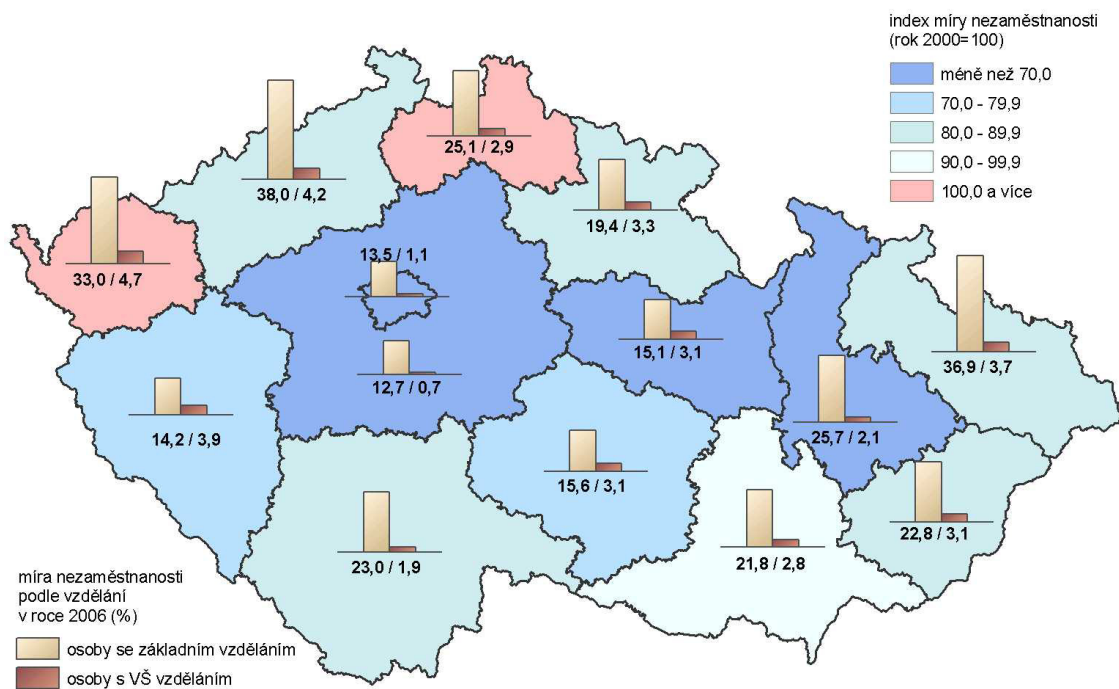
K 12 Vývoj průměrného věku a naděje dožití při narození v krajích v letech 2000 až 2006

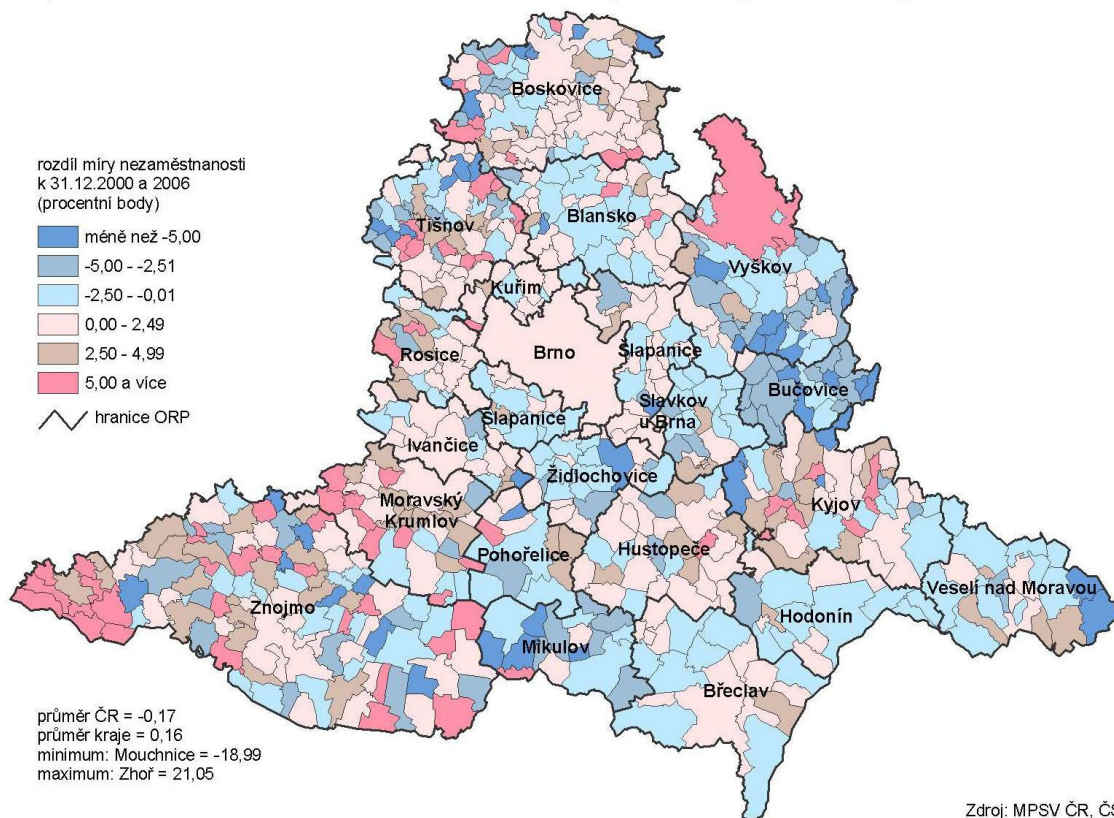
K 13 Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných podle sektorů a krajů v roce 2006

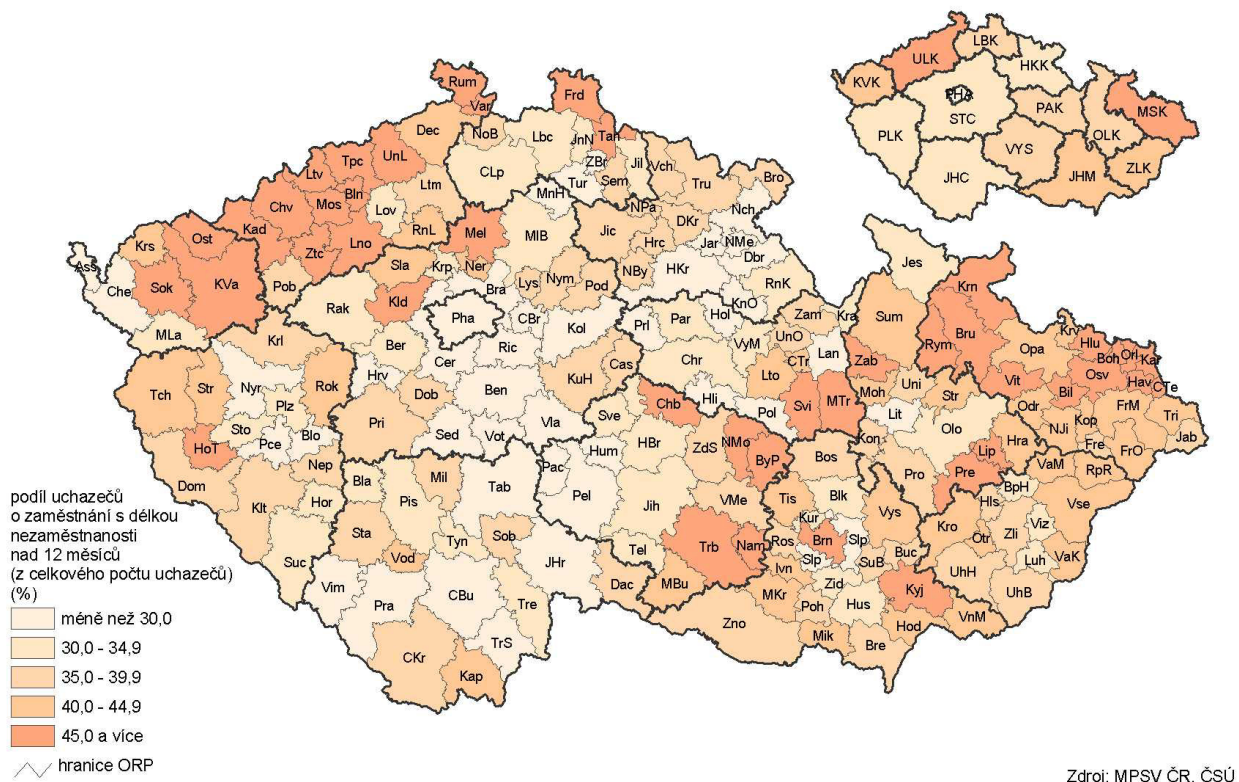
K 14 Obecná míra nezaměstnanosti v krajích v letech 2000 až 2006

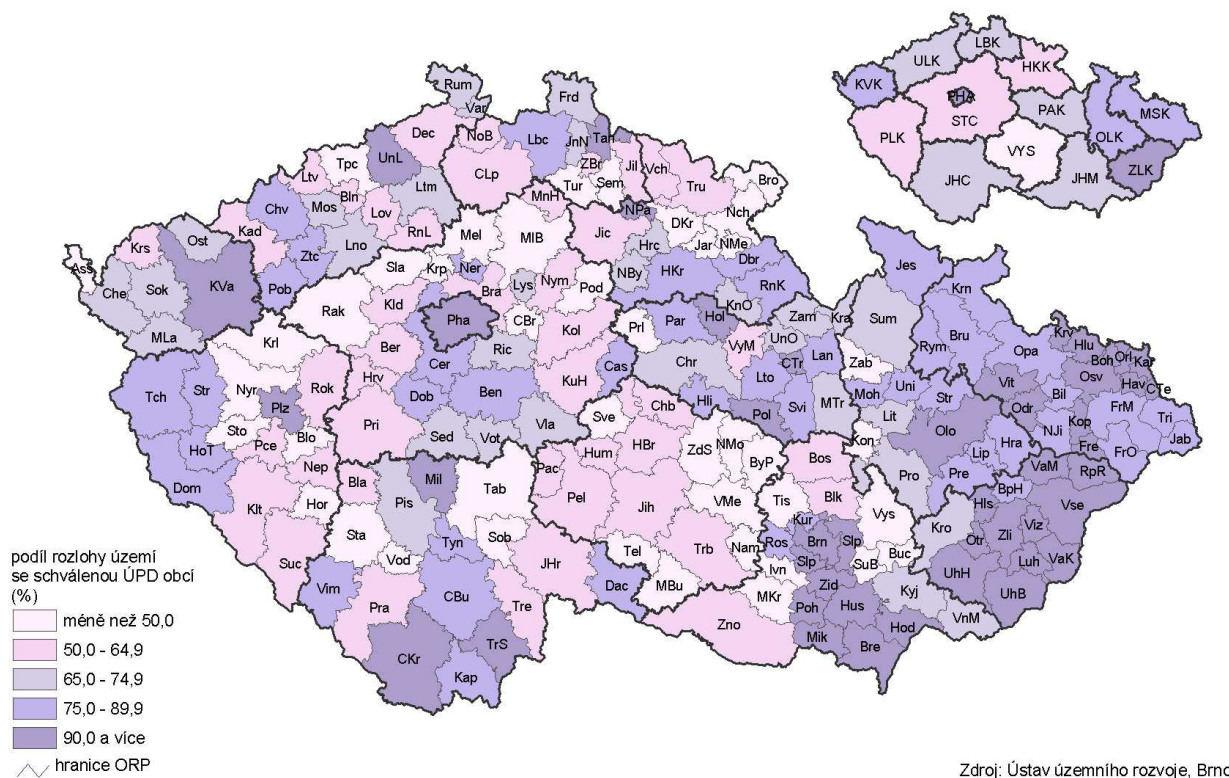
K 15 Změna míry nezaměstnanosti v obcích Jihomoravského kraje mezi roky 2000 a 2006 (z uchazečů celkem)

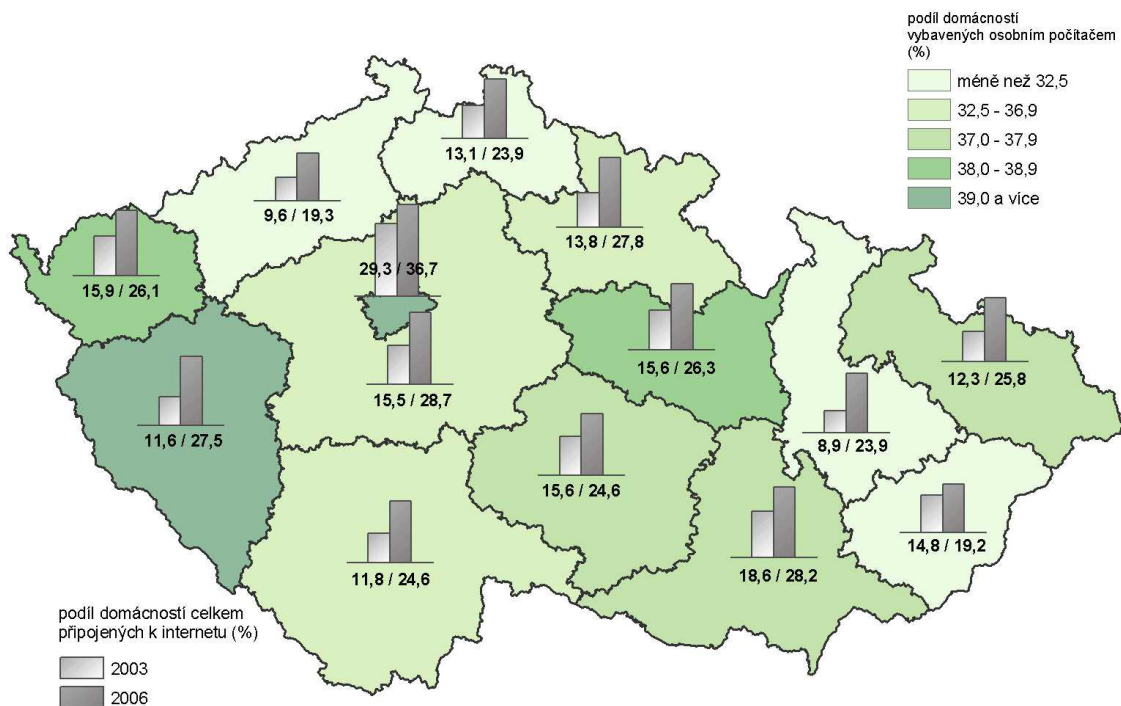
K 16 Dlouhodobá nezaměstnanost ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006

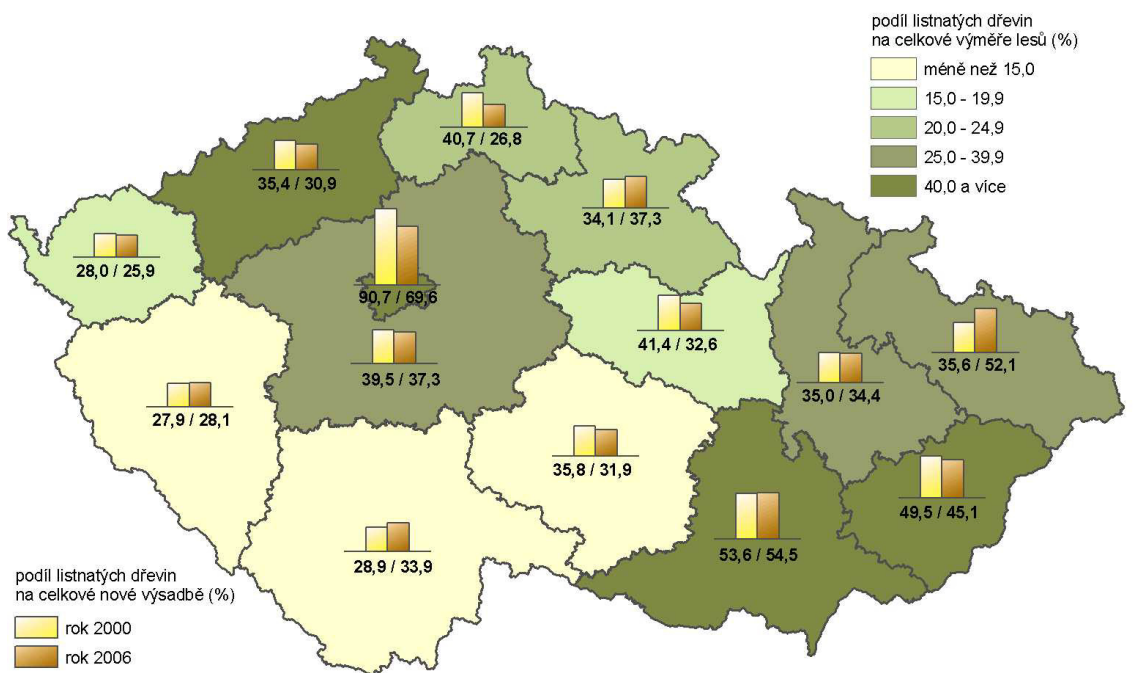
K 17 Podíl rozlohy území se schválenou územně plánovací dokumentací obcí ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2006

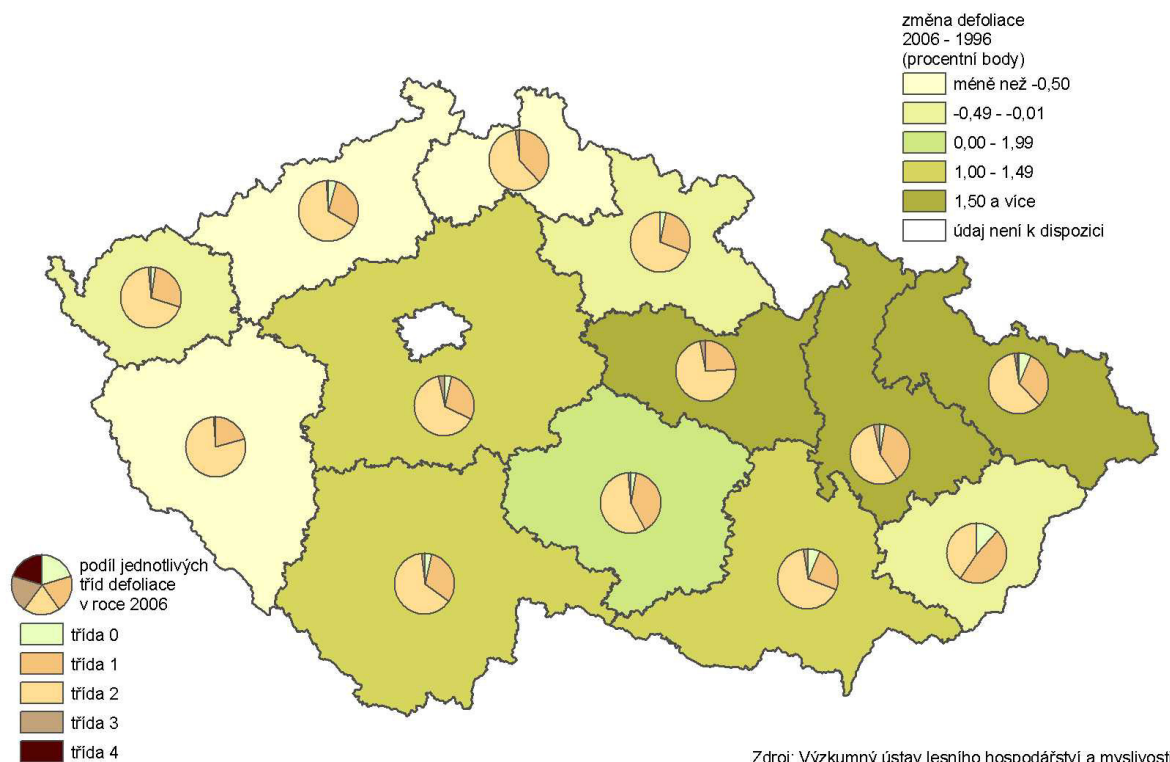
K 18 Podíl domácností vybavených osobním počítačem v roce 2006 a připojených k internetu podle krajů v roce 2003 a 2006

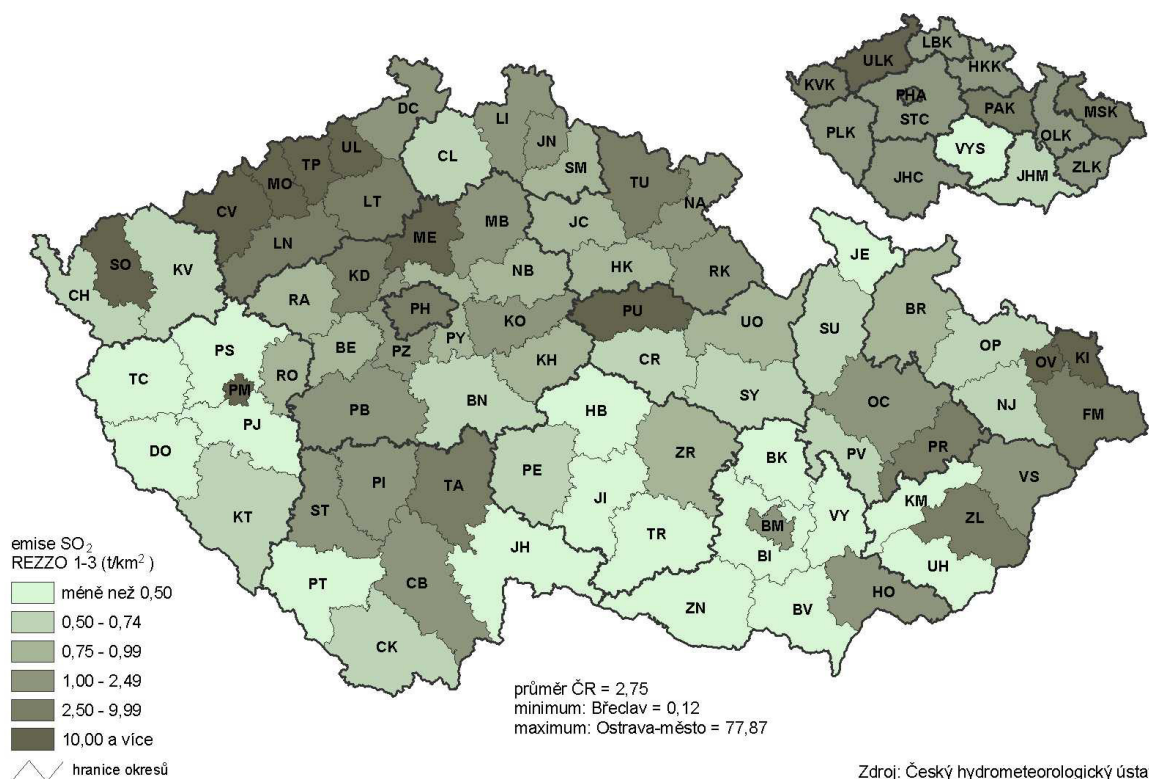
K 19 Podíl listnatých dřevin na celkové výměře lesů podle krajů v roce 2006

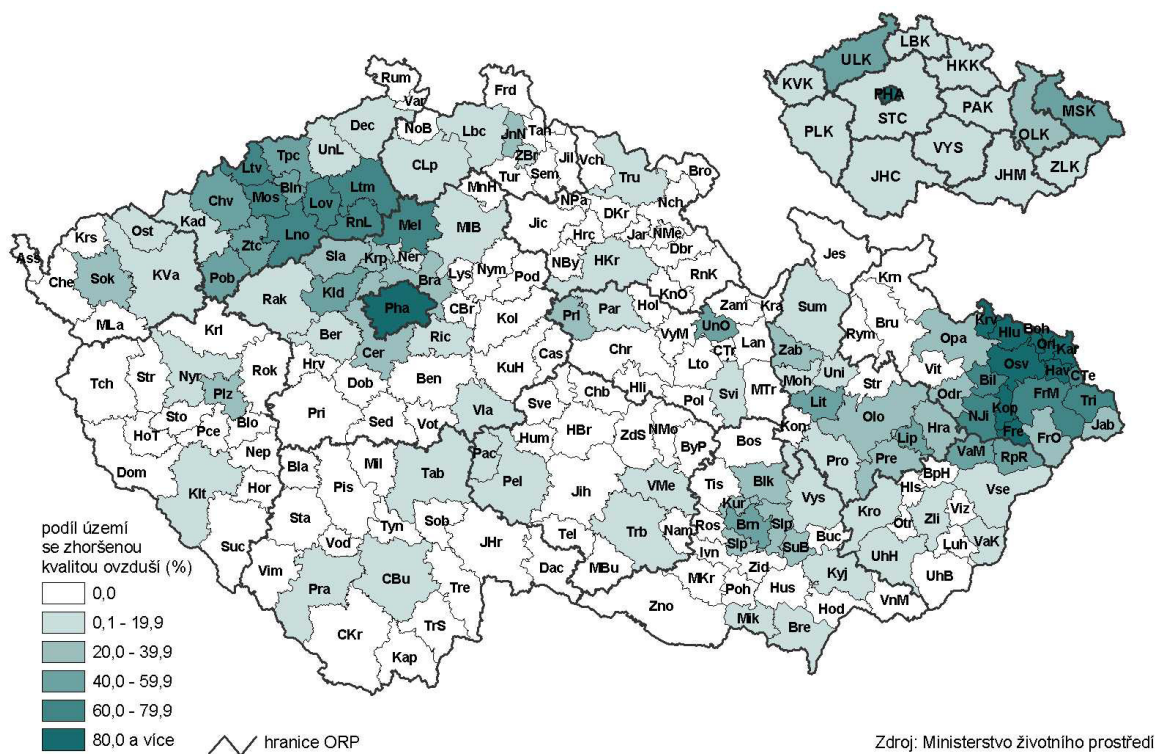
K 20 Změna indexu defoliace podle krajů mezi roky 1996 a 2006

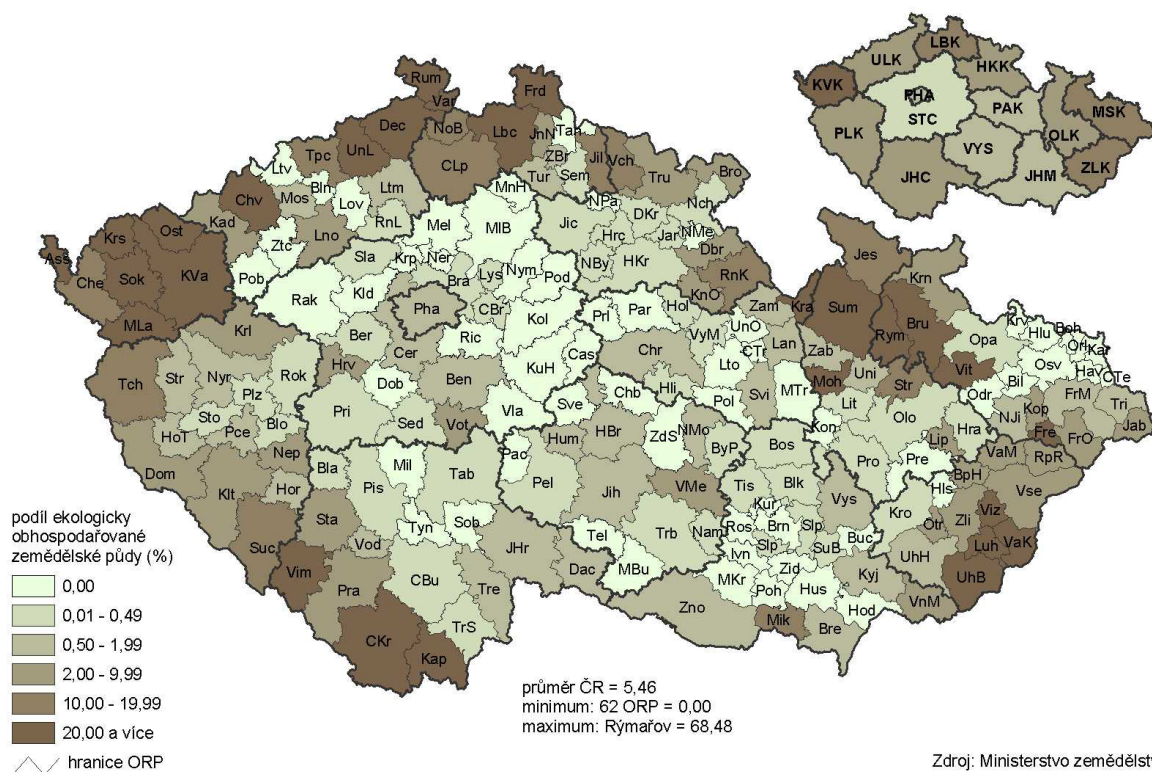
K 21 Emise oxidu siřičitého v okresech ČR v roce 2005

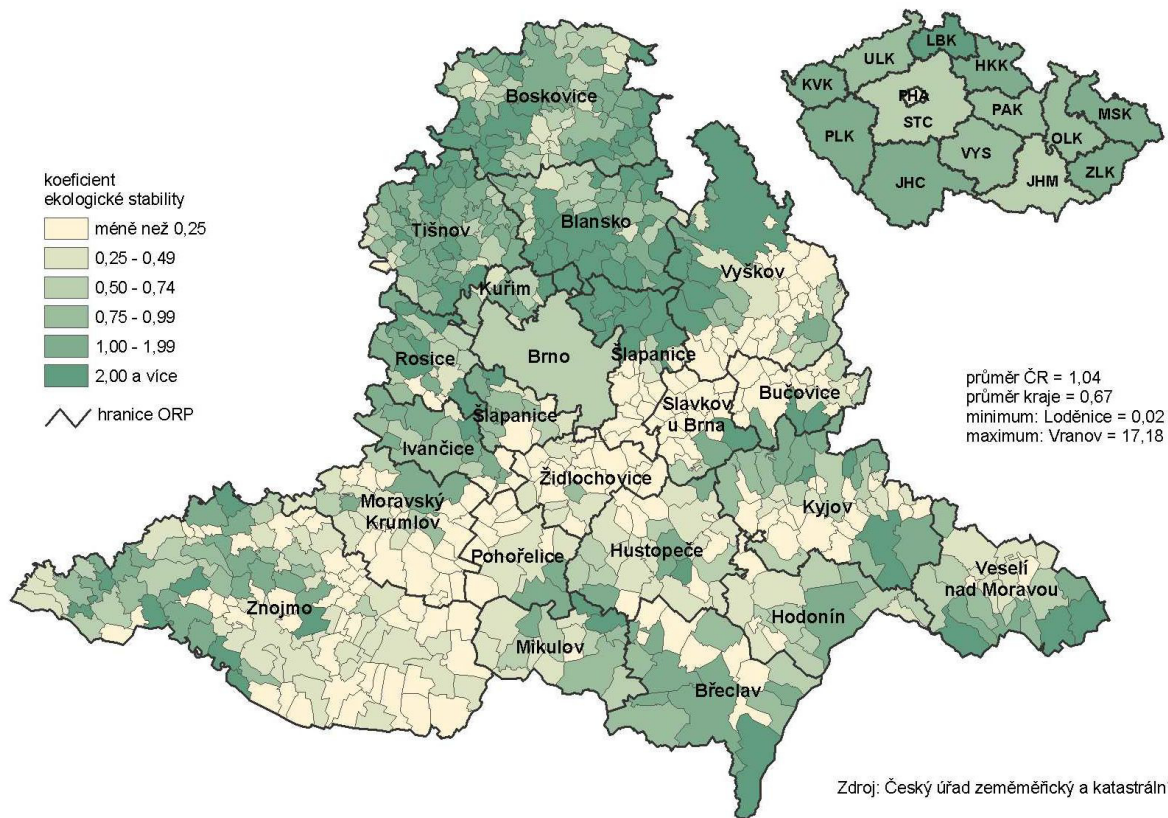
K 22 Oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší podle správních obvodů ORP v roce 2003

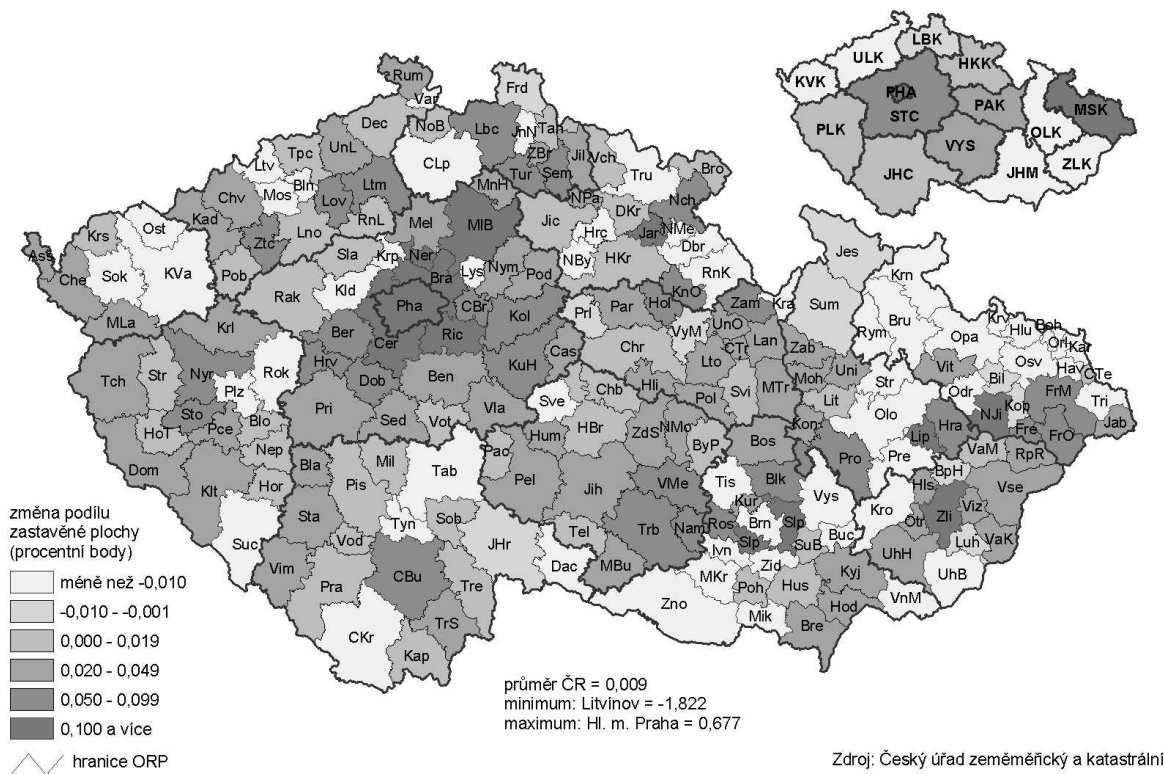
K 23 Podíl ekologicky obhospodařované zemědělské půdy ve správních obvodech ORP v roce 2006

K 24 Koeficient ekologické stability v obcích Jihomoravského kraje v roce 2006

K 25 Změna podílu zastavěné plochy na celkové rozloze správních obvodů ORP mezi roky 1996 a 2006

K 26 Komunální a podnikový odpad podle krajů v roce 2005

